

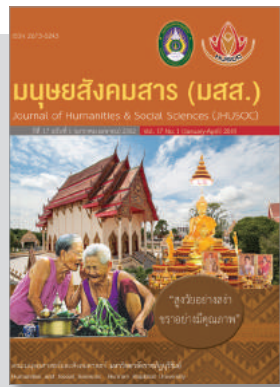
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

มนุษยสังคมาสาร (มสส.)

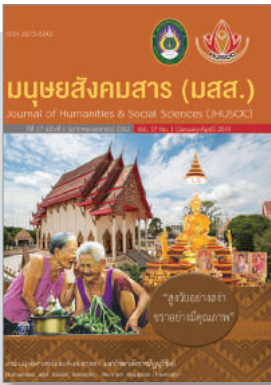
ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

- **ชื่อเดิม** วารสารวิชาการ รมยสาร / ISSN 1686-0101
- **เจ้าของ** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- **ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ**
รศ.มาลินี จุฑาปะมา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- **กองบรรณาธิการ**
ศ.ดร.ประยงค์ แสนบูรณม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย
ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.ประสาธน์ เนืองเฉลิม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
รศ.ดร.สิงหนาท น้อมเนียน มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.สารภี วรรณตรง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.ศุภกรณ์ ภู่เจริญศิลป์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผศ.ดร.โกวิทย์ พิมพวง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.ดร.นวมินทร์ ประชานันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หลี เหมรินเหลียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Prof. Dr. R. Michael Smith

Niagara University, U.S.A.

Prof. Ni Ni Hlaing

Mandalay University of Distance

Education, Myanmar

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu

National Pingtung University,

Republic of China (Taiwan)

Dr. Irom Gambhir Singh

Manipur University, India

■ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงขอรับความประจําฉบับ

รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

รศ.มาลิตี จุฑาปะมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รศ.ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รศ.ดร.สารที วรรณตรง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รศ.ดร.สุพจน์ แสงเงิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รศ.ดร.สัณญา เคนาภูมิ

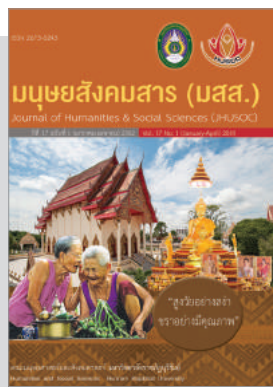
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์

รศ.ดร.ทิวัดต์ มณีโชติ

รศ.ดร.กตัญญู แก้วหานาม

ผศ.ดร.ประกาศิต สิทธิธิตกุล

ผศ.ดร.จันทนา กษประเสริฐ

ผศ.ดร.สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร

ผศ.ดร.एमอร แสนภูวา

ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจันทังค์

ผศ.ดร.โกวิทย์ พิมพวง

ผศ.ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

ผศ.ดร.วันทนีย์ นามสวัสดิ์

ผศ.ดร.นลินทิพย์ พิมพ์กลัด

ผศ.ดร.บุญย์เสนอ ตริวิเศษ

ผศ.อุทิศ ทาหอม

ดร.โกวิท วัชรินทรางกูร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

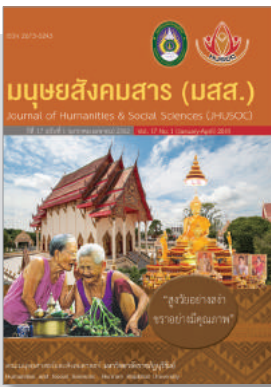
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ บรรณาธิการ

ผศ.ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.คำภีรภาพ อินทะนุ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.ศุภิกิติ ฝอดสูงเนิน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์กฤษีตา วัชรนทร์วงศ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ ตรวจสอบภาษาอังกฤษ

Mr. David Frank Dittmar

■ เตรียมต้นฉบับและจัดทำรูปเล่ม

นางสาวจรัตรัตน์ อุ๋นรัมย์

■ ประชาสัมพันธ์

นายสุรพงศ์ กันถัด

■ กำหนดการพิมพ์เผยแพร่

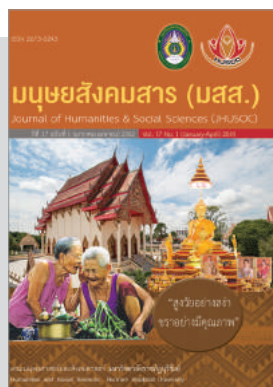
ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค.-เม.ย. / พ.ค.-ส.ค. / ก.ย.-ธ.ค.)

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 17 No. 1 (January-April) 2019

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ **Publisher:**

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

■ **Editorial Advisor:**

Assoc. Prof. Malinee Chutopama   President of Buriram Rajabhat
University

■ **Editorial Board:**

Prof. Dr. Prayong Saenburan   Mahamakut Buddhist University
Isan Campus

Prof. Dr. Bunthan Dokthaisong   Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

Prof. Dr. Watchara Ngamjitcharoen   Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalerm   Mahasarakham University

Assoc. Prof. Dr. Cholvit Jeanrajit   Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Dr. Anchalee Wannaruk   Suranaree University of Technology

Assoc. Prof. Dr. Singhanat Nomniam   Mahidol University

Assoc. Prof. Dr. Saraphi Wantrong   Surindra Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 17 No. 1 (January-April) 2019

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

Asst. Prof. Dr. Supakorn Phoocharoensil	Thammasat University
Asst. Prof. Dr. Kowit Pimpuang	Kasetsart University
Asst. Prof. Dr. Nawamin Prachanant	Buriram Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Li Renliang	National Institute of Development Administration
Prof. Dr. R. Michael Smith	Niagara University, U.S.A.
Prof. Ni Ni Hlaing	Mandalay University of Distance Education, Myanmar
Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu	National Pingtung University, Republic of China (Taiwan)
Dr. Irom Gambhir Singh	Manipur University, India

■ Peer Reviewers of the Issue:

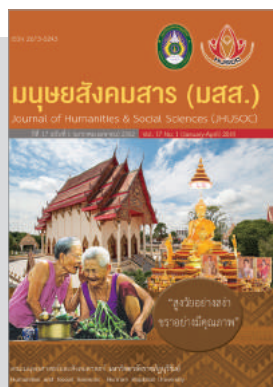
Assoc. Prof. Dr. Manop Wisuttiapat	Srinakharinwirot University
Assoc. Prof. Malinee Chutopama	Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Preecha Panoram	Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Saraphi Wantrong	Surindra Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Suphot Saengngoen	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Maha Sarakham University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 17 No. 1 (January-April) 2019

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

Assoc. Prof. Dr. Anchalee Wannaruk Suranaree University of Technology

Assoc. Prof. Dr. Thiwat Manichot Phranakhon Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam Kalasin University

Asst. Prof. Dr. Pragasit Sitthitikul Thammasat University

Asst. Prof. Dr. Chantana Kachprasert Burapha University

Asst. Prof. Dr. Suthat Wongkrabakthawon Rajabhat Maha Sarakham
University

Asst. Prof. Dr. Emon Saenphuwa Sisaket Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Aniwat Kaewjomnong Thaksin University

Asst. Prof. Dr. Kowit Pimpuang Kasetsart University

Asst. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Wanthani Namsawat Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Nilinthip Pimklat Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Bunsanoe Triwiset Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Utis tahom Buriram Rajabhat University

Dr. Kowit Watcharintharangkun Buriram Rajabhat University

■ Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom Faculty of Humanities and
Social Sciences, Buriram
Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 17 No. 1 (January-April) 2019

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ Deputy Editors:

Asst. Prof. Dr. Khampheeraphab Intanoo
Faculty of Humanities and
Social Sciences, Buriram
Rajabhat University

Dr. Sutheekit Fodsungnern
Faculty of Humanities and
Social Sciences, Buriram
Rajabhat University

Ms. Purisa Watcharenwong
Faculty of Humanities and
Social Sciences, Buriram
Rajabhat University

■ English Editor:

Mr. David Frank Dittmar

■ Manuscript Preparation and Journal Design

Miss Jaralrat Oonram

■ Public Relations:

Mr. Surapong Kuntud

■ Periodicity:

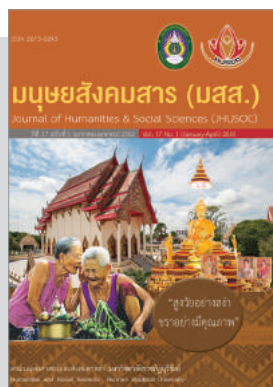
Three issues per year (January-April, May-October, September-December)

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

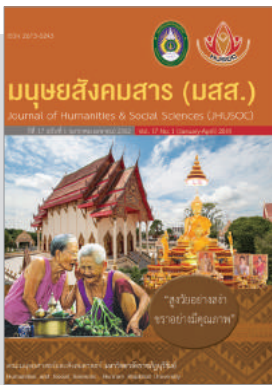
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มนุษยสังคมสารเป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่นวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากงานวิชาการและงานวิจัยเกี่ยวกับภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณกรรม ปรัชญาและศาสนา ชาติพันธุ์ คติชนวิทยา บรรณารักษ์และสารสนเทศศาสตร์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ศิลปกรรม ประเพณีวัฒนธรรมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ และโบราณคดี กฎหมายและการเมืองการปกครอง การพัฒนาสังคมและสังคมศึกษา การศึกษา และ เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้

บทความทุกเรื่องในวารสารเล่มนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้สนับสนุนบทความนั้น (Double-blind peer review) ทั้งนี้เพื่อให้บทความมีคุณภาพ และได้มาตรฐานทางวิชาการบทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสารจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้สนับสนุนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสารอย่างเคร่งครัด

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในมนุษยสังคมสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้สนับสนุนบทความนั้นและกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบต่อเนื้อหาหรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาเผยแพร่ทุกเรื่อง

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 17 No. 1 (January-April) 2019

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) is the academic journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. Its aim is to disseminate innovation and a new body of knowledge obtained from academic and research works, including the following areas: Language, Linguistics and Literature, Philosophy and Religion, Ethnicity, Library and Information Science, Music and Performance Arts, Fine and Applied Arts, Tradition and Culture, Tourism, History and Archaeology, Law and Politics, Social Development and Social Studies, Education, and Technology and Learning Innovation.

All articles in this journal have been reviewed by at least two peer reviewers in the relevant fields. More importantly, the authors' and reviewers' identities are concealed from each other (Double-blind peer review) in order to have the articles with high quality and academic standards. The articles submitted for publication in Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) have not already been published elsewhere or are not under consideration by peer reviewers for publication in other journals. The authors must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

The views and opinions expressed in the articles are the responsibility of the authors, and the editorial board is not responsible for the contents or accuracy of any of the articles.

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในฉบับปฐมฤกษ์ของปีที่ 17 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 นี้ วารสารวิชาการ รชมยสาร ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบบางอย่างบางประการ ทั้งนี้ เพื่อให้วารสารได้สะท้อนถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และเพื่อพัฒนาคุณภาพวารสารเข้าสู่มาตรฐานที่สูงขึ้น สิ่งที่มีการปรับเปลี่ยนในวารสารฉบับนี้ ดังนี้คือ

1. เปลี่ยนชื่อวารสารจาก “วารสารวิชาการ รชมยสาร / Rommayasan” เป็น “มนุษยสังคมสาร (มสศ.) / Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)” และใช้เลข ISSN ใหม่จาก ISSN 1686-0101 เป็น ISSN 2673-0243

2. ปรับการอ้างอิงท้ายบทความ (References) จากให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นให้เขียนเฉพาะภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. ปรับรูปเล่มวารสารเป็นขนาด A5 เพื่อให้จับถือง่ายและพกพาได้สะดวก

4. ตั้งแต่ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (พ.ศ.-ศ.ค.) เป็นต้นไป มนุษยสังคมสาร จะใช้ระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online: ThaiJO) เพื่อให้การจัดการข้อมูลสะดวก รวดเร็ว และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

มนุษยสังคมสารฉบับนี้ยังคงความเข้มข้นทางวิชาการเหมือนเดิมด้วยบทความวิจัยจำนวน 13 บทความที่ครอบคลุมเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นบทความที่ก่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการได้ และปกวารสารฉบับนี้ได้สะท้อนภาพผู้สูงอายุผ่านบทความเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในช่วงที่ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ (Aged Society)” ขอขอบคุณภาพผู้สูงอายุจากเว็บไซต์

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

<https://www.sanook.com/women/6995/> และภาพวัดกลางพระอารามหลวง จังหวัดบุรีรัมย์ จากเว็บไซต์ <http://www.brrjc.coj.go.th/view-45654.html> และจากเว็บไซต์ http://isan.tv.nakhonchaiburin/A_buriram.php

กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาทั้งจากประเทศไทยและต่างประเทศที่ได้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในมนุษยศาสตร์ทั้งในฉบับนี้และฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

บรรณาธิการ

สารบัญ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วม 1

ของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ตำบลดงบัง อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี

Integrated Community-Based Long Term Care Model Using

Community Participation for Dependent Elders at Dongbang

Promoting Hospital in Mueang District, Ubon Ratchathani Province

กัญญารัตน์ กัญษกาญจน์ / จุติมา โกศลวิตร / นฤมล บุญญนิवारวัฒน์

Kanyarat Kanyakan / Thitima Kosalvitr / Naruemon Bunyaniwawat

สภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาด 21

ที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนเขตภาคเหนือตอนบน

External Environment, Participation and Marketing Capability Affecting

Growth of Community Enterprises in the Upper Northern Region

จันทร์เพ็ญ แก้วดี / บุญทวารณ วิงวอน / ปิยกนิฐ์ โชติวานิช

Chanpen Kaewdee / Boonthawan Wingwon / Piyakanit Chotivanich

สารบัญ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงใน
เขตเทศบาลตำบลไตรรัฐในยุคลประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 49

**Cultural Management Model of Ban Mark Kham and Ban
Mark Muang in Trirath Municipality in AEC Era**

คทาเทพ พงศ์ทอง / สุพรรณณี ไชยอำพร

Kathathep Pongthong / Supanee Chaiamporn

การเปรียบเทียบการขยายความหมายของคำว่า “กิน” ในคำประสมที่
เป็นรูปแบบ กริยา + กรรม ในภาษาไทยและภาษาจีน 67

**A Comparative Study of the Extended Meanings of “to Eat”
in the Verb-Object Compounds in Thai and Mandarin**

จิ่ง शेิน / เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา / รุจิรา เส็งเนตร

Jing Shen / Methawee Yuttapongtada / Rujira Sengnetr

บทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัยช่วง 4 ทศวรรษ 85
พ.ศ. 2515-2558

**The Roles of Fatherhood in Thai Contemporary Novels in
Four Decades from 1972-2015**

สุกัญญา ขลิบเงิน / วรวรรธน์ ศรียาภัย / พรธาดา สุวัธนวนิช/ กัลยา กุลสุวรรณ

Sukanya Klibngem / Warawat Sriyabhaya / Porntada Suvattanavanich /

Kanlaya Kunsuwan

สารบัญ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

The Effects of Using a Task-Based Language Teaching 105

Approach on the Speaking Skill of Thai EFL Learners

Brigette P. Beding / Darinthorn Inthapthim

Guide Me Please! EFL Student Teachers' Perceptions of Their Teaching 127

Practice from a Yemeni University

Morshed Salim Al-Jaro / Adelina Asmawi / Sameer Ahmed Boset

Classical Guitar Pedagogy for College of Music in Thailand 155

Natthawat Khositditsayanan / Kritsakorn Onlamul / Sakchai Hiranruk

ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน 175

เขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 28

Supervision Strategies for Teacher Development of Small-Sized

Schools Affiliated to the Secondary Education Service Area Office 28

อรุณศักดิ์ เริงนรินทร์ / จุฑามาส ชมผา / เสนอ ภิรมจิตรพ่อง

Arunsak Rerngrirun / Chuthamas Chompha / Saner Pirommitpong

สารบัญ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อ
องค์การของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

193

**The Influence of Perception about Supervisor's Leadership Styles on
Employee Engagement of Supporting Staff in Thai University: A Case
Study of Kasetsart University Bangkhen Campus**

ณัฐฐาพัชญ์ มงคลธารณ์ / ดาวิสา ศรีชัยรัตน์

Natthapat Mongkoltarn / Dawisa Sritanyarat

การศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ
การดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวง
ศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

213

**A Study of Collaborative Leadership of Administrators Affecting
the Operation of Government Basic Education Schools under the Ministry
of Education and Sports, Lao People's Democratic Republic**

บุญไซ จันทร์ศรีนา / วรภรณ์ ไทยมา / ไวยวุต อยู่ไณสิล

Bounsxay Chansina / Waraporn Thaima / Waiyawut Younaisil

สารบัญ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ 235

A Rice Production Development of the Rice Farmers in

Amnat Charoen Province

อภิชาติ โพธิ์ศรี / มาลี ไชยเสนา / สังกวาล สมบูรณ์

Apichit Phosri / Malee Chaisena / Sungwarl Somboon

นโยบายปุ๋ยกับระบบวิธีการทำนาข้าวเชิงอนุรักษ์ 253

Fertilizer Policy with Ways of Conservative Rice Cultivation

ธนพัฒน์ จงมีสุข / ไพวรรณ วรปริดา / ภัทรพล ทศมาศ / ภัคดี โพธิ์สิงห์

Thanapat Jongmeesuk / Paiwan Worapreda / Pattarapon Tossamas /

Pakdee Posing

**รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลดงบัง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี**

**Integrated Community-Based Long Term Care Model Using
Community Participation for Dependent Elders at Dongbang
Promoting Hospital in Mueang District, Ubon Ratchathani Province**

กัญญารัตน์ กันยะกาญจน์¹ / ฐิติมา โกศลวิตร² / นฤมล บุญญนิवारวัฒน์³

Kanyarat Kanyakan / Thitima Kosalvit / Naruemon Bunyaniwawat

^{1,2}พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบัง

Registered Nurse Professional Level, Dongbang Sub - district Health Promoting Hospital

²อาจารย์สังกัดคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี

Lecturer of Department of Faculty of Nursing, Ratchathani University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บริบทและสถานการณ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยเครือข่ายชุมชน และ 2) พัฒนารูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุ จำนวน 316 ราย กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบคือ ผู้ที่มีประสพการณ์หรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดูแลผู้สูงอายุ 35 คน เลือกโดยวิธี Snowball Sampling เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีผู้ดูแลหลักเป็นสมาชิกในครอบครัว ให้การดูแลกิจวัตรประจำวัน ส่วนการดูแลโดยเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานภาครัฐเป็นการเยี่ยมบ้านและการดูแล

สุขภาพที่บ้าน รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ/ผู้ดูแล 2) การดูแลต่อเนื่องในชุมชน 3) การบริการเชิงรุก 4) การบริการในสถานพยาบาล 5) การสร้างเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วม และ 6) การรับข้อมูล/ให้คำปรึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบการดูแลระยะยาว, ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง, การบูรณาการ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The research aimed to 1) analyze the context and long-term care situation of elderly people by the community network, and 2) develop the integrated community-based long term care model using community participation for dependent elders. The samples were 316 elderly people. The target group for the development of the model was composed of 35 persons who had experiences or were directly related to the care for the elderly. They were selected via snowball sampling. The instruments were in-depth interviews, questionnaire and focus group discussion. The statistics were percentage, mean, standard deviation. Content analysis was also utilized. The results revealed that family members were the main caregivers to provide the elderly with daily care while the community network and government agencies provided care for the elderly by visiting home and offered them health care at home. The integrated community-based long term care model using community participation for dependent elders consisted of 1) development of potential of the elderly/caregivers, 2) continuous care for them in the community, 3) proactive services, 4) medical services, 5) building network and participation, and 6) information reception/consultation.

Keywords: long term care model, dependent elders, integration, community-participation

บทนำ

ปัจจุบัน สหประชาชาติ (United Nations) ยังไม่มีคำนิยามที่แน่นอนว่าอายุเท่าไรจึงจะเรียกว่าเป็น “ผู้สูงอายุ” (Older/elderly person) แต่สหประชาชาติใช้อายุ 60 ปีขึ้นไป ในการนำเสนอสถิติข้อมูล และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ในประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้อายุ 65 ปีขึ้นไปเป็นเกณฑ์ในการเรียก “ผู้สูงอายุ” (World Health Organization, 2000) สำหรับประเทศไทย กำหนดนิยาม “ผู้สูงอายุ” ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 “ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2018)

ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” (Aged society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จากการที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ในอีกไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า นับจากนี้หรือราวปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อประชากรสูงอายุสูงถึงร้อยละ 20 และจะเป็น “สังคมสูงอายุนับสุดยอด” (Super aged society) เมื่อประชากรสูงอายุเพิ่มสูงถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดประมาณ พ.ศ. 2578 ในอนาคตอันใกล้นี้ (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2014)

ผู้สูงอายุยิ่งอายุมากขึ้นก็ยิ่งมีความเปราะบาง เสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต ร่างกายจะเสื่อมถอยและอ่อนแอลง จิตใจมีการแปรปรวนเป็นโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไตวาย โรคดังกล่าวสามารถนำไปสู่ภาวะทุพพลภาพและการเสียชีวิต (Hawanon & Wathanotaiia, 2009) ความต้องการบริการของผู้สูงอายุ อาจจำแนกเป็นบริการรักษาภาวะเฉียบพลัน ภาวะเรื้อรัง ภาวะกึ่งเฉียบพลัน (Intermediate care) และ ในระยะสุดท้ายของชีวิต (Palliative/end-of-life care) (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2018)

การดูแลระยะยาว (Long-Term Care: LTC) เป็นการให้บริการที่ครอบคลุม ตั้งแต่การบริการทางการแพทย์และการบริการทางด้านสังคมที่ออกแบบเพื่อช่วยผู้ ที่ป่วยเรื้อรังหรือมีความพิการหรือทุพพลภาพ สูญเสียความสามารถในการประกอบ กิจกรรมอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรือความพิการ (Bundhamcharoen & Sasat, 2008) เป็นบริการสุขภาพและสังคมที่มีทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อ ตอบสนองความต้องการในการได้รับความช่วยเหลือของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน มุ่งเน้นด้านการฟื้นฟู บำบัด รวมถึงการส่งเสริม สุขภาพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยสุขภาพเป็น สิ่งบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุจะมีสุขภาพที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับหลาย ปัจจัยและหลายเงื่อนไข (World Health Organization, 2003)

Dongbank Promoting Hospital (2018) รับผิดชอบดูแลประชากรหมู่ 8 หมู่ 9 หมู่ 10 และหมู่ 11 ของตำบลหนองบ่อ จำนวน 2,571 คน เป็นผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) จำนวน 316 คน (ร้อยละ 12.29) เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 15 คน (ร้อยละ 4.75) ซึ่งบางรายไม่มีผู้ดูแลในครอบครัว (Family caregiver) ต้องอาศัยกลุ่มจิตอาสาใน หมู่บ้านหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มาดูแลเป็นระยะทำให้มี ความเสี่ยงสูงที่จะเกิดปัญหาด้านสุขภาพ นอกจากนี้ผู้ดูแลที่อยู่กับผู้สูงอายุที่มีภาวะ พึ่งพิงตลอดเวลาอาจมีความเครียดจากการดูแลระยะยาวและมีปัญหาด้านเศรษฐกิจใน ครอบครัวย ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นครั้งคราวตามโอกาสสำคัญ เช่น วันผู้สูงอายุ แต่ยังคงขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยัง พบว่า ภาครีเอช่ายไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ชัดเจนการดูแลผู้สูงอายุที่ผ่านมา เป็นการให้บริการแบบสงเคราะห์เพียงอย่างเดียว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์บริบทและสถานการณ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยเครือข่าย ชุมชน

2. พัฒนารูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคงบัง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตของการวิจัย

วิเคราะห์สถานการณ์การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในประเด็นการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในชุมชน ความต้องการบริการในการดูแลระยะยาว ปัญหา/อุปสรรคและแนวทางในการดูแลระยะยาวในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยศึกษาในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคงบัง ในเขตตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคงบังหมู่ 8 และหมู่ 9 บ้านจานตะโนน หมู่ 10 และ หมู่ 11

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจะได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชน ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodology) วิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative method) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method) แบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยเครือข่ายชุมชน และ โดย 1) รวบรวมข้อมูลบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้อง 2) สำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุ และประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน โดย

ใช้แบบประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Activities of Daily Living: ADL) และ 3) วิเคราะห์สถานการณ์การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงโดยการสัมภาษณ์และสนทนา กลุ่มเป้าหมายคือผู้สูงอายุ ครอบครัวผู้ดูแล และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด วิเคราะห์ประเด็นปัญหาและความต้องการด้านบริการการดูแลระยะยาวและแนวทางการให้บริการสุขภาพ

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบัง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมข้อมูลและเสนอแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิงในชุมชนที่เหมาะสมและเป็นไปได้จริง

กลุ่มประชากรเป้าหมาย ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชาชนในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบัง (2018) ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 316 คน
2. ผู้ที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดูแลผู้สูงอายุ จำนวนทั้งสิ้น 35 คน เลือกใช้วิธี Snowball Sampling ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลหลักในด้านการทำกิจกรรมขั้นพื้นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในปัจจุบัน ซึ่งหมายถึง ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมขั้นพื้นฐานในการดูแลตนเอง ซึ่งประเมินจากแบบประเมินคัดกรองความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Activities of Daily Living: ADL) ในกลุ่มที่ 2 (5 - 11 คะแนน) จำนวน 14 คน และกลุ่มที่ 3 (น้อยกว่า 4 คะแนน) จำนวน 1 คน รวม 15 ครอบครัว 2) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในชุมชน รวม 29 คน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน อาสาสมัคร/ผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 9 คน และกลุ่มองค์กรและสถาบันในชุมชน จำนวน 10 คน 3) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกชุมชน รวม 10 คน ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายทางสังคม จำนวน 5 คน กลุ่มองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน และ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 2 คน (ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคงบัง และเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจบริบทชุมชน แบบประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Activities of Daily Living: ADL) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ แบบประเมินพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ 5 กิจกรรม แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการ 1) ศึกษาเอกสาร (Documentary research) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 2) ศึกษาภาคสนาม (Field research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามและเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชนประกอบด้วย การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และใช้การสนทนากลุ่มกับตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละขั้นตอนแล้วทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ด้านวิธีการ โดยการรวบรวมข้อมูลที่ใช้หลากหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. บริบทและสถานการณ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยเครือข่ายชุมชน

1.1 ข้อมูลทั่วไปและบริบท

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบัง รับผิดชอบ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงบัง (หมู่ 8 และหมู่ 9) บ้านจานตะโนน (หมู่ 10 และหมู่ 11) อยู่ในเขต ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวน 543 ครัวเรือน ประชากร จำนวน 2,571 คน เป็นผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) จำนวน 316 คน (ร้อยละ 12.29) ส่วนใหญ่สื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น (ภาษาอีสาน) และประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนาปี และนาปีง) ทิศทางสังคมที่สำคัญคือ ความเป็นชุมชนท้องถิ่นแบบชนบท วิถีชีวิตของ ชาวบ้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือญาติและชุมชน มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มและชมรมภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญคือ โรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และภาวะฉุกเฉิน ที่ต้องไ้รื้อด 1669 การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ชาวบ้านไปรับบริการที่โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพดงบัง โรงพยาบาล ๕๐ พรรยามหาวิทยาลัยราชภัฏ โรงพยาบาลสรรพ สิทธิประสงค์ และสถานพยาบาลเอกชน การช่วยเหลือทางการแพทย์ฉุกเฉินจังหวัด อุบลราชธานี 1669 และศูนย์กู้ชีพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ

1.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุ

เขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบัง มีผู้สูงอายุ ทั้งหมด จำนวน 316 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 193 คน (ร้อยละ 61.08) และเป็นเพศ ชาย จำนวน 123 คน (ร้อยละ 38.92) โดยเป็นผู้สูงอายุตอนต้น มีอายุระหว่าง 60 –74 ปี มากที่สุด จำนวน 221 คน (ร้อยละ 69.94) รองลงมาอยู่ในกลุ่มคนชรา มีอายุระหว่าง 75 –90 ปี จำนวน 89 คน (ร้อยละ 28.16) และอยู่ในกลุ่มคนชรามาก มีอายุ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน (ร้อยละ 1.90) โดยมีอายุเฉลี่ย 71.29 ปี อายุมากที่สุด 96 ปี น้อยที่สุด 60 ปี เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 15 คน (ร้อยละ 4.75) ผู้สูงอายุทั้งหมดนับถือ ศาสนาพุทธ (ร้อยละ 100.00) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 263

คน (ร้อยละ 83.23) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 286 คน (ร้อยละ 90.51) การประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ ส่วนใหญ่ทำนา จำนวน 279 คน (ร้อยละ 88.29) รายได้เฉลี่ยของครอบครัวอยู่ในช่วง 1,501-5,000 บาท จำนวน 269 คน (ร้อยละ 85.13)

สถานการณ์การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังของผู้สูงอายุ ปี 2561 ผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อค้นหาและเฝ้าระวังความเสี่ยงด้านสุขภาพ จำนวน 316 คน มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) ออกกำลังกาย 2) รับประทานอาหารผักสดและผลไม้สด 3) ดื่มน้ำสะอาดวันละ 8 แก้วหรือมากกว่า 4) ไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ 5) ไม่สูบบุหรี่ จำนวน 93 คน (ร้อยละ 29.43) พฤติกรรมที่พบมากที่สุดคือรับประทานอาหารผักสดและผลไม้สด จำนวน 241 คน (ร้อยละ 76.27) ส่วนการออกกำลังกายสม่ำเสมอเป็นพฤติกรรมที่พบน้อยที่สุด จำนวน 68 คน (ร้อยละ 21.52) การเจ็บป่วยของผู้สูงอายุด้วยโรคความดันโลหิตสูง จำนวน 65 คน (ร้อยละ 39.87) โรคเบาหวาน จำนวน 23 คน (ร้อยละ 21.39) โรคเบาหวานร่วมกับความดันโลหิตสูง จำนวน 45 คน (ร้อยละ 14.24) โรคหลอดเลือดในสมองตีบ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.60) อัมพาต/อัมพฤกษ์ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.50) และโรคมะเร็ง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.50)

ผลการประเมินผู้สูงอายุตามกลุ่มศักยภาพตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living: ADL) จำแนกตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Activities of Daily Living: ADL) พบว่า จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 (12 – 20 คะแนน) จำนวน 301 คน (ร้อยละ 95.25) กลุ่มที่ 2 (5 – 11 คะแนน) จำนวน 14 คน (ร้อยละ 4.43) และกลุ่มที่ 3 (น้อยกว่า 4 คะแนน) จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.32) โดยพบว่าผู้สูงอายุอยู่ลำพัง จำนวน 11 คน (ร้อยละ 3.48) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

จำนวนและร้อยละผู้สูงอายุจำแนกตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน

(n=316)

หมู่บ้าน	ผู้สูงอายุที่ อยู่ลำพัง		ผู้สูงอายุจำแนกตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living : ADL)					
			ติดสังคม (ADL12-20)		ติดบ้าน (ADL5-11)		ติดเตียง (ADL0-4)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
บ้านดงบัง หมู่ 8	2	0.63	91	28.80	4	1.27	0	0
บ้านดงบังหมู่ 9	5	1.58	82	25.95	3	0.95	0	0
บ้านจางตะโนนหมู่ 10	3	0.95	73	23.10	3	0.95	0	0
บ้านดงบังหมู่ 11	1	0.32	55	17.41	4	1.27	1	0.32
รวม	11	3.48	301	95.25	14	4.43	1	0.32

1.3 สถานการณ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยเครือข่ายชุมชน

ผู้สูงอายุทั้งหมด จำนวน 316 คน เป็นผู้สูงอายุไม่ได้อาศัยอยู่ลำพังคนเดียว จำนวน 305 คน (ร้อยละ 95.52) อาศัยอยู่ลำพัง จำนวน 11 คน (ร้อยละ 3.48) ผู้สูงอายุทั้งหมดมีผู้ดูแล (ร้อยละ 100) ผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่เป็นสมาชิกครอบครัว จำนวน 292 คน (ร้อยละ 92.41) โดยเป็นบุตรของผู้สูงอายุ จำนวน 288 คน (ร้อยละ 91.14) เป็นการดูแลกิจวัตรประจำวัน จำนวน 312 คน (ร้อยละ 98.73)

1.3.1 การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบัง ประกอบด้วย การดูแลโดยครอบครัว การดูแลโดยเครือข่ายชุมชน และการดูแลโดยหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

1.3.1.1) การดูแลโดยครอบครัว ผู้ดูแลหลักคือครอบครัวและเครือญาติ ได้แก่ คู่สมรส บุตรหลาน ญาติ และการดูแลโดยคู่สมรสและบุตรใน

ครัวเรือนเดียวกัน กิจกรรมหลักในการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การดูแลด้านอาหาร ด้านร่างกาย การทำความสะอาดร่างกาย การแต่งตัว เสื้อผ้า สุขภาพ การเจ็บป่วย และการรักษาพยาบาล โดยการพาไปพบแพทย์ตามนัด การดูแลเมื่อเจ็บป่วย ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกายยังมีน้อย การดูแลสุขภาพจิตด้วยการพาไปวัด ไปเที่ยวพักผ่อน การดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้าน จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ ด้านตัวผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์และความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและเวลา เนื่องจากต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้าน อีกทั้งผู้ดูแลหลักบางคนมีปัญหาด้านสุขภาพและมีการเจ็บป่วยร่วม

1.3.1.2) การดูแลโดยเครือข่ายชุมชน เป็นการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงวงนอก หรือการดูแลโดยชุมชนท้องถิ่น การจัดบริการด้านการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงของชุมชน ประกอบด้วย (1) ระบบเครือข่าย เป็นการดูแลในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีญาติในชุมชนเป็นผู้ให้การดูแลช่วยเหลือการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน (2) เพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่เป็นการดูแลผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่ได้อยู่ในชุมชน มีเพื่อนบ้านใกล้เคียงให้ความช่วยเหลือดูแลการดำเนินชีวิตบางอย่าง เช่น เยี่ยมเยือนเป็นครั้งคราว หยิบยื่นความช่วยเหลือเป็นสิ่งของ (3) ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน โดยการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนต่างๆ ให้กับสมาชิก และประสานงานขอความช่วยเหลือเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก (4) กลุ่มอาสาสมัครในชุมชน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครสร้างเสริมและดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ

1.3.1.3) การดูแลโดยหน่วยงานภาครัฐ เป็นการจัดบริการวงนอกได้แก่ (1) เครือข่ายบริการสุขภาพ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตงบัง โรงพยาบาล ๕๐ พรรษามหาวิจิตรलगรณ ให้การดูแลด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย การส่งเสริมสุขภาพ การฟื้นฟูสภาพ การเยี่ยมบ้าน การดูแลสภาพที่บ้าน (2) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ สนับสนุนเบี้ยยังชีพสำหรับ

ผู้สูงอายุและ (3) หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้การดูแลด้านการสงเคราะห์

1.3.2 ความต้องการด้านบริการการดูแลระยะยาว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้มีคนมาดูแลในช่วงเวลากลางวัน โดยต้องการผู้ดูแลที่เป็นสมาชิกในครอบครัว หากเป็นบุคคลอื่นขอให้เป็นผู้มีจิตใจเมตตา มีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุจริงๆ และเรื่องที่ต้องการให้ดูแลและช่วยเหลือคือการเคลื่อนไหว อาหาร การกิน และการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ ผู้ป่วยและญาติขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้ดูแล และผู้ดูแลขาดความมั่นใจในการดูแลผู้สูงอายุ

2.รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึง อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

จากการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มผู้ดูแลหลัก และผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทน อสม. และ ผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ/ผู้ดูแล 2) การดูแลต่อเนื่องในชุมชน 3) การบริการเชิงรุก 4) การบริการในสถานพยาบาล 5) การสร้างเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วม และ 6) การรับข้อมูล/ให้คำปรึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

อภิปรายผล

1. สถานการณ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยเครือข่ายชุมชน พบว่าผู้สูงอายุทั้งหมดมีผู้ดูแล โดยผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่เป็นสมาชิกครอบครัว มีความสัมพันธ์เป็นบุตรของผู้สูงอายุ กิจกรรมการดูแลส่วนใหญ่เป็นการดูแลกิจวัตรประจำวัน อธิบายได้ว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นสมาชิกครอบครัว และมีความสัมพันธ์เป็นบุตร ซึ่งตรงกับบริบทสังคมไทยที่หน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุมักจะเป็นบุตรโดยครอบครัว เป็นการดูแลลงในจากบุตรหลานและสมาชิกครอบครัว ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลกิจวัตรประจำวัน ดูแลด้านจิตใจ ย่อมได้รับความผาสุก สอดคล้องกับผล

การศึกษาของ Sawatphol, Pengpinit and Srisuraphol (2018) ศึกษาการดูแลและพัฒนา ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พบว่า การดูแล และพัฒนาผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในชุมชนยังคงเป็นบทบาทของครอบครัว ผู้ดูแล หลักคือบุตร

การดูแลโดยเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานภาครัฐเป็นการเยี่ยมบ้านและการดูแลสุขภาพที่บ้านเป็นการดูแลนอก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thanakwang (2008) ศึกษาเครือข่ายและการเกี่ยวพันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุไทยในชุมชน พบว่า เครือข่ายและการเกี่ยวพัน โดยเพื่อนที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนการดูแลโดยเครือข่าย ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการดูแลต่อเนื่อง การบริการเชิงรุก การรักษาพยาบาล แต่ในส่วนการดูแลกิจวัตรประจำวันยังมีน้อย

ในด้านความต้องการด้านบริการการดูแลระยะยาว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ต้องการให้มีคนมาดูแลในช่วงเวลากลางวัน โดยต้องการผู้ดูแลที่เป็นสมาชิกใน ครอบครัว สอดคล้องผลการศึกษาของ Phalasuek and Thanomchayathawatch (2017) ศึกษา ตัวแบบของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุต้องการการดูแลจากสมาชิกใน ครอบครัว ด้านค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และค่ารักษาพยาบาล การตอบสนองการทำให้กิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การรักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล การแก้ปัญหาอาการทางกาย การจัดการสิ่งแวดล้อมให้ได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัย การไปรับการรักษาพยาบาลตามนัด หรือเมื่อได้รับการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ รวมถึงต้องการเพื่อนคุย แต่ญาติหรือผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาดูแลผู้สูงอายุได้ อย่างเต็มที่เนื่องจากภาระด้านการประกอบอาชีพ และส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ ในการดูแลผู้สูงอายุ อธิบายได้ว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว และเครือข่ายชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ และสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ Sihapark, Chuengsatiansup and Tengrang (2014) ศึกษาผลกระทบ และภาระการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวภายใต้วัฒนธรรมไทย พบว่า แบบแผนการดูแล

ผู้สูงอายุระยะยาวในสังคมไทยเป็นการดูแลภายในครอบครัว โดยร้อยละ 95.5 เป็นการดูแลโดยผู้ดูแลในครอบครัว ด้วยค่านิยมความเชื่อ “ความกตัญญูคุณเวทิตี” ผู้ดูแลส่วนใหญ่มีหน้าที่รับภาระดูแลครอบครัว และยังคงประกอบอาชีพอยู่ และผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยและผู้สูงอายุ

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ ผู้ป่วยและญาติขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้ดูแล และผู้ดูแลขาดความมั่นใจในการดูแลผู้สูงอายุ อธิบายได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงระยะยาวมีความซับซ้อน และต้องการบริการที่มีความเฉพาะ การเตรียมบุคลากร ผู้ดูแล และครอบครัวเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมีความจำเป็นที่ผู้ดูแลทุกระดับต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ (Sihapark, Chuengsatiansup & Tengrang, 2014) เพื่อให้มีความรู้และทักษะ เกิดความมั่นใจในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับผลการศึกษายของ Sawatphol, Pengpinit, Senanikorn and Srisuraphol (2017) ศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยครอบครัวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมตัวและไม่มีความรู้ด้านการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงอย่างเป็นระบบ เป็นการดูแลตามกิจวัตรประจำวัน ดูแลกันตามศักยภาพที่มี

2. รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุผู้ดูแล 2) การดูแลต่อเนื่องในชุมชน 3) การบริการเชิงรุก 4) การบริการในสถานพยาบาล 5) การสร้างเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วม และ 6) การรับข้อมูล/ให้คำปรึกษา อธิบายได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงแบบบูรณาการ เป็นการดูแลที่ครอบคลุมมิติทั้งสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม สำหรับผู้สูงอายุที่ประสบภาวะยากลำบากในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน อันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือมีความพิการทุพพลภาพช่วยเหลือตนเองได้บางส่วนหรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจเป็นการดูแลที่บ้าน หรือในสถานบริการ โดยผู้ดูแลที่เป็นทางการ ได้แก่ บุคลากรด้านสุขภาพ ด้านสังคม และผู้ดูแลที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน ญาติที่

น้อง (Sihapark, Chuengsatiansup & Tengrang, 2014) สอดคล้องกับผลการศึกษาศึกษาของ Sawatphol, Pengpinit, Senanikorn and Srisuraphol (2018) ศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พบว่า การจัดบริการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยชุมชนท้องถิ่น กิจกรรมที่มีความสำคัญ คือ การเยี่ยมบ้าน และการดูแลสุขภาพที่บ้านเป็นการดูแลงนอก ได้แก่ กลุ่มเครือข่าย กลุ่มเพื่อนบ้าน คริวเรือนแบบชิด กลุ่มผู้นำ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มองค์กรและสถาบันในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ เกิดจากการผสมผสานการนำทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลายและระบบสวัสดิการของรัฐมาใช้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยง และช่วยเหลือกัน แต่บทบาทและภาวะการจัดบริการ โดยชุมชนท้องถิ่นยังกระทำได้ในวงแคบๆ เท่านั้น ไม่ทั่วถึง ไม่ครอบคลุม ไม่ต่อเนื่อง และเข้าไม่ถึงผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและบทบาทการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ทั้งในครอบครัว เครือข่ายชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการดูแลกิจวัตรประจำวัน การดูแลต่อเนื่องในชุมชน การบริการเชิงรุก การบริการในสถานพยาบาล การสร้างเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วม และการรับข้อมูล/ให้คำปรึกษา ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการในการดูแลของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง
2. ควรพัฒนาเครือข่ายการดูแลผู้สูงอายุ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมการทำงานในลักษณะภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในชุมชน ส่งเสริมการทำงานเชิงรุกให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะพึ่งพิงกับประชากรผู้สูงอายุและกลุ่มอื่นๆ
3. ควรอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลในและวงนอกที่เป็นเครือข่าย และชุมชน ด้านการดูแล และการเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ

References

- Bundhamcharoen, K. & Sasat, S. (2008). Long term care: Comparative analysis for policy recommendattion. *Ramathibodi Nursing Journal*, 14(3), 385-399. [in Thai]
- Dongbang Sub-district Health Promoting Hospital. (2018). *The report of long term care 2018*. Ubon Ratchathani: Dongbang Sub - district Health Promoting Hospital. [in Thai]
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2014). *Situation of the Thai elderly 2014*. Bangkok: Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. [in Thai]
- _____. (2018). *Situation of the Thai elderly 2018*. Bangkok: Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. [in Thai]
- Hawanon, N. & Wathanotaia, T. (2009). *A new agenda for developing housing for elderly in Thai society*. Bangkok: Faculty of Architecture Community, Rajamangala University of Technology Thanyaburi Foundation of Thai. [in Thai]
- Phalasuek, R. & Thanomchayathawatch, P. (2017). A family model for older people care. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 4(3), pp. 135-150. [in Thai]
- Sawatphol, C., Pengpinit T., Senanikorn, A. & Srisuraphol, W. (2018). Care for elderly dependents in the Northeast of Thailand. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(Special Issue), pp. 387-405. [in Thai]

- Sihapark, T., Chuengsatiansup, K. & Tengrang, T. (2014). *Associated burden and impact as well as the role of organizations involved in long - term care for the elderly in Thailand*. Nonthaburi, Thailand: Health Systems Reform Office. [in Thai]
- Thanakwang, K. (2008). Social networks and social support influencing health-promoting behaviors among Thai community-Dwelling elderly. *Thai Journal of Nursing Report*, 12(4), pp. 243-258. [in Thai]
- World Health Organization. (2000). *Home-based long-term care: Report of a WHO study group*. Geneva: WHO.
- _____. (2003). *Collection on long-term care: Key policy issues in long term care*. Geneva: WHO.

Authors

Dr. Kanyarat Kanyakan

Registered Nurse Professional Level

Dongbang Sub-district Health Promoting Hospital

Mueang District, Ubon Ratchathani Province 34000

Tel.: 08-3946-9455

E-mail: Kanyakan2014@Gmail.com

Dr. Thitima Kosalvit

Registered Nurse, Vice President of Ratchathani University

Mueang District, Ubon Ratchathani Province 34000

Tel.: 08-1760-9845

E-mail: Thitimako@Gmail.com

Miss Naruemon Bunyaniwarawat

Registered Nurse Professional Level

Dongbang Sub-district Health Promoting Hospital

Mueang District, Ubon Ratchathani Province 34000

Tel.: 08-9583-9316

E-mail: Nayaso2012@Gmail.com

สภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาด
ที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนเขตภาคเหนือตอนบน
**External Environment, Participation and Marketing Capability
Affecting Growth of Community Enterprises
in the Upper Northern Region**

จันทร์เพ็ญ แก้วดี¹ / บุญทวรรณ วิงวอน² / ปิยกนิษฐ โชติวนิช³

ChanpenKaewdee / Boonthawan Wingwon / PiyakanitChotivanich

^{1,2} สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Management Program, Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

³ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Human Resource Management Program, Faculty of Business Administration and Management,

Ubon Ratchathani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วม และความสามารถทางการตลาดและการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนและ 2) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาดที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนเขตภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจทางไปรษณีย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 500 ราย ดำเนินการใน 8 จังหวัด คือ จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เน้นกลุ่มการผลิต 6 ประเภท คือ 1) กลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร 2) กลุ่มผ้าและเครื่องแต่งกาย 3) กลุ่มเครื่องจักสาน 4) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา 5) กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร และ 6) กลุ่มของชำร่วยและของที่ระลึก เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม โดยใช้

สถิติพรรณนาวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติอนุมานวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม AMOS ผลการวิจัยพบว่าความสามารถทางการตลาดมีความสำคัญในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การเติบโตของวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมและสภาพแวดล้อมภายนอก ตามลำดับ การวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าโมเดลมาตรวัดของ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีความสอดคล้องกับทฤษฎี โดยตัวแปรสังเกตได้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.68-1.00 มีค่าความผันแปรเฉลี่ยที่สกัดได้มีค่าระหว่าง 0.58-0.92 และค่าความเชื่อมั่นได้อยู่ระหว่าง 0.91-0.99 โมเดลอิทธิพลโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ $X^2=24.339$, $X^2/df=1.522$, $p=0.082$, $GFI=0.998$, $CFI=0.995$, $RMR=0.023$ และค่า $RMSEA=0.028$ ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง พบว่าสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลทางตรงต่อความสามารถทางการตลาดมากที่สุด รองลงมาคือสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมและสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาดไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมภายนอก, การมีส่วนร่วม, ความสามารถทางการตลาด, การเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purposes of this research were to study the influence and importance of the external environment, business growth, and the participation and marketing capability of community enterprises and the impact of these factors on business expansion. The research was quantitative in nature and the sampling group consisted of community enterprises in eight provinces in the upper north of Thailand. A total of 500 board members of the community enterprises were asked to complete questionnaires distributed by post. Six types of community enterprises were

investigated, including producers and manufacturers of food, drinks, clothing and accessories, woven products, herbal products, and gifts. The data were analyzed using descriptive statistics i.e. percentage, average and standard deviation, and inferential statistics via Amos software analysis. The research results revealed that marketing capability was the most important factor, followed by the growth of the community enterprise, the level of participation in the enterprise, and the external environment. All these were rated as having a 'rather high' level of importance. The structural equation modeling of the growth of the community enterprise model showed consistency with an empirical fit ($X^2=4.339, X^2/df=1.522, p=16, GFI=0.082, CFI=0.998, RMR=0.023$ and $RMSEA=0.028$). The results of the analysis showed that the external environment had the most direct effect on marketing capability, followed by participation and the growth of community enterprises. Participation and marketing capability had an indirect effect on the growth of community enterprises.

Keywords: external environment, participation, marketing capability, growth of community enterprises

บทนำ

เศรษฐกิจชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาแบบผสมผสานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สามารถรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนให้เอื้อต่อการอยู่อาศัยมุ่งรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น

มีสุขภาพ และสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น จากความสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจแบบพอเพียง เน้นการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นพื้นฐานและสร้างภูมิคุ้มกันในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน (Office of Agricultural Economics, 2016)

วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะกระตุ้นระบบเศรษฐกิจฐานรากด้วยการสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น รัฐบาลจึงมีการส่งเสริมให้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้ปรับเปลี่ยนการพึ่งพิงปัจจัยต่างๆ จากภายนอกชุมชนเป็นการพึ่งตนเองภายในชุมชน โดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนหรือศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่นั้นมาบูรณาการผ่านการผลิต การแปรรูปให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม นโยบายรัฐบาล นวัตกรรม และการแข่งขันส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนและผู้ดำเนินการต้องมีการปฏิบัติภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังและการบริหารจัดการที่เหมาะสมในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน เพื่อให้พัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนและมีผลทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ท้ายที่สุดสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชนได้ (Kanaphoom, 2015)

ปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาชีพและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งที่เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมในรูปของการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนจำนวนมากและเป็นแรงสนับสนุนในการพัฒนาประเทศชาติ โดยกำหนดให้เป็นแนวทางหนึ่งในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อบูรณาการทรัพยากรให้เกิดความหลากหลาย มีการใช้ศักยภาพทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลให้ต้นทุนของวิสาหกิจต่ำลง เพราะวิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เอื้อกับชุมชนที่สามารถดำรงชีวิตได้มั่นคงและเข้มแข็ง ความสำเร็จหรือการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนมิใช่จะทำได้ง่าย

ต้องอาศัยความร่วมมือของคนภายในชุมชน อีกทั้งวิสาหกิจชุมชนเน้นเรื่องการบริหารจัดการ เป็นกิจการสร้างรายได้รูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อมโดยผลผลิตจะเกิดจากสินทรัพย์ชุมชน อาทิ ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม ทักษะฝีมือ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติหรือปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นทรัพยากรพื้นฐาน โดยมีรูปแบบการจัดการเข้ามาประยุกต์ใช้ โดยเป็นกิจการของคนภายในชุมชน (Tantrabanthit, 2008: 55) วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านหรือเกษตรกรในชนบทที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เป็นกลุ่มคนที่ยากจนของประเทศ หากกลุ่มชาวบ้านหรือกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะการประกอบวิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองผ่านการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบในชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน

ผลจากการสนับสนุนผ่านนโยบายของรัฐบาลลงมาสู่หน่วยงานของรัฐ อาทิ กรมพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์หรือหน่วยงานเทศบาลส่งผลทำให้สมาชิกในชุมชนมีความต้องการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น ข้อมูลการจดทะเบียนเพื่อประกอบการวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศที่ได้รับการอนุมัติการจดทะเบียนจำแนกตามพื้นที่ประเทศไทย 9 เขต 77 จังหวัด มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนมากถึง 82,755 แห่ง และมีจำนวนสมาชิกรวม 1,421,582 คน ภาคเหนือตอนบนสังกัดเขต 6 ประกอบด้วยจังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีผู้จดทะเบียนเพื่อประกอบการวิสาหกิจชุมชน 13,530 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 197,600 คน (Office of Community Enterprise Promotion, 2017)

ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนทางธรรมชาติที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติที่มีเพียงพอในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ มี

วัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ภาษาและการแต่งกายของแต่ละท้องถิ่น ความเป็นอยู่ของผู้นั้นในชุมชนที่ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความหลากหลาย ตามบริบทของพื้นที่และสิ่งแวดล้อมอันเป็นปัจจัยเอื้อหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคบ้างที่เกิดจากการทำงาน อาทิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรในท้องถิ่น วิถีธรรมชาติในท้องถิ่นและนโยบายของรัฐบาล ที่ส่งผลให้กับพัฒนาชุมชนระดับจังหวัดหรือหน่วยงานเกษตรจังหวัดที่ร่วมทำการขับเคลื่อนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ย่อมส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเริ่มมีศักยภาพในการผลิตทั้งการเกษตร พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมและการบริการ โดยสามารถแยกประเภทการผลิตสินค้า ซึ่งในภาคเหนือตอนบนมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมากเป็นอันดับ 1 ของประเทศ จากข้อมูลการจดทะเบียน 13,530 แห่ง มีสมาชิกจำนวน 197,600 ราย เฉลี่ย 14.58 คนต่อแห่ง มากกว่าพื้นที่ภาคอีสานทั้ง 2 เขต (Office of the Secretary of the Community Enterprise Promotion Committee, 2015)

ปัจจุบันผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนกลุ่มที่มีผลการประกอบการอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ 6 ประเภท มีจำนวน 6,448 แห่ง คือ (1) กลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร (2) กลุ่มประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย (3) กลุ่มเครื่องจักสาน (4) กลุ่มประเภทเครื่องดื่มน้ำ (5) กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร และ (6) กลุ่มของชำร่วยและของที่ระลึก เป็นต้น (The Community Development Department, 2015) โดยที่ผ่านมามาผลการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนแต่ละประเภทอาจจะมีความแตกต่างกันไปทั้งในระดับที่ประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวบ้างในแต่ละปี แต่ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนที่สามารถเติบโตได้ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง (Kaewkamfu, 2016) งานศึกษาของ Phomsakha Na Sakolnakorn and Sangkharat (2013) ได้สรุปว่า ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและปัจจัยทางนิเวศวิทยาซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะสภาพเศรษฐกิจที่ผันผวน ทำให้ยอดขายสินค้าลดลงและกำลังการผลิตก็ลดลงตามไปด้วย ส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินงานค่อนข้างอ่อนด้อย

พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกค่อนข้างน้อย (Kanaphoom, 2015) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพราะฝ่ายการตลาดไม่มีการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคทำให้ความสามารถทางการตลาดลดลง บางครั้งเกิดความขัดแย้งของสมาชิก ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มชะงักงันไปบ้าง สิ่งเหล่านี้ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่เติบโตเท่าที่ควร (Suwan, 2016) โดยเฉพาะกลุ่มของข้าวไร่และของที่ระลึกซึ่งเป็นกลุ่มที่เน้นสิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาด้านการผลิต ไม่สามารถผลิตได้ทันเมื่อมีการสั่งซื้อจำนวนมาก ต้นทุนการผลิตสูง กรรมการไม่มีการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะปัญหาความสามารถด้านการตลาด ขาดการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค สินค้าไม่มีตราสินค้าและขาดบรรจุภัณฑ์ที่ดี ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่มีช่องทางในการผลิตจำหน่ายผ่านทางธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนใหญ่มีการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ (Benyarit, 2008)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาดที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน เขตภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการผลักดันเพื่อหนุนเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาดและการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน เขตภาคเหนือตอนบน
2. ศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาดที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน เขตภาคเหนือตอนบน

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสรุปตัวแปรหลักได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)

สภาพแวดล้อมภายนอกมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากการที่กิจการจะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถที่จะปรับตัวให้อยู่รอดได้ในสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะผู้บริหารจะต้องมองหากลยุทธ์ที่เหมาะสมที่จะแข่งขันได้ในสถานการณ์ต่างๆ และต้องมีความสามารถที่จะปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความผันผวนเหล่านั้น เพราะหากมีการกำหนดกลยุทธ์หรือการวางแผนงานที่เหมาะสมทั้งต่อสถานการณ์ภายนอก และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรแล้วย่อมถือว่าการสร้างความสำเร็จได้เปรียบในการแข่งขันและการอยู่รอดในระยะยาว (Mesinsee, 2016: 10) สภาพแวดล้อมก็มีแนวโน้มว่าแผนการทำงานหรือกลยุทธ์ที่วางไว้จะไม่ประสบความสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเติบโตของกิจการทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค (Wheelen & Hunger, 2012: 146)

2. การมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1981) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้ตัดสินใจควบคู่ไปขั้นตอนการปฏิบัติการด้วยเช่นกัน การตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นว่าการตัดสินใจจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติ โดยมีแนวความคิดว่าการมีส่วนร่วมมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลทุกขั้นตอน โดยมีความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน (Cohen & Uphoff, 1980) ซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมที่มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาและ

เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดร่วมกัน การมีส่วนร่วมของกลุ่มตามมุมมองของรีดเคอร์ (Reeder, 1974: 39) ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่เข้ามา มีบทบาทในการดำเนินการพัฒนาเพื่อเป็นการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมลงทุนและลงแรง

3. ความสามารถทางการตลาด (Marketing capability)

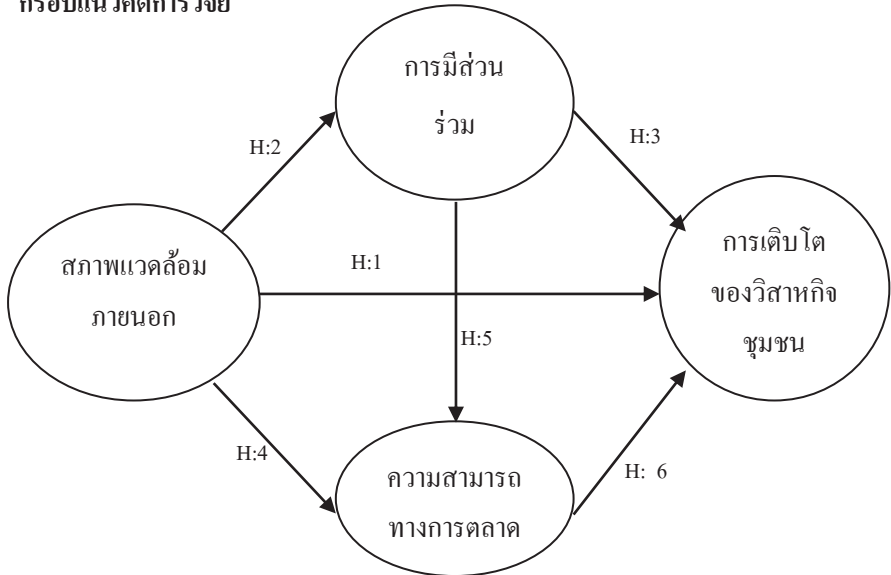
ความสามารถทางการตลาดเป็นรูปแบบของกระบวนการที่ผสมผสานการใช้ทั้งทักษะความรู้และทรัพยากรภายในองค์กรเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้ เพื่อเพิ่มคุณค่าไปสู่สินค้าและบริการ และทำให้องค์กรสามารถแข่งขันทางการตลาดได้ (Vorhies, 1998: 3-23; Day, 1994: 37-52) ธุรกิจสามารถที่จะพัฒนาตนเองเพื่อแสวงหาความคาดหวังและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของลูกค้า คู่แข่งขัน รวมถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างมูลค่าที่สูงกว่าความคาดหวังสำหรับลูกค้าขององค์กร และเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ (Tsai and Shih, 2004: 524-530; Vorhies, 1998: 3-23; Weerawardena, 2003: 15-36) แนวคิดกิจกรรมและกลยุทธ์ทางการตลาดถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ อาจเกิดจากทรัพยากรที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนหรือความสามารถในการสร้างยี่ห้อเพื่อมุ่งเน้นให้ลูกค้าเกิดความต้องการสินค้ารวมถึงเพิ่มยอดขายผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายหรือช่องทางให้บริการที่มากขึ้น ความสามารถทางการตลาดมีการกำหนดเป็นกระบวนการด้วยการบูรณาการ ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตโดยผ่านการใช้ทรัพยากรที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนเพื่อเข้าถึงความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของลูกค้าที่มีความซับซ้อน ไปยังเป้าหมายสุดท้ายคือการบรรลุของผลิตภัณฑ์ที่ดีกว่าเพื่อลูกค้า (Day, 1994: 35-54; Song et al, 2007: 18-34)

4. การเติบโตของวิสาหกิจชุมชน (Growth of community enterprises)

การเติบโตของวิสาหกิจชุมชนเป็นการเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ สร้างคุณค่าให้กับทรัพยากรที่มีอยู่โดยอาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีตัวตนหรือไม่ก็ได้ กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนจึงรวมถึงการผลิต การบริการ การซื้อขาย การจำแนกแจกจ่ายสินค้าและการขนส่ง เป็นต้น การเติบโตของวิสาหกิจชุมชนสามารถวัดได้ทั้งในด้านของประสิทธิภาพทางการเงิน และผลดำเนินการที่ไม่ใช่ทางการเงิน รวมถึงระดับความพึงพอใจและส่วนแบ่งทางการตลาด (Murphy, 1996: 15-23; Chong, 2008: 1-10; Ahmad, et al., 2010: 182-203) รวมถึงยอดของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ก็เป็นเกณฑ์การเติบโตที่เป็นพื้นฐานของความสำเร็จ (Laurenc, 2001)

ดังนั้น จากกรบทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปตัวแปรได้จำนวน 4 หมวด คือ (1) สภาพแวดล้อมภายนอก (2) การมีส่วนร่วม (3) ความสามารถทางการตลาด และ (4) การเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีงานวิจัยของ Hooper and Rocca, (1991: 26-31) นำเสนอว่าสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน รวมถึงงานศึกษาของ Pearce and Robinson (2013: 87), Meechat (2006: 75-85); Follett (1918) นำเสนอว่าสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการมีส่วนร่วม และงานศึกษาของ Wheelen and Hunger (2012: 146) ที่นำเสนอว่าสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อความสามารถทางการตลาดตั้งสมมุติฐานที่ 1, 2 และ 4 นอกจากนี้ แนวคิดของ Cohen and Uphoff (1976) นำเสนอว่า การมีส่วนร่วมมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น จึงเป็นที่มาของสมมุติฐานที่ 3 และที่ 5 ส่วนตัวแปรด้านความสามารถทางการตลาดมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ฉะนั้น จึงเป็นที่มาของสมมุติฐานที่ 6 ดังนั้น เสนอกรอบแนวคิดและสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

- H1: สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน
 H2: สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการมีส่วนร่วม
 H3: การมีส่วนร่วมมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน
 H4: สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อความสามารถทางการตลาด
 H5: การมีส่วนร่วมมีผลต่อความสามารถทางการตลาด
 H6: ความสามารถทางการตลาดมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ วิชาสหกิจชุมชนที่จดทะเบียนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 8 จังหวัดได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยกลุ่มวิชาสหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้า มีทั้งหมด 18 ประเภท แต่ผู้วิจัยเลือกมา 6 ประเภท เพราะเป็นวิชาสหกิจชุมชนที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีความเข้มแข็ง คือ (1) แปรรูปและผลิตภัณฑ์ทางอาหาร (2) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอและเสื้อผ้า (3) จักสาน (4) เครื่องดื่ม (5) ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และ (6) ของชำร่วยและของที่ระลึก จำนวน 6,448 กลุ่ม (Office of Community Enterprise Promotion, 2017) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 กลุ่ม ตามเกณฑ์ของ Comrey and Lee (1992) คือ ระดับดีมาก โดยผู้ให้ข้อมูลคือประธานกรรมการกลุ่มและเลขานุการกลุ่มวิชาสหกิจชุมชน เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาททั้งในเชิงนโยบายและวางแผนในการลงสู่การปฏิบัติของวิชาสหกิจชุมชน สรุปได้ว่า เชียงใหม่ มีประชากร 1,894 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 147 กลุ่ม ลำพูน มีประชากร 536 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 42 กลุ่ม ลำปาง มีประชากร 514 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 40 กลุ่ม แม่ฮ่องสอน มีประชากร 267 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 20 กลุ่ม พะเยา มีประชากร 694 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 54 กลุ่ม น่าน มีประชากร 531 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 41 กลุ่ม เชียงราย มีประชากร 1,403 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 109 กลุ่ม แพร่ มีประชากร 609 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 47 กลุ่ม

2. เครื่องมือวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือมาตรวัดตัวแปรจำนวน 4 ด้าน คือ (1) สภาพแวดล้อมภายนอก ดัดแปลงมาจากมาตรวัดของ Wernerfelt (1984), Barney (1991), Murply (2007) (2) การมีส่วนร่วมดัดแปลงมาจากมาตรวัดของ Colin Coulson-Thomas (2005); Cohen and Uphoff (1980) (3) ความสามารถทางการตลาด ดัดแปลงมาจากมาตรวัดของ Weerewardena (2003); Atuahene-Gima (1993) (4) การเติบโตของวิชาสหกิจชุมชน ดัดแปลงมาจากมาตรวัดของ

Mathias, Fabian, Sascha and Eva (2014) โดยแบบสอบถามมี 3 ตอน คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ตัวแปรที่พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม คือ สภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วม ความสามารถทางการตลาด และการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน (3) แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าวิสาหกิจชุมชน และกรรมการ

การตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรง โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ซึ่งมีค่า IOC โดยรวมทั้งฉบับ = 0.83 ทดสอบความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค แบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าเท่ากับ 0.787 โดยมาตรวัดตัวแปรสภาพแวดล้อมภายนอก ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค เท่ากับ 0.819 มาตรวัดตัวแปรการมีส่วนร่วมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค เท่ากับ 0.787 มาตรวัดตัวแปรความสามารถทางการตลาดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค เท่ากับ 0.756 มาตรวัดตัวแปรการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค เท่ากับ 0.787 โดยแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือก 7 ระดับ คือ 7 หมายถึง สำคัญมากที่สุด และ 1 หมายถึง สำคัญน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความละเอียดในการสร้างประเด็นคำถาม ตามวิธีการของ Likert scales (Likert, 1970: 275)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์แบบไป-กลับ เพื่อส่งไปยังวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนทั้ง 8 จังหวัด และทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ถึงประธานกรรมการและเลขานุการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นใครก็ได้ ทำการตอบแบบสอบถามนี้ โดยใช้ระยะเวลา 3 เดือน คือ เดือนมกราคม-มีนาคม 2560 และได้รับแบบสอบถามกลับมา 500 ชุด โดยผู้วิจัยได้โทรประสานงานอย่างต่อเนื่อง หากหน่วยวิเคราะห์คนใดมีความล่าช้าก็จะทำการโทรทวงถามอย่างต่อเนื่องหรือไปรับเอกสารด้วยตนเอง ท้ายที่สุดได้กลุ่มตัวอย่าง 500 คน ตามเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน วิเคราะห์ด้วยสมการ โครงสร้าง ด้วยโปรแกรม Amos

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของหน่วยวิเคราะห์ คือ กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 67.40 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 35.80 มากที่สุด รองลงมาช่วงอายุ 30-45 ปี และน้อยที่สุดคืออายุช่วง 56 ปีขึ้นไป การศึกษิต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 54.00 รองลงมาการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 41.00 มีสถานะเป็นกรรมการบริหารกลุ่มมากที่สุด ร้อยละ 42.00 รองลงมา คือ ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มฯ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีทำเลที่ตั้งจังหวัดเชียงรายมากที่สุด ร้อยละ 22.60 รองลงมา คือ จังหวัดเชียงใหม่ และน้อยที่สุดคือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ร้อยละ 4.40 ประเภทกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ กลุ่มของชำร่วยและของที่ระลึก ร้อยละ 26.40 รองลงมาคือ กลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ทางอาหาร กลุ่มที่ให้ความร่วมมือน้อยที่สุด คือ กลุ่มจักสาน ร้อยละ 11.00 แหล่งเงินทุน ส่วนใหญ่ใช้ทุนส่วนตัวของสมาชิกในกลุ่ม ร้อยละ 62.20 รองลงมา คือ ทุนส่วนตัว แหล่งเงินทุนที่น้อยที่สุดคือ เงินกู้จากภาคเอกชน ร้อยละ 2.20 ระยะเวลาการจดทะเบียน มากที่สุดคือ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.80 และน้อยที่สุดคือ มากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.00 รุ่นก่อตั้งมากที่สุดคือ ร้อยละ 69.20 น้อยที่สุดคือ รุ่นทายาท คิดเป็นร้อยละ 3.50 รางวัลที่ได้รับมากที่สุดคือ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (มพช.) ร้อยละ 84.60 กลุ่ม เคยฝึกอบรมเป็นประจำมากที่สุด ร้อยละ 83.80 ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากที่สุด ร้อยละ 59.60 ตลาดของกิจการอยู่ในระดับภูมิภาคมากที่สุด ร้อยละ 48.00 โดยมีผลการดำเนินการส่วนใหญ่มีการประกอบการที่มีกำไรคิดเป็นร้อยละ 81.00 ส่วนรูปแบบการจัดจำหน่ายนั้น กลุ่ม

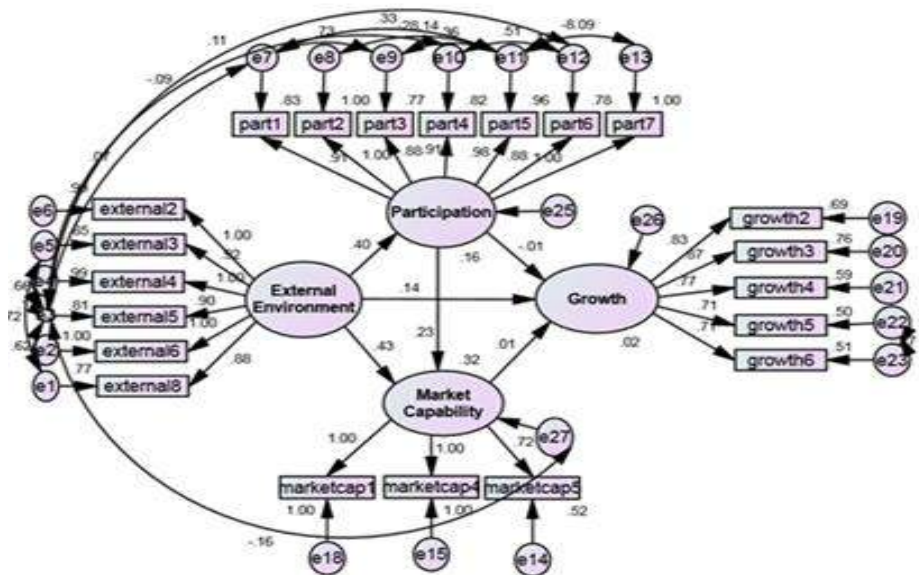
วิสาหกิจมีการจำหน่ายด้วยตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.40 ส่วนน้อยที่สุดคือ การนำสินค้าไปแสดงที่ศูนย์แสดงสินค้า คิดเป็นร้อยละ 34.00

ประเภทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มของชำร่วยและของที่ระลึกมีการให้ความร่วมมือในการตอบคำถามมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 26.40 รองลงมาคือ กลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ทางอาหาร คิดเป็นร้อยละ 17.60 กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 16.40 กลุ่มเครื่องดื่มน้ำ คิดเป็นร้อยละ 14.60 กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอและเสื้อผ้า คิดเป็นร้อยละ 14.00 ลำดับสุดท้ายคือ กลุ่มจักสาน คิดเป็นร้อยละ 11.00 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกมีความสำคัญโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (5.25) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (0.97) ด้านการมีส่วนร่วม มีความสำคัญโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (5.28) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (1.01) ด้านความสามารถทางการตลาด มีความสำคัญโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (5.53) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (0.83) และด้านการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน มีความสำคัญโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (5.37) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ค่าสถิติไคสแควร์ (X^2) เท่ากับ 24.339 อัตราส่วนของไคสแควร์กับ Degree of Freedom (X^2/df) = 1.522, ค่าสถิติทดสอบ p-Value เท่ากับ 0.082 ค่าสถิติของการวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.998 ค่าสถิติของการวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.995 ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรในรูปของรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.028 และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมพัทธ์ (NFI) เท่ากับ 0.996 ค่าสถิติวัดความคลาดเคลื่อนของตัวแบบในรูปของรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนของมาตรฐานวัดระดับความกลมกลืน (RMR) เท่ากับ 0.023 ซึ่งสถิติทั้งหมดเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ตัวแบบมาตรวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกัน (Model fit) กับตัวแบบทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ในระดับที่ยอมรับได้

(Byrne, 2010) ดังภาพที่ 1

Chi-square=24.339, Chi-square/df =1.522, df= 16, p= .082, GFI=.988, CFI=.995, RMR= .023, RMSEA= .028, NFI= .996

ภาพที่ 1: โมเดลการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

จากภาพที่ 1 หลังจากมีการปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว จะส่งผลให้ค่าที่แสดงความสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงโดยที่สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.14 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลทางตรงต่อการมีส่วนร่วม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.40 การมีส่วนร่วมมีผลทางตรงต่อความสามารถทางการตลาด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.23 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลทางตรงต่อความสามารถทางการตลาด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.43 และการมีส่วนร่วมมีผลทางตรงต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.01 ความสามารถทางการตลาดมีผลทางตรงต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.01 ซึ่งตัวแปรทั้งสองตัวคือ (1) การมีส่วน

ร่วมและ (2) ความสามารถทางการตลาด ซึ่งมีผลระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 1

ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาดที่มีต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนก่อนปรับและหลังปรับโดยการเชื่อมค่าความคลาดเคลื่อน

เกณฑ์	ค่าดัชนี	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2	> 0.05	2714.438	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา	24.339	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา
χ^2/df	< 3	14.833	ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณา	1.522	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา
p	> 0.05	0.000	ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณา	0.082	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา
GFI	> 0.90	0.611	ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณา	0.998	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา
CFI	> 0.95	0.887	ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณา	0.995	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา
RMR	< 0.05	0.079	ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณา	0.023	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา
RMSEA	< 0.06	0.166	ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณา	0.028	ผ่านเกณฑ์การพิจารณา

จากตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถทางการตลาดที่มีต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งค่าดัชนีแสดงบนโมเดลผ่านเกณฑ์การพิจารณา มีความเหมาะสมและสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแบบมาตรวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกันกับตัวแบบทางทฤษฎี (Tabachnick & Fidell, 2007: 86-89) ดังนั้น สรุปได้ว่าตัวแบบของมาตรวัดการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกลมกลืนกับตัวแบบทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ในระดับที่ยอมรับได้

ตารางที่ 2

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	Coef	t-stat	สรุปผล
H1: สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน	0.14	1.981**	สนับสนุน
H2: สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการมีส่วนร่วม	0.40	7.098***	สนับสนุน
H3: การมีส่วนร่วมมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน	0.01	0.071	ไม่สนับสนุน
H4: สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อความสามารถทางการตลาด	0.43	5.091***	สนับสนุน
H5: การมีส่วนร่วมมีผลต่อความสามารถทางการตลาด	0.23	2.220**	สนับสนุน
H6: ความสามารถทางการตลาดมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน	0.01	0.524	ไม่สนับสนุน

หมายเหตุ : t-stat ≥ 1.96 แสดงว่าสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05**

t-stat ≥ 2.59 แสดงว่าสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01***

ดังนั้น จากภาพที่ 1 และจากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรทั้งหมดที่ได้กำหนดไว้ มีสมมติฐานที่สนับสนุน คือ H1, H2, H4, H5 และไม่สนับสนุน คือ H3, H6 ดังข้อมูลต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.14 และค่า t-stat เท่ากับ 1.981 สนับสนุนตามสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สมมติฐานที่ 2 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการมีส่วนร่วม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการมีส่วนร่วม มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.40 และค่า t-stat เท่ากับ 7.098 สนับสนุนตามสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สมมติฐานที่ 3 การมีส่วนร่วมไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.01 และค่า t-stat เท่ากับ 0.071 ไม่สนับสนุนตามสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สมมุติฐานที่ 4 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อความสามารถทางการตลาด ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อความสามารถทางการตลาด มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.43 และค่า t-stat เท่ากับ 5.091 สนับสนุนตามสมมุติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สมมุติฐานที่ 5 การมีส่วนร่วมมีผลต่อความสามารถทางการตลาด ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมมีผลต่อความสามารถทางการตลาด มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.23 และค่า t-stat เท่ากับ 2.220 สนับสนุนตามสมมุติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สมมุติฐานที่ 6 ความสามารถทางการตลาดไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ความสามารถทางการตลาดไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.01 และค่า t-stat เท่ากับ 0.524 ไม่สนับสนุนตามสมมุติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สรุปสมมุติฐานการวิจัยได้ว่า สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมภายนอก มีผลต่อการมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมภายนอก มีผลต่อความสามารถทางการตลาด การมีส่วนร่วม มีผลต่อความสามารถทางการตลาด ส่วนการมีส่วนร่วมไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนและความสามารถทางการตลาด ไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนเขตภาคเหนือตอนบน

อภิปรายผล

การวิเคราะห์อิทธิพลความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ได้จากการตั้งสมมุติฐานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจ

ชุมชน

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสภาพแวดล้อมภายนอกมีความผันผวนในบางสถานการณ์ อาทิ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาวะการแข่งขัน เครือข่ายและเทคโนโลยีเนื่องจากมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการกลุ่มสามารถวิเคราะห์ถึงโอกาสหรืออุปสรรคของกิจการ เพื่อศึกษาและพยากรณ์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับกิจการ เพื่อหาแนวทางในการสร้างความสำเร็จหรือป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นกับกิจการได้ อีกทั้งสามารถนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น สภาวะเศรษฐกิจขาขึ้นหรือขาลง เจ้าของวิสาหกิจชุมชนมาใช้ประกอบในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดแผนการทางการตลาดให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ ได้

นอกจากนี้ กรรมการกลุ่มวิสาหกิจ สามารถรับรู้การเคลื่อนไหวของสถานการณ์ในด้านต่าง ๆ ได้ทันเวลา ทำให้มีข้อมูลที่ทันสมัยในการนำมาบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อการเติบโต ท้ายที่สุด กิจการจะเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้บริโภคก่อให้เกิดรายได้จากการตลาด เช่น ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เพิ่มขึ้นเป็นต้น Cameron et al. (2008: 53-55) ได้นำเสนอปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ (1) ผลประกอบการด้านการเงิน (2) การให้ผลตอบแทนแก่กลุ่มและ (3) ความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งปัจจุบันหลายหน่วยงานต่างนิยมใช้เป็นกลยุทธ์ในการสร้างการเติบโตของกิจการ หากกลุ่มวิสาหกิจใด ๆ ก็ตาม มีความตระหนักถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเติบโตแล้ว ย่อมนำมาซึ่งการวางแผนในการดำเนินงานที่รัดกุมมากขึ้น

สมมติฐานข้อที่ 2 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการมีส่วนร่วม

การดำเนินกิจการขนาดเล็กและขนาดกลาง หากต้องการจะให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและสมาชิกเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพราะจัดได้

ว่าเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความสำคัญที่ต้องเน้นการมีส่วนร่วมที่ต้องอาศัย
เกื้อกูลกัน ในกลุ่ม หรือเครือข่ายที่ร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในเครือข่ายของ
กิจการที่สะสมกันมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอก มีผลต่อการมีส่วนร่วม
ร่วม ท้ายที่สุดย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์กรมากขึ้นแตกต่างกันไป ดังแนวคิด
ของ Cohen and Uphoff (1977) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนหรือผู้
ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับหน้าที่หรือความ
รับผิดชอบและวิธีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือ
โครงการที่ได้วางแผนไว้โดยความร่วมมือหรือสนับสนุนด้านทรัพยากร การรับ
ผลประโยชน์และการประเมินผลการดำเนินงานได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วม
ในการประเมินผล เพราะท้ายที่สุด จะทำให้ทราบว่าเป็นบรรลุเป้าหมายในระดับใด

สมมติฐานข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมไม่มีนัยสำคัญ เครือข่ายการทำงานหรือผู้
ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม
มักจะมีปัญหา เนื่องจากการทำงานด้วยสมาชิกที่หลากหลายมักจะมีความคิดเห็น ไม่
ตรงกัน ขาดการสื่อสารสองทาง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิด บางกลุ่มมีผลให้เกิดความ
ขัดแย้งได้เช่นกัน หรือวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มสมาชิกไม่มีการเข้าร่วมในกิจกรรม
ดังกล่าว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่คณะกรรมการดำเนินงาน โดย
ลำพัง จึงทำให้สมาชิกคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเท่านั้น สมาชิกจึงไม่เข้าร่วม
ในกิจกรรมดังกล่าว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tanaisri (2014) ที่ได้
สรุปว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมใน
กิจกรรมอยู่บ้าง ซึ่งอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.86 แต่ทั้งนี้ในกิจกรรมการ
ดำเนินการสีขาว การติดต่อประสานงาน/ประชาสัมพันธ์การจำหน่ายข้าว และการออ
กร้านจำหน่ายข้าวในจังหวัดสมาชิกไม่มีการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเลย ทั้งนี้ อาจ
เป็นเพราะว่ากิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่คณะกรรมการดำเนินงาน โดยลำพัง จึงทำให้

สมาชิกคิดว่าเป็นหน้าที่ของกรรมการ ผลดังกล่าวจึงข้างต้นทำให้ทราบถึงกิจกรรมและระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม การมีส่วนร่วมของสมาชิกอยู่ในระดับน้อย หากพิจารณาด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผนงาน สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่วนด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการติดตามและประเมินผลทั้ง 3 ด้าน สมาชิกมีส่วนร่วมในระดับน้อย และสมาชิกมีการตอบสนองความต้องการในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมากในบางประเด็น ข้อมแสดงให้เห็นว่าสมาชิกมีความต้องการในกิจกรรมหรือแนวทางของวิสาหกิจชุมชน อันจะส่งผลให้สมาชิกมีการเข้าร่วมในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจึงควรมีกิจกรรมหรือการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมในการดำเนินงาน และควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้าร่วมในการดำเนินงานมากขึ้นเพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ และเห็นถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

สมมติฐานข้อที่ 4 สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อความสามารถทางการตลาด

ปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม ประเด็นทางด้านกฎหมาย และการแข่งขัน เป็นสภาพแวดล้อมภายนอก เพราะเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันระหว่างองค์กร เพื่อกำหนดและทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายนอก โดยอาจจำแนกการเปลี่ยนแปลงออกเป็นโอกาส และอุปสรรค โอกาสคือช่องทางในการสร้างความเติบโตให้ธุรกิจ ขณะที่อุปสรรคคือสิ่งท้าทายต่อการทำงานของสมาชิกวิสาหกิจผู้จัดการหรือกรรมการกลุ่มจึงมีภาระที่จะต้องทำความเข้าใจและหากำไรจากโอกาสภายนอก และต้องระวังในอุปสรรคคุกคามที่อาจจะทำให้ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่งผลเชิงลบต่อการดำเนินงานขององค์กร เช่น ทำให้ความต้องการของผู้บริโภคลดลง

ทัศนคติของพนักงานแย่งลง ทำให้ต้องมีการปรับกลยุทธ์เพื่อจัดหรือหลีกเลี่ยง เนื่องจากมีผลต่อความสามารถทางการตลาด

สมมติฐานข้อที่ 5 การมีส่วนร่วมมีผลต่อความสามารถทางการตลาด

จากผลการวิเคราะห์สรุปว่าการมีส่วนร่วมของเครือข่ายมีผลทางตรงต่อความสามารถทางการตลาด หากวิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการเครือข่ายที่ดีแล้ว ย่อมหนุนเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่กลุ่มหรือองค์กรสามารถที่จะผูกมิตรความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานมีความสะดวก รวดเร็วได้งายขึ้นและมีผลต่อการดำเนินงานทางการตลาด เพราะเครือข่ายวิสาหกิจสามารถสนับสนุนวัตถุดิบในการผลิต ขยายเครือข่ายทางการตลาดเพิ่มขึ้นด้วยที่สุดทำให้เกิดยอดขายสินค้ามากขึ้นซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำให้กระแสเงินไหลเวียนเข้าสู่กลุ่มหรือองค์กรในเรื่องที่สำคัญที่มีผลต่อความอยู่รอดและการเติบโตต่อไปของกลุ่ม ดังความคิดของ Lin and Kuo (2007: 1066-1083) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจะสำเร็จได้ต้องมาจากความร่วมมือของทุกฝ่ายโดยบูรณาการเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการที่จะตอบสนองถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจ เพราะการทำงานร่วมกันและแบ่งผลประโยชน์ร่วมกันอาจเห็นคนหลายระดับมีเครือข่าย แต่ก็ไม่เห็นว่าจะประสบความสำเร็จเพราะไม่รู้จักเปลี่ยนเครือข่ายมาเป็นผลประโยชน์ของตนเองหรือกลุ่มและองค์กรสัมพันธ์กับแนวคิดของ Barney (1991: 99-120) ที่สรุปว่าด้วยความพร้อมของทรัพยากรที่มีอยู่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ฉะนั้น การที่องค์กรจะมีความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนได้นั้น คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรพิจารณาถึงทรัพยากรและความสามารถที่มีอยู่ รวมถึงการพัฒนาและการวางแผนเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กร เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมภายนอก โดยเฉพาะมุ่งเน้นตอบสนองกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ผ่านการใช้ความสามารถด้านการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ความสามารถทางการกำหนดราคาสินค้าที่เหมาะสมกับสถานะทางเศรษฐกิจ

ความสามารถทางด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้า และความสามารถในการส่งเสริมการตลาดหรือการสื่อสารทางการตลาดตามสถานการณ์ ซึ่งผลการศึกษาของ Zou, Fang and Zhao (2003) ได้อธิบายว่า การกำหนดราคาสินค้าและความสามารถในการสื่อสารทางการตลาดกับลูกค้าและมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การส่งออกของวิสาหกิจประสบความสำเร็จ

สมมติฐานข้อที่ 6 ความสามารถทางการตลาดไม่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์สรุปว่า ความสามารถทางการตลาดไม่มีผลทางตรงต่อการเติบโต ดังจะเห็นได้ว่ากลุ่มหรือองค์กรใดไม่สามารถที่จะดำเนินงานด้านการตลาดได้ดี ซึ่งอาจสังเกตได้จากยอดขายที่เพิ่มขึ้น ส่วนครองตลาดที่กว้างขึ้น โดยรวมแล้วทุก ๆ หน้าที่นั้นได้ทำงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ จึงส่งผลต่อไปยังโอกาสและความเป็นไปได้ในการได้เปรียบทำให้วิสาหกิจชุมชนเติบโต สอดคล้องกันกับ Weerawardena et al. (2006: 37-45) ที่นำเสนอว่าวิธีการที่องค์กรใหญ่สร้างมูลค่าที่เหนือกว่าสำหรับลูกค้าคือ การพัฒนาขีดความสามารถที่โดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถทางการตลาด โดยที่ความสามารถทางการตลาด (marketing capability) เป็นรูปแบบของกระบวนการที่ผสมผสานการใช้ทั้งทักษะความรู้และทรัพยากรภายในองค์กรเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้ เพื่อเพิ่มคุณค่าไปสู่สินค้าและบริการ และทำให้องค์กรสามารถแข่งขันทางการตลาดได้ (Vorhies, 1998: 3-23; Day, 1994: 37-52) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน เขตภาคเหนือตอนบนเองส่วนใหญ่ก็ตระหนักดีในเรื่องของการตลาด ซึ่งในภาพรวมแล้วมักจะเป็นอุปสรรคหรือเป็นปัญหาของกลุ่มพวกเขาที่มีความเก่งความชำนาญในด้านการผลิตมากกว่าเรื่องการตลาดเชิงรุก และที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มหรือองค์กรตามที่นักวิชาการ Tsai and Shih (2004: 524-530); Vorhies (1998: 3-23) ได้เสนอไว้ว่าธุรกิจสามารถพัฒนาตนเองบนพื้นฐานของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของลูกค้าคู่แข่งขึ้นเพื่อ

แก้ไขปัญหาในเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างมูลค่าที่สูงกว่าความคาดหวังสำหรับลูกค้าขององค์กรและเพื่อให้เติบโตได้

แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ความสามารถทางการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมค่อนข้างอ่อนด้อย เนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์น้อย ขาดการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค เนื่องจากความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปเสมอๆ แต่วิสาหกิจชุมชนก็ยังมีแนวทางการตลาดแบบเดิม ๆ ส่งผลให้การเติบโตไม่เป็นไปตามเป้าหมายเท่าที่ควร งานวิจัยของ Samerjai (2017: 104-115) ได้นำเสนอว่าการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านความสามารถทางการตลาดและต้องการเพิ่มประสิทธิภาพให้สามารถยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในระดับอาเซียน ดังนั้นด้านความสามารถทางการตลาดที่มีความอ่อนด้อยของวิสาหกิจชุมชนในภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะช่องทางการตลาดควรเน้นช่องทางที่ผู้บริโภคคุ้นเคย คือ ช่องทางร้านค้าปลีกทั่วไป ซูเปอร์มาร์เก็ต งานแสดงสินค้า และร้านขายของฝาก ส่วนช่องทางออนไลน์ควรพัฒนารูปแบบให้มีความสะดวกให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เพราะปัจจุบันพฤติกรรมผู้บริโภคมีการใช้ออนไลน์ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันมากขึ้น กอปรกับการซื้อสินค้าผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความผันผวน อาทิ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เสถียรภาพทางการเมือง การแข่งขัน พฤติกรรมของผู้บริโภคและนวัตกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาย่อมมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนและความสามารถทางการตลาดมีผลในระดับต่ำต่อการเติบโต เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการผลิตหลายประเภท สมาชิกไม่ให้ความสำคัญในการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดหรือส่วนประสมทางการตลาด โดยมองว่าสิ่งเหล่านี้ต้องใช้เวลาในการพัฒนาและเห็นผลช้า อีกทั้งการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาทางการตลาดไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมจัดการ และนวัตกรรมองค์กร ต่างให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยต่อการ

ดำเนินงานให้มีความเติบโต แต่บนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีสรุปว่านวัตกรรมมีความสำคัญ และการจะใช้นวัตกรรมประเภทไหนนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า และนโยบายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนว่า จะสร้างอัตลักษณ์ของนวัตกรรมรูปแบบใด เพราะนวัตกรรมเป็นการเสริมสร้างให้เกิดการเติบโตที่สูงขึ้น

References

- Barney, J. B. & Zajac, E. (1994). Competitive organizational behavior: Toward an organizationally-based theory of competitive advantage. *Strategic Management Journal*, Winter Special Issue.
- Benarit, P. (2008). One Tambon One Product management: Case study of rubber leaf flower group Pattani Province. *Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences*, 13(2), pp. 66-77. [in Thai]
- Byrne, B.M. (2010). *A primer of LISREL: Basic applications and programming for confirmatory factor analysis models*. New York: Springer-Verlag.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N.T. (1980). *Participation place in rural development: Seeking clarity through specificity*. *World Development*, 8, pp. 213-235.
- _____ (1981). *Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evaluation*. New York: Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Colin, C. T. (2005). *Managing supply chain relationships*. Retrieved on August 15, 2017 from <http://www.groupe-intellex.com/editorials/17-management/13-supply-chain-management-business.html>

- Comrey, A. L. & Lee, H.B. (1992). *A first course in factor analysis*. Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.
- Day, G. (1994). The capabilities of market-driven organization. *Journal of Marketing*, 5(2), pp. 37-52.
- Hooper, D., Coughlam, J. & Mullen, M. (2008). Structural equation modeling: Guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of business Research Methods*, 6(1), pp. 53-60.
- Likert, R.N. (1970). *A technique for the measurement of attitude and attitude measurement*. Chicago: Ronal McNally & Company.
- Mechat, W. (2006). *Organization management* (7th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Murphy, G. G., Traylor, J.W. & Hill, R. C. (1996). Measuring performance in entrepreneurship research. *Journal of Business Research*.
- Office of the Secretary of the Community Enterprise Promotion Committee. (2015). *Concepts of the theory of community enterprise job analysis*. Bangkok: Office of the Secretary of the Community Enterprise Promotion Committee, Journal No. 3, September 6-December. [in Thai]
- Office of Agricultural Economics. (2016). *Community enterprise development to strength: Case of artificial flowers from rubber leaves*. [in Thai]
- Office of Community Enterprise Promotion. (2017). *Number of community enterprises*. Classified by product group, region 6, Chiang Mai province. [in Thai]

- Raymond, L. & St-Pierre, J. (2003). *Entrepreneurial antecedents and performance outcomes of organizational development in manufacturing SMEs.*
- Reeder, W. W. (1974). *Some aspects of the informal social participation of farm families in New York State.* Doctoral dissertation, Department of Rural Sociology, Cornell University.
- Sangkharat, U. & Phromsakha Na Songkhla, Th. (2013). *Guidelines for determining government policies to support Operation of community enterprises In the Songkhla Lake Basin area.* Retrieved on December 30, 2016 from <http://ophbgo.blogspot.com/> [in Thai]
- Tantrabanthit, K. (2008). Community business development guidelines. *Journal of Local Development*, 3(2), pp. 55-63. [in Thai]
- Tanaisi, A. (2014). *Community enterprises.* Retrieved on December 5, 2014 from <http://ophbgo.blogspot.com/> [in Thai]
- Wheelen, T. L. & Hunger, J. D. (2012). *Strategic management and business policy* (10th ed.). New Jersey: Pearson Prentice-Hall.

Author

Mrs. Chanpen Kaewdee

Lampang Primary Education Service Area Office 1

539 Prabat Sub-ditric, Mueang District, Lampang Province

Tel. 093 1397989

E-mail: chanpen2605@gmail.com

**ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงใน
เขตเทศบาลตำบลไทรรัฐในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
Cultural Management Model of Ban Mark Kham and Ban
Mark Muang in Trirath Municipality in AEC Era**

กทาทเพ พงศ์ทอง¹ / สุพรรณณี ไชยอำพร²

Kathathep Pongthong / Supannee Chaiamporn

¹ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Doctor of Philosophy, Faculty of Social and Environmental Management, National Institute of
Development Administration

²รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

Associate Professor, Faculty of Social and Environmental Management, National Institute of
Development Administration, Major Advisor

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการคือ เพื่อนำเสนอตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง ในเขตตำบลไทรรัฐ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน และเพื่อศึกษาทัศนะของประชาชนในชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรม การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 30 คน และใช้การวิเคราะห์ตีความ ควบคุมบริบทและใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรม ผลการศึกษาพบว่า จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เหมาะสมจะการใช้การบูรณาการวงจร Deming (PDCA) และขับเคลื่อนผ่านกลไก คชศร. (ครอบครัว ชุมชน ศาสนา โรงเรียน) จาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ชุมชนมีแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชนสอดคล้องกับวงจร Deming อันสามารถปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมและปรับเปลี่ยนตามบริบทได้อย่างเหมาะสม และจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประชาชนในชุมชนมีทัศนคติชัดเจนและต้องการรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอันสะท้อนถึงชาติพันธุ์ ทั้งไทย มอญและจีนของตนเองเอาไว้และมีความเป็นไปได้สูงในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนเห็นพ้องต้องกันว่ามีความสำคัญในการสงวนรักษาวิถีและอัตลักษณ์ของตน

คำสำคัญ: ตัวแบบ, การจัดการวัฒนธรรม, ชุมชน, ทรัพยากรทางวัฒนธรรม

Abstract

This research article consisted of three important objectives: to present the cultural management model of Ban Mark Kham and Ban Mark Muang in Trirath municipality, Muang District, Pathum Thani Province, to study community culture management, and to study the views of people in the community on cultural activities. This research used qualitative research by focusing on in-depth interviews from 30 key informants. Analytical interpretation was employed and context was also analyzed. The descriptive statistics was utilized to make the collected data concise. The results revealed that for the objective 1, the appropriate model of community culture management in the ASEAN Economic Community was the integration of the Deming cycle (PDCA) and drove through the mechanism so called Kor Chor Sor Ror (family, community, religion, school). For the objective 2, the community had a way to manage the community culture in line with the Deming cycle for improving activities and adjusting the context accordingly. For the objective 3, people in the community had clear views and wanted to maintain their identity, local culture

reflecting both Thai, Mon and Chinese ethnicities. Moreover there was a high possibility of organizing activities important in preserving their way and identity.

Keywords: model, cultural management, community, cultural resource

บทนำ

ในยุคก่อนการเข้ามาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมอย่างก้าวกระโดด (Department of Strategic and Evaluation, 2013) วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ยังไม่ได้ยกระดับเป็นเทศบาลตำบลอย่างในปัจจุบัน ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์พื้นที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายมอญและจีน ตั้งแต่สมัยอยุธยาและมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ตลอดจนยังเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งเดียวของจังหวัดปทุมธานี มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สะท้อน 3 ชาติพันธุ์ คือ ไทย มอญ และจีน และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีตักบาตรพระร้อย ประเพณีเข้าศิขามอญ เป็นต้น ในอดีตประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวนผลไม้ เก็บตาล ทำนาบัว การค้าขายทางเรือและประมงพื้นบ้านเป็นหลัก อีกส่วนหนึ่งจะค้าขายเป็นหลัก โดยมีสินค้าหลักๆ ได้แก่ กว๊ายเตี๋ยว ขนมก้วยช่าย ขนมพื้นบ้าน พืชผักผลไม้ และสัตว์น้ำ (Sutthitham, 2000) เพื่อนำมาจำหน่ายทางเรือ การเดินเท้า จักรยาน และรถยนต์ อีกส่วนหนึ่งรับราชการและลูกจ้างของทางราชการ และส่วนน้อยจะเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ได้แก่ โรงกระดาษ โรงเหล็ก โรงไม้ ซึ่งเป็นพื้นที่ติดกันกับบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง

เมื่อสังคมขยายตัวขึ้น การเข้ามาของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำนวนมากในพื้นที่ติดกันทั้งในตำบลไทรบุรี หรือในเขตเทศบาลตำบลบางกะดีที่มีอุตสาหกรรมบางกะดี ซึ่งเป็นหนึ่งในสวนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อันดับต้น ๆ ของ

จังหวัดปทุมธานี มีความต้องการแรงงานเพื่อเข้าสู่ระบบการผลิต ประชากรรุ่นใหม่ในชุมชนทั้งสองด้วยการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้ประชาชนมีวุฒิทางการศึกษาเพิ่มขึ้น สามารถเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จากที่เคยมีอาชีพอิสระหรืออยู่ภายในท้องถิ่นเป็นสัดส่วนที่มากที่สุด ประชากรรุ่นใหม่ของชุมชนกลับเลือกเข้าสู่การเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในระบบอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านรายได้ สวัสดิการและความมั่นคง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกรณีลดลงของที่ดินทำกิน ที่ประชาชนได้ขายให้กับนายทุนเพื่อสร้างโรงงานและหมู่บ้านจัดสรร ทรัพยากรทางธรรมชาติที่ร่อยหรอและเสื่อมสภาพลง ไป ทั้งการลดจำนวนลงของต้นตาล สัตว์น้ำ และการเสื่อมคุณภาพของดิน อีกประการหนึ่งความเสี่ยงที่สร้างความยากลำบากในการดำรงชีวิตคืออุทกภัย ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับทั้งสองชุมชนที่มีพื้นที่แวดล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสายเก่าและสายใหม่ กล่าวคือ เป็นพื้นที่เกาะกลางแม่น้ำทำให้ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมทุกปี

เมื่อเกิดการขยายตัวมากขึ้นที่ทำให้รายได้และปัจจัยต่าง ๆ ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลไทรรัฐเพิ่มขึ้น สามารถยกระดับเป็นเทศบาลตำบล สิ่งที่ตามมาคือ มีประชากรต่างถิ่นย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน หรือทำงานในชุมชนทั้งสองนี้มากขึ้น บุคลากรของเทศบาลก็เป็นบุคคลภายนอกมากขึ้น มีอัตราส่วนของคนในชุมชนน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดและมีบทบาทในการบริหารน้อยลงอย่างมาก นอกเหนือจากการบริหารจัดการที่ตอบสนองภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้นและการระมัดระวังที่มากขึ้น สวนทางกับการจัดเก็บภาษีบำรุงเทศบาลที่มีแนวโน้มสูงขึ้นจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกลับมีจำนวนลดลง งดจัด หรือมีแนวโน้มจะสูญหายไปมากที่สุด

จากปรากฏการณ์ทางสังคมนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการศึกษาตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เพื่อสงวนรักษาวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ ตลอดจนทุนทางสังคมที่เป็นแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมที่สำคัญของชุมชน

เจียมแจ้ง (Department of Research and Development, King Prajadhipok's institute, 2012) ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และเพื่อขยายผลการศึกษาในชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกันในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านหมากขาม และบ้านหมากม่วง ในเขตตำบลไทรรัฐ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วง ในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐในยุคนุเคราะห์ฐกิจอาเซียน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการและตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลไทรรัฐ รวมทั้งเพื่อศึกษาทัศนคติของชาวชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน โดยมีการออกแบบการวิจัยที่สอดคล้องกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องและลดความคลาดเคลื่อนจากผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

กลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาคั้งนี้ คือ ประชาชนในชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลไทรรัฐ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุ 15 - 60 ปี และผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น บุคลากรขององค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ครู อาจารย์จากสถานศึกษาในชุมชน ตัวแทนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ตัวแทนจากกระทรวงวัฒนธรรม นักวิชาการ

จากสถาบันอุดมศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นประสบการณ์ตรงของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่มีต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 30 คน โดยมาจาก 2 กลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่มีอายุ 15 - 60 ปี ที่มีบทบาทและหรือสนใจในงานด้านวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งเป็นผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสืบสานและเผยแพร่วัฒนธรรม เช่น เยาวชนผู้เคยเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม กลุ่มผู้นำและผู้รู้ที่มีประสบการณ์จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากองค์กรและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชน จากการสำรวจขององค์กรและสถาบันทางสังคมของเทศบาลตำบลไทรรัฐ ในปี พ.ศ.2554 มีองค์กรและสถาบันทางสังคมทั้งหมด 5 กลุ่มย่อยที่สำคัญ โดยคัดเลือกมาจาก

1. กลุ่มองค์กรทางธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม ประกอบด้วย ตัวแทนจากตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
2. กลุ่มสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา โรงเรียนอนุบาลเอกชน มหาวิทยาลัยเอกชน ในชุมชนและในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ
3. กลุ่มสถาบันและองค์กรศาสนาชุมชน ได้แก่ วัดมะขามและวัดศาลเจ้า
4. กลุ่มสถาบันทางด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย สถานีอนามัยประจำตำบลสถานพยาบาลเอกชนในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ
5. กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้รู้กิจกรรมทางวัฒนธรรมและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรรัฐ

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document Study) โดยการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Samakkarn, 1997) กับรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขต

เทศบาลตำบลไทรรัฐ (โดยใช้นามสมมติแทนชื่อพื้นที่จริงในส่วนของชื่อชุมชนบ้านหมากขาม บ้านหมากม่วง และชื่อตำบลไทรรัฐ) อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 – ปัจจุบัน

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยสวมบทบาทลูกหลานของคนในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำ สมบูรณ์ครบถ้วน

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้เข้าใจวิถีชีวิต การประพฤติปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยมของชุมชนมากที่สุด

4. การสนทนากลุ่มย่อย (Small Group) เพื่อศึกษาสภาพเบื้องต้นของวัฒนธรรมประเพณีที่สูญหาย กำลังจะสูญหาย และที่ควรอนุรักษ์ รวมทั้งปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถเชื่อมโยงมายังการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร (Settatut, 2011)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยทำหนังสือขออนุญาตเพื่อนัดหมายสัมภาษณ์และชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงานศึกษา และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการวิจัย รวมทั้งเป็นการกระตุ้นเตือนชาวบ้านในชุมชน

2. วางแผนการนัดหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มย่อย กับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบข้อมูล

จากการศึกษาในครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแบบบันทึกประกอบคำถามในการเก็บข้อมูลเป็นหลัก ประกอบกับวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยมีวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล จากความแตกต่างด้านเวลา สถานที่ และบุคคล ว่าข้อมูลนั้น

ยังคงมีความสอดคล้องกันหรือเกิดความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร จากการสรุปผลการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องมือการวิจัยในแต่ละครั้ง

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน จากต่างสถานที่ ในเรื่องเดียวกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Chaiamporn, 2009)

การวิเคราะห์

การศึกษาวัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้เทคนิคสามเส้า และนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ แยกประเภท และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตีความควบคู่กับบริบท และใช้สถิติพรรณนาประกอบการบรรยาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Chaiamporn, 2009)

ผลการศึกษา

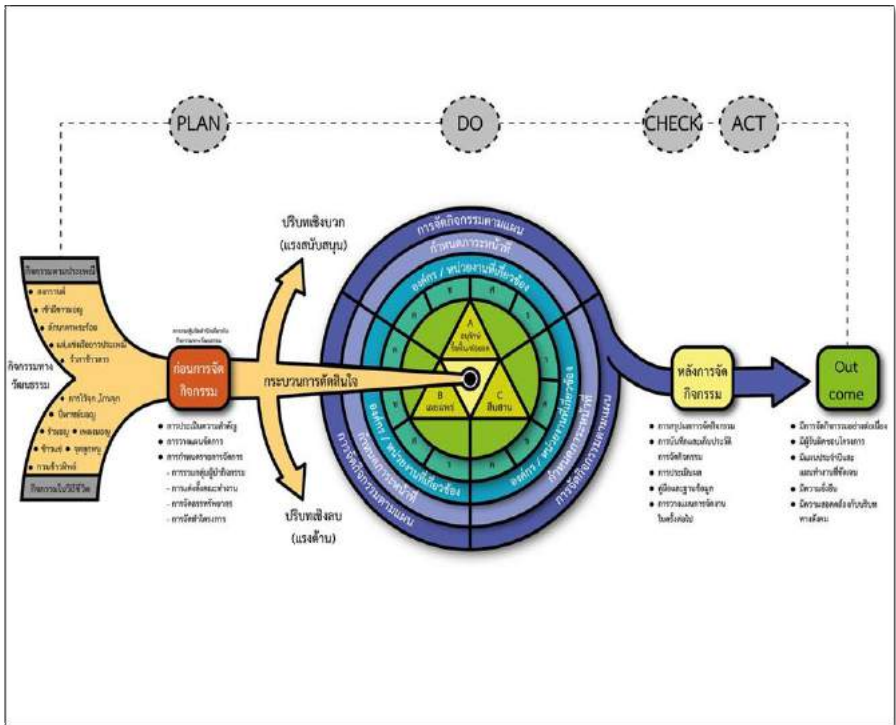
ส่วนที่ 1 ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วง ในเขตเทศบาลตำบลไทรบุรีในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากการศึกษาลักษณะการจัดการวัฒนธรรม โดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสองในอดีตที่ผ่านมาสามารถระบุได้ว่ามีความสอดคล้องกับวงจร Deming หรือ PDCA ดังนั้น การออกแบบตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนจึงได้บูรณาการวงจร Deming (PDCA) ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนอยู่แล้ว ขับเคลื่อนผ่านกลไก กชสร. (ครอบครัว ชุมชน ศาสนา โรงเรียน) ดังนี้

- 1) การวางแผน (Plan) โดยการประเมินความสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่มผู้นำกิจกรรม การวางแผนการดำเนินการ การจัดสรรทรัพยากร การพิจารณา

อุปสรรคและการสนับสนุน การเสนอโครงการ และอื่น ๆ (Kittichayathorn, 2012)

2) การปฏิบัติตามแผน (Do) จำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรม เป็น 3 แนวทาง ได้แก่ A) อนุรักษ์ รื้อฟื้น ต่อยอดกิจกรรมที่มีแนวโน้มจะสูญหายหรือสามารถพัฒนาได้ B) เผยแพร่กิจกรรมที่ยังดำรงอยู่แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และ C) สืบสานกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ที่จะประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ 3) การตรวจสอบ (Check) ประเมินจากสรุปผลการจัดกิจกรรม สามารถแยกประเมินตามแผนย่อยที่ละขั้นตอนและแยกตามฝ่าย และ 4) การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) มีการบันทึกและเก็บเป็นทะเบียนประวัติการจัดกิจกรรม จัดทำคู่มือและฐานข้อมูลที่เป็น เสนอแนะและวางแผนเพื่อการจัดในครั้งต่อไป

ภาพที่ 1: ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วง

จากตัวแบบในกระบวนการของการวางแผน (Plan) เริ่มต้นจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยนำเข้าสู่ตัวแบบ เพื่อสอบถามทัศนคติต่อกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อประเมินคุณค่าบริบทที่เกี่ยวข้อง และความเป็นไปได้ เพื่อเรียงลำดับความสำคัญและตัดสินใจว่าจะใช้แนวทางใดในการจัดการ ดังตารางที่ 1 ที่ใช้การประชุมกลุ่มย่อยของประชาชนในชุมชน จำนวน 56 คน เพื่อพูดคุยแสดงทัศนคติในประเด็นดังกล่าว ตลอดจนการประเมินความสำคัญในบริบทปัจจุบัน ได้ผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1

การประเมินความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชน

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	จำนวน (n=56)	ร้อยละ	ลำดับ
จับต้องไม่ได้			
ประเพณีตักบาตรพระร้อย	53	94.64	1
การสวดมนต์แบบมอญ	35	62.50	
งานเจ้าพ่อ	44	78.57	
ประเพณีมอญคั่ง	41	73.21	
การจตุศุกหनु	38	67.85	
ประเพณีกวนข้าวทิพย์	39	69.64	
การแข่งขันเรือยาวประเพณี	50	89.28	2
รำกาข้าวสาร	42	75.00	
การเล่นเข้าผี	45	80.35	3
ปี่พาทย์และนาฏยศิลป์แบบมอญ	44	78.57	
ประเพณีการทำบุญกลางบ้าน	44	78.57	
จับต้องได้			
พระอุโบสถสมัยอยุธยาวัดมะขาม	45	80.35	1
ศาลเจ้าเงินวัดศาลเจ้า	38	67.85	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	จำนวน (n=56)	ร้อยละ	ลำดับ
วิหารเซียนแปะ	42	75.00	2
ปรก	38	67.85	
บ้านและสถาปัตยกรรมแบบมอญ	39	69.64	3
นาบัว	34	60.71	
ลานสะดือ	33	58.92	
ดงตาล	34	60.71	
ขนมและอาหารท้องถิ่น	39	69.64	

หลังจากการประเมินความสำคัญและความเป็นไปได้แล้ว จะเข้าสู่กระบวนการที่ 2 ปฏิบัติตามแผน (Do) ซึ่งจะกำหนดแนวทางการจัดการวัฒนธรรมนั้น ๆ ตามตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวทางได้แก่

A) อนุรักษ์ รื้อฟื้น ต่อยอด ได้แก่กิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สูญหาย มีแนวโน้มจะสูญหายหรือสามารถพัฒนาให้สามารถขยายขอบเขตการจัดงาน ตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีและแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมได้

B) เผยแพร่ ได้แก่กิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่ มีการจัดตามประเพณี หรือการปฏิบัติต่อ ๆ กันมาแต่ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอและไม่ทั่วถึง ทำให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด

C) สืบสาน ได้แก่กิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นไปได้หรือโอกาสประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ โดยสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว เศรษฐกิจชุมชนหรือแสดงอัตลักษณ์ชุมชนออกไปในวงกว้าง ทั้งนี้จะต้องเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่รองรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือนักท่องเที่ยวได้มากเพียงพอ

ข้อสังเกตจากการใช้ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการในอนาคต

ในขั้นตอนการประเมินทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน ในหนึ่งกิจกรรมอาจเข้าเงื่อนไขแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชน รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้ หรือสามารถบูรณาการ 2 แนวทาง ตลอดจนถึงทั้ง 3 แนวทางได้อีกด้วย ขึ้นอยู่กับรายละเอียดของกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ปรียบทวนแล้ว รวมไปถึงถึงกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หยิบยกขึ้นมาพิจารณา (Lertcharnrit, 2011)

จากการประชุมกลุ่มย่อยของประชาชนในชุมชน จำนวนรวม 56 คน สามารถสรุปแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2

การจำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน

ทรัพยากรหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม	แนวทางการจัดการ
จับต้องไม่ได้	
ประเพณีตักบาตรพระร้อย	A, B, C
การสวดมนต์แบบมอญ	A, B
งานเจ้าพ่อ	A, B, C
ประเพณีมอญคั่ง	A
การจุดลูกหนู	A, B
ประเพณีกวนข้าวทิพย์	A, B, C
การแข่งขันเรือยาวประเพณี	A, B, C
การเล่นเข้าผี	A, B, C
ปี่พาทย์และนาฏยศิลป์แบบมอญ	A, B
ประเพณีการทำบุญกลางบ้าน	B
จับต้องได้	
พระอุโบสถสมัยอยุธยาวัดมะขาม	A, B, C

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ทรัพยากรหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม	แนวทางการจัดการ
ศาลเจ้าจีนวัดศาลเจ้า	A, B
วิหารเซียนแปะ	A, B, C
ปรก	A, B
บ้านและสถาปัตยกรรมแบบมอญ	A, B, C
นาบัว	A
ลานสะตือ	A
ดงตาล	A, B
ขนมและอาหารท้องถิ่น	A, B, C

หลังจากการปฏิบัติตามแผนแล้ว ก็เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ (Check) โดยใช้การสรุปผลการจัดกิจกรรม มีการประเมินผลเป็นขั้นตอนเพื่อที่จะวางแผนผู้การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) ในลำดับต่อไป ทั้งนี้ จะต้องมีกรออกแบบการเก็บข้อมูลเป็นหลักฐานและเพื่อใช้ในการปรับปรุง ศึกษาในโอกาสต่อไปที่มีการจัดกิจกรรม รวมไปถึงการพัฒนาเป็นฐานข้อมูลและเป็นคู่มือสำหรับผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในครั้งหน้า โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่อง การสร้างระบบการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม การสร้างแผนการจัดการและการประชาสัมพันธ์ประจำปี การสืบสานและมีกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการที่ชัดเจน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีความเหมาะสมกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และมีการจัดการอย่างยั่งยืน ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการตรวจสอบและปรับปรุงแผนในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนในชุมชนทั้งสองเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี บ้างก็เป็นเครือญาติกัน เพราะบ้านหมากขาม คือ หมู่ 3 บ้านหมากม่วง คือหมู่ 4 ของเทศบาลตำบล ไตรรัฐ อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่เดียวกันก็ว่าได้ ทั้งนี้ ในยามที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งชุมชนหนึ่งชุมชนใดเป็นเจ้าภาพ ประชาชนของทั้งสองชุมชนก็เข้าร่วมและช่วยเหลือกันอย่างไม่มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายหรือชุมชน

(Charoenmuang, 2006) รวมถึงในขณะที่ยังต้องการบริหารส่วนเทศบาลตำบลไทรบุรีในยุคที่ยังไม่ได้ขยายตัวเป็นเทศบาลอย่างในปัจจุบัน สมาชิกของทั้งสองชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้หลาย ๆ กิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถประสานความร่วมมือจากทางภาครัฐและชุมชนได้อย่างราบรื่น และสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องกันมายาวนานโดยสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ อันมีพื้นฐานความเชื่อและเชื่อสายหลักของชุมชนคือ คนไทยและคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ คนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีความกลมเกลียวและกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาตั้งแต่อดีตกาล

การจัดการวัฒนธรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนมักจะขับเคลื่อนโดยสถาบันทางศาสนา อันได้แก่ วัดมะขามและวัดศาลเจ้า สองวัดที่มีพื้นที่ติดกันซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านหมากขาม นับเป็นศูนย์รวมจิตใจและสถานที่รวมตัวกันของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีสำคัญ กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน การเลือกตั้ง การบริจาค โฉนด หรือการประชุมต่าง ๆ จะมีวัดเป็นตัวกลางในการประสาน โดยวัดจะเอื้อเพื่อสถานที่และประสานความร่วมมือ ตลอดจนเป็นกระบอกเสียงหลักในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรมและกิจกรรมสำคัญของชุมชนอื่น ๆ ให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การบิณฑบาตในตอนเช้าของพระภิกษุซึ่งกระจายเป็นสายไปตามชุมชน ก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของทางวัดและชุมชนได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม ทั้งสองชุมชน อีกทั้ง โรงเรียนวัดมะขามซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของวัดมะขามก็จะช่วยในการประชาสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียน คณาจารย์และผู้ปกครองอีกทางหนึ่ง ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมในยุคก่อนนั้นประสบความสำเร็จในด้านการประชาสัมพันธ์ จำนวนผู้เข้าร่วมงาน การส่งเสริมความสามัคคีกันในหมู่คณะ และการเสริมสร้างแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม กล่าวคือ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนจะมีการใช้กระบวนการที่มีลักษณะเดียวกันกับวงจร Deming ซึ่งใช้กระบวนการจัดการแบบง่าย เช่น ระบุกิจกรรมที่ต้องการจะจัด แล้ววางแผน โดยคร่าว ๆ หาผู้สนใจเข้าร่วม หาเงินทุน

สนับสนุนซึ่งมาจากการเรียไร หรือบางส่วนจากมูลนิธิโดยการสนับสนุนจากวัด แล้วจัดกิจกรรม ทราบผลการจัดพอคร่าว ๆ และคาดว่าจะจัดในปีต่อไปโดยไม่มีแผนวางแผนล่วงหน้าอย่างมีระบบ ซึ่งโดยทั่วไปจะใช้แนวทางของปีก่อนมาพัฒนาการจัดงาน โดยไม่มีแผนการดำเนินงานอย่างมีระบบแบบแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน แต่ละขั้นตอนนั้นยังเป็นไปอย่างไม่เป็นรูปธรรมมากนัก แต่ก็พอที่จะเห็นกระบวนการและความเป็นไปได้ จึงเป็นที่มาของตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนข้างต้น เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการที่ชัดเจนและเกิดความยั่งยืน

ส่วนที่ 3 ทักษะของประชาชนในชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการสัมภาษณ์ สัมผัส พบว่าประชาชนในชุมชนยังมีความห่วงหาและโยยหาในวัฒนธรรมเดิมของบรรพบุรุษของตน แม้ว่าสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม (Nartsupa, 2012) ทั้งนี้ ได้เริ่มจากการลงพื้นที่ในชุมชนในโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญของชาติที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน การทำบุญกลางบ้านหรือการทำบุญของชุมชนของบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วง หรือการลงพื้นที่และจัดกลุ่มย่อยเพื่อสัมภาษณ์ พูดคุย เพื่อสะท้อนทักษะของประชาชนในชุมชนในประเด็นต่าง ๆ เช่น ทักษะต่อความเป็นไปได้ ทักษะต่อความคุ้มค่า ทักษะต่อประโยชน์ ส่วนทักษะของประชาชนในชุมชนชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมอญ และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นประชากรหลัก รวมไปถึงประชากรที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำน้กหรือทำงานในพื้นที่ทั้งสองชุมชนนี้มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี ให้ความสำคัญและเห็นด้วยต่อการจัดการวัฒนธรรม ทำให้เกิดการกระตุ้นจิตสำนึกและการตื่นตัว (Pongsriwat, 2002) ต่อการจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญสามารถรับรู้ ซึมซับ และมีประสบการณ์ต่อทรัพยากรทางวัฒนธรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนได้ในชีวิตประจำวันและยังต้องการรักษาไว้ต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ นอกเหนือจากการบูรณาการหลักการจัดการสมัยใหม่เข้ากับวิถีและวัฒนธรรมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ชุมชนยังสามารถเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการวัฒนธรรมในระหว่างการศึกษาไปได้อีกด้วย นอกจากนี้ในมิติประวัติศาสตร์ชุมชน เริ่มมีการรื้อฟื้นวรรณกรรมมุขปาฐะและเรื่องเล่าเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนที่ไม่มีถูกรวบรวมมาก่อน ออกมาเป็นแผนเพื่อการสังคายนาหรือรวบรวมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งชุมชนได้ตระหนักผู้ถึงคุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชนที่ตนเองและบรรพบุรุษหวงแหน โดยชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ชุมชนควรสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นระบบและมีความยั่งยืน รวมไปถึงการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ในส่วนของภาคเศรษฐกิจชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยวได้ทวีความสำคัญมากขึ้น ทั้งในส่วนของตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า และวิหารเขียนแปะโรงสี เป็นต้น ทั้งนี้ การประสานภาครัฐและเอกชนเป็นส่วนที่ชุมชนจะต้องเรียนรู้การประสานงบประมาณเพื่อไม่สร้างภาระให้กับคนในชุมชนในการเรียกรับและสร้างความเข้าใจที่มาจากอุปสรรคในการจัดกิจกรรม อาทิ การขาดแคลนผู้เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากในการทำงานหากชุมชนมีการวางแผนร่วมกับโรงงาน ก็จะสามารถจัดสรรกำลังการผลิตและเอื้อต่อการให้เวลาแรงงานกลับเข้ามาร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมได้ เป็นต้น โดยต้องมีการทำระบบการจัดการและการเสนอโครงการเพื่อจัดสรรงบประมาณจากทั้งภาครัฐและเอกชน การวางแผนการประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน (Euajongprasit, 2006) หรือเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมไปถึงสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการศึกษา อนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสืบไป

References

- Chaiamporn, S. (2009). *Qualitative research for development*. Bangkok: Prayoonsanthai. [in Thai]
- Chareonmeang, T. (2006). *Citizen and rural development*. Bangkok: Kobfai. [in Thai]
- Department of Research and Development, King Prajadhipok's Institute (2012). *Social innovator of Klongpon: Social capital for sustainable development*. Bangkok: Office of Research and Development, King Prajadhipok's Institute. [in Thai]
- Department of Strategic and Evaluation, (2013). *ASEAN Community*. Bangkok: National Buddhism Office. [in Thai]
- Euajongprasit, S. (2006). *Strategic tourism management*. Chiang Rai: Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University. [in Thai]
- Kittichayaton, P. (2012). *Model and community drive of learning center in the drug protection at Torraneekham community, Khokfad, Nongjok, Bangkok*. (Doctor's thesis) Bangkok: National Institute of Development Administration. [in Thai]
- Lertchanrit, L. (2011). *Cultural resources management*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation). [in Thai]
- Nathasupha, C. (2012). *Modernization and community perspective* (2nd ed.). Bangkok: Sangsan. [in Thai]

Samakkakarn, S. (1997). *Thai society study model and methodology*. Bangkok:

Samcharoen Panich. [in Thai]

Sethatata, B. (2011). *Social capital in the management of eco-tourism at Klong Suan*

Old Market, Bang Bo District, Samut Prakan Province. (Master's thesis)

Bangkok: National Institute of Development Administration. [in Thai]

Sutthidhama, S. (2000). *Thai's rural, Phatumthani*. Bangkok: Odian Store. [in Thai]

Author

Mr.Kathathep Pongthong

Doctor of Philosophy, Faculty of Social and Environmental Management,

National Institute of Development Administration

54 Moo 3 Banklang Sub-district, Mueang District, Phatumthani Province 12000

Tel.: 09 - 9164 - 1999

E-mail: matongkub@hotmail.com

การเปรียบเทียบการขยายความหมายของคำว่า “กิน” ในคำประสมที่เป็น รูปแบบ กริยา+กรรม ในภาษาไทยและภาษาจีน

A Comparative Study of the Extended Meanings of “to Eat” in the Verb-Object Compounds in Thai and Mandarin

จิ่ง เสิน¹ / เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา² / รุจิรา เสง์นตร³

Jing Shen / Methawee Yuttapongtada / Rujira Sengnetr

^{1,2,3} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Thai Language Program, Faculty of Humanities, Kasetsart University

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การขยายความหมายของคำว่า “กิน” ในภาษาไทยและภาษาจีนโดยเก็บข้อมูลคำประสมที่ประกอบด้วยคำว่า “กิน” ในรูปแบบกริยา + กรรม ผลการศึกษาพบว่า ความหมายขยายของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบคำประสมในภาษาไทยมีทั้งหมด 12 ความหมาย ได้แก่ ทำลาย เปลื้อง ทำให้หมดสิ้น ชนะ ล้วงล้ำเข้าไป เข้ากัน ใ้รับ เอาเปรียบ เพศสัมพันธ์ ครอบครอง ฟังพา ชื่อเฉพาะ และความหมายขยายของคำว่า “吃” (chī) ‘กิน’ ที่เป็นส่วนประกอบคำประสมในภาษาจีนมีทั้งหมด 9 ความหมาย ได้แก่ ใ้รับ เอาเปรียบ ล้วงล้ำเข้าไป เปลื้อง ชื่อ ฟังพา สิ่งของดูดซั้บของเหลว ทำงาน ทำให้หมดสิ้น ซึ่งความหมายขยายทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกับความหมายต้นแบบของคำว่า “กิน” โดยผ่านกลไกขยาย 2 แบบ ได้แก่ อุปลักษณะและนามนัย

คำสำคัญ: การขยายความหมาย, คำประสม, อุปลักษณะ, นามนัย

Abstract

This article aimed to analyze the extended meanings of the word "eat" in Thai and Chinese by collecting compound words that contain the word "eat" in verb + object pattern. The study findings indicated that the word "eat", which is the component of a compound word in Thai, has a total of 12 meanings: to spoil, to waste, to use up, to win, to intrude, to match, to receive, to corrupt, to have sex, to occupy, to depend, proper name. However, the Chinese word 吃 (chī) or "eat", which is the component of a compound word in Mandarin, has a total of 9 meanings: to receive, to corrupt, to intrude, to waste, to buy, to depend, to absorb, to work, and to use up. All these meanings were linked to the original meaning of the word "eat" through two strategies of semantic extension, metonymy and metaphor.

Keywords: extended meaning, compound word, metaphor, metonymy

บทนำ

ความหมาย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของภาษา เป็นปัจจัยในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ถ้าผู้ส่งสารกับผู้รับสารเข้าใจความหมายไม่ตรงกัน หรือไม่เข้าใจความหมายจะทำให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการ การศึกษาเรื่องความหมายนักภาษาศาสตร์มักจะถือว่า หน่วยคำ (morpheme) เป็นรูปภาษาที่เล็กที่สุดที่จะใช้ในการสื่อความหมายได้ ในการศึกษาความหมายเรามักจะศึกษารูปภาษาซึ่งอาจจะประกอบด้วยหน่วยคำเพียงหน่วยเดียวหรือหลายหน่วยคำก็ได้ ดังที่ Ratanakun (2001: 137) ได้กล่าวถึง การศึกษาเรื่องคำ ไว้ว่า การศึกษาเรื่องคำ (lexeme) เป็นหน่วยสำคัญที่สุดที่เป็นหัวใจของการศึกษาความหมายในภาษา Wongwipanon (1982: 298) ได้กล่าวถึง ความหมาย ไว้ว่า ความหมายเป็นคุณสมบัติประจำรูปของคำ คำแต่ละคำจะมีความหมายที่กำหนดไว้เป็นระเบียบที่เข้าใจและใช้ร่วมกันในหมู่มนุษย์

พูดภาษาเดียวกัน แต่บางครั้งอาจพบกรณีที่คำบางคำมีความหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น คำว่า “หน้า” ในประโยค “เขาทำงานหวังจะเอาหน้า” ในประโยคนี้ “หน้า” ไม่ได้หมายถึงส่วนของร่างกายหรือวัตถุทั้งสิ้น แต่มีความหมายเปรียบเทียบ (figurative meaning) หมายถึง “เกียรติยศและการยอมรับจากผู้อื่น” ซึ่งความหมายดังกล่าวจะมีความเชื่อมโยงกับความหมายประจำคำ (core meaning) ที่ว่าเป็นอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Phraya Anuman Rajadhon (1979: 257-258) ที่กล่าวว่า ความหมายของคำในภาษาแต่ละคำไม่ได้มีความหมายเดียว แต่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อรับความหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามา ในภาษาไทย เมื่อมีคำบางคำต้องการใช้การพรรณนาบอกลักษณะ และเพื่อให้ผู้อ่านผู้ฟังได้เห็นลักษณะที่ชัดเจนของคำนั้น จึงหาคำอื่นที่ใช้อยู่ใกล้ตัวในทุกๆ วันมาเปรียบ ซึ่งคำเหล่านี้ นักภาษาศาสตร์จะเรียกว่า คำหลายความหมาย (polysemy) Singnoi (2005: 1) ได้กล่าวว่า ภาษาไทยกับภาษาจีนเป็นภาษาในตระกูล คำโดด มีวิธีสร้างคำโดยการประสมคำ คำประสม หมายถึง คำที่สร้างจากการนำเอา คำเดิมที่มีอยู่แล้วในภาษามาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างคำใหม่ที่มีความหมายใหม่เฉพาะคำ ซึ่งต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจความหมายของคำได้

ผู้วิจัยพบว่า คำประสมในภาษาไทยและภาษาจีนมีคำประสมที่ประกอบด้วย คำว่า “กิน” เป็นจำนวนมาก เนื่องจากว่า การกินเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญสำหรับมนุษย์ มนุษย์ทุกคนต้องกินเพื่อดำรงชีวิต และต้องกระทำเป็นประจำทุกวัน ในภาษาไทยและภาษาจีนได้นำคำว่า “กิน” มาประกอบกับคำอื่น เป็นคำประสมทำให้ความหมายของคำว่า “กิน” เกิดการขยายความหมาย ตัวอย่างคำประสมในภาษาไทย เช่น คำว่า กินเกลือ กินเส้น กินมีความหมายเปรียบถึง เช้ากินได้ คำว่า กินกำไร กินดอก กินมีความหมายเปรียบถึง ได้รับ คำว่า กินหน้า กินหลัง กินมีความหมายเปรียบถึง ล่วงล้ำเข้าไป เป็นต้น ส่วนในภาษาจีนก็ได้้นำคำว่า 吃(chī) ‘กิน’ ประกอบกับคำอื่นเป็นคำประสม ทำให้ความหมายของคำว่า 吃(chī) ‘กิน’ เกิดการขยายความหมาย เช่นกัน เช่น คำว่า 吃罪(chīzuì) 吃官司(chīguānsī) กินมีความหมายเปรียบถึง

โดน คำว่า 吃大项 (chīdàxiàng) 吃贫 (chīpín) กินมีความหมายเปรียบถึง โกงทุจริต เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า คำว่า “กิน” ในภาษาไทยและภาษาจีน ไม่ได้มีเฉพาะความหมายประจำคำ (core meaning) เท่านั้น ความหมายของคำว่า “กิน” จะเกิดการขยายความหมายเมื่อนำไปประกอบกับคำต่างๆ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบความหมายขยายของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบในคำประสมของภาษาไทยและภาษาจีน โดยใช้แนวคิดของ Phraya Anuman Rajadhon (2009); Singnoi (2005) และ Goatly (1997) ในการวิเคราะห์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการขยายความหมายของคำว่า “กิน” และ “吃” (chī) ที่เป็นส่วนประกอบคำประสมในภาษาไทยและในภาษาจีน

ขอบเขตการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลภาษาไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลคำประสมภาษาไทยที่มีคำว่า “กิน” เป็นส่วนประกอบหลัก ในรูปแบบ กริยา - กรรม จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. 2547 และพจนานุกรมคำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1-3 พ.ศ. 2550 พบมีจำนวนคำทั้งหมด 64 คำ

2. ข้อมูลคำประสมในภาษาจีน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลคำประสมภาษาจีนที่มีคำว่า “吃” (chī) ‘กิน’ เป็นส่วนประกอบหลักในรูปแบบ กริยา - กรรม จากพจนานุกรม 《现代汉语词典(第7版)》中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 (ฝ่ายบรรณาธิการพจนานุกรม ศูนย์ภาษา สถาบันวิทยาศาสตร์และสังคมแห่งประเทศจีน พิมพ์ครั้งที่ 7), 《朗文中国流行新词语》พจนานุกรมลงแมนคำใหม่ที่นิยมในประเทศจีน และ 《当代

汉语新词词典》พจนานุกรมคำใหม่ในปัจจุบัน พบมีจำนวนคำทั้งหมด 61 คำ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาไทย จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ.2547 และพจนานุกรม คำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1-3 พ.ศ. 2550 ส่วนข้อมูลคำประสมในภาษาจีน ผู้วิจัยได้รวบรวมจากพจนานุกรม 《现代汉语词典第七版》 中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 (ฝ่ายบรรณธิการ พจนานุกรม ศูนย์ภาษาสถาบันวิทยาศาสตร์และสังคมแห่งประเทศจีน พิมพ์ครั้งที่ 7) และ 《中国流行新词语》 《当代汉语新词》

2. เก็บและรวบรวมคำประสมที่มีคำว่า “กิน” เป็นส่วนประกอบในรูปแบบ กริยา – กรรม ในภาษาไทยและคำประสมที่มีคำว่า “吃” (chī) เป็นส่วนประกอบในรูปแบบ กริยา – กรรม ในภาษาจีนกลาง

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ความหมายขยายของคำว่า “กิน” และ “吃” (chī) ‘กิน’ ผู้วิจัยใช้แนวคิดการวิเคราะห์อรรถลักษณะ โดยวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย ของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีนเพื่อ พิจารณาความสัมพันธ์ทางความหมายที่เกิดขึ้นระหว่างความหมายพื้นฐานและ ความหมายขยายของคำว่า “กิน” โดยการกำหนดส่วนประกอบย่อย ความหมายของ คำว่า กิน ผู้วิจัยจะใช้นิยามจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และ พจนานุกรม 《现代汉语词典(第七版)》 มีเนื้อหาดังนี้

คำว่า กิน หมายถึง ใส่อาหารเข้าปาก, เคี้ยวกลืน, ต้ม, ทำให้ล่องล้าตกลงไปสู่ กระเพาะ (The Royal Institute, 2013)

คำว่า “吃” (chī) ‘กิน’ หมายถึง 把食物放到嘴里经过咀嚼咽下去 (ใส่อาหารเข้าปาก และผ่านกระบวนการเคี้ยวและกลืนลงไป) 《现代汉语词典(第七版)》 中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 (The Institute of Linguists of Chinese Academy of Social Science, 2017)

จากความหมายดังกล่าว คำว่า “กิน” หรือ “吃” (chī) หมายถึง ใส่อาหารเข้าปาก เคี้ยว และล้วงลำคอเข้าสู่กระเพาะ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดอรรถลักษณะ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบย่อยทางความหมายของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน ได้ดังนี้

กิน

[ใส่อาหารเข้าปาก]

[เคี้ยว]

[ล้วงลำคอเข้าสู่กระเพาะ]

[ย่อยอาหาร]

[ให้สารอาหารร่างกาย]

จากองค์ประกอบย่อยทางความหมายของคำว่า “กิน” ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ลักษณะการขยายความหมายของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมทั้งในภาษาไทยและภาษาจีน

ผลการวิเคราะห์และจัดกลุ่มทางความหมายขยายของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาไทย พบว่า ความหมายขยายของคำว่า “กิน” มีทั้งหมด 12 ความหมาย ได้แก่

1. “กิน” มีความหมายว่า “การทำให้หมดสิ้น” เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วยองค์ประกอบ [ใส่เข้าปาก][ย่อยอาหาร] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหารมนุษย์จะใส่อาหารเข้าปากและย่อยอาหารที่กินลงไป ทำให้อาหารไม่มีอยู่อีกต่อไป ทำ

ให้คำว่า “กิน” จึงมีความหมายเปรียบถึง ทำให้หมดสิ้นเหมือนกับอาหารถูกย่อยไปหมดสิ้นแล้ว ตัวอย่างเช่น

กินข้าว หมายถึง มีข้าวที่คนก็ตายจากไปก่อนหมด

กินเมีย หมายถึง มีเมียที่คนก็ตายจากไปก่อนหมด

2. “กิน” มีความหมายว่า “ทำให้แห้วหรือขาด” เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][เคี้ยว] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหารและเคี้ยวอาหาร จะทำให้อาหารถูกบด กัด ให้ขาด ไม่สมบูรณ์เหมือนเดิม ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง ทำลาย ทำให้แห้วหรือขาด ตัวอย่างเช่น

กินตัว หมายถึง ผุหรือขาดกร่อนไปเองอย่างฟ้าชนสัตว์

กินตา หมายถึง ลวงตาให้เห็นขนาดผิดไป

3. “กิน” มีความหมายว่า “เปลือง” เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก] ซึ่งหมายถึง เมื่อเรากินอาหาร อาหารจะเข้าสู่ร่างกาย อาหารนั้นก็หมดไป สูญไปเสียไป ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง เปลือง สูญเสีย ตัวอย่างเช่น

กินแรง หมายถึง หนักแรง ต้องใช้แรงมาก

กินเวลา หมายถึง เปลืองเวลา ใช้เวลา

4. “กิน” มีความหมายว่า “ล้วงล้ำเข้าไป” เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล้ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อเรากินอาหาร มนุษย์จะใช้ปากกับอาหาร ปากจึงเคลื่อนเข้าไปหาอาหารและเมื่อกินอาหารเข้าไปแล้วนั้น ก็ถือว่า อาหารล้วงจากลำคอไปสู่กระเพาะ ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง เข้าสู่อาณาเขตพื้นใดพื้นหนึ่ง ตัวอย่าง เช่น

กินความ หมายถึง หมายคามไปถึง

กินใจ หมายถึง รู้สึกกระทบใจ ซาบซึ่งใจ

5. “กิน” มีความหมายว่า “เข้ากัน” เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล้ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กิน

อาหาร จะต้องใส่อาหารเข้าปาก ขนาดของอาหารต้องเป็นขนาดที่พอดีกับปากและเป็น
 สิ่งที่รับเข้าสู่ร่างกายได้ ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง เข้ากัน ตัวอย่างเช่น

กินเกลียว หมายถึง เข้ากันได้สนิท มักใช้ในทางปฏิเสธว่าไม่กินเกลียวกัน

กินเส้น หมายถึง ชอบกัน เข้ากันได้ มักใช้ในทางปฏิเสธว่าไม่กินเส้นกัน

6. “กิน” มีความหมายว่า “ได้รับ” เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย
 องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล่ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กิน
 อาหาร มนุษย์จะใส่อาหารเข้าปากและอาหารจะล้วงล่ำคอลงไปสู่กระเพาะ มนุษย์จึงรับ
 อาหารเข้าไปที่ร่างกาย ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง ได้รับ ตัวอย่างเช่น

กินกำไร หมายถึง กินเศษกินเลย เบียดแวง เบียดบัง

กินดอก หมายถึง ได้รับผลประโยชน์ที่จากเงินทุน

7. “กิน” มีความหมายว่า “โกง” “ทุจริต” เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย
 องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล่ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กิน
 อาหาร มนุษย์จะใส่อาหารเข้าปากและอาหารจะล้วงล่ำคอลงไปสู่กระเพาะ มนุษย์จึงรับ
 อาหารเข้ามาที่ร่างกาย ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง ได้รับ เมื่อสิ่งที่ได้มา
 โดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง ได้มาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมาย
 เปรียบถึง โกง ทุจริต ตัวอย่างเช่น

กินแรง หมายถึง เอาเปรียบผู้อื่นในการทำงาน หรือในการเลี้ยงชีพ

กินสินบน หมายถึง รับเงินหรือสิ่งของต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ทำประโยชน์แก่ผู้ให้
 ในทางมิชอบ

8. “กิน” มีความหมายว่า มีเพศสัมพันธ์ เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย
 องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล่ำคอเข้าสู่กระเพาะ][ให้สารอาหารร่างกาย] ซึ่ง
 หมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหาร จะรับอาหารเข้าสู่ร่างกาย กลืนอาหารลงสู่กระเพาะ และ
 ร่างกายได้รับสารอาหาร เปรียบถึงเมื่อมีเพศสัมพันธ์จะเกิดการสอดใส่กันเข้าไปใน
 ร่างกาย กลืนกินกัน และก่อให้เกิดความรู้สึกทางจิตใจ ทำให้ คำว่า “กิน” เกิด
 ความหมายเปรียบถึง เพศสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น

กินเด็ก หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

กินตัวดำ หมายถึง นิยมชายรักร่วมเพศ

9. “กิน” มีความหมายว่า ชนะ เนื่องจากว่าคำว่า “กิน” ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ล้วงลำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหาร จะกลืนอาหารลงไปสู่กระเพาะ เป็นความสามารถในการควบคุมอาหารได้ ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง ชัยชนะ ควบคุมได้ไม่ลำบาก ตัวอย่าง เช่น

กินหมู หมายถึง เอาชนะได้ง่าย

10. “กิน” มีความหมายว่า ครอบครอง เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย องค์ประกอบ ความหมาย [ใส่เข้าปาก][ล้วงลำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหาร จะใส่อาหารเข้าปากและอาหารจะล้วงลำคองลงไปสู่กระเพาะ มนุษย์จึงมีอาหารเข้าไปอยู่ในกระเพาะ ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง ครอบครอง เปรียบกับการได้ครอบครองอาหารที่อยู่ในกระเพาะ ตัวอย่าง เช่น

กินเมือง หมายถึง ครอบครองเมือง

กินตำแหน่ง หมายถึง ได้ครองตำแหน่ง

11. “กิน” มีความหมายว่า ฟังพา เนื่องจาก คำว่า “กิน” ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ให้สารอาหารร่างกาย] ซึ่งหมายถึง อาหารให้โภชนาการที่หล่อเลี้ยงชีวิต มนุษย์ต้องอาศัยการกินเพื่อดำรงชีวิต ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง ฟังพา ตัวอย่าง เช่น

กินบุญเก่า หมายถึง ได้รับผลแห่งความดีที่ทำไว้แต่ปางก่อน มักจะใช้เป็นสำนวนอุปมาแก่คนที่นอนกินนั่งกินสมบัติเก่า

12. คำประสมที่ประกอบด้วยคำว่า “กิน” ในภาษาไทย ยังแสดงความหมายเชิงนามธรรม โดยกลไกนามนัย ได้แก่ ความหมายที่เป็นชื่อเฉพาะของสัตว์ เนื่องจากพฤติกรรมการกินของสัตว์บางอย่างเป็นคุณสมบัติเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์

(attributive relation) ของสัตว์ ดังนั้น พฤติกรรมกินจึงถูกเอามาเป็นตัวแทนของสัตว์ และเกิดความหมายขยายไปถึงชื่อเฉพาะของสัตว์ในภาษาไทย ตัวอย่าง เช่น

กินปลา	หมายถึง	ชื่อนกกระเต็น ชื่อนู่น้ำพวกหนึ่ง
กินปลิง	หมายถึง	นกยางขาวหรือยางควาย

ผลการวิเคราะห์และจัดกลุ่มทางความหมายขยายของคำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมในภาษาจีนพบว่าความหมายขยายของคำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ มีทั้งหมด 9 ความหมาย ได้แก่

1. 吃 (chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “เปลือง” เนื่องจาก คำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ ประกอบด้วยองค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก] ซึ่งหมายถึง เมื่อเรากินอาหาร อาหารจะเข้าสู่ร่างกาย อาหารนั้นก็หมดไป สูญไป เสียไป ทำให้ คำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง เปลือง สูญเสีย ตัวอย่างเช่น

吃力 (กิน+แรง)	chīlì	หมายถึง	ใช้แรง
吃重 (กิน+น้ำหนัก)	chīzhòng	หมายถึง	เปลืองแรง

2. 吃 (chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “ล่วงล้ำเข้าไป” เนื่องจาก คำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ ประกอบด้วยองค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล่วงล้ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อเรากินอาหาร มนุษย์จะใช้ปากงับอาหาร ปากจึงเคลื่อนเข้าไปหาอาหาร และเมื่อได้กินอาหารเข้าไปแล้วนั้น ก็ถือว่าอาหารล่วงจากลำคอไปสู่กระเพาะ ทำให้คำว่า คำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง เข้าสู่อาณาเขตพื้นใดพื้นหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

吃心 (กิน+ใจ)	chīxīn	หมายถึง	สงสัย คิดมาก
吃水 (กิน+น้ำ)	chīshuǐ	หมายถึง	มีท้องเรือจมลึกลงไป

ในน้ำ

3. 吃 (chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “ได้รับ” เนื่องจาก คำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ ประกอบด้วยองค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล่วงล้ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหาร มนุษย์จะใส่อาหารเข้าปากและอาหารจะล่วงล้ำคอลงไปสู่

กระเพาะ มนุษย์จึงรับประทานอาหารเข้าไปที่ร่างกาย ทำให้คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง ได้รับ ตัวอย่างเช่น

吃回扣 (กิน+กลับ+หัก) chīhuíkòu หมายถึง ได้ค่านายหน้า

吃请 (กิน+เชิญ) chīqǐng หมายถึง ได้รับคำเชิญ

4. 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “โกง” “ทุจริต” เนื่องจาก คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ ประกอบด้วยองค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล่ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหาร จะใส่อาหารเข้าปากและอาหารจะล้วงล่ำคอกลงไปสู่กระเพาะ มนุษย์จึงรับประทานอาหารเข้ามาที่ร่างกาย ทำให้คำว่า “กิน” มีความหมายเปรียบถึง ได้รับ เมื่อสิ่งที่ได้มาโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง ได้มาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง โกง ทุจริต ตัวอย่างเช่น

吃大项 (กิน+ใหญ่+โครงการ) chīdàxiàng หมายถึง โกงเงินหา
ประโยชน์จากโครงการใหญ่

吃大户 (กิน+ใหญ่+ครอบครัว) chīdàhù หมายถึง หา
ผลประโยชน์จากหน่วยงานใหญ่หรือคนที่ร่ำรวย

5. 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “ซื้อ” เนื่องจาก คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล่ำคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง การกินเป็นการรับประทานอาหารจากข้างนอกสู่ร่างกายและทำให้เรากลายเป็นผู้บริโภคอาหาร เหมือนกับ ซื้อ ที่มีความหมายว่า การรับของจากที่ขายกลายเป็นของของตัวเอง และเราเป็นผู้บริโภคสินค้า จึงทำให้คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง ซื้อ ตัวอย่างเช่น

吃名牌 (กิน+ชื่อเสียง+ยี่ห้อ) chīmíngpái หมายถึง ซื้อของมีชื่อเสียง

吃货 (กิน+ ลินค้า) chīhuò หมายถึง ใช้จ่ายเงินสดซื้อของ

6. 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “พึ่งพา” เนื่องจาก คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ ประกอบด้วย องค์ประกอบ [ให้สารอาหารร่างกาย] ซึ่งหมายถึง อาหารให้โภชนาการที่

ประทังชีวิตของเรา มนุษย์ต้องอาศัยการกินเพื่อดำรงชีวิต จึงทำให้ 吃 (chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง ฟังพา ตัวอย่างเช่น

吃名 (กิน+ชื่อเสียง) chī míng หมายถึง หาเงินโดยอาศัยชื่อเสียงไม่คิดจะพัฒนา
吃老本 (กิน+เก่า+ราก) chī lǎo běn หมายถึง อาศัยสมบัติเก่าไม่คิดจะหาเพิ่มเติม

7. 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “สิ่งของคุณซัซบของเหลว” เนื่องจาก คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ ประกอบด้วยองค์ประกอบ [ใส่อาหารเข้าปาก][ล้วงล้าคอเข้าสู่กระเพาะ] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหาร จะใส่อาหารเข้าปากและอาหารจะล้วงล้าคองลงไปสู่กระเพาะ มนุษย์จึงรับอาหารเข้าไปที่ร่างกาย ทำให้คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง ได้รับ เมื่อสิ่งที่รับมาเป็นของเหลว จะหมายถึงร่างกายรับของเหลวเคลื่อนเข้าไปในร่างกาย จึงทำให้คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง คุณซัซบ ตัวอย่างเช่น

吃水 (กิน + น้ำ) chī shuǐ หมายถึง ใช้น้ำกับสิ่งของแสดงถึงการซัซบน้ำ

8. 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายว่า “การทำให้หมดสิ้น” เนื่องจาก คำว่า 吃(chī) ‘กิน’ ประกอบด้วยองค์ประกอบ [ใส่เข้าปาก][ย่อยอาหาร] ซึ่งหมายถึง เมื่อมนุษย์กินอาหาร จะใส่อาหารเข้าปากและย่อยอาหารที่กินลงไป ทำให้ไม่มีอาหารอยู่อีกต่อไป 吃(chī) ‘กิน’ จึงมีความหมายเปรียบถึง ทำให้หมดสิ้นเหมือนกับอาหารถูกย่อยไปหมดสิ้นแล้ว ตัวอย่างเช่น

吃水 (กิน+น้ำ) chī shuǐ หมายถึง ใช้น้ำในชีวิตประจำวัน

9. คำประสมที่ประกอบด้วยคำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ ในภาษาจีนยังแสดงความหมายเชิงนามธรรม โดยกลไกนามนัย ได้แก่ ความหมายที่เป็นทำงาน เนื่องจากการมีข้าวหรืออาหารกินเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญในการทำงาน เราทำงานก็เพื่อมีของกินเป็นหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างกินกับทำงาน จึงเป็นสาเหตุและสิ่งที่เป็นผลตามมา (causative relation) ทำให้ 吃饭(chī fàn) ‘กินข้าว’ มีความหมายขยายไปถึง ทำงาน

ในรูปแบบนามนัย กินข้าวอะไรก็มีความหมายเปรียบถึง ทำงานอะไร ทำอาชีพอะไร ตัวอย่างเช่น

吃国饭 (กิน+ประเทศ+ข้าว) chīguófàn หมายถึง คนที่ทำงานให้
รัฐบาล

吃洋饭 (กิน+ต่างประเทศ+ข้าว) chīyángfàn หมายถึง คนที่ทำธุรกิจ
ร่วมกับต่างชาติ

ตารางที่ 1

แสดงเปรียบเทียบความหมายขยายของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบคำประสมใน
ภาษาไทยและภาษาจีน

ความหมายเปรียบ	“กิน” ในภาษาไทย	“吃” (chī) “กิน” ในภาษาจีน
ได้รับ	✓	✓
โกง เอาเปรียบ หาผลประโยชน์	✓	✓
ล้วงลี้เข้าไป	✓	✓
ทำให้แห้ว ขาด หรือไม่เหมือนเดิม	✓	×
เพศสัมพันธ์	✓	×
ซื้อ	×	✓
ซื้อเฉพาะ	✓	×
สิ่งของดูดซับของเหลว	×	✓
พึ่งพา	✓	✓
เปลื้อง	✓	✓
ทำงาน	×	✓
ครอบครอง	✓	×
ทำให้หมดสิ้น	✓	✓
เข้ากัน	✓	×
ชนะ	✓	×

อภิปรายผล

บทความนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอธิบายความหมายขยายของคำว่า “กิน” ที่เป็นส่วนประกอบคำประสมในภาษาไทยและภาษาจีน ซึ่งสามารถสรุปโดยรวมได้ว่า คำว่า “กิน” ในภาษาไทย และคำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ ในภาษาจีน มีความหมายต้นแบบตรงกัน ได้แก่ ใส่อำหารเข้าปาก เคี้ยว ล้วงล้าคอลงไปสู่กระเพาะ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการขยายความหมาย ‘กิน’ โดยผ่านกระบวนการต่างๆ ความหมายที่ขยายไม่ว่าจะผ่านกลไกอุปลักษณ์หรือนามนัยล้วนมีความสัมพันธ์กับความหมายพื้นฐาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลในภาษาไทย พบว่า คำว่า “กิน” มีความหมายขยายทั้งหมด 12 ความหมาย ความหมายขยายจากกลไกอุปลักษณ์ ได้แก่ ได้รับ โกง ล้วงล้าเข้าไป ทำให้แห้วหรือขาด ทำให้หมดสิ้น เข้ากัน ชนะ เพศสัมพันธ์ เปลื้อง ครอบครอง ฟังพา ความหมายขยายจากกลไกนามนัย ได้แก่ ชื่อเฉพาะ ในขณะที่เดียวกัน คำว่า 吃 (chī) ‘กิน’ ในภาษาจีนมีความหมายขยายทั้งหมด 9 ความหมาย ความหมายขยายจากอุปลักษณ์ ได้แก่ ได้รับ โกง ล้วงล้าเข้าไป เปลื้อง ชื่อ สิ่งของดูดซับของเหลว ฟังพา ทำให้หมดสิ้น ความหมายขยายจากกลไกนามนัย ได้แก่ ทำงาน จะเห็นได้ว่า ความหมายดังกล่าวขยายจากองค์ประกอบความหมาย ใส่อำหารเข้าปาก ล้วงล้าคอลงไปสู่กระเพาะ แทบทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Lakoff and Johnson (1980) ที่กล่าวไว้ว่า การกิน คือการใส่อำหารเข้าไปในร่างกาย ร่างกายมนุษย์เปรียบเสมือนตู้คอนเทนเนอร์ การกินอาหารก็จะเหมือนใส่ของเข้าไปในตู้คอนเทนเนอร์ โดยรับของจากภายนอกสู่ภายใน นอกจากนี้ ผู้วิจัยสังเกตว่า เหตุผลที่ทำให้กินมีความหมายที่แตกต่าง จะเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ภาษาไทย คำว่า กิน มีความหมายเปรียบถึง เพศสัมพันธ์ เช่น คำว่า กินถั่วดำ ซึ่งไม่พบในภาษาจีน เพราะมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคำว่า ถั่วดำ เกิดขึ้นโดยคำนี้ มีที่มาจากข่าวในหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2478 มีรายละเอียดว่า ตำรวจได้จับ นายการุณ ผาสุข หรือ นายถั่วดำ ข้าราชการกรมทางเพศเด็กผู้ชายที่ถูกล่อลวงมา คำว่า ถั่วดำ จึงเป็นคำที่มีความหมายเปรียบถึง เพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก จากเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสังคม จึงทำให้คนเกิด

ความสนใจและนำคำว่า กินถั่วดำ ใช้ในความหมายที่สื่อความถึงเพศสัมพันธ์ ซึ่งในภาษาจีนก็พบคำประสมภาษาจีนที่ประกอบด้วยคำว่า 吃(chī) ‘กิน’ ที่สื่อถึงความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงคู่สาวในลักษณะคล้ายกัน คือ คำว่า 吃豆腐 (chī dòufu) ‘กินเต้าหู้’ หมายถึง ลวนลามผู้หญิง คำว่า 吃豆腐 (chī dòufu) ‘กินเต้าหู้’ มาจากสมัยก่อนในพื้นที่เจียงเจ้อสู่วิถีงานศพ ครอบครัวผู้เสียชีวิตจะเตรียมเต้าหู้ไว้รับรองแขกผู้ที่ไปร่วมงานศพมักจะบอกว่า ไปกินเต้าหู้ ‘กินเต้าหู้’ จึงถูกนำมาใช้ในความหมายว่า ไปร่วมงานศพโดยกลไกรามนัยในลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของการงานศพ ส่วนผู้ที่ถือโอกาสไปกินอาหารฟริชชาวบ้านก็จะเรียกคนกลุ่มนี้ว่าไป ‘กินเต้าหู้’ เพื่อหลีกเลี่ยงการพูดแบบตรงไปตรงมา และ ‘กินเต้าหู้’ ก็มีความหมายเปรียบถึง การเอาเปรียบ ซึ่งถูกใช้มาจนถึงสมัยปัจจุบัน ต่อมา ‘กินเต้าหู้’ ก็ได้พัฒนามีความหมาย เปรียบถึง เอาเปรียบผู้หญิง ลวนลามผู้หญิง แต่ยังไม่ได้มีความหมายชัดเจนและลึกซึ้งจนหมายถึงเพศสัมพันธ์ แต่ก็ได้สื่อความหมายถึง ผู้ชายเอาเปรียบผู้หญิงในทางคู่สาว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสังเกตว่า เหตุผลที่ทำให้ คำว่า กิน ในภาษาไทยและภาษาจีนมีความหมายที่แตกต่างกันเพราะการเน้นความหมายที่ต่างกัน เช่นในภาษาไทย คำว่า กินได้ขยายความหมายไปถึง การครอบครอง ซึ่งความหมายนี้จะไม่พบในภาษาจีน และภาษาจีนพบคำว่า 吃(chī) ‘กิน’ มีความหมายเปรียบถึง ชื้อ ซึ่งความหมายนี้ก็ไม่พบในภาษาไทยเช่นกัน ทั้ง 2 ความหมาย เกิดจากกระบวนการสร้างในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มาจากองค์ประกอบทางความหมาย [ใส่อาหารเข้าปาก][ถ่วงน้ำหนักลงไปสู่กระเพาะ] ของคำว่า กิน แต่การซื้อ เป็นการเอาเงินตราแลกกับสิ่งของเพื่อที่จะได้มีสิทธิในการครอบครองสิ่งนั้น และคำว่า ครอบครอง คือการมีสิทธิปกครอง ซึ่งทั้ง 2 ความหมายมีลักษณะคล้ายกัน การซื้อจะเน้นความหมายถึงการแลกเปลี่ยน ส่วนครอบครองจะเน้นการมีสิทธิมีอำนาจ

สรุปได้ว่า ความหมายขยายของคำว่า กิน ในคำประสมของภาษาไทยและภาษาจีน พบทั้งความหมายที่เหมือนกันและแตกต่างกันดังที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยจะพบว่าความหมายที่แตกต่างมีการสร้างจากองค์ประกอบของคำว่า กิน เดียวกันแต่เน้น

ความหมายที่แตกต่างกัน หรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจึงทำให้ความหมายของคำว่ากินมีความหมายแตกออกไป แต่ยังคงสื่อความหมายในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและความหมายขยายของคำว่า กิน ในภาษาไทยและภาษาจีนมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน อันเนื่องมาจากคนไทยกับคนจีนมีวัฒนธรรมที่คล้ายกันและอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้ความหมายขยายของคำว่า กิน สื่อความหมายในลักษณะทำนองเดียวกัน

References

- Rattanakun, S. (2011). *Introduction to semantics*. Nakhon Pathom: Reserch Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University. [in Thai]
- Singnoi, U. (2006). Eating terms: What the category reveals about the Thai mind. *Manusya. Journal of Humanities*, 9(1), pp. 82-109. [in Thai]
- The Institute of Linguists of Chinese Academy of Social Science (中国社会科学院研究所词典编辑室). (2017). *The contemporary of Chinese Dictionary (现代汉语词典第七版)*. Beijing: The Commercial Press.
- The Royal Institute. (2013). *Royal Institute Dictionary 2011*. Bangkok: Sirivatana Interprint. [in Thai]
- Vongvipanond, P. (1982). *Language for Thai 3 unit 13*. Bangkok: School of Education Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Rattanakun, S. (2011). *Introduction to semantics*. Nakhon Pathom: Reserch Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University. [in Thai]
- Phraya Anuman Rajadhon. (1979). *Philology*. Bangkok: Klang Wittaya. [in Thai]

Author

Miss Jing Shen

Bachelor of Thai Language Program, Faculty of Languages and

Cultures of Southeast Asia, Yunnan Nationalities University

Master of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

50 Ngam Wong Wan Rd, Ladyaow Sub-district, Chatuchak District,

Bangkok 10900

Tel.: 086-322-0513

E-mail: wavechompoo@hotmail.com

บทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย

ช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ. 2515-2558

The Roles of Fatherhood in Thai Contemporary Novels

in Four Decades from 1972-2015

ศุภัญญา ขลิบเงิน¹ / วรวรรธน์ ศรียาภัย² / พรชาดา สุวัจนวนิช³ / กัลยา กุลสุวรรณ⁴

Sukanya Klibngern / Warawat Sriyabhaya /

Porntada Suvattanavanich / Kanlaya Kunsuwan

¹ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา

Doctor of Philosophy, Thai Language Program, University of Phayao

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Asst. Prof. Dr., Main Advisor, School of Liberal Arts, University of Phayao

³ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Dr., Co-advisor, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Asst. Prof. Dr., Co-advisor, Faculty of Humanities, Rajabhat Maha Sarakham University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท พฤติกรรม และความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย ข้อมูลที่ใช้ คือ นวนิยายไทยร่วมสมัย 16 เรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดบทบาท บุคลิกภาพ นวนิยายกับสังคม และบทบาทพ่อตามมิติโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม ผลการวิจัยบทบาทความเป็นพ่อและพฤติกรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัย พบว่า มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพ่อที่แสดงบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และกลุ่มพ่อที่แสดงบทบาทขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคม ส่วนบทบาทความเป็นพ่อตามมิติโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่า พ่อในสังคมชนบทและ

สังคมนิเวศระดับชนชั้นกลาง ความหลากหลายความเป็นพ่อในนวนิเวศไทยร่วมสมัย คือ บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2515-2525 นำเสนอคุณลักษณะการเป็นพ่อที่ดี บทบาทความเป็นพ่อใน พ.ศ. 2526-2536 นำเสนอความเป็นพ่อในสังคมนิเวศแห่งการ แข่งขัน บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2537-2547 นำเสนอความเป็นพ่อที่ไม่เป็นไปตามแบบฉบับ บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2548-2558 นำเสนอการยอมรับความ หลากหลายของความเป็นพ่อที่ต่างกัน ทิศนะความเป็นพ่อของนักเขียนชาย พบว่า เป็นแบบอย่างของการรักวัฒนธรรมท้องถิ่น มีอำนาจ และมีความเป็นผู้นำครอบครัว ทิศนะ ความเป็นพ่อของนักเขียนหญิง พบว่า พ่อเป็นผู้เสียสละและให้ความสำคัญกับ ครอบครัว ใช้อำนาจของผู้ชายและไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว รักอุดมการณ์แต่ไม่ให้ความสำคัญกับครอบครัว และต้องยอมรับบทบาทที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

คำสำคัญ: ความเป็นพ่อ, นวนิเวศไทยร่วมสมัย, ทศวรรษ

Abstract

The objective of the study was to investigate roles, behaviors and the diversity of fatherhood in Thai contemporary novels. The research data were accumulated from 16 Thai contemporary novels, and theories of role, personality, novels and society and father role in social and cultural dimension were used. The findings revealed that the role of father in contemporary Thai novels was divided into two groups; the father acting as social expectations and the father acting in conflict with the expectations of society. In addition, father in rural society and father in middle-class urban societies showed in different values. The diversity of fatherhood in Thai contemporary novels was studied through the development of the role of fatherhood. It was pointed out in each period of time. During 1972-1982, role of fatherhood showed the attributes of being good father. During 1983-1993, it showed

fatherhood in society of competition. During 1994-2004, the role showed fatherhood in a typical way. During 2005-2015, it revealed the acceptance of different fatherhood's diversity. It was different in male and female authors' points of view. The fatherhood in male authors' attitude was exemplary of local culture conservation, having power and family leadership. On the other hand, fatherhood in female authors' attitude was sacrifice, giving precedence to family, using patriarchy, lacking of responsibility for family and having ideology but not give priority to the family. It was accepted that the role was changed according to the age of time, for instance, being a homosexual father. Those attitudes has revealed the fatherhood in Thai contemporary novels for four preceding decades.

Keywords: fatherhood, Thai contemporary novels, decade

บทนำ

สภาพสังคมไทยเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความทันสมัย มีผลทำให้รูปแบบโครงสร้างครอบครัวของคนไทยเปลี่ยนไปด้วย คือรูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก ครอบครัวในรูปแบบนี้มีพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีค่านิยมแบบ “หัวเดี้ยวเมียเดี้ยว” บทบาทหน้าที่ของความเป็นพ่อและความเป็นแม่จึงแสดงออกเต็มที่ ผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็นภรรยาและมารดา ส่วนผู้ชายทำหน้าที่ พ่อ สามี และเป็น “หัวหน้าครัวเรือน” (Limanonda, 2001: 183) บทบาทความเป็นพ่อในสังคมสมัยใหม่จึงเป็นบทบาทตามหน้าที่ในการเป็นพ่อที่ดีของลูก การเป็นหัวหน้าที่ดีของครอบครัว การเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกครอบครัว การเป็นสามีที่ดี การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Buriphakdi et al., 1983: 78) Bowlby (1986: 18) ได้กล่าวว่า ครอบครัวที่ขาดพ่อหรือไม่สนใจลูกทำให้ลูกขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเองนั้น ไม่สามารถแสดงบทบาททางเพศได้ ขาดความมั่นใจในตนเอง แต่ถ้าพ่อและแม่ร่วมมือกันวางระเบียบ

วินัยโดยบอกเหตุผลว่าทำไมเป็นเช่นนั้น ลูกก็จะเติบโตเป็นคนที่มีชีวิตที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าบริบทของสังคมไทยให้ความสำคัญกับพ่อ เพราะพ่อคือผู้นำของครอบครัว

สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของครอบครัวไทย นั่นก็คือภาพสะท้อนจากนวนิยายไทย ซึ่งเป็นนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว ที่จะทำให้องค์กรครอบครัวในสังคมไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวทำให้เข้าใจมุมมองความเป็นพ่อในแต่ละช่วงสมัยได้ ซึ่งจากพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมในแต่ละช่วงสมัยจากนวนิยายไทย สามารถทำให้เห็นความเป็นพ่อของแต่ละยุคออกจากนวนิยายไทย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสังคมที่แยกออกจากกันไม่ได้ โดยใช้ข้อมูลวิทยานิพนธ์ของ Jorntes (2006) อธิบายลักษณะของนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว และใช้ข้อมูลสภาพสังคมไทยของ Louiyapong and Chitchamngong (2007) อธิบายบริบทสังคมในแต่ละช่วงสมัยโดยสรุป ดังนี้

ช่วงที่ 1 สภาพสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2515–2525 (Louiyapong & Chitchamngong, 2007: 75-77) สรุปได้ว่า สภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยในยุคฟื้นฟูหลังเหตุการณ์ตุลาคม 2519 (2520-2530) การยึดครองอำนาจทางการเมืองในระบบทหารในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นการต่อต้านรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร (ซึ่งสืบอำนาจต่อจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) ซึ่งระบบเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่ 2520 เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 2500 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดตามแนวทางของธนาคารโลก ประเทศไทยจึงมุ่งเน้นพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัยตามแบบตะวันตก จึงพยายามจะเปลี่ยนวิถีชีวิตเกษตรกรรมให้กลายเป็นอุตสาหกรรม ในส่วนนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวในยุคนี้นำเสนอเนื้อหาในเรื่องบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ที่มีต่อลูก

ช่วงที่ 2 สภาพสังคมไทยช่วงพ.ศ. 2526-2536 เป็นช่วงคาบเกี่ยวกับยุคฟื้นฟูหลังเหตุการณ์ตุลาคม 2519 (2520–2530) กับ ยุคประชาธิปไตยระบบตัวแทนและแนวโน้มความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (2531 - 2540) (Louiyapong &

Chitchamngong, 2007: 78-85) สรุปได้ว่า สภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยยุคฟื้นฟูหลังเหตุการณ์ตุลาคม 2519 เกิดการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยด้วยการศึกษาแบบตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ตามแบบสหรัฐอเมริกา เป็นยุคประชาธิปไตยระบบตัวแทนและแนวโน้มความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สังคมได้พัฒนาไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้นที่เรียกว่า ระบบโลกาภิวัตน์ คือการทำให้โลกกลายเป็นหนึ่งเดียว โดยเฉพาะด้านธุรกิจก็เน้นธุรกิจแบบทุนนิยมและทำให้การดำเนินระบบธุรกิจเป็นเหมือนกันทั่วโลกอย่างรวดเร็วและฉับพลัน ในด้านของสังคมและวัฒนธรรมทำให้เกิดความทันสมัยแต่ไม่พัฒนาและการล่มสลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ในส่วนนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว ในยุคนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวและเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับสังคมมากขึ้น

ช่วงที่ 3 สภาพสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2537-2547 เป็นช่วงคาบเกี่ยวยุคประชาธิปไตยระบบตัวแทน และแนวโน้มความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (2531-2540) กับยุครัฐธรรมนูญใหม่ และวิกฤติเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ (2541-2547)

(Louiyapong & Chitchamngong, 2007: 85-89) สรุปได้ว่า เป็นช่วงรอยต่อของสังคมได้พัฒนาไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้นที่เรียกว่า ระบบโลกาภิวัตน์ คือ การดำเนินระบบธุรกิจเป็นเหมือนกันทั่วโลกอย่างรวดเร็วและฉับพลันในด้านของสังคมและวัฒนธรรมทำให้เกิดความทันสมัยแต่ไม่พัฒนาและการล่มสลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และในด้านสังคมวัฒนธรรม ในวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ คนชั้นกลางและคนชั้นล่าง ที่มุ่งแข่งขัน เน้นบริโภคนิยม เกิดการล่มสลายของครอบครัวและชุมชน ส่วนนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจะเป็นนวนิยายชาวบ้านที่คนมีความรู้น้อยอ่าน และนวนิยายยอดนิยม ที่คนมีการศึกษานิยมอ่าน

ช่วงที่ 4 สภาพสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2548-2558 เป็นช่วงคาบเกี่ยวยุครัฐธรรมนูญใหม่และวิกฤติเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ (2541-2547) (Louiyapong & Chitchamngong, 2007: 85-89) กับสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรถึงปัจจุบัน (2544-2558) (Wikipedia Foundation) สรุปได้ว่า ในยุคประชาธิปไตยระบบตัวแทนและแนวโน้ม

ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 40 ที่ต้องขึ้นต่อสถาบันการเงินทุนนิยมโลกอย่างไอเอ็มเอฟ และระบบเศรษฐกิจไทยได้ล้มละลายและเริ่มมีนโยบายการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ในที่สุดก็ได้ใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในรูปแบบพออยู่พอกิน ในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร (2544-2558) และ พล.อ.สนธิ บุญยรัต-กลิน ผู้บัญชาการทหารบก ร่วมกับทหารและตำรวจ 4 เหล่าทัพ ได้ตัดสินใจก่อรัฐประหาร ภายใต้ชื่อ “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” และปัจจุบันพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สภากงกมไทยในช่วงหลังแสดงให้เห็นถึงการพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาประเทศไทย ดังนั้น สังคมไทยจึงมีความหลากหลายในมุมมองของประเทศไทย จึงทำให้คนในสังคมมีวิธีการเลือกดำเนินชีวิตในมุมมองที่แสวงหาความสุขและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน ส่วนนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจะเป็นนวนิยายที่มุ่งเน้นในเรื่องปัญหาสังคมมากขึ้น

จากที่กล่าวถึงสภากงกมไทยและนวนิยายแนวชีวิตครอบครัว จึงทำให้สามารถมองภาพครอบครัวในสังคมไทยและทำให้เข้าใจมุมมองความเป็นพ่อในแต่ละสมัยได้กระจ่างชัดขึ้น ดังนั้น ภาพสะท้อนของสภากงกมไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย จึงสามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นไปได้เป็นอย่างดี หากต้องการจะศึกษาเรื่องราววิถีชีวิต บุคคล และความเป็นพ่อจึงสามารถศึกษาผ่านวรรณกรรมซึ่งสะท้อนบทบาทของบุคคลนั้นได้เข้าใจอย่างละเอียด ดังคำกล่าวที่ว่าวรรณกรรมคือกระจกเงาของสังคม การพิจารณาความเป็นพ่อจากวรรณกรรม จึงทำให้เราเห็นความเป็นพ่ออย่างละเอียดขึ้น ความเป็นพ่อเป็นบทบาทที่คนในสังคมให้ความคาดหวังและเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจริงและปรากฏอยู่หลายบทบาท ในครอบครัวบทบาทความเป็นพ่อถือเป็นบทบาทที่มีความสำคัญในการเป็นผู้นำครอบครัว มีความเข้มแข็ง เด็ดขาด มีความรู้ในการเลี้ยงลูกอบรมลูก มีความสามารถดีในการประกอบอาชีพ หาเลี้ยงครอบครัวและมีความประพฤติดี (Buriphakdi et al., 1983: 84)

การศึกษาบทบาทความเป็นพ่อมีผลงานวิจัยด้านวรรณกรรมไทย เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ 1) เน้นศึกษาเฉพาะนักเขียนเพียงคนเดียว เช่น งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ตัวละครฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ผลงานของ Nakwad (1998) มุ่งศึกษาที่บุคลิกลักษณะ บทบาท และภาพลักษณ์ของตัวละครฝ่ายชาย ใช้แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมในการวิเคราะห์ เรื่องบทบาทพ่อในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน มุ่งศึกษาผลงานของ Kitkaseadkul (2000) เป็น การศึกษาบทบาทพ่อที่ปรากฏในนวนิยาย โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์ตัวละคร 2) การศึกษาบทบาทความเป็นพ่อเฉพาะนวนิยายเพียงเรื่องเดียว คือ พ่อผมเป็นกะเทย ปัญหาเรื่องความเป็นชายและความเป็นพ่อในนวนิยายเรื่อง พระจันทร์สีรุ้ง ผลงานของ Prasannam (2012) ศึกษาในแง่ความเป็นชายกับปัญหาการเปิดเสรีความเป็นพ่อ ใช้แนวคิดเพศสถานะเพศวิถีในการวิเคราะห์ 3) การศึกษาบทบาทความเป็นพ่อในด้านวรรณคดีไทย เช่น งานวิจัยเรื่องพ่อในสังคมไทย ผลงานของ Buriphakdi et al. (1983) เป็นการศึกษาตัวละครพ่อในวรรณคดีร้อยกรองและวรรณกรรมปัจจุบัน งานวิจัยเรื่อง บทบาทของตัวละครพ่อในวรรณคดีไทย ผลงานของ Chanthamat (2008) เป็น การศึกษาบทบาทตัวละคร โดยใช้วรรณคดีนิทาน วรรณคดีชาดก และวรรณคดีบทละคร นอกจากนี้ ยังรวมถึงการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยาวิเคราะห์ วรรณคดี ได้แก่ การศึกษาบทบาทความเป็นพ่อด้านสังคมวิทยา เช่น งานวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายในอดีต: ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ผลงานของ Adulyapichet (2001) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ตัวละคร โดยแบ่งตามเพศเป็นหลัก แบ่งตามสถานะทางสังคม

ดังนั้น หากจะมุ่งศึกษานวนิยายที่เป็นที่รู้จักซึ่งนำเสนอบทบาทความเป็นพ่อ ผลงานของนักเขียนหลายคนที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับน่าจะเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ทำให้เห็นภาพสะท้อนโดยรวมของความเป็นพ่อในสังคมไทย การศึกษาดังกล่าวเป็น ข้อมูลที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาบทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัยช่วง 4 ทศวรรษตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515-2558 รวมระยะเวลา 43 ปี โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อชี้ให้เห็น

ภาพสะท้อนบทบาทความเป็นพ่อในนวนิยาย อันแสดงให้เห็นถึงภาพโดยรวมของพ่อในสังคมไทยผ่านกระบวนการยอมรับ ปรับเปลี่ยนและสืบทอดในที่สุด

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาจากพฤติกรรมของตัวละครสำคัญ บทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายร่วมสมัยและความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัยที่ได้คัดเลือกแล้วส่วนหนึ่ง อันจะแสดงให้เห็นบทบาทความเป็นพ่อที่หลากหลายในสังคมไทย เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมที่สะท้อนสถาบันครอบครัวไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอกในนวนิยายไทยร่วมสมัย
2. เพื่อศึกษาความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย

ขอบเขตการวิจัย

1. เป็นนวนิยายที่ตัวละครเอกแสดงบทบาทความเป็นพ่อ หรือตัวละครสำคัญที่แสดงบทบาทความเป็นพ่อซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของตัวละครเอก

2. เป็นนวนิยายไทยร่วมสมัยที่นักเขียนไทยมีชื่อเสียงเป็นผู้ประพันธ์ขึ้นในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2515-2558 รวมเป็นเวลา 43 ปี และมีคุณภาพของผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับในแวดวงวรรณกรรม

3. ข้อมูลนวนิยายที่นำมาศึกษาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามช่วงเวลา คือ ช่วง พ.ศ. 2515-2525 ช่วง พ.ศ. 2526-2536 ช่วง พ.ศ. 2537-2547 และช่วง พ.ศ. 2548-2558 แต่ละช่วงต้องเป็นบทประพันธ์ของนักเขียนชายและนักเขียนหญิงจำนวน 4 คน คนละ 1 เรื่อง

4. ข้อมูลนวนิยายที่นำมาวิเคราะห์จะต้องไม่เป็นเนื้อเรื่องย้อนยุคไปในสมัยประวัติศาสตร์ แต่จะต้องมีเหตุการณ์ในเรื่องอยู่ในช่วง พ.ศ. 2515-2558 เท่านั้น

5. นวนิยายที่ผู้วิจัยเลือกเป็นผลงานของนักเขียนชายและนักเขียนหญิง แต่เนื่องจากนักเขียนบางคนมีผลงานด้านนวนิยายที่โดดเด่นเรื่องการนำเสนอปัญหา

ครอบครัวและโดดเด่นเป็นพิเศษในช่วงทศวรรษเดียวกัน จึงอาจมีผลงานของนักเขียนคนเดียวกันมากกว่าหนึ่งเล่ม อีกทั้งนักเขียนนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวส่วนมากเป็นนักเขียนหญิง เพราะผู้หญิงใกล้ชิดกับเหตุการณ์ในครอบครัวมากกว่าผู้ชาย
Thongprasert (1976: 123) ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมีผลงานของนักเขียนหญิงมากกว่านักเขียนชาย

6. เป็นนวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่มีเนื้อหาสะท้อนสภาพสังคมที่มีตัวละครเอกแสดงบทบาทความเป็นพ่อหรือตัวละครสำคัญที่แสดงบทบาทความเป็นพ่อซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของตัวละครเอก เพราะจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอกและความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัยอย่างชัดเจน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัยช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ. 2515 - 2558 ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นวนิยายช่วง พ.ศ. 2515-2558 โดยมีตัวละครเอกแสดงบทบาทความเป็นพ่อหรือตัวละครสำคัญที่แสดงบทบาทความเป็นพ่อซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของตัวละครเอกเป็นนวนิยายทั้ง 16 เรื่อง และข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อนำมาใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. กลุ่มนวนิยายที่ประพันธ์ในช่วง พ.ศ. 2515-2525 จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้ ทางโค้ง ผู้ประพันธ์ สีฟ้า พ.ศ. 2515 พ่อมายทีเด็ด ผู้ประพันธ์ กนกเรขา พ.ศ. 2518 ลูกอีสาน ผู้ประพันธ์ คำพูน บุญทวี พ.ศ. 2520 ไอ้ค่อม ประพันธ์ มาลา คำจันทร์ พ.ศ. 2525

2. กลุ่มนวนิยายที่ประพันธ์ในช่วง พ.ศ. 2526-2536 จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้ ยายหนูลูกพ่อ ผู้ประพันธ์ โบตัน พ.ศ. 2527 ลอดลายมังกร ผู้ประพันธ์ ประภัสสร เสวิกุล พ.ศ. 2533 ไม้ตัด ผู้ประพันธ์ โบตัน พ.ศ. 2533 แผ่นหลังพ่อ ผู้ประพันธ์ แพร จารุ พ.ศ. 2534

3. กลุ่มนวนิยายที่ประพันธ์ในช่วง พ.ศ. 2537-2547 จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้ ขอหมอนใบนั้นที่เรือฝ้ายหนุ่น ประภัสสร เสวิกุล ผู้ประพันธ์ พ.ศ. 2535 คุณพ่อจอมซ่าส์ ผู้ประพันธ์ กัญยามาศ พ.ศ. 2536 กะไหล่ทอง ผู้ประพันธ์ ว.วินิจฉัยกุล พ.ศ. 2537 ชุ่มสะบันงา ผู้ประพันธ์ โบตัน พ.ศ. 2540

4. กลุ่มนวนิยายที่ประพันธ์ในช่วง พ.ศ. 2548-2558 จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้ พระจันทร์สีรุ้ง ผู้ประพันธ์ รัตตรา พ.ศ. 2549 ลับแล, แก่งคอย ผู้ประพันธ์ อุทิศ เหมะมูล พ.ศ. 2552 ลูกสาวพอมด ผู้ประพันธ์ โสภาค สุวรรณ พ.ศ. 2552 น้ำเล่นไฟ ทัศนอาโอโตกลิน ผู้ประพันธ์ พ.ศ. 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัยช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ. 2515-2558 คือ แบบบันทึกข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อ และพฤติกรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัยและแบบบันทึกความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยได้ออกแบบให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้แก่

1. แบบบันทึกข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครตามความคาดหวังของสังคมที่ปรากฏในนวนิยายไทยร่วมสมัย
2. แบบบันทึกข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่ขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคมที่ปรากฏในนวนิยายไทยร่วมสมัย
3. แบบบันทึกข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อของตัวละครตามมิติโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัย
4. แบบบันทึกข้อมูลความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย

กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ความเป็นพ่อของตัวละครที่แสดงออกทางพฤติกรรมจากบทสนทนาและตัวบท โดยแบ่งเนื้อหาการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีดังนี้

1. กรอบแนวคิดบทบาทความเป็นพ่อและพฤติกรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิด Gordon (2009: 19) ได้แก่ บทบาทความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคม ปรับประยุกต์แนวคิดบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Kaewkangwan, 2011: 2-9) ได้แก่ การวิเคราะห์เงื่อนไขหรือปัจจัยของการเกิดพฤติกรรม ปรับประยุกต์แนวคิดมิติโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของ Sathot (1989: 19-21) ได้แก่ การวิเคราะห์กลุ่มพ่อในสังคมชนบทกลุ่มพ่อในสังคมเมืองระดับชนชั้นกลาง

2. กรอบแนวคิดความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย ปรับประยุกต์แนวคิดภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรมของ Sajjaphan (2013: 100-106) ได้แก่ การวิเคราะห์พัฒนาการความเป็นพ่อตามช่วงเวลา และทัศนะของนักเขียนที่สะท้อนเรื่องราวของสังคมในช่วงเวลานั้น

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล โดยการอ่านนวนิยายไทยที่ปรากฏบทบาทความเป็นพ่อจำนวน 16 เรื่องอย่างละเอียด ดังนี้

1. ขึ้นอ่านนวนิยายที่มีบทบาทความเป็นพ่อ จำนวน 16 เรื่อง อย่างละเอียด
2. ขึ้นบันทึกข้อมูลตัวบทที่ปรากฏบทบาทความเป็นพ่อในทุกประเด็นที่ศึกษา แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย โดยบันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์

3. เมื่อได้ตัวบทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยจนครบทั้งหมด 16 เรื่องแล้ว จึงนำตัวบทบาทความเป็นพ่อมาบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อตามกรอบแนวคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ โดยลำดับขั้นตอนการจัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลบทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัย ประกอบด้วยข้อมูล ได้แก่

1) บทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครตามความคาดหวังของสังคมที่ปรากฏในนวนิยายไทยร่วมสมัย ได้แก่ พ่อผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก พ่อผู้ให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก พ่อผู้สร้างวินัยแก่ลูก พ่อผู้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก พ่อผู้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

2) บทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่ขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคมที่ปรากฏในนวนิยายไทยร่วมสมัย ได้แก่ พ่อผู้ให้กำเนิดแต่บกพร่องในความเป็นพ่อ พ่อผู้ไม่ให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก พ่อผู้เข้มงวดในการสร้างวินัยแก่ลูก พ่อผู้ไม่เป็นอย่างที่ดีแก่ลูก พ่อผู้ไม่เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

2. บทบาทความเป็นพ่อของตัวละครตามมิติโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัย ได้แก่ กลุ่มพ่อในสังคมชนบทที่ปรากฏในนวนิยายไทยร่วมสมัย กลุ่มพ่อในสังคมเมืองระดับชนชั้นกลางที่ปรากฏในนวนิยายไทยร่วมสมัย

3. ข้อมูลความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย ประกอบด้วยข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลพัฒนาการของบทบาทความเป็นพ่อ ข้อมูลทัศนคติความเป็นพ่อของนักเขียนชายและนักเขียนหญิง เมื่อดำเนินการจัดระบบข้อมูล

เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้และอธิบายด้วยกระบวนการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

1. บทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอกในนวนิยายไทยร่วมสมัย ในนวนิยายทั้ง 16 เรื่อง พบว่า กลุ่มพ่อที่แสดงบทบาทตามความคาดหวังของสังคม ได้แก่ พ่อที่ทำหน้าที่ตามบทบาทความเป็นพ่อได้ตามที่สังคมคาดหวัง การเป็นพ่อที่ดีของลูก การมีความรักและความอบอุ่น มีความเข้าใจและมีเหตุผล เป็นพ่อที่มีความรับผิดชอบ เป็นผู้นำที่ดีของครอบครัว เป็นตัวอย่างแก่สมาชิกในครอบครัว และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีความช่วยเหลือและเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ปรากฏพ่อที่แสดงบทบาทตามความคาดหวังของสังคมไทยในนวนิยายทั้งหมด 8 เรื่อง ได้แก่ พ่อมายทีเด็ด ลอดลายมังกร แผ่นหลังของพ่อ ลูกอีสาน น้ำเล่นไฟ ลูกสาวพ่อมด พระจันทร์สีรุ้ง ยายหนูลูกพ่อ เช่น พ่อที่ดีของลูกมีความรักและความอบอุ่น มีความเข้าใจและมีเหตุผล และเป็นพ่อที่มีความรับผิดชอบ ลูกอีสาน พ่อให้ความใกล้ชิดใส่ใจลูกและมีความเป็นผู้นำครอบครัว พ่อผู้สร้างวินัยแก่ลูก เช่น แผ่นหลังพ่อ พ่อผู้เสียสละทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำครอบครัวเพื่อให้ลูกทุกคนได้มีการศึกษา และมีอาชีพที่ดี ให้คำปรึกษาให้กำลังใจแก่ลูก เช่น พ่อมายทีเด็ด พายัพพ่อผู้เสียสละทำหน้าที่พ่อและแม่ควบคู่กันไปใน การดูแลลูก พ่อผู้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก เช่น พระจันทร์สีรุ้ง อารักษ์พ่อผู้เสียสละความสุขของตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก

กลุ่มพ่อที่แสดงบทบาทขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคม ได้แก่ พ่อที่รักแต่ไม่เข้าใจลูกและลงโทษลูกเมื่อลูกทำผิดด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล รวมถึงพ่อที่ไม่มีความยุติธรรมคือรักลูกไม่เท่ากัน พบนวนิยายที่ปรากฏพ่อในกลุ่มนี้ ทั้งหมด 8 เรื่อง ได้แก่ ไม้ดัด ชุ่มสะบันงา ทางโค้ง คุณพ่อจอมซ่าส์ ขอมมอนไบนั่นที่เธอฝันยามหนุนกะไหล่ทอง ลับแล, แก่งคอย เช่น ลับแล, แก่งคอย ปีใหม่ พ่อผู้มีความขยันทำหน้าที่

เลี้ยงดูครอบครัวและสร้างรากฐานครอบครัวให้มีความมั่นคง เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า พ่อได้ปฏิบัติหน้าที่ความเป็นพ่อตามความคาดหวังของสังคม เป็นต้น

2. ความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย จากการวิเคราะห์พบว่า

1) บทบาทความเป็นพ่อของตัวละครตามมิติโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัย ซึ่งความเป็นพ่อจะมีความแตกต่างกันสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของความเป็นพ่อในสังคมชนบทมี 5 ประเด็น คือพ่อในสังคมชนบทแสดงให้เห็นในค่านิยม ดังนี้ ค่านิยมความมั่นคงในชีวิต ค่านิยมเรื่องการศึกษาการยกย่องผู้มีความรู้ ค่านิยมเรื่องคุณธรรม ค่านิยมเรื่องความเชื่อ ค่านิยมเรื่องการรักษาวัฒนธรรมประเพณี พ่อในสังคมเมืองระดับชนชั้นกลางแสดงให้เห็นในค่านิยม ดังนี้ ค่านิยมความมั่นคงในชีวิต ค่านิยมเรื่องการศึกษา การยกย่องผู้มีความรู้ ค่านิยมเรื่องคุณธรรม ค่านิยมในการยึดมั่นอุดมการณ์ ค่านิยมเรื่องการรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูล และค่านิยมเรื่องการรักษาวัฒนธรรมประเพณี

2) ความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย พบว่า บทบาทความเป็นพ่อมีบุคลิกที่หลากหลายและลักษณะปรับเปลี่ยนไปตามช่วงสมัยของสังคมและเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนการเลี้ยงดูลูก ซึ่งความเป็นพ่อทั้ง 4 ทศวรรษ แสดงให้เห็นความเป็นพ่อในแต่ละทศวรรษที่แตกต่างกัน ดังนี้

บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2515-2525 การสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อที่ดี มี 2 ประเด็น ดังนี้ บทบาทของการเป็นผู้นำที่ดี เช่น พ่อmayıที่เด็ด ซึ่งเป็นนวนิยายที่มุ่งนำเสนอการเตรียมบทบาทของการเป็นผู้นำที่ดีของครอบครัวที่พ่อจะต้องเลี้ยงลูกเพียงลำพัง เน้นการทำงานและเลี้ยงลูกไปด้วย แต่ยังไม่แสดงออกถึงการอบรมสั่งสอนลูกอย่างเต็มที่แต่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ลูกมีการศึกษาที่ดี และบทบาทของพ่อการใช้อำนาจความเป็นผู้นำในครอบครัว เช่น ทางโด้ ซึ่ง เป็นนวนิยายที่มุ่งนำเสนอความเป็นพ่อในการใช้อำนาจความเป็นผู้นำในครอบครัวที่ต้องปกป้องชื่อเสียงของ

ครอบครัว เป็นการทำหน้าที่ของพ่อที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจแทนคนภายในบ้าน ใช้อำนาจ และมักใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา

บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2526-2536 บทบาทความเป็นพ่อที่ต้องแข่งขัน มี 2 ประเด็น ดังนี้ บทบาทของพ่อผู้มุ่งมั่นตั้งใจทำงาน เป็นบทบาทที่พ่อตั้งใจทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน พ่อที่อยู่ในยุคของการก้าวสู่สังคมนิยม เช่น **ลวดลายมังกร** เป็นนวนิยายที่มุ่งนำเสนอบทบาทพ่อที่มีเชื้อสายจีนมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่มีความลำบากและมาแสวงโชคในประเทศไทย ก่อร่างสร้างตัวจนประสบความสำเร็จ โดยไม่มีรากเหง้าบรรพบุรุษของตนเอง **ไม้ตัด** เป็นลักษณะของพ่อที่ต้องการให้ลูกได้มีชีวิตที่เจริญก้าวหน้ากว่าตนเอง วางเป้าหมายให้ลูกประสบความสำเร็จในการศึกษาและการประกอบอาชีพ

บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2537-2547 นำเสนอคุณลักษณะความเป็นพ่อที่ไม่เป็นไปตามแบบฉบับบทบาทความเป็นพ่อ ในช่วงนี้มีลักษณะเด่นร่วมกันเหมือนกัน มี 3 ประเด็น ได้แก่ พ่อถืออำนาจในครอบครัวแต่พอยังไม่พร้อมทำหน้าที่พ่อ เช่น **ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน** พ่อเจ้าสำราญและขาดความรับผิดชอบ **คุณพ่อจอมขำส์** และกะไหล่ทอง พ่อให้ความสำคัญกับสังคมมากกว่าครอบครัว ทำให้คนในครอบครัวได้รับความเดือดร้อน

บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2548-2558 นำเสนอการยอมรับความหลากหลายของความเป็นพ่อที่ต่างกัน มี 3 ประเด็น ดังนี้ พ่อในช่วงนี้คือพ่อที่มีความหลากหลายทางความคิดในด้านของสังคมและวิถีชีวิต พ่อในยุคนี้คือพ่อที่อยู่ทั้งในสังคมเมืองทั้งหมด ได้แก่ บทบาทความเป็นพ่อที่ขัดแย้งกับเพศสภาพ ได้แก่ **พระจันทร์สีรุ้ง** เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่พ่อซึ่งไม่สอดคล้องกับเพศโดยกำเนิด มีอารมณ์ความรู้สึกเป็นผู้หญิง การทำหน้าที่พ่อที่ขัดแย้งกับเพศสภาพในช่วงเวลานี้ พ่อจึงเป็นทั้งพ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูลูก บทบาทความเป็นพ่อที่สืบทอดการ

ใช้อำนาจความเป็นผู้นำ เช่น ลับแล, เก่งคอย บทบาทของความเป็นพ่อที่สืบทอดแบบฉบับของพ่อที่ดี เช่น ลูกสาวพอมด

3) การนำเสนอความหลากหลายความเป็นพ่อมี 2 ทิศนะด้วยกัน ทิศนะของนักเขียนชายจะเน้นย้ำไปในด้านของพ่อที่เป็นแบบอย่างของการรักวัฒนธรรม การมีอำนาจและแสดงความเป็นผู้นำครอบครัว ส่วนทิศนะของนักเขียนหญิงจะมีมุมมองที่แสดงให้เห็นว่าให้ความเป็นพ่อที่เกิดขึ้นนั้น พ่อควรเป็นผู้เสียสละและให้ความสำคัญกับครอบครัว ไม่ต้องการให้พ่อใช้อำนาจของผู้ชายและไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว ไม่ให้ความสำคัญกับครอบครัว และแสดงให้เห็นว่าเพศที่สามสามารถทำหน้าที่พ่อได้ แต่สังคมยังไม่ได้ให้การยอมรับอย่างเต็มที่ ทิศนะของนักเขียนหญิงและนักเขียนชายจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นพ่อในนวนิยายได้ชัดเจนที่สุด และทำให้เข้าใจความเป็นพ่อของคนที่อยู่ในสังคมแต่ละทศวรรษได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

อภิปรายผล

1. บทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอกในนวนิยายไทยร่วมสมัยในนวนิยายทั้ง 16 เรื่อง พบว่า ความเป็นพ่อตามความคาดหวังของสังคม และความเป็นพ่อที่ขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคม สอดคล้องกับ Kitkasedkul (2000) ผลการศึกษา พบว่า นวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาให้ความสำคัญกับบทบาทและหน้าที่ของตัวละครพ่อบอก กฤษณา อโศกสิน ต้องการแสดงให้เห็นว่าพ่อที่ดีต้องรับผิดชอบในฐานะหัวหน้าครอบครัว และพ่อควรร่วมทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยวิธีการแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่สุด

2. ความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย

1) บทบาทความเป็นพ่อของตัวละครตามมิติโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในนวนิยายไทยร่วมสมัย พบว่า พ่อในสังคมชนบท และพ่อในสังคมเมือง ความเป็นพ่อจะมีความแตกต่างกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม ดังที่ Sathot (1989: 19-21) กล่าวว่า ลักษณะจำเพาะที่สำคัญของสังคมชนบท ได้แก่ มีการรวมตัวกันอย่าง

เหนียวแน่น สมาชิกของสังคมทำหน้าที่สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างราบรื่น โดยมีระบบความสัมพันธ์แบบเครือข่าย มีค่านิยมในเรื่องคุณความดีทางศาสนาเป็นตัวควบคุมความประพฤติทางสังคมของคนชนบท สังคมเมืองใหญ่หรือสังคมเมืองหลวง พิจารณาสถานภาพทางสังคมของบุคคลในเมืองหลวงขึ้นกับฐานะทางเศรษฐกิจ อำนาจและความเกี่ยวข้องกับทางการเมืองและระดับการศึกษาซึ่งจะแบ่งเป็นระดับชนชั้น

2) ความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย พบว่า บทบาทความเป็นพ่อมีบุคลิกที่หลากหลายและลักษณะปรับเปลี่ยนไปตามช่วงสมัยของสังคมและเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ Limanonda (2001: 183-185) รายงานเรื่อง “A New Role for Men: Partners for Women’s Empowerment” กล่าวว่า ศตวรรษที่ 20 มองภาพในฐานะที่เป็นภรรยาและมารดา” ส่วนชายจะถูกมองในฐานะที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน” ขณะที่บทบาทการเป็น “บิดา” ไม่ชัดเจนเท่ามารดา ทั้งที่บทบาทและการอุทิศตนในการทำหน้าที่บิดามีความหมายอย่างมากกับคุณภาพชีวิตของคนรุ่นถัดไป การส่งเสริมให้ชายมีบทบาทมากขึ้นในฐานะหัวหน้าครัวเรือนและการทำหน้าที่บิดามีการเปลี่ยนแปลงซ้ำ เช่น การท้าทายความคิดดั้งเดิมของสังคมเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของ “ความเป็นพ่อ” ที่ยึดถือปฏิบัติกันมานาน ชายควรต้องถูกสอนให้เข้าใจชัดเจนว่า การเลี้ยงดูบุตรเป็นงานมีเกียรติ และจำเป็นต้องร่วมกันกับภรรยา รวมทั้งให้ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้บทบาทของกันและกัน เป็นต้น

3) การปรับเปลี่ยนความเป็นพ่อที่ปรากฏให้เห็นอีกอย่างหนึ่งก็คือความเป็นพ่อที่มีความหลากหลายทางเพศ พ่อที่ไม่ใช่ผู้ชายแต่เป็นพ่อที่อยู่ในสถานะกะเทย (ชายแต่งตัวเป็นหญิง) ซึ่งปัจจุบันสังคมเปิดกว้างและให้การยอมรับเพศที่หลากหลายมากขึ้น ดังที่ Bunprasert (2011: 9) กล่าวว่า ทศนะทั่วไปของสังคมไทยต่อเพศที่สาม เปลี่ยนไปในทางบวก คือ สังคมมีการยอมรับความหลากหลายของเพศวิถีทางเลือกรวมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับร่วมทำงานกับภาครัฐหรือการต่อสู้ผลักดันเรื่องสิทธิของตนเอง

4. การนำเสนอความหลากหลายความเป็นพ่มี 2 ทศนะด้วยกัน ซึ่งทั้งสองมีมุมมองที่แตกต่างกัน ทศนะของนักเขียนชายจะเน้นย้ำไปในด้านของพ่อที่เป็นแบบอย่างของการรักวัฒนธรรม การมีอำนาจและแสดงความเป็นผู้นำครอบครัว ดังที่ Louiyapong (2001: 186) กล่าวถึงสังคมวัฒนธรรมปิตาธิปไตย (สังคมพ่อเป็นใหญ่) จะวางศูนย์กลางแห่งความรักของครอบครัวให้เป็นภาระหน้าที่ของผู้หญิงหรือแม่ ส่วนพ่อจะทำหน้าที่เป็นเพียงเจ้านายหรือผู้แสดงอำนาจในบ้าน ส่วนทศนะของนักเขียนหญิงจะมีมุมมองที่แสดงให้เห็นว่า พ่อควรเป็นผู้เสียสละและให้ความสำคัญกับครอบครัว สอดคล้องกับ Adulyapichet (2001) ได้ศึกษาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายในอดีต: ภาพสะท้อนจากรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างกันของแต่ละชนชั้น เป็นปัจจัยต่อสถานะบทบาทของชายและหญิง อำนาจของผู้หญิงและผู้ชายในสังคมไทยในอดีต ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวสะท้อนสภาพของสังคมไทยที่มีมาแต่อดีต โดยผู้ชายยังคงปฏิบัติตามบทบาทในครอบครัว การทำหน้าที่พ่อ ซึ่งบทบาทความเป็นพ่อจะแสดงออกในลักษณะมีสิทธิเหนือบุตร การคาดหวังในตัวบุตรตามสถานะทางสังคมที่ต้องการให้รับราชการ

References

- Adulyapichet, A. (2001). *Status and role of Siamese women and men in the past: a case study from Khun*. Master of Arts (Anthropology), Silpakorn University. [in Thai]
- Allport, Gordon W. (2009). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Bowlby, J. (1986). *Citation classic: Maternal care and mental health*. Retrieved on November 15, 2011 from <http://www.garfield.library>

- Bunprasert, C. (2011). *Violated lives: Narratives from LGBTIQs and international human rights law*. Bangkok: Thiranat Foundation Kanchanaauksorn and the Fah Si rung Association of Thailand. [in Thai]
- Buriphakdi et al. (1983). *Father in Thai society*. Bangkok: Father's Day Organizing Committee National Year 1982 and 1983. [in Thai]
- Chanthamat, T. (2008). *The role of father characters in Thai literature*. Master of Arts (Thai language), Silpakorn University. [in Thai]
- Jornes, S. (2006). *An analysis of the family role in characters in V.Vinicchayakul's novels*. Master of Arts (Thai language), Silpakorn University. [in Thai]
- Kitkaseadkul, J. (2000). *Father's role in Krisana Asoksin's novel*. Master of Education, (Thai language), Srinharinwirot University. [in Thai]
- Kaewkangwan, S. (2011). *Theory of personality psychology* (16th ed.). Bangkok: Mor Chao Baan. [in Thai]
- Louiyapong, K. (2001). *Family and relationships that never change*. Women Studies 2, Women and issues. Bangkok: Arunkanpim. [in Thai]
- Louiyapong, K. & Chitchamnong, D. (2011). "A brief analysis of Thai society between B.E.2520-2547". *Journal of the Faculty of Humanities*, 3(1 January-June), pp.73-95. [in Thai]
- Limanonta, B. (2001). Roles and responsibilities of men to women and girls. In *Gender roles, status of women*. Bangkok: College of Population Studies, Chulalongkorn. [in Thai]
- Nakwad, S. (1998). *An analysis of male characters in Prapatsorn Sevikul' novels*. Master of Education, (Thai language), Srinharinwirot University. [in Thai]

- Prasannam, N. (2012). "My father is bisexual" problems of masculinity and fatherhood in the novel "Phra Chan See Rung (Rainbow Moon)". *Journal of Arts, 12*(2), pp.63-94. [in Thai]
- Sajjaphan, R. (2013). *Contemporary literature* (18th ed.). Bangkok: Publisher Ramkhamhaeng University. [in Thai]
- Setho, R. (1989). *Social structure and culture* (2nd ed.). Bangkok: Thai Wattana Panich. [in Thai]
- Thongprasert, S. (1976). *The evolution of Thai fiction content from 2476 to 2517*. Thesis Master of Education. (Thai language), Srinakharinwirot University. Pattani. [in Thai]
- Wikipedia Foundation Free encyclopedia. (2017). *List of Thai Prime Ministers*. Retrieved on November 12, 2011 from <https://th.wikipedia.org/wiki/>

Author

Miss Sukanya Klibngern

Program Thai Language and Culture, Faculty of Humanity

Chiang Rai Rajabhat University

80 Moo 9 Bandu Sub-district,

Mueang District, Chiang Rai Province 57100

Tel.: 0817838220 E-mail: love_everlasting@hotmail.com

The Effects of Using a Task-Based Language Teaching Approach on the Speaking Skill of Thai EFL Learners

Brigette P. Beding¹ / Darinthorn Inthapthim²

^{1,2} Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao

Abstract

This study aimed to find out the effects of using the Task-Based Language Teaching (TBLT) approach on the speaking skill of Thai EFL learners at the University of Phayao, and to investigate the learners' perceptions on the use of TBLT in the classroom. A group of 36 first year students, majoring in English and Education, who enrolled in the university's English for Communication Course, were purposively chosen to participate in this study. Data were collected through pre-and post-speaking tests, questionnaires and semi-structured interviews. The quantitative data was analyzed with the use of a descriptive statistical tool and dependent t - test, and content analysis was used to analyze the qualitative data. The results showed that the participants had significantly improved their speaking performance after being exposed to TBLT, with a significant level of .01. Moreover, the results revealed that the respondents generally perceived the use of TBLT in the classroom positively. This study suggests that TBLT was not only effective in enhancing Thai EFL learner's speaking skill, but it could be beneficial for them, as EFL learners, despite a few challenges they encountered.

Keywords: Task - Based Language Teaching (TBLT), speaking skill, Thai EFL learners, perceptions

Introduction

Speaking skill is very important in language learning. It is also very important in our daily lives where we must employ speaking skills to, culturally and socially, carry out various tasks. According to Louma (2004), speaking skill is definitely important part of the EFL course. It is not sufficient just to know about grammar, pronunciation, vocabulary, but also the ability to communicate appropriately and successfully using speech is indeed essential. Learning to speak a foreign language then, means that students must practice meaningful conversations in situations that are likely to be encountered in real life; especially in an EFL context, because learners lack the chance to be exposed regularly to this or to use English generally in their daily lives. According to Tabrizi (2011), it is necessary for students to experience how language is used as a tool for communication inside the classroom, in order to develop their competence, they need to use a foreign language easily and effectively in situations they encounter in the real world. It was observed that Thai EFL learners at the University of Phayao are still struggling with their English speaking skill. It often occurred, that when students were asked to give further information or explanation about a topic, during oral tests or discussion inside the classroom, or even during casual conversations, they struggled to express themselves. Meksopawannagul (2015) states that an acceptable reason why Thai students struggle with their English proficiency, and thus fail to achieve the standards required, is the fact that Thailand is a non-English speaking country, making it difficult for them to become proficient in the language. Additionally, Noom-ura (2013) points out that one of the causes of failures in teaching English in Thailand is the poor motivation level of students, something which seem also to apply to the participants of this study. Therefore, the researcher employed a TBLT approach, which encourages the use of

language through communicative real-world tasks where meaning is of primary importance. Learners have to work in pairs or groups to complete a task, giving them ample opportunities to express themselves freely using the target language in a less threatening environment. As Larsen-Freeman (2000) points out that interaction is thought to facilitate language acquisition as learners have to work harder to understand each other and thus express their own meanings. This will also likely increase a learner's motivation level, inspiring them to use the English language more often in a more relaxing classroom environment. This can boost their confidence and improve their English abilities, specially speaking skill. It is a general knowledge that motivation plays an important role in learning. It was also pointed by Dornyei (1994) that motivation is an important factor, which can increase a language learner's achievements.

The findings of this study will hopefully give valuable information on the benefits of using TBLT approach that promotes learner's speaking ability or other English skills. It can also give insights on how learners perceived the use of TBLT in an EFL classroom context. Moreover, it can serve as a basis for those who are interested in conducting a research similar to this topic.

Objectives of the Study

1. To find out the effects of using the TBLT on the speaking ability of Thai EFL learners.
2. To investigate the learners' perceptions of the use of a TBLT approach in the classroom.

Background of the Study

Richards describes the Task-Based Language Teaching approach (TBLT) as an “extension of Communicative Language Teaching” (CLT), (2006: 27). Willis (1996) states that TBLT is a reaction to the insufficiencies of the Presentation, Practice and Production (PPP) approach. Richards (2006) claims that the coming of the TBLT approach marked a moment of dominant change with regards to how languages were taught, and was therefore seen by experts and researchers as a more effective and better way to learn a language. The TBLT is a student-centered approach that provides a natural context for learners to use the target language through communicative tasks which focus on meaning rather than form. The aim of the tasks is to encourage learners (usually in small groups) to perform meaningful tasks that are authentic. This gives opportunities for learners to practice speaking the target language in the classroom. Although the teacher may present language prior to the task, learners are absolutely free to use whatever resources they have in order to complete the task. According to Willis (1996), students prepare for the task and report it, then they learn the language that occurs during the task cycle. Teacher’s role is to select and sequence task, prepare the learners for the task and conscious raising. Whereas, learners are participants, monitor, innovator and risk taker. The framework designed by Willis (1996) was adopted in this study. He stresses that for language learning to take place, there should be exposure, opportunities to use the language, motivation, and instruction. “Learners need chances to say what they think or feel and to experiment in a supportive atmosphere using language they have heard or seen without feeling threatened” (Willis, 1996: 7).

Stages of Task-Based Language Teaching

According to the framework designed by Willis (1996), TBLT approach consist of three stages. These are necessary to achieve optimum conditions for language learning. This approach also considers task as a principal component. In the pre-task phase, the teacher introduces and explores the topic with the class, prepares learners in a way that encourages acquisition of the language. The teacher also ensures that students understand the task instructions. Learners may watch video clips or hear a recording of others doing a similar task; they can also read part of a text as a lead in to a task. The second stage is the task phase which has three sub-stages, namely: (a) task, (b) planning, and (c) report. For the task, learners take the opportunity to use whatever they know about the target language, while working in pairs or small groups to achieve the goal of the task. At the same time that learners are practicing the use of language skills the teacher monitors and encourages all attempts at communication but does not correct them. In the planning stage students prepare to report to the whole class about how they did the task, what they decided or discovered. Since the report stage is public, students will naturally want to be accurate, so they may consult their dictionary or the teacher for language advice. Moreover, learners rehearse and need time to organize their presentations. The Report stage concludes the task phase, where learners tell the class about their findings or the outcome of the task they did. The teacher acts as a chairperson, and then may give comments on the content of the reports. In the post- task phase, it provides opportunities for learners to reflect on the task they did and to draw their attention to language forms or phrases, particularly with regards to problematic forms that occurred during the task cycle. The teacher may conduct practice activities that

are focused on new words and phrases or based on features of the language learning that have already occurred in previous texts and transcripts studied.

Previous Studies

Several previously conducted research projects have been documented to support the value of TBLT approach in language teaching and learning. Below is a summary of the findings of some scholars who embedded the TBLT approach into their teaching strategies. Ariyatanet (2018) conducted a study using TBLT approach which aimed at developing the English narrative writing skill of secondary school students through picture description tasks. The study also explored the students' opinions towards learning English through the use of picture-story description tasks. It was found out that students could improve their writing skill through this approach. Additionally, this study revealed that students had positive views on the use of picture-description task as a way to develop their writing skill at a high level. Kaikaew and Lornklang (2015) investigated the effects of teaching English through task-based learning focusing on Thai culture on the students' writing ability and to explore students' opinion on the use of TBLT. This was participated by 10th grade students. The results showed that the students' writing performance significantly improved after learning through TBLT. The students' task performing abilities were also at a good level. And the students had positive opinion regarding the use of TBLT as a way to learn English focusing on Thai culture. Sae-ong (2010) carried out a research which was participated by 10th grade students which aimed to develop the speaking ability of students. The research explored (1) the impacts of the TBLT on learners' speaking ability, (2) the usefulness of group-work incorporating in the TBLT, and (3) learners' perceptions of oral skill improvement after learning through

the TBLT. The findings showed that learners' English speaking ability significantly improved at .05 level after learning through a task-based learning approach. There was also an increase on the learners' average attainment of group work incorporating teaching by task-based learning approach. The findings revealed also that learners had positive perceptions of the improvement in English speaking abilities after learning through TBLT. Hasan (2014) investigated the effects of a task-based language learning program, in teaching EFL, on the oral performance of secondary students. The results showed that learners significantly improved their speaking skill after learning through TBLT. TBLT has important contributions to EFL learners in improving their speaking skill. Learners were given chances to use the English language contextually and explore it through situational activities. Students were encouraged to use language creatively when doing tasks. TBLT helped students practice.

English in an anxiety free classroom. Hadi (2013) investigated Iranian EFL learners' perceptions of the use of TBLT. The results of the study showed that learners had positive perceptions about its usage. They perceived that TBLT encourages learners' academic progress. It improves learners' interaction skills. It encourages learners' to have more motivation, and it creates a collaborative learning experience. He also added that tasks do not just give variety to the language teaching methodology but also make the classroom much more fun and interesting.

The findings of the previous studies proved that TBLT is effective in developing EFL learners' speaking skill or other skills. It has significant contributions to EFL learners in the successful achievement of the language. There had been many researches using the TBLT approach with the aim of promoting students' speaking skill in EFL context, but very few were conducted in Thai context.

Most of the previous studies conducted in Thailand focused on the development of writing skills. The lack of previous researches focusing on the use of TBLT to promote students' speaking skill using different kinds of communicative tasks and the different population has led the researcher to conduct this study. The findings of this study may not be new, but it can give more insights particularly on the positive impacts of using TBLT to Thai EFL classrooms that promotes learners' speaking ability.

Research Methodology

This is a mixed method research which involves the collection and analysis of quantitative and qualitative data in order to find out the impact of TBLT on the student's oral performance and investigate their views on the use of TBLT in the classroom. Participants of this study were 36 freshmen majoring in English and Education who were enrolled in the university's course: English for Communication were purposively chosen. This course focuses on the practice of oral communication on various topics that are likely to be encountered in real life situations integrating correct pronunciation and use of appropriate vocabulary that are necessary for communication in daily life. Therefore, this course is suitable for employing this approach. Three TBLT lesson plans were made based on the three topics selected from the student's book (English file, Pre-intermediate level, Oxford). These were validated by 3 experts in applied linguistics including the three instruments used for collecting data. This project commenced on March 19 and ended on April 26, 2018.

Instruments for Data Collection

There were three instruments used in this study; speaking test, questionnaire and semi-structured interview. First is the speaking test, students were asked to take a pre-and post-speaking test individually before and after the use of TBLT. It was divided into two parts which were adapted from the style of IELTS speaking task, particularly parts 1 and 2. In part 1, students were asked to talk about 1 of the familiar topics; (family, free time, hometown, studies, and mobile phone). In part 2, students were asked to pick 1 of the topic cards (related to student's experiences) and were expected to talk about it according to what was written on the card. The examiner can ask 1 or 2 follow up questions after the student has finished talking. The speaking test lasted for 1 hour and 30 minutes, while the post speaking test lasted for 2 hours. Their answers were recorded and was later rated by two other English teachers, using the rubrics for assessing speaking tests adapted from Mukminatien (2000). It includes grammar, vocabulary, pronunciation, fluency and interactive communication with a rating scale of 1 to 5; where 1 – very poor, 2 – poor, 3 – average, 4 – good and 5 – very good. The next instrument is a questionnaire which was used to investigate the Thai EFL learners' perceptions on the use of TBLT in the classroom. This was given to the students after the implementation of the three task-based lessons in the classroom. The questionnaire consisted of 8 Likert-type items which was partly adapted and modified from Nunan's (2004 as cited in Xhaferi & Xhaferi, 2013) checklist for evaluating communicative tasks. There were more than 8 items, but the others were about teacher's perceptions, and attitudes about the use of TBLT which is not covered in this study. Learners were asked to answer each question using a 5 point scale ranging from strongly disagree to strongly agree, where 5 – strongly agree, 4 – agree, 3 – undecided, 2 – disagree and 1 – strongly disagree.

Lastly, the semi-structured interview which is closely allied to the questionnaire was made in order to gain further information about the students' views on the use of TBLT approach and could also be used to support the results of the questionnaire and the speaking test. All of the 36 students were interviewed which begins with the main question: *What are the effects can TBLT have in the classroom?* Then 2 follow-up questions were asked. The interview was done in English and since students needed to prepare in order to gain a substantial response to the questions, interview questions were given prior to the actual time of interview. To encourage students to honestly and freely express their ideas; the confidentiality of the data was emphasized, no names were recorded. The interview was audio-recorded for the content analysis.

Data Analysis

The speaking test was analyzed using the dependent t-test and the effect size was also computed. Next, the questionnaire was analyzed through the use of a descriptive statistical tool to show the mean and standard deviation. Finally, content analysis was used for the interview which involved transcribing, coding and categorizing.

Results

Part 1: The effects of TBLT on the speaking ability of Thai EFL learners

Table 1

Results of t-test comparing the participants' performances on the pre-and post-speaking tests

	N	$\bar{x}$	SD
Pre-speaking test	36	15.42	2.93
Post-speaking test	36	16.99	2.33

From table 1, we can see that the mean score achieved by the participants from the post- speaking test is higher ($\bar{x} = 16.99$, $SD = 2.33$) than the mean score achieved by participants on the pre-test ($\bar{x} = 15.42$, $SD = 2.93$). The result of the data analysis indicates that there was an improvement to the students' speaking performance level after they were exposed to a TBLT approach.

Table 2

Results of t-test, showing the participants' mean score difference from the pre-and post-speaking test

	N	$\bar{x}$	SD	t-value	df	sig.
Pre- test / Post - test	36	-1.57	1.64	-5.72	35	.000

Note: *significance level of .01

According to table 2, it is shown that there is a statistically significant difference between the mean scores on the pre-and post-speaking test, as indicated by the repeated measures t-test with $t(35) = -5.72$, $p = .01$. Additionally, the computed effect size was large ($d=.94$), based on Cohen's conventions (1988). By investigating

tables 1 and 2, the results revealed that through TBLT, the participants of this study have significantly improved their oral performance after being exposed to the TBLT approach. This indicates that TBLT is significantly effective in improving Thai EFL learners' speaking skill. This result gives us a definitive answer to the first research question based on the first research objective.

Part 2: The Learners' perceptions of the use of TBLT approach in the classroom

Table 3 shows the results of the questionnaire items, specifying the results of the learners' responses in terms of the average mean and standard deviation. The closer the results come to a mean level of 5, the more the respondents agreed with the statements.

Table 3

Students' perceptions of the use of the TBLT approach in the classroom

Questionnaire items	N	$\bar{x}$	SD
1. TBLT helps learners prepare for real world communication.	36	4.05	.62
2. TBLT provides opportunities for learners to practice and use the target language in meaningful conversations.	36	4.05	.58
3. TBLT activates a learners' needs and interests	36	4.05	.47
4. TBLT provides interesting and fun tasks for learning the target language.	36	3.97	.60

Table 3 (cont.)

Questionnaire items	N	$\bar{x}$	SD
5. TBLT provides tasks that help learners develop not only speaking abilities but also listening and vocabulary skills.	36	3.97	.55
6. TBLT encourages learners to have more motivation when speaking the target language.	36	3.91	.60
7. TBLT provides a relaxed atmosphere to promote use of the target language.	36	3.86	.63
8. TBLT provides tasks that challenge learners to use the target language creatively.	36	3.88	.62

It is evident from table 3 that the majority of respondents agreed with the items regarding the positive views students may have on the use of a TBLT approach. It is also clear that nobody strongly disagreed with any of the statements in the questionnaire ($\bar{x}$ ranges from 3.86 to 4.05). From the data presented in table 3, this indicates that Thai EFL learners who participated in this study have positive views about the practice of TBLT in the classroom. Furthermore, the results of the interview demonstrates the positive views of the participants on the use of TBLT. They talked about the positive effects of the TBLT approach, to them as EFL learners. Although, they commented that TBLT was a challenge for them, it could be seen as positive because it made them work harder to complete the tasks assigned to them, encouraging them to become independent English language learners. It also

helped them to overcome their fears of speaking English. The effects students described with regards to the use of TBLT approach are presented below.

Table 4

Results of the interview regarding the effects of TBLT in the classroom

All (36)	Majority (27-33)	Some (7-15)	Few (2)
-TBLT increases learning motivation.	- It is a challenge for EFL learners.	- It helps in developing students' speaking skill.	-It encourages cooperative learning.
	- It encourages students to be more active in speaking English.	- It helps learners build/improve confidence in speaking English.	
	- It provides opportunities for learners to use English orally.	- It can create a relaxing classroom environment.	
		- It provides activities that are helpful in real life situations.	

From the table, it shows the positive responses of learners on what are the effects can TBLT have in the classroom. It can be seen that all of the respondents described how the TBLT approach inspired them to become more interested in learning English. The majority of the learners also expressed that the use of TBLT in the classroom is a challenge for them because some believed that the approach gave them more responsibility than usual when taking part in the learning process. Some remarked that the speaking tasks were rather difficult for them, but still tried to work

hard because they wanted to improve their English skills. The chart also shows that majority of the students believed that through TBLT they were encouraged to become more active in using English in the classroom. Some mentioned other positive effects of the TBLT approach as shown in the chart that promotes learners' speaking skill and makes learning more fun and relaxing. They also recognized that the tasks they did are helpful in real life situations. Few have expressed that with TBLT they can learn as a team. Below are some of the students' responses as to what effects can TBLT have in the classroom. (Student = S)

S1: "Uhhh, for me, it makes the students enjoy and interested during the class."

S29: "Ok, for me I think everyone can show and create new ideas and have more confident [confidence] in the activity. I was so excited and always active in this class."

S36: "Back then I didn't dare to speak English, but now I've found this method it helps me doing it well without any concern about grammar. I enjoyed learning with it because it can [be] used in my life every single day."

Examining the two data sets from table 3 and 4, it can be clearly illustrated that Thai EFL learners have expressed positive views on the TBLT practice in the classroom. It can be seen also that the results of the interview could support most of the items stated in the questionnaire which most of the students have agreed on with regards to how they perceived the use of TBLT. This illustrates a substantial and definitive response to the second research question.

Discussion

Part 1: The effects of a TBLT approach on the speaking skill of Thai EFL learners

It was found out that a TBLT approach had significantly affected Thai EFL learners' oral performance. As shown in the result of the t-test analysis and the value of Cohen's d, learners have strongly and significantly improved their oral performance levels after being exposed to the TBLT approach. Thai EFL learners of this study were encouraged to use the target language to communicate with their friends, negotiate meaning to understand each other, in order to complete the tasks assigned to them, in a supportive and anxiety free environment. As a result, learners were more inspired and interested in doing the tasks, making them progress in their speaking skill. As Larsen-Freeman (2002) points out that interaction is believed to assist language acquisition as learners have to work hard to understand each other and thus express their own meaning. Harmer (1992) also states that the full process, from passive listening to understanding, and from active thinking to speaking, needs to be thoroughly exercised; this, he says, can only be achieved through real human interactions.

This findings conforms to the results of the study conducted by Hasan (2014). The findings from this study showed that TBLT can make an important contribution in improving the EFL learners' speaking skill. It encouraged students the use of English and gave them opportunities to practice using English that are authentic, in an anxiety free environment. Similarly, Sae-ong (2010) found out that Thai secondary students have shown significant improvement in their speaking ability after learning through task-based instruction.

Part 2: The perceptions of Thai EFL learners on the use of TBLT in the classroom

The findings of this study revealed that Thai EFL learners had positive perceptions on the use of TBLT in the classroom. They recognized that TBLT was helpful for them in learning English in several ways, despite a few challenges they encountered. Although the findings of this study reveal that Thai EFL learners' perceptions on the use of TBLT were weighted on the positive side, they also described how TBLT was at times a great challenge for them, which may sound negative but is in fact seen as positive based on the comments of the students from the interview. Students learning a language, like the ones in this study, can have a very passive attitude about learning the English language. However, TBLT approach changed the way they learn English, and has the potential to increase a learner's motivation level, so that other positive attitudes in learning can come about. As Dornyei (1994) states, that motivation is important factor that can increase language learner's success.

The findings of this present study are consistent with the findings of Hadi (2013). He found that Iranian EFL learners had positive views on the practice of TBLT in the classroom. Learners seemed to be willing to adapt themselves to what was, for them, a new language learning approach. He stated that the tasks don not just offer variety to the language teaching methodology, but also make the classroom much more fun and interesting. They can produce a lively atmosphere in the classroom, which gives teacher the chance to do language instruction more creatively, and that through this approach EFL learners can benefit from it. Correspondingly, Areyatanet (2018), Kaikaew and Lornklang (2015), and Sae-ong (2010) found out that Thai secondary students had positive views on the use of TBLT

in the classroom, despite the differences on the kinds of task and the focus of the task they designed for the learners.

Recommendations

Based on the findings of this study, the researcher recommends that English teachers should adapt and use certain kinds of task- based activities to help in motivating EFL learners to be more involved in interactions when using the target language in the classroom, which can improve their speaking skill. Knowing learners' perceptions is important because it can help teachers design and improve modules, so that they are more suitable for Thai EFL learners. This would contribute to the successful implementation of the TBLT approach.

For further study, the researcher has the following suggestions:

1. There was very limited time for the implementation of the approach in this current study, it is suggested that a longer time be used for this approach, because this may yield different findings or may verify the results of this present study.

2. This study only presents the effects of TBLT on the speaking skill of learners, it would be sensible also to do further research on its effects on the other English language skills.

3. This study has investigated the perceptions of Thai EFL learners on the use of a TBLT approach, it would also be a good idea to do further research on the perceptions of Thai English teachers on the use of a TBLT approach as a way to teach the English language.

References

- Ariyatanet, O. (2018). *The development of secondary school students' English narrative writing skills through picture story description tasks*. Master's Degree Thesis in English. University of Phayao, Thailand.
- Dornyei, Z. (1994). Motivation and motivating in the foreign language classroom. *The Modern Language Journal*, 78(3), 273-284. Retrieved on 12 December 2017 from <https://www.jstor.org/stable/330107>
- Hadi, A. (2013). Perceptions of task-based language teaching: A Study of Iranian EFL Learners. *Canadian Center of Science and Education*, 6(1), 103-111. Retrieved on 21 November, 2016 from doi:10.5539/elt.v6n1p103
- Hasan, A. A. (2014). The effect of using task – based learning in teaching English on the oral performance of the secondary school students. *International Interdisciplinary Journal of Education*, 3(2), 250-264. Retrieved on 16 September 2016 from www.ijoe.org/v3/IIJOE_10_02_03_2014.pdf
- Harmer, J. (1992). *The practice of English language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Kaikaew, M & Lornklang, T. (2015). *Using task-based learning focusing on Thai culture to promote English writing ability of tenth grade students*. Master's Degree thesis in Teaching English as a foreign Language, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand.
- Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and principles in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Louma, S. (2004). *Assessing speaking* (Cambridge Language Assessment). Cambridge: Cambridge University Press.

- Meksophawannagul, M. (2015). Engineering students' views on the task-based project learning approach and the effectiveness of task-based project learning toward English courses. *International Journal of Business and Social Science*, 6(8), 107-116. Retrieved on 10 September 2017 from http://ijbssnet.com/journals/Vol_6_No_8_August_2015/12.pdf
- Mukmination, N. (2000). The advantages of using an analytic scoring procedure in speaking assessment. *TEFLIN Journal*. 11(1), 40-46. Retrieved on 20 October 2017 from teflin.org/journal/index.php/journal/article/download/127/120
- Noom-ura, S. (2013). English-teaching problems in Thailand and Thai teachers' professional development needs. *Canadian Center of Science and Education*, 6(11), 139 – 147. Retrieved on 20 January 2017 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1078705.pdf>
- Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sae-ong, U. (2010). *The use of task-based learning and group work incorporating to develop English speaking ability of mathayom suksa 4 student*. (Master's thesis, Srinakharinwirot University, Thailand). Retrieved from [http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tea_Eng_For_Lan\(M.A.\)/Uraiwan_S.pdf](http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tea_Eng_For_Lan(M.A.)/Uraiwan_S.pdf)
- Tabrizi, A. R. (2011). *The effect of using task-based activities on speaking proficiency of EFL learners*. *The Third Asian Conference on Education, Conference Proceedings*. Osaka, Japan. 334-345. Retrieved on 24 October 2016 from http://papers.iafor.org/wp-content/uploads/conference-proceedings/ACE/ACE2011_proceedings.pdf

- Willis, J. (1996). *A framework for task-based learning*. Harlow: Longman ELT.
- Xhaferi, B. & Xhaferi, G. (2013). *Teachers' attitudes and understanding of task – based language*. *South East European University Review (SEEU Review) special edition*. 9(2), 43-60. Retrieved on 15 March 2017 from <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/seeur.2013.9.issue-2/seeur-2013-0012/seeur-2013-0012.pdf>

Author

Mrs. Brigitte P. Beding

Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao

19 M. 2 Maeka, Amphur Muang Phayao Phayao 56000

Tel.: 08-5109-0575

Email: brigittepasking@yahoo.com

Guide Me Please!

EFL Student Teachers' Perceptions of Their Teaching

Practice from a Yemeni University

Morshed Salim Al-Jaro¹ / Adelina Asmawi² / Sameer Ahmed Boset³

¹Department of Language and Literacy Education, Faculty of Education,
University of Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia

Department of English, College of Women, Seiyun University, Hadhramout, Yemen

²Department of Language and Literacy Education, Faculty of Education,
University of Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia

³Department of Language and Literacy Education, Faculty of Education,
University of Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia

Department of English, Faculty of Education, Aden University, Yemen

Abstract

Understanding the perceptions of student teachers of English as a Foreign Language (EFL) is essential to approach and improve their practices. This study aims to explore EFL student teachers' perceptions of their teaching practice that they have experienced before graduating from a teacher education programme in Yemen. It investigates their perceptions on teaching practice in general, including supervision by their cooperating teachers, university supervisors, and the host schools. The study employs a quantitative approach to collect and analyze the data. The data were collected using a five-point Likert scale questionnaire. The findings show that student teachers are dissatisfied with their teaching practice experience. They also indicate that the supervisory visits and guidance are limited to provide the student teachers

with frequent and valuable feedback for their teaching practice. Based on the findings, some implications and recommendations have been offered for EFL teacher education programmes administrators and policymakers, particularly in Yemen and other similar teaching and learning contexts.

Keywords: perceptions, practicum, student teachers, supervision, teaching practice

Introduction

Teaching practicum is considered an essential learning experience for novice teachers (Canh, 2014; Darling-Hammond, 2000; Richards & Crookes, 1988). Teachers are expected to acquire and develop purposeful and scientific experience during their preparation through teacher education programmes. This experience may help students develop their own potentials, pedagogical skills, and competencies to professionally perform their roles as teachers in the future (Cheng, Cheng, & Tang, 2010; Endeley, 2014; Wambugu, 2013). Thus, novice teachers or as they are called student teachers in this study should be able to cope with issues they might encounter during their teaching practice (Cheng et al., 2010). Taking this practical stage into account is necessary for the student teachers' effective learning as it unveils areas of discord between what they are expected to do, and what they actually do in their teaching practice. Therefore, an investigation into the perceptions of and understanding the encountered issues could lead to better teacher preparation (Goh & Matthews, 2011; Mukeredzi & Mandrona, 2013). It could also lead to a better approach and improvement in their teaching practice experience (Lawson, Çakmak, Gündüz & Busher, 2015).

Literature Review

Teaching practicum also called teaching practice by some scholars (Canh, 2014; Farrell, 2008; Hyland & Lo, 2006; Kabilan, 2013; Moody, 2009; Merç, 2015) is the first step where student teachers gain practical classroom experience. During this stage, they are trained to apply and implement theoretical and teaching ideas professionally (Gebhard, 2009) under the guidance of experienced supervisors (Mukeredzi & Mandrona, 2013).

Literature asserts the importance of supervision to assist student teachers to translate what they have learned in their theory classes into practice for the purpose of improving their professional performance (Farrell, 2007; Richards & Crookes, 1988; Wallace, 1991). In any teacher education programme, cooperation among all members concerned is required. Higher learning institutions have a fundamental role in preparing student teachers to deal with classroom needs and realities, to know and practice teaching methods, and to master the subject matter (Tuli, 2009). Villers and Mackisack (2011) argue that establishing collaborative relationships between school and university staff would help to bridge the perceived gap between the academic and the practical aspects of initial teacher education. Therefore, it is important for teacher education programmes to establish and strengthen collaborative professional relationships between university supervisors and school teachers. This could help to generate, endorse, and sustain the various forms of knowledge, skills, and understanding which could eventually contribute to the student teachers' teaching. There should be relationships between the supervisors and the cooperating teachers who, are considered to be the secret behind the success of the teaching practice

experience (Richards & Croke, 1988). Establishing such relationships “affords guidance to the cooperating teachers as they serve as models for the student teachers” (Canh, 2014: 219). They are subject matter experts who also focus on pedagogical strategies for teaching a particular discipline; however, they also need to ensure student teachers’ participation in content-area seminars and attendance in departmental meetings and in-service activities at school. It is better for student teachers to work with a number of experienced teachers and have access to all teachers in the department rather than being isolated with only one teacher. (Wallace, 1991).

The cooperating teachers play an essential role in student teachers’ teaching practice. They are generally accepted by student teachers and other teachers to be “the most powerful influence on the quality of the student teaching experience and often shape what student teachers learn by the way they mentor” (Weiss and Weiss, 2001: 134). Cooperating teachers spend so much time with student teachers and are available to give advice during the practicum period (Farrell, 2008). They can also assist the student teachers to link the theory with practice (Kecik & Aydin, 2011). In addition, cooperating teachers can observe, record, and report on the student teachers’ progress and application of their knowledge (Borko & Mayfield, 1995). They are also their advisors and facilitators at schools. Further, they get to arrange and elucidate the understanding that the student teachers acquired from their teaching practices (Clarke, Triggs, & Nielsen, 2013).

Likewise, university supervisors play fundamental roles to ensure the teaching quality of student teachers. They are supposed to observe and evaluate the student teachers’ pedagogical skills and provide feedback essential for their professional development. However, feedback should not be limited to the lessons

observed and disconnected from other lessons. It should be extended and cyclical to address pedagogical issues faced in school (Asmawi, 2016). Furthermore, university supervisors have other roles in assessing and giving grades for student teachers' performance (Haciomeroglu, 2013) at the end of practicum.

Research has shown the effectiveness of quality supervision on the student teachers' teaching practice performance. For example, Kourieos (2012) applied a qualitative case study to identify the impact mentoring had on student teachers' learning to teach during practicum. In his study, fourteen student teachers studying at a private university in Cyprus were interviewed. The results emphasized the role of the mentors, which should be moving away from their assessing roles to the adoption of more assisting, mediating roles. It was found that a supervisor should put more effort while visiting and guiding student teachers during their teaching practice. Instead of simply assessing student teachers with grades, they can also provide them with as much feedback as possible regarding the strengths and weaknesses of their lessons. This is a very constructivist perspective which is practised in the western world. Another study investigating was carried out by Chien (2013) on a summer school programme for prospective English language teachers in the north-west United States. Three prospective teachers who completed their elementary school teaching certificate were interviewed and observed. The main findings of the study revealed that student teachers' teaching style was limited. Additionally, there was an insufficient collaboration between cooperating and prospective teachers. Similarly, Cahn (2014) studied five Vietnamese EFL student teachers' experiences during a six-week practicum period. The participants did not have any teaching experience before being admitted to teacher training colleges or universities. Findings show that there was no deep learning that took place during the teaching practicum, and the student

teachers were not provided with many opportunities for interactive learning. Cahn attributed that to the limited interaction between student teachers and their cooperating teachers. The relationship between the cooperating teachers and the student teachers was hierarchical rather than reciprocal which limited the student teachers' involvement in the ongoing process of constructing and reconstructing knowledge with cooperating teachers.

More importantly, teaching practice experience has a significant role to reform the student teachers' perceptions of their roles and responsibilities in their future careers (Harlin, Edwards & Briers, 2001). Therefore, understanding the student teachers' perceptions could be a stand to determine what really happened during training in order to plan for better professional training and teaching practice (Barnes & Lock, 2013).

Studies related to EFL/ESL student teachers' perceptions (Al Sohmani, 2012; Duong, 2014; Faez & Valeo, 2012) reported that the teaching practice experience was the most influential aspect of the training programmes. For instance, in their study of novice teachers' perceptions of preparedness and efficacy in the classroom, Faez and Valeo (2012) found that novice teachers valued the practicum because they drew from it to manage classrooms and plan appropriate lessons. They faced some teaching challenges in specific contexts which were attributed to their unpreparedness to use theoretical knowledge and adapt to these teaching contexts.

A similar study was conducted by Al Sohmani (2012) to investigate the perceptions of student teachers' teaching practice at schools after they had completed an EFL teaching programme at Ajman University of Science and Technology in the United Arab Emirates. The study found that most of the student teachers had positive perceptions towards teaching practice experience, school teachers, the academic

supervisor, and the host school. However, some student teachers were very concerned about the duration of teaching practice at school. They were trained for one semester (16 weeks) and thought that the length of the teaching practice was not enough. They suggested more courses for teaching practice to allow them to gain practical experience and develop their teaching skills.

The Study Context

In Yemen, there are different structures of teacher education programmes before the Yemeni unification in 1990. Training institutions were provided for students who had completed their primary school to be trained for three years and become primary school teachers. However, after the Yemeni unification, the teacher preparation programmes for all education levels depend mainly on faculties of education (Obeidat, 2007). In faculties of education, the teacher education programmes focus on preparing students to be teachers of different subjects such as Arabic language, English language, Islamic education, mathematics and physics in schools. During the four years of preparation, students are provided with basic knowledge of teaching methods that they need for their professional careers (Mahwari, 2015). Therefore, there were different departments that focused on preparing students to be competent in different fields.

The English Department at the Faculty of Education in Yemen offers a four-year programme that aims to prepare qualified English language teachers to teach at local primary and secondary schools. It receives a considerable number of students every year. Students are trained in basic language skills, and they also study a variety of subjects about English literature, linguistics, translation, and methodology. The graduates of this department who are awarded a Bachelor's Degree in Education are

expected to serve society mainly by becoming English teachers at primary and secondary schools. In addition, they would satisfy the need of the society for the English teachers and/or speakers (Faculty of Education Guide, 2012).

During their study at the faculty, students have to obtain 142 credit hours to graduate with a bachelor's degree in education, majoring in English Language Teaching for the local schools (grades 7-12). The Department is responsible for preparing the syllabi and plans for the English language teaching programme. The programme focuses on the subject matter of teaching English. It offers intensive courses on teaching methods, language skills, English literature, along with numerous courses in general knowledge and teaching practice. These courses are taught in four years (eight semesters), and the students have to pass all these courses. After completing the sixth semester, students join local public schools for practical teaching (Practicum) at the beginning of the seventh semester. At this current stage and onwards, they are referred to as "student teachers". Student teachers start teaching for one semester under the direct guidance of cooperating teachers. They practice teaching between 5 to 8 periods per week. During their teaching practice, they are also supervised by two university supervisors. Those supervisors are expected to minimally conduct two observations to observe, assist and assess each student teacher's teaching. Each lesson observation is usually followed by a short feedback session in which the supervisor provides the student teacher with some suggestions and comments on his/her teaching practice for improvement. These comments and suggestions are basically given on the lessons observed and the written lesson plans.

With reference to the context of the current study, there were a number of studies (Al-Jaro, Asmawi & Hasim, 2017; Al-Jaro & Asmawi, 2018) that reported

little pedagogical knowledge input which limits the student teachers' pedagogical practices during practicum. Furthermore, studies that investigate and report on student teachers' perceptions of their teaching practicum are severely lacking. Therefore, this study is an endeavour to fill the gap in a relatively limited field of teaching practicum research. Additionally, it could provide the necessary information for the professional development of the EFL teaching practice in Yemen and suggest some insights for similar EFL/ESL teaching programmes.

The Aim and Questions of the Study

The purpose of this study is to explore the Yemeni EFL student teachers' perceptions of their teaching at schools during practicum. Understanding the student teachers' perceptions provide the necessary information for their professional development and continuous improvement of the EFL teacher education programmes in Yemen. In addition, it could provide insights into similar EFL teacher education programmes and suggest some practical and valuable recommendations for teacher educators, programme developers and policymakers. In order to achieve this purpose, the study seeks to answer the following questions:

1. What are the Yemeni EFL student teachers' perceptions of their teaching practice?
2. What are the Yemeni EFL student teachers' perceptions of supervision?
3. What are the Yemeni EFL student teachers' perceptions of the host schools?
4. How could the Yemeni EFL student teachers improve their teaching practice?

Methodology

1. Population and Sampling

The population of this study was fourth-year student teachers from the department of English, Faculty of Education at a public university in Yemen. They were 108 student teachers who had completed their practical teaching course at primary and secondary public schools. As the entire finite population was quite small, all student teachers were selected as the study participants on the basis of their availability (Creswell, 2005). There were 99 participants 58 (58.6%) female students and 41 (41.4%) male students responded and returned the study questionnaire constituted the study sample.

2. Data Collection Instrument

Data of this study were collected using a questionnaire adopted from a previous study (Al Sohmani, 2012). The questionnaire's validity and reliability were checked and tested by its developer, Al Sohmani through using the expert validity and the internal consistency reliability estimate by using Cronbach's alpha, which yielded 0.88. It included two sections, A and B. Section A included 23 close-ended items that focused on the following: the student teachers' perceptions of their teaching practice in general (6 items), supervision (12 items), and the host schools (5 items). The respondents were required to select the answer which best represented their views based on a five-point Likert scale: '1' strongly disagree (SD), '2' disagree (D), '3' undecided (UD), '4' agree (A), and '5' strongly agree (SA). In section B, there were three open-ended questions that elicited information on the positive and negative points of the teaching practice and the student teachers' suggestions for improvement. In addition, a pilot study was conducted prior to distributing the

questionnaire to the study participants to examine the consistency of the questions and respondents' understanding level of the questionnaire. Cronbach's alpha coefficient was also applied to assess the reliability of the data and measurement. It was 0.76 which was above 0.7 as the cut-off value (Hair, Bush, & Ortinau, 2003). Before adopting the questionnaire, written permission was taken from the developer. It was then distributed in person to the study participants with instructions to guide them. The participants were given 30 minutes which were enough to finish the questionnaire.

3. Data analysis

The questionnaire was comprised of two sections. The participants' responses to the first section (A) were statistically analyzed using descriptive statistics via SPSS software. The mean and standard deviation were computed for each statement. For the purpose of statistical analysis, each of the variables in the five-point Likert scale was coded as follows: SD '1', D '2', UD '3', A '4', and SA '5'. All the questionnaire items were positive attributions and graded as 1-2-3-4-5. Therefore, according to Birisci, Metin, and Karakas (2009) and Abedalaziz, Jamaluddin, and Leng (2013), the agreement ranges in the questionnaire were determined through the use of the formula $(n-1)/n$ where n is the number of ranges. The calculating of the interval width of the ranges between 1 through 5 was 0.8. Table 1 below shows the range of items in the questionnaire:

Table 1

The Range of Statements

Strongly Disagree	Disagree	Undecided	Agree	Strongly Agree
1 - 1.80	1.81 - 2.60	2.61-3.40	3.41 - 4.20	4.21 - 5.00
Very low	Low	Medium	High	Very high

As shown in Table 1, the interval width of 1-1.80 indicated a very low level, the 1.81-2.60 interval indicated a low level, the 2.61-3.40 intended a medium level, the 3.41-4.20 indicated a high level, and the 4.21-5.00 indicated a very high level of agreement with the items in the questionnaire. Therefore, items that scored a mean of 3.41 and above were considered positive, while the items that scored 2.60 and below were considered negative.

On the other hand, the second section (B) of the instrument was analyzed qualitatively by reading the student teachers' written responses repeatedly and analyzing them to generate codes. Then similar codes were classified under one family or category. The result was three broad themes emerging from the analysis which represent the positive and negative points of the teaching practice and the student teachers' suggestions to improve their teaching practices.

Results and Discussion

1. EFL student teachers' perceptions of teaching practice

The analysis of the participants' responses to items 1, 2, 3, 4, 5, and 6 of the questionnaire revealed that they had positive perceptions of their teaching practice in

general. This could be seen from the total mean score (3.5) of the first six items of the questionnaire. A close look at the analysis of each item in Table 2, showed that most of the participants strongly agree that teaching practice experience developed their teaching skills and classroom management (4.62). The mean score of item number 5 (3.95) showed that the majority of the participants had taught more than three periods per week. This could be interpreted that they valued the number of periods they taught every week. However, the mean score of item number 6 was relatively low (2.92), which indicates that the participants were not content with the length of the teaching practice. Further, items 2, 3, and 4 received medium level mean scores; 3.02, 3.33, 3.17 respectively which indicated that the participants were not quite satisfied with their teaching practice experience and the number of periods observed by their supervisors. They also had difficulties with transportation to move from the university to the host schools.

Table 2

Descriptive Statistics of Participants' Perceptions of Teaching practice

No.	Item	Levels of agreement (%) (n=99)					Mean	S.D.
		DS	D	UD	A	SA		
1	The teaching practice experience developed my own teaching and classroom management.	0	2.0	0	32.3	65.7	4.62	.60
2	I was generally satisfied with the teaching practice experience.	14.1	27.3	10.1	39.4	9.1	3.02	1.27
3	It was very easy for me to move from university to school.	7.1	29.3	6.1	38.4	19.2	3.33	1.28

Table 2 (cont.)

No.	Item	Levels of agreement (%) (n=99)					Mean	S.D.
		DS	D	UD	A	SA		
4	The number of periods observed by the supervisors was sufficient to evaluate my teaching.	18.2	22.2	6.1	31.3	22.2	3.17	1.46
5	I taught more than three periods a week.	11.1	11.1	4.0	19.2	54.5	3.95	1.43
6	The length of the teaching practice was adequate.	27.3	21.2	5.1	25.3	21.2	2.92	1.56
<i>Total</i>						3.5	1.27	

Findings of this category (i.e., the student teachers' perception of teaching practice in general) were consistent with those of Al Sohmani (2012); Faez and Valeo (2012), who contended that the student teachers highly emphasized the importance of the teaching practice experience to develop their teaching skills and classroom management. In addition, these results have also confirmed those findings of Al Sohmani (2012), who found that when the length of the teaching practice was short, the student teachers did not receive adequate practice. However, his study was conducted in a different context, and it is different in the number of periods observed by supervisors which might limit the student teachers' opportunities to interact and receive feedback from their supervisors.

2. EFL student teachers' perceptions of supervision

Table 3 shows the mean scores of the participants' perceptions of supervision and the support they received during their teaching practice. Items 7-18 highlighted their perceptions of the cooperating teachers and university supervisors. Only item number 10 scored a high mean (4.23) and items numbers 8 and 13 scored low means (2.96 and 2.79 respectively). The other items 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, and 18 scored medium to high means. The total mean was recorded at 3.58 which is relatively high, indicating that the participants have positive perceptions of their supervisors.

Table 3

Descriptive Statistics of Participants' Perceptions of Supervision

No.	Item	Levels of agreement (%) (n=99)					Mean	S.D.
		DS	D	UD	A	SA		
7	The school teachers were very cooperative.	6.1	13.1	11.1	31.3	38.4	3.83	1.24
8	The school teachers provided frequent and valuable feedback regarding my teaching.	16.2	30.3	10.1	28.3	15.2	2.96	1.36
9	I observed experienced teachers at the school.	8.1	7.1	9.1	53.5	22.2	3.75	1.13
10	The school teachers were friendly.	1.0	5.1	9.1	39.4	45.5	4.23	.89
11	I benefited a lot from the school teachers.	5.1	18.2	15.2	49.5	12.1	3.45	1.08
12	My supervisor was helpful.	7.1	16.2	8.1	47.5	21.2	3.60	1.20
13	I got enough guidance from my supervisor before teaching each lesson.	29.3	18.2	10.1	29.3	13.1	2.79	1.47

Table 3 (cont.)

No.	Item	Levels of agreement (%) (n=99)					Mean	S.D.
		DS	D	UD	A	SA		
14	The supervisor was objective and fair.	9.1	8.1	20.2	39.4	23.2	3.60	1.20
15	My supervisor provided direct and understandable feedback.	4.0	10.1	11.1	50.5	24.2	3.81	1.05
16	I had enough guidance from the supervisor before starting teaching at the school.	7.1	30.3	13.1	35.4	14.1	3.19	1.22
17	The supervisor was competent.	6.1	4.0	14.1	38.4	37.4	3.97	1.11
18	My supervisor allowed me to try new ideas in teaching.	5.1	12.1	11.1	44.4	27.3	3.77	1.13
<i>Total</i>						3.58	1.17	

A closer look at the results shows that the student teachers acknowledged that the cooperating teachers and university supervisors were helpful, friendly, cooperative, and fair. However, they have negative perceptions of the kind of feedback and support provided by their cooperating teachers and university supervisors. Most of the participants were dissatisfied with the cooperating teachers' feedback (2.97) and the guidance from the university supervisors (2.79).

These findings are in line with those of Cahn (2014) and Chien (2013), who found that no deep learning took place from the part of the student teachers because of their limited engagement of teaching style and lack of interaction with their cooperating teachers. In addition, these results implicitly support the argument

of Kourieos (2012) that supervisors should increase the number of visits and put more emphasis on guiding student teachers during teaching practice. They should also provide them with much feedback instead of simply assessing them. Additionally, this part of the result contradicts with the findings of Al Sohbani (2012), who reported that the student teachers were satisfied and appreciated the overall supervisory support and the important values and knowledge conveyed by their experienced supervisors. That is quite different from the results of the present study, because of the lack of the student teachers' interaction with their supervisors, which is attributed to the latter's heavy work-loads hours at their institutions.

3. EFL student teachers' perceptions of host schools

As displayed in Table 4, the total mean score of the last five items 19, 20, 21, 22, and 23 of the questionnaire which is concerned with the student teachers' perceptions of host school is quite high (3.68). This means that the participants have positive perceptions of the host schools and mostly agree with the statements.

Table 4

Descriptive Statistics of Participants' Perceptions of Host Schools

N	Item	Levels of agreement (%) (n=99)					Mean	S.D.
		DS	D	UD	A	SA		
19	The school cooperated well with the university.	13.1	21.2	17.2	29.3	19.2	3.20	1.33
20	The school environment was appropriate for the teaching practice.	17.2	20.2	9.1	31.3	22.2	3.21	1.44
21	The school gave me the textbooks needed (course books and workbooks) for my student teaching practice.	7.1	9.1	8.1	27.3	48.5	4.01	1.26

Table 4 (cont.)

N	Item	Levels of agreement (%) (n=99)					Mean	S.D.
		DS	D	UD	A	SA		
22	The school gave me the teacher's book needed for my student teaching practice.	9.1	14.1	2.0	30.3	44.4	3.87	1.36
23	During my student teaching practice experience, I felt that I was an accepted member of the school team.	5.1	6.1	5.1	38.4	45.5	4.13	1.09
<i>Total</i>						3.68	1.30	

A deeper investigation into the descriptive analysis of the statement revealed that the participants show positive responses to statements 21, 22 and 23. They strongly agree with the teaching materials provided by the schools including the textbooks and the teacher's book. This is demonstrated in the mean scores of the items 21 and 22 as (4.01) and (3.87) respectively. In a similar vein, the participants revealed favourable perception towards the schools. They felt that they were accepted members of the school team. This was declared in their responses to item 23 which received a high mean score (4.13). These findings are fully aligned with those of Al Sohmani (2012), which revealed that the student teachers had positive perceptions towards the host school and were able to familiarize themselves and establish a rapport with the host school members. However, the participants showed a considerable negative perception towards the school cooperation with the university item number 19 and the appropriateness of the school environment item number 20. This was shown in the means scores of these items (3.20 and 3.21) which indicate

that the school and university cooperation, as well as the school facilities, were not as expected by the student teachers. It has been argued that a closer relationship between teacher education programmes and host schools during practicum might help the student teachers in their transition to teaching practice at schools (Villers & Mackisack, 2011).

5. EFL student teachers' remarks and suggestions

Analysis of the participants' responses to Section B of the questionnaire (i.e., three open-ended questions) revealed their positive and negative remarks towards their teaching practice. In addition, it disclosed a list of the participants' suggestions to improve future teaching practice at host schools.

Concerning the participants' responses to the first open-ended question (what do you mostly like about teaching practice?), most of them reconfirmed their responses to Section A of the questionnaire by highlighting their positive perceptions of the teaching practice such as getting more experience from the practice, knowing more about the school environment, being a member of the school staff and feeling the responsibility of teaching.

Besides those, they mentioned other positive remarks for their teaching practice at host schools (Appendix A) which indicate their awareness of the significant roles of their experience. Some of these positive remarks include employing new methods of teaching, knowing new people and making good relationships, developing the spirit of cooperation with other teachers and students at schools, getting experience to deal with individual difference among students, experiencing new challenges, and being encouraged to find out information of the encountered ambiguous issues.

On the other hand, the participants showed their displeasure by listing some negative points (Appendix B) that they dislike about their teaching practice at schools. Some of these negative points include the large number of students in the class, lack of teaching materials and visual aids at schools, lack of supervisory support and a limited number of observation visits, the short duration of the practicum, weak level of students, the inappropriate school environment, and the lack of facilities.

Additionally, based on the participants' teaching experience, they offer some practical and noteworthy suggestions (Appendix C) that they believe, could improve future teaching practice in schools. For instance, they suggested extending the duration of practicum, establishing halls for teaching aids and English laboratories at schools, increasing the number of supervisory support, adding microteaching and simulated teaching courses, increasing the number of pedagogical knowledge related courses, and keeping a continuous contact between schools and the university.

Recommendations

The current study aims to explore EFL student teachers' perceptions of teaching practice at schools in Yemen. The findings reveal that the participants gave positive perceptions of their teaching practice, supervision, and host schools. Nevertheless, the findings disclose some negative perceptions of the participants especially on the kind of feedback and support provided by their cooperating teachers and the university supervisors, and the appropriateness of the school environment. Therefore, it is highly recommended that cooperating teachers and university

supervisors should involve their supervisees in continuous discussion and provide them with feedback on their teaching practices.

More importantly, the student teachers have offered some significant suggestions based on their experience. Therefore, these suggestions should be taken into consideration by EFL teaching education programme administrators and Ministry of Education officers for further professional development of teaching practice in Yemen. These could contribute to plan and perform professional preparation and training of the EFL student teachers and improve their teaching competencies.

It should be noted here that the present study is limited to a specific context in Yemen. However, it might provide some insights, useful suggestions, and valuable information for educators, programme directors, and decision makers in the Yemeni contexts in general or perhaps in similar contexts of the Arab or Asian countries. For the purpose of comparing and contrasting the findings, it would be possible and valuable to conduct similar studies at other universities in Yemen and other EFL similar learning and teaching contexts, particularly neighbouring Arab countries. Future studies are recommended to investigate similar issues of EFL teacher education programmes at other universities in Yemen and similar educational contexts. It may also be beneficial to study and implement the Learn and Serve Models (student observation and limited monitored teaching opportunities tied to educational courses throughout all 8 semesters of the undergraduate program) that is commonly used in North American schools. In addition, the Professional Development School Model (PDS) has been proven to be extremely effective for improving university/Pre-K to Grade 12 partnerships and the pre-service/practicum student experience overall.

References

- Abedalaziz, N., Jamaluddin, S. & Leng, C. (2013). Measuring attitudes towards computer and internet usage among postgraduate students in Malaysia. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 12(2), 200-216.
- Al-Jaro, M. & Asmawi, A. (2018). Reflective practice experience of an EFL student teacher during practicum. *International Journal of Language Education and Applied Linguistics (IJLEAL)*, 8(July), 15-25.
- Al-Jaro, M., Asmawi, A., & Hasim, Z. (2017). Content analysis of the pedagogical content knowledge in the curriculum of Yemeni EFL teacher education programme. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 8(1), 264-279. Retrieved from <https://doi.org/https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol8no1.19>
- Al Sohbani, Y. (2012). Prospective EFL teachers' perceptions of the teaching practice experience at AUST. *Arab World English Journal*, 3(4), 195-213.
- Asmawi, A. (2016). *The art of reflective thinking*. University of Malaya Press, Kuala Lumpur, Malaysia.
- Barnes, B. & Lock, G. (2013). Student perceptions of effective foreign language Teachers: a quantitative investigation from a Korean University. *Australian Journal of Teacher Education*, 38(2), 19-36.
- Birisci, S., Metin, M. & Karakas, M. (2009). Prospective elementary teachers' attitudes toward computer and Internet use: A sample from Turkey. *World Applied Science Journal*, 6(10), 1433-1440.
- Canh, L. (2014). Great expectations: The TESOL practicum as a professional learning experience. *TESOL Journal*, 5(2), 199-224. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/tesj.103>

- Cheng, M., Cheng, A. & Tang, S. (2010). Closing the gap between the theory and practice of teaching: implications for teacher education programmes in Hong Kong. *Journal of Education for Teaching*, 36(1), 91-104. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/02607470903462222>
- Chien, C. (2013). Teaching in a summer school program as practicum: challenges and implications. *Journal of Language Teaching and Research*, 4(5), 1011-1017. Retrieved from <https://doi.org/10.4304/jltr.4.5.1011-1017>
- Clarke, A., Triggs, V. & Nielsen, W. (2013). Cooperating teacher participation in teacher education: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 84(2), 163-202. Retrieved from <https://doi.org/10.3102/0034654313499618>
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (2nd ed.). Boston, NJ: Pearson Education, Inc.
- Darling-Hammond, L. (2000). How teacher education matters. *Journal of Teacher Education*, 51(3), 166-173. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0022487100051003002>
- Duong, T. M. (2014). EFL Teachers' perceptions of learner autonomy and their classroom practices: a case study. *International Journal of Education and Management Engineering*, 4(2), 9-17. Retrieved from <https://doi.org/10.5815/ijeme.2014.02.02>
- Endeley, M. N. (2014). Teaching practice in Cameroon: The effectiveness of the University of Buea model and implications for quality. *Australian Journal of Teacher Education*, 39(11), 147-160. Retrieved from <https://doi.org/10.14221/ajte.2014v39n11.9>

- Faez, F. & Valeo, A. (2012). TESOL teacher education: Novice teachers' perceptions of their preparedness and efficacy in the classroom. *TESOL Quarterly*, 46(3), 450-471. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/tesq.37>
- Faculty of Education Guide. (2012). Faculty of Education, Hadramout University, Yemen.
- Farrell, T. (2008). 'Here's the book, go teach the class': ELT practicum support. *RELC Journal*, 39(2), 226-241. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0033688208092186>
- Farrell, T. (2007). Failing the practicum: Narrowing the gap reflective practice, *TESOL Quarterly*, 41(1), 193-201.
- Gebhard, J. (2009). *The practicum*. In A. Burns & J. C. Richards (Eds.), *The Cambridge guide to second language teacher education* (pp. 250-258). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Goh, P. S. & Matthews, B. (2011). Listening to the concerns of student teachers in Malaysia during teaching practice. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(3), 91-103.
- Haciomeroglu, G. (2013). The Field experiences of student teachers and effective mathematics teaching in Turkey. *Australian Journal of Teacher Education*, 38(2). Retrieved from <http://eric.ed.gov/?id=EJ1012931>
- Harlin, J., Edwards, C. & Briers, G. (2001). *A comparison of student teachers' perceptions of important elements of the students' teaching experience before and after completing an 11-week field experience*. Paper presented in the 28th Annual National Agricultural Education Research Conference.

- Hyland, F. & Lo, M. M. (2006). Examining interaction in the teaching practicum: Issues of language, power and control. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 14(2), 163–186. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13611260500493535>
- Kabilan, M. K. (2013). A phenomenological study of an international teaching practicum: Pre-service teachers' experiences of professional development. *Teaching and Teacher Education*, 36, 198-209. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.07.013>
- Kecik, I. & Aydin, B. (2011). Achieving the impossible? Teaching practice component of a pre-service distance English language teacher training program in Turkey. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(4), 72-83.
- Kourieos, S. (2012). The impact of mentoring on primary language teacher development during the practicum. *ELTED*, 15(2012), 57-64.
- Lawson, T., Çakmak, M., Gündüz, M. & Busher, H. (2015). Research on teaching practicum – a systematic review. *European Journal of Teacher Education*, 38(3), 392–407. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/02619768.2014.994060>
- Mahwari, W. (2015). *Designing a model for evaluating pre-service EFL teacher education programmes: An exploratory study in the Yemeni context*. (Unpublished doctoral dissertation). The English and Foreign Languages University, India.
- Merç, A. (2015). Assessing the performance in EFL teaching practicum: student teachers' views. *International Journal of Higher Education*, 4(2), 44-56. Retrieved from <https://doi.org/10.5430/ijhe.v4n2p44>

- Moody, J. (2009). Key elements in a positive practicum: insights from Australian post-primary pre-service teachers. *Irish Educational Studies*, 28(2), 155-175. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/03323310902884219>
- Mukeredzi, T. & Mandrona, A. (2013). The journey to becoming professionals: student teachers' experiences of teaching practice in a rural South African context. *International Journal of Educational Research*, 62(2013), 141-151. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2013.07.010>
- Obeidat, S. (2007). *Teacher preparation and development*. The Modern World of Book Publishing. Irbid, Jordan.
- Richards, J. & Crookes, G. (1988). The practicum in TESOL. *TESOL Quarterly*, 21, 9-27. doi:10.2307/3587059.
- Tuli, F. File, G. (2009). Practicum experience in teacher education. *Ethiopian J. Edu. and Sci.*, 5(1), 107 -116.
- Villers, H. & Mackisack, V. (2011). Optimizing opportunities to learn during practicum: Developing collaborative partnerships between the university and school. *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 12(3), 183-194.
- Wallace, M. (1991). *Training foreign language teachers: A reflective approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wambugu, P. (2013). Student teachers perceptions of teaching practice assessment in Egerton University, Kenya. *Education Journal*, 2(4), 169. Retrieved from <https://doi.org/10.11648/j.edu.20130204.20>
- Weiss, E. M. & Weiss, S. (2001). Doing reflective supervision with student teachers in a professional development school culture. *Reflective Practice*, 2(2), 125-154. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14623940120071343>

Authors

Morshed Salim Al-Jaro

Department of Language and Literacy Education

Faculty of Education University of Malaya,

Lembah Pantai, 50603 Kuala Lumpur, Malaysia

Tel: +60182180021 E-mail: morshed_salim2000@yahoo.com.

Adelina Asmawi

Department of Language and Literacy Education

Faculty of Education University of Malaya

Lembah Pantai, 50603, Kuala Lumpur, Malaysia

Tel: +603-79675192 E-mail: adelina@um.edu.my.

Sameer Ahmed A. Boset

Department of Language and Literacy Education

Faculty of Education, University of Malaya

50603, Kuala Lumpur, Malaysia

Classical Guitar Pedagogy for College of Music in Thailand

Natthawat Khositditsayanan¹ / Kritsakorn Onlamul² / Sakchai Hiranruk³

¹ Doctor of Philosophy (Music), College of Music, Maharakham University

² College of Music, Maharakham University

³ Faculty of Music, Bangkokthonburi University

Abstract

A study entitled “classical guitar pedagogy for college of music in Thailand” is an integrated research aiming at 1) studying the effective teaching style in the classical guitar of the college of music, and 2) investigating the piece of music used in the classical guitar test of the college of music. The findings were as follows: 1) The effective teaching styles taught in the classical guitar were varied depending on the style and musical experience of each student with the teaching style of guitar playing techniques and teaching technique leading to understanding the melody of the piece styles of music. 2) Repertoires used in the classical guitar were divided into two categories: etude, used for instruction to improve the skills, and techniques of the students to enable them to play in the pieces with higher difficult levels. The piece used to get students understand the variety of pieces and can convey the mood of the piece accurately according to the era of Western music.

Keywords: classical guitar instruction, classical guitar piece, college of music

Introduction

Higher education in Thailand focuses on the production of highly qualified personnel in each major field to the labor market. As office of the national education commission, the prime minister's office said about tertiary education, it is a high education aiming at developing people to enter different professions. It is the basis of major country's development including the development of knowledge to enhance academic competencies in various disciplines and as a tool and a base for power, knowledge, ideas and advanced technology for the country (Office of the National Education Commission, 1998: 1).

Development and improvement of teaching and learning quality in higher education is essential and requires a high budget and experienced music specialists with specialized music instruction. Hence, the college of music has been established to provide quality of music education with effective teaching and standard. Teaching music is important for teaching and learning in higher education in Thailand in which the teaching and learning process is organized according to the curriculum approved or accredited by professional organizations or the ministry of education. Higher education in music education, which is the highest level of education in the field of music, is still to be developed as in Thailand; there are few standard music institutes.

The competition for admission in high standard institutions continues to be prominent. The development of higher education institutions that teach music has become increasingly important. Both in curriculum and teaching and learning (Sutthachit, 2012: 158). In order to develop and improve the quality of music teaching in higher education, the standard of teaching and learning should be standardized. The process and management of teaching and transferring of knowledge to students should be focused on.

Teaching science refers to the knowledge of learning and teaching the world has accumulated from the past to the present. The instructor can apply to help students learn in accordance with the target, goals, and objectives of the teaching. This knowledge is derived from study, research, and testing based on the scientific process of psychologists and educators (Khammani, 2009: 474).

In teaching each instrument in musical skills, there are teaching techniques or teaching strategies varied by the specificity of the tool. However, the general principles that should be considered and the principles that can be used as the basis for the development of teaching music skills of each type are said to be the same and instructors can apply this general principle in real teaching or develop it to suit the teaching skills of each instrument. As a result, students will be able to develop their own skills in the teaching of each instrument. The success of teaching lies in the good preparation of the good instructor with capability and experience in teaching (Sutthachit, 2012: 242).

By the nature of classical guitar instruction, the instructor has two functions: instruction refers to the process of teaching making the student understand the songs, problem-solving in music lessons, learning the skills and techniques of the correct play including elements related to musical learning. And another duty is to guide the learner as a musician and exchange music concepts in addition to teaching to properly play the pieces (Glise, 1997: 86-96). Therefore, teaching science is very important because it helps students to learn effectively, meet the goals, and objectives of the course, especially in the classical guitar practice.

Classical guitar is a musical instrument with long history and development of over 3,000 years, and its the ancestors appeared first in the middle east that gave birth to musical instruments in Asia and India. In a few hundred years the guitar has evolved itself from different types of musical instruments to the present (Westbrook & Fuller, 2012: 6).

In the present day, classical guitar is a popular instrument in Thailand. This can be seen by regular classical guitar activities such as the Thailand International Guitar Festival or the Asia International Guitar Festival, in which the event has shown the number of people who are interested in classic guitars. Also, the distinctive classical guitar of Thai people is also recognized by many countries, such as Ekachai Jiarakul, the first Asian when he won the classical guitar contest GFA International Concert Artist Competition 2014, which is considered to be the largest classical guitar competition in the world (Sri Muang, 2015: 62-67).

Classical guitars are now opened to all levels of instruction. Classical guitar instruction in higher education in Thailand, the college of music is considered a standardized music teaching institution as it has the expertise of musicians and music instruction. There are several classical music schools in Thailand that teach classical guitar with different course content and teaching styles depending on the teaching experience of each teacher. So there is no teaching style and that is conducive to students and education standard in the future of Thailand.

With the above reasons, the researcher is interested in studying the effective teaching style in the classical guitar of the college of music in Thailand and the piece of music used to test in the classical guitar of the college of music in Thailand. The researcher sets research title “Classical guitar pedagogy for college of music in Thailand”. The data from the research will be used as a guideline for the much development of teaching classical guitar in higher education in Thailand.

Research Objectives

1. To study the effective teaching style in the classical guitar of the college of music in Thailand

2. To investigate the piece of music used in the classical guitar instruction of the College of Music in Thailand

Research Scope

This research aims at the following research areas.

1. In the content of the study, it is to study the effective teaching style in the classical guitar of the college of music in Thailand and study the song used in the test in the classical guitar of the college of music in Thailand.

2. In the area of the research, the college of music was purposely chosen. It has been teaching music for over 5 years with a Classical guitar lesson course at the undergraduate level instructed by teachers who are specialized in teaching classical guitar, including the College of Music, Mahidol university, College of Music Mahasarakham University, College of Music, Payap University, Music College Rangsit University, and the Faculty of music, Silpakorn University.

3. For population and the sample, they were divided into 2 groups: (i) administrator consisting of 5 informants providing information on management of music education in music college, (ii) the instructor group consisting of 9 informants who provided information on the classical guitar teaching style and the selection of pieces for the classical guitar test.

Research Methodology

The research and methodology used in this research are as follows.

1. Study and research documents related to the classical guitar instructional program of the college of music in Thailand, teaching methods and techniques and pieces used to test the classical guitar of various music test institutes.

2. Fix area for data collection and field data collection.
3. Data analysis is divided into two groups.
  - 3.2 Effective teaching styles in classical guitar.
  - 3.2 Repertoires used in Classical guitar lessons were divided into 4-year levels, and the music was analyzed by 5 classical guitar experts.
4. Analysis of data based on research objectives
5. Summary of research results and discussing research findings and suggestions

Research Results

The study entitled “Classical guitar pedagogy for college of music in Thailand” is the integrated research with two objectives 1) an effective teaching style in the classical guitar of the college of music in Thailand, and 2) the theme piece of the classical guitar of the college of music in Thailand. The details are as follows.

1. Effective teaching style in the classical guitar of the college of music in Thailand is classified into three styles:

1.1 Teaching and techniques: Teaching the classical guitar practice of the college of music in Thailand mostly focuses on teaching students to have knowledge and skills to lead to the specific purpose of the content and students can play the songs correctly. The way of teaching is a demonstration model that allow students have the opportunity to visualize, understand and permit the students to practice thinking, such as how to produce quality of tone, the relationship between the two hands while playing the guitar, correct sentence analysis, the interpretation of the piece correctly according to the period of the pieces, fingering, planning, targeted practice, etc. The good technique of

teaching music in higher education should be developed from the principles or concepts appropriate to the development of individual students.

1.2 Music activities and learning experiences for students are divided into two parts: (i) Activities within the curriculum including activities related to the performance of the students, such as music performances for final exams, general concerts participation in various shows and (ii) two extracurricular activities, such as classical guitar playing competition activities in both domestic and international level and Classical guitar training camp and classical guitar training in various music schools.

Benefits from gained experience, students develop their skills in classical guitar practice and experienced the music, music competition, musical training as well as gaining knowledge, understanding music and gaining aesthetics from listening to different types of music to develop their musical practice corresponding to the concept of teaching on learner- center. It is best for the learner to be well-suited to the learner's needs by encouraging students to play an important role in learning. Learning by experience comes from both in and outside of the classroom. The learning process will truly result in the students' learning.

1.3 The testing and evaluation of the classical guitar instruction of the college of music in Thailand are divided into two types: (i) Formative Evaluation or Evaluation during the course that is a midterm exam. It consists of a quiz exercise based on song practice, specialized training for both left hand and right-hand training, various types of guitar playing, Scale and Arpeggio, and instant reading testing, etc. The objective is to develop a learner to be skillful and expertise and to improve individual's shortcomings and (ii) Summative evaluation. That is the assessment to grade a subject, which demonstrates the learning outcomes of the learner in the level he /she is in. This shows the effectiveness of the study as a whole. In the exam, five or three exam committees were used assigned to assess

the exam. Criteria for evaluation was based on content divided into five parts: (i) accuracy of note piece, (ii) quality of the tone, (iii) rhythm and continuity, (iv) techniques of playing, and (v) conveying the mood of the piece.

2. The classical guitar piece for test used in the classical guitar test of the college of music in Thailand are divided into 2 categories: (i) type of piece of music used in the course of teaching classical guitar of the College of music in Thailand and (ii) pieces of the guitar class of the College of music in Thailand.

2.1 The type of piece of music used in the classical guitar instructional program of the college of music in Thailand is divided into two groups: (i) pieces for practice is given to students to practice the skills of playing the classics of the classical guitar. Most of the exercises will focus on the 1-3 year students. In selecting the pieces for the students, it will be appropriate for the learner to learn pieces to study depending on students' ability and objective of the song to improve skill the student lacks and (ii) piece for test is given to students to make them understand pieces in each period and can analyze and convey the mood of piece correctly according to the style of each period. In piece selection. In the selection of the students, criteria were based on the content of the subject, the suitability of the learner and the advice of the instructor. In the first year, the pieces chosen were short such as minuet and prelude whereas in the second year pieces were prelude, minuet sarabande, and rondo etc. The difficulty level and length of pieces like sonata, suite or variations were selected. Level and length of pieces such as sonata, suite, variations or concerto in the 4th year were more difficult and longer than the 3rd year.

2.2 Classical guitar piece for test of the college of music in Thailand is divided into 4 groups according to grade level, a 1-4 year with details and list of pieces as follows.

2.2.1 Classical guitar piece test for 1st-year students were divided into two groups: (i) group one consisting of pieces for practice and (ii) group two consisting of the piece for the test. In the first semester, students were allowed to choose the piece in the group one or as suggested by their instructor. The piece chosen should be 15 minutes long and students choose the second group of pieces or as suggested by their teacher and a minimum length of the piece is not more than 10 minutes. In the second semester, pieces in the group one were selected by students or as suggested by their teacher, but the level of difficulty is more than the first semester and the length of the piece for the test should not be lesser than 15 minutes. Students choose the 2nd group of a piece or as suggested by their teacher, but the piece must be more difficult the first semester and they (pieces) were not to be used in the 1st semester. The piece for the test should not be 10 minutes in length.

Table 1

1st year student repertoire

Group	Composer	Pieces
1	Sor, F.	- Etudes No. 1-5
	Giuliani, M.	- Etudes Op. 48 No. 2, 3, 4 and 5
	Aguado, D.	- Etudes No. 1-11
	Carcassi, M.	- Etudes Op. 60 No. 1, 2, 3, 4, 6, 8, 12, 18 and 19
	Tárrega, F.	- Etudes No. 1-10
	Brouwer, L.	- Simple Etude No.1-10

Table 1 (cont.)

Group	Composer	Pieces
2	Milán, L.	- Pavan No. 1, 2 and 3
	Sor, F.	- Minuet in C from Sonata Op.22 and 25
	Tárrega, F.	- Prelude in A minor, Rosita and Pepita
	Barrios, A.	- Prelude in C minor or Prelude Op. 5 No. 1
	Brouwer, L.	- Preludios Epigramáticos No. 1-6
	Domeniconi, C.	- 24 Prélude Op.20
	Ponce, M.	- Prelude No. 6 and 8
	Antonio Lauro, A.	- El Negrito or El Marabino
	Torroba, F.M.	- Torija and Romance de los pinos
	Villa-Lobos, H.	- Prelude No. 3 or Mazurka-Choro
	Pernambuco, J.	- Sound of Bell
	Ponce, M.Ponce, M.	- Balletto

2.2.2 Classical guitar piece test for 2nd year students were divided into two groups: (i) group one consisting of pieces for practice and (ii) group two consisting of the piece for the test. In the first semester, students were allowed to choose the piece in the group one or as suggested by their instructor. The piece chosen should not be less than 20 minutes long and students choose the second group of pieces or as suggested by their teacher and a minimum length of the piece for the test is not more than 10 minutes. In the second semester, pieces in the group one were selected by students or as suggested by their teacher, but the level of difficulty is more than the first semester and they (pieces) were not be used in the 1st semester. The length of the piece for the test should not be lesser than 20 minutes. Students choose the 2nd group of a piece or as

suggested by their teacher, but the piece must be more difficult the first semester and they (pieces) were not to be used in the 1st semester. The piece for the test should not be 10 minutes in length.

Table 2

2nd year student repertoire

Group	Composer	Pieces
1	Sor, F.	- Etudes No.6-20
	Aguado, D.	- Etudes No. 1, 2, 3 and 4
	Carcassi, M.	- Etudes Op. 60 No.5, 7, 9, 11, 14, 15, 20, 21 and 24
	Tárrega, F.	- Etudes No.11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 and 20
	Pujol, E.	- Etudes No. 1, 2, 3, 4, 5 and 6
	Villa-Lobos, H.	- Etudes No.1, 6 and 8
	Dodgson, S.	- Etudes No.3, 5, 17 and 18
	Brouwer, L.	- Simple Etude No.11-20
	2	Bach, J.S.
Sor, F.		- Minuet in A or Minuet Op.11
Giuliani, M.		- Minuet from Sonatina 1 Op.71
Llobet, M.		- El Testament d'Amelia and El Noi De La Mare
Barrios, A.		- Julia Florida or Villancico de Navidad
Mertz, J.K.		- An Malvina
Tárrega, F.		- Vals in D, Pavana, Preludes, Gran Vals and Tango
Torroba, F.M.		- Madroños and Turégano
Villa-Lobos, H.		- Prelude No.4, 5 and Valsa Choro
Lauro, A.		- Vals Venezolano No.1 and 2

2.2.3 Classical guitar piece test for 3rd-year students were divided into two groups: (i) group one consisting of pieces for practice and (ii) group two consisting of the piece for the test. In the first semester, students were allowed to choose the piece in the group one or as suggested by their instructor. The piece chosen should not be less than 25 minutes long and students choose the second group of pieces or as suggested by their teacher and a minimum length of the piece for the test is not more than 10 minutes. In the second semester, pieces in the group one were selected by students or as suggested by their teacher, but the level of difficulty is more than the first semester and they (pieces) were not be used in the 1st semester. The length of the piece for the test should not be lesser than 25 minutes. Students choose the 2nd group of a piece or as suggested by their teacher, but the piece must be more difficult the first semester and they (pieces) were not to be used in the 1st semester. The piece for the test (Junior Recital) should be around 30 minutes in length.

Table 3

3rd year student repertoire

Group	Composer	Pieces
1	Sor, F.	- Etudes No. 18 and 20
	Coste, N.	- Etudes Op. 38 No. 9, 13, 14, 20, 21 and 22
	Villa-Lobos, H.	- Etudes No. 2, 3, 4, 5, 9, 11 and 12
	Dodgson, S.	- Etudes No. 4, 6, 12 and 13

Table 3 (cont.)

Group	Composer	Pieces
2	Frescobaldi, G.	- Air Con Variaciones
	Bach, J.S.	- Prelude in D (from Prelude, Fugue and Allegro BWV998) and Prelude from Lute Suite BWV997
	Sor, F.	- Variations on theme of Mozart, Op.9
	Giuliani, M.	- Sonata in C, Op.15 and Variations on a theme of Handel, Op.107
	Tárrega, F.	- Recuerdos de la Alhambra and Capricho Arabe
	Barrios, A.	- Vals No. 3, 4 and La Catedral
	Ponce, M.	- Sonata Meridional
	Torroba, F.M.	- Suita Castellana and Nocturno
	Tansman, A.	- Danza Pomposa
	Albéniz, I.	- Suite Españolas
	Granados, E.	- Danza Españolas
	Turina, J.	- Fandanguillo, Homenaje a Tárrega and Sevillana
	Ruiz Pipò, A.	- Cancion Y Danza No.1
	Brouwer, L.	- Elogio de la Danza and Tres Apuntes
	Falla, M.	- Homenaje a Debussy
	Gerhard, R.	- Fantasia

Table 3 (cont.)

Group	Composer	Pieces
	Bennett, R.R.	- Improptus
	Rodrigo, J.	- En Los Trigales
	Harrison, L.	- Serenade
	Tedesco, M.C.	- Tonadilla on the Name "Andres Segovia"
	Villa-Lobos, H.	- Prelude No.1, No.2 and Scottish-Choro
	Lauro, A.	- Vals Venezolano No.3 and 4
	Weiss, S.L.	- Passacaglia in D major
	Milano, F.	- Fantasia
	Dowland, J.	- Fantasia
	Merlín, J.L.	- Suite del Recuerdo

2.2.4 Classical guitar piece test for the 4th year student: In the first semester, students were allowed to choose the piece on the fixed list or as suggested by their instructor. The piece for study chosen should not be less than 30 minutes long and the piece with not more than 10 minutes length was chosen. In the second semester, 45-minute pieces in the fixed list were selected by students or as suggested by their teacher for the test in Senior Recital.

Table 4

4th year student repertoire

Composer	Pieces
Weiss, S.L.	- Fantasia
Bach, J.S.	- Lute Suite BWV1006a, Fugue BWV1000 and BWV1001
Giuliani, M.	- Grand Overture and Gran Sonata Eroica Op.150
Aguado, D.	- Trois Rondo Brillants Op.2
Mertz, J.K.	- Variations Mignonnes
Regondi, G.	- Variations, Sonatas and Rondos
Turina, J.	- Sonata Op.61
Torroba, F.M.	- Sonatina
Granados, E.	- Valses Poéticos
Tedesco, M.C.	- Tarrantela
Koshkin, N.	- Usher Waltz and The Prince's Toy Suite
Rodrigo, J.	- Tres Piezas Españolas
Dyens, R.	- Libre Sonatine
Lauro, A.	- Seis por derecho and Suite Venezolana
Ohana, M.	- Tiento
Walton, W.	- Five Bagatelles
Domeniconi, C.	- Koyunbaba
Mompou, F.	- Suite Compostelana
Tansman, A.	- Suite in Modo Polonico
Villa-Lobos, H.	- Etudes No. 7 and 10
Martin, F.	- Prelude and Comme Une Gigue
Brouwer, L.	- Danza Caracteristica, Tres Apuntes, Elogio de la Danza, Sonata and El Decameron Negro
Sor, F.	- Grand Solo
Tárrega, F.	- Fantasia on "La Traviata" and Gran Jota

Discussion

The study aimed to 1) study an effective teaching style in the classical guitar of the college of music in Thailand and to 2) investigate theme piece of the classical guitar of the college of music in Thailand.

1. An effective teaching style in the classical guitar of the college of music in Thailand

1.1 Teaching and techniques: Teaching the classical guitar practice of the college of music in Thailand mostly emphasizes on training students to gain knowledge and skills conducive to the specific purpose of the content and students can play the songs correctly. The way of teaching is a demonstration model that allow students have the opportunity to visualize, understand and let the students to practice thinking, such as how to produce quality of voice, the relationship between the two hands while playing the guitar, correct sentence analysis, the interpretation of the piece correctly according to the period of the pieces, the use of fingering, planning, targeted practice, etc. The good technique of teaching music in higher education should be developed from the principles or concepts appropriate to the development of individual students. This corresponds with Khammani's study (2009: 330). According to Khaemmanee, teaching by demonstration is the teaching process that make students learn according to the determined objective to give learner's clear-cut understanding of practice and this is also corded with Liamtong (2012 : 29-39) who maintains that important for teaching music practice, music practice for maximum efficiency, directly to the target and achieving the objectives of the training of musicians can be summarized into 3 principles: (i) principles before practicing by splitting target plan, practice site ,short-term and long-term training schedule, (ii) principle while practice by dividing problem into sub-problems to manage the problem solving problem one by one and (iii) principle after practice, the explanation of practice

without musical instrument and preparation in showing including being ready for show. This corresponds with Glise (1997: 86-96) who states that by the nature of classical guitar instruction, the instructor has two functions: instruction refers to the process of teaching making the student understand the repertoire, problem-solving in music lessons, learning the skills and techniques of the correct play including elements related to musical learning. And another duty is to guide the learner as a musician and exchange music concepts in addition to teaching to properly play the piece of the classical guitar.

1.2 Music activities and learning experiences for students are divided into two parts: (i) activities within the curriculum and (ii) extracurricular activities. The experience gained is that the learner develops the skills and experience of the music, music competitions, etc., to develop their musical practice skills in accordance with Khammani's work (2009: 119-120). According to her, the concept of teaching based on the learner as a center of learning is appropriate for the learner and the maximum benefit that the learner should receive by encouraging students to play an important role in learning. Learning by experience comes from both in and outside of the classroom. The learning process will truly result in the learner learning. It is in line with Pratyapruet's work (2012: 427-428) stating that in the context of the higher education institutions, it should promote the learning of students using various experiences, such as organizing learning experiences outside the classroom, in-class classroom management by providing students with a proactive role in classroom activities, field trip Including encouraging students to reflect on their everyday activities.

1.3 Measurement and Evaluation: the evaluation of the classical guitar instruction of the College of music in Thailand is divided into two types: evaluation in the process and evaluation after teaching. This is consistent with Sutthachit (2012: 248-249). According to him, the type of assessment is generally divided into two categories and criteria for testing and assessment are divided into five parts: the accuracy of the noted piece, sound

quality, rhythm and continuity, a technique for playing, and the mood of the piece. Each assessment is divided into four levels: best, good, fair, and improvement.

2. Composition (pieces) used for the test in the classical guitar of the college of music in Thailand are divided into two groups: (i) piece for practice to use for practice the skills of playing classical guitar of the learner. Most of this repertoire are in pieces taught in years one-three and (ii) pieces for the purpose of giving students an understanding of the music of different periods conveying the mood of the piece correctly. Students must have the knowledge and ability to play the composition properly according to the style of each era. This is in line with Yamaha Music School's classical guitar test. The score is based on Grade 7-4. Piece test is divided into two main groups, A and B. Group A consists of the composition for practice and technique development whereas Group B, C, and D test repertoire divided into different musical styles into different periods. The test takers will be required to play these two groups of pieces in the test (Siam Music Yamaha: 2). This corresponds with the piece of the classical guitar test of the Trinity College. In the pieces used for the test for intermediate-level examination (Grade 4-8), pieces are divided into two groups: A group is compositions for practice whereas pieces in Grade 6-8, most of them are a renaissance and baroque. Group B is a variant of the classical music of the 20th century (Trinity College London, 2015 : 8). It is clear that the pieces for practice is essential for classical guitar lessons and they are compulsory pieces for 1-3 year students and also in the pieces for guitar test of the college of music in Thailand to provide students with the skills and techniques to play the guitar so that they can use them (pieces) to play different types of music.

Recommendations

1. The effective teaching style of the classical guitar of the college of music in Thailand give the benefits in terms of knowing the principles and methods of teaching and the factors that contribute to the learner's learning. The evaluation criteria were reviewed by a specialist in classical guitar teaching can be used to teach classical guitar in higher education.

2. Classical guitar pieces of the college of music in Thailand approved by experts in classical guitar instruction can contribute benefits to the classical guitar instruction in higher education.

3. Suggestions for the next research:

3.1 Criteria for classical guitar in higher education in Thailand.

3.2 Criteria for classical guitar pieces at preparatory level in Thailand.

References

Anthony, G. (1997). *Classical guitar pedagogy: A handbook for teachers*.

The United States of America: Mel Bay Publications.

Khammani, T. (2009). *The science of teaching the body of knowledge to manage effective the body of knowledge*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]

Liamtong, A. (2012). Principle of maximum effective practicing in music.

Music Journal, 7(1), (January - June 2012). 29-39. [in Thai]

Office of the National Education Commission. (1998). *The research report including the draft law of national education, National quality assurance system and national education standards: higher education = quality assurance and accreditation*. Bangkok: Development office. Education

- policy and planning office of the national education commission. [in Thai]
- Pratyapruet, A. (2012). *Curriculum and instruction in higher rducation: Paradigm and practice*. Bangkok: Intapas Press. [in Thai]
- Siam Music Yamaha. (n.d.). *SKGC Siam Kolkarn guitar course grade 4*. Thailand: Siam Music Yamaha Co., Ltd. [in Thai]
- Srimuang, N. (2015). *The guitar man*. GM. 442, 30(2558): 62-67. [in Thai]
- Sutthachit, N. (2012). *Music education principles and essentials* (9th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Trinity College London. (2015). *Guitar syllabus classical & plectrum grade exams 2016-2019*. United Kingdom: Trinity College London.
- Westbrook, J. & Fuller, T. (2012). *The complete illustrated book of the acoustic guitar*. London. United Kingdome: Anness Publishing Ltd.

Author

Natthawat Khositditsayanan

Music Education Program, Faculty of Education,

Buriram Rajabhat University

439 Jira Rd., Muang District, Buriram Province 31000

Tel.: 089-7637016 E-mail: aj.natthawat@hotmail.com

ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

**Supervision Strategies for Teacher Development of Small-Sized
Schools Affiliated to the Secondary Education Service Area Office 28**

อรุณศักดิ์ เริงนิรันดร์¹ / จุฑามาส ชมผา² / เสนอ ภิรมจิตรผ่อง³

Arunsak Rerngrirun / Chuthamas Chompha / Saner Pirommitpong

¹โรงเรียนลมศักดิ์วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

Lomsakwithayacom School under the Office of the Secondary Education Service Area 28

^{2,3}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Graduate School, Ubon Ratchatani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 แบ่งการวิจัย 3 ขั้นตอน เครื่องมือการวิจัยที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมิน กลุ่มเป้าหมายขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู ศึกษานิเทศก์ จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ จำนวน 14 คน ขั้นตอนที่ 3 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน จำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่ายุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คือ มีระบบการนิเทศตามมาตรฐานวิชาชีพครู พันธกิจ คือ จัดทำแผนการนิเทศ เป้าประสงค์ คือ ครูมีศักยภาพเป็นผู้นำ และ 9 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ทำแผนการนิเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว 2) พัฒนาครูให้เป็นผู้นำ 3) ครูพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ 4) ครูมีทักษะ

ภาษาอังกฤษ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ครูใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ 6) ครูมีการวิจัยในชั้นเรียน 7) ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ 8) สร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู 9) ให้ขวัญและกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การนิเทศ, การนิเทศการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study the supervision strategies for developing the teachers of the small-sized schools under the Secondary Education Service Area Office 28. The research has been divided into three phases. The target group of the first phase consisted of three directors, three teachers and three education supervisors. The target group of the second phase was composed of 14 experts in education supervision. And the target group of the third phase consisted of nine experts in evaluation. The research tools were interview form, questionnaire, and evaluation form. The research findings revealed that the supervision strategies for developing the teachers of the small-sized schools consisted of vision: supervision system in line with teacher professional standards, mission: making supervision plans, strategic item: teachers with supervision efficiency, and nine strategies: 1) making supervision plan in a short and long terms, 2) development of teachers for being a supervisor, 3) teachers developing themselves based on professional standards, 4) teachers with English and information technology abilities, 5) teachers using curricular effectively, 6) teaching conducting action research, 7) teachers using media and information technology, 8) creation of attitudes towards teacher profession, and 9) establishment of morale and support regularly. The

appropriateness, possibility and utilization of these strategies was found at the highest level in all aspects.

Keywords: supervision strategies, education supervision

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม หลักการและกรอบแนวคิดในการบริหารและจัดการศึกษา จึงเน้นการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้คนไทยยุคใหม่ มีความสามารถ ดังนี้ 1) สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต 2) มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม 4) มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถก้าวทันโลก (Ministry of Education, 2009)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก และความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง และสามารถก้าวทันโลก มีผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนสูงขึ้นไป มีทักษะและความรู้พื้นฐานทั้งในการดำรงชีวิตและในการทำงานอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Office of the Education Council, 2009: 9-12)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ปัจจุบัน มีสถานศึกษาในสังกัด ที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ 1) นักเรียนจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ และ 2) สถานศึกษาขนาดเล็กขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (Office of the Basic Education Commission, 2016)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. กล่าวถึงปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก พบปัญหา 5 ประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพื้นที่นอกเขตเมืองหรือในพื้นที่ห่างไกล ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ดังนี้ 1) ปัญหาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ 2) ขาดแคลนงบประมาณ ส่งผลต่อจำนวนบุคลากร ครูภัณฑ์และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ รวมไปถึงการก่อสร้างอาคารสถานที่ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าบุคลากรในสถานศึกษานั้นๆ มีประสิทธิภาพ และเรียนรู้ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) จำนวนบุคลากรครูมีไม่เพียงพอ ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้ที่เหมาะสมในแต่ละชั้นเรียน 4) ขาดระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ จากข้อมูลการประเมินสถานศึกษา ระบบเครือข่าย ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือไม่มีประสิทธิภาพมากพอ 5) สถานศึกษาขาดการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้ปรับปรุงพัฒนา วางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา (Office of Education Quality Assessment and Assessment, 2016)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร) มีหน้าที่บริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน มีบทบาทและภารกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษา

ใหม่ (พ.ศ.2553-2561) และต้องดำเนินการตามกรอบการปฏิรูปการศึกษารอบสอง รวม 4 ด้าน คือ ปฏิรูปครูยุคใหม่ ปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ ปฏิรูปสถานศึกษายุคใหม่และปฏิรูปแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพ ที่ผ่านมาพบว่า การปรับปรุงประสิทธิภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก ยังมีอุปสรรคบางประการ เช่น การพัฒนาครูยังไม่เป็นรูปธรรม การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ยังไม่เกิดประสิทธิภาพ ขาดกรอบแนวคิด ทิศทาง รูปแบบ และวิธีการที่เป็นระบบในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักที่จะรับผิดชอบหน้าที่สำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

การวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) เป็นกระบวนการวางแผนที่มีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ คือ พันธกิจ (Mission) เป็นสิ่งที่สื่อถึงภารกิจหลักขององค์กร ซึ่งสะท้อนถึงปรัชญาที่จะกำหนดการดำรงอยู่ขององค์กร จุดมุ่งหมาย (Goal) คือผลลัพธ์ปลายทาง (Outcomes) ที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต วัตถุประสงค์ (Objective) เป็นผลผลิต (Output) ที่ต้องการให้เกิดขึ้นเมื่อได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดพันธกิจไว้ วัตถุประสงค์จึงต้องกำหนดให้ชัดเจน วัดได้ และปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม (Wisnawet, 1997: 16) และ จากการศึกษาความหมายของยุทธศาสตร์ ของ Office of Education Quality Assessment and Assessment (Public Organization) (2010: 10) Swangmek (2009: 87) และ Mintzberg (1996: 10-16) สรุปได้ว่ายุทธศาสตร์เป็นวิธีการหรือแผนการสร้างและพัฒนาวิธีปฏิบัติ เพื่อระดมและจัดสรรทรัพยากรให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อหาโอกาส (Opportunity) และภัยอันตราย (Threat) ตลอดจนการวิเคราะห์หาจุดอ่อน (Weakness) และจุดแข็ง (Strength) และกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ในการมองอนาคตให้ถูกต้อง กำหนดภารกิจ (Missions) ที่ขยายความหมายของวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน กำหนดเป้าหมาย (Goal) ที่ระบุ

ถึงจุดหมายปลายทางขององค์กรที่เป็นส่วนรวม และวัตถุประสงค์ (Objective) จะเป็นจุดหมายปลายทางของการดำเนินงานในระดับหน่วยงาน ซึ่งเป็นแนวทางหรือวิธีทำงานที่ดีที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ ภารกิจ และวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

การนิเทศการศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนส่งผลไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ในการช่วยเหลือปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้แก่นักเรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการนิเทศ การศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนการสอนของนักเรียน

(Wongnutarot, 2005: 16; Harris, 1985: 10; Office of the Education Council, 2003: 213)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษายุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

วิธีดำเนินการวิจัย

ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 การดำเนินการระยะนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กศึกษานิเทศก์และครูสายผู้สอน จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 การดำเนินการระยะนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ นำข้อมูลที่ได้ในระยะที่ 1 มาศึกษาร่วมกับการทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) แล้วยกร่างยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 นำร่างที่ได้ประเมินความสอดคล้อง และความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 คน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 นำยุทธศาสตร์ที่ได้ในระยะที่ 2 ไปทดลองใช้และประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ทำการประเมินความพึงพอใจและความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ จากนั้น จึงนำผลการประชุมกลุ่มย่อยไปปรับปรุงยุทธศาสตร์และนำไปใช้ต่อไป

ผลการวิจัย

ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา มีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการนิเทศ พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรคในการนิเทศ มีดังนี้ การนิเทศภายในสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ครูมีภาระงานอื่นมาก คณะกรรมการนิเทศภายในระดับโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดการวางแผนร่วมกัน บุคลากรมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถดำเนินการนิเทศได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอได้ ขาดความชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ ขาดการประเมินผล ไม่มีการแจ้งผลให้ผู้รับการนิเทศทราบ สถานศึกษานขนาดเล็กมีความต้องการการนิเทศ คือทราบนโยบาย ยุทธศาสตร์ จุดเน้น และความเข้าใจที่ตรงกันจะช่วยให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ตามมาตรฐานวิชาชีพ

ครู ส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถและนำความรู้มาปรับปรุงวิธีสอน กระตุ้นให้เกิดแนวคิดใหม่แก่ครู โรงเรียนขนาดเล็กแต่ละแห่งมีสภาพปัญหาและความต้องการที่ต่างกัน การพัฒนาผู้นำที่มาจากภายในจะทำให้ทราบสภาพปัญหาได้ชัดเจน ผู้บริหารและครูมีความคุ้นเคย และทราบสภาพปัญหาในโรงเรียน จึงมีความพร้อมและความสามารถที่จะให้ความช่วยเหลือครูได้สะดวก รวดเร็ว ตรงวัตถุประสงค์ยังเป็นการ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูในการทำงานให้มีความภูมิใจในวิชาชีพครู

2. ผลการสร้างยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) พบว่า จุดแข็ง ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความรู้ความสามารถและชำนาญในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สามารถนิเทศเพื่อพัฒนาครูได้ จุดอ่อน พบว่า การนิเทศเพื่อพัฒนา ครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดความชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ ขาดการ ประเมินผล ไม่มีการแจ้งผลให้ผู้รับการนิเทศทราบ ผู้นำที่ขาดประสบการณ์ ขาด เทคนิควิธีการ ทำให้การนิเทศไม่บรรลุเป้าหมาย ไม่ตรงตามความต้องการของครู ขาด การยอมรับซึ่งกันและกัน และที่สำคัญยังไม่มีการนำผลการนิเทศภายในมาปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาตนเอง โอกาส พบว่า เขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 28 ให้การสนับสนุน และดำเนินการมอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และ จุดเน้น มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 การบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Base Management) ให้กับโรงเรียนใน สังกัดทุกปีการศึกษา และมีกรณีศึกษา กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดย กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษา อุปสรรค พบว่า ครูมีภาระงานอื่นมาก บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ ไม่มีรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีสื่อหรือเครื่องมือ นิเทศที่มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน การตั้งคณะกรรมการนิเทศ ภายในระดับโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการวางแผนร่วมกันของผู้นำที่ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการนิเทศได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอได้

ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้
 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการนิเทศเพื่อพัฒนาครูใน
 โรงเรียนขนาดเล็ก ในรูปของแผนงาน โครงการนิเทศ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาผู้บริหารและครูที่มีศักยภาพมาเป็นผู้นิเทศที่
 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างให้ครูมีการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพครู
 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครูให้มีทักษะ
 ภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
 สำหรับครู ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาครูในการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ จัดการ
 เรียนรู้ตามแนวทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ส่งเสริมให้ครูมีการวิจัยทางการศึกษาประกอบด้วย 5
 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 7 สนับสนุนให้ครูพัฒนาและใช้สื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก
 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ทั้ง
 ภายในและภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 8 สร้างค่านิยมให้ครู มีความเป็นครู มีการพัฒนาการของ
 วิชาชีพครูทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณของวิชาชีพครู สร้างชุมชนการเรียนรู้ทาง
 วิชาชีพด้านการนิเทศ (PLC) ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 9 ผู้บริหารสนับสนุน ส่งเสริม ให้ครูได้เกิดการพัฒนาตนเอง
 พัฒนางานในหน้าที่ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์

3. ผลการประเมิน พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับ
 มากที่สุด (= 4.57) ความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.36$)

4. ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่าความพึงพอใจของครูผู้ช่วย ครู ที่มีต่อ ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูใน โรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.74$)

5. มาตรฐานความเป็นประโยชน์ พบว่า ความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.60$)

อภิปรายผล

มีประเด็นที่ต้องนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการนิเทศ พบว่า ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ครูมีภาระงานอื่นมาก คณะกรรมการนิเทศภายในขาดความรู้ความเข้าใจ และการวางแผนร่วมกัน บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ ไม่สามารถนิเทศได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ขาดความชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ ขาดการประเมินผล ไม่มีรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีสื่อหรือเครื่องมือนิเทศที่มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการ ขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน และไม่มีผลการแจ้งผลให้ผู้รับการนิเทศทราบ สถานศึกษาขนาดเล็กมีความต้องการการนิเทศ คือทราบนโยบาย ยุทธศาสตร์ จุดเน้น และความเข้าใจที่ตรงกัน สถานศึกษาขนาดเล็กมีสภาพปัญหาและความต้องการที่ต่างกัน ผู้บริหารและครูมีความคุ้นเคย และทราบสภาพปัญหาในโรงเรียนจึงมีความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือครูได้สะดวก รวดเร็ว ตรงวัตถุประสงค์ยังเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูในการทำงานมีความภูมิใจในวิชาชีพครู การนิเทศการศึกษา คือการพัฒนางานที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู สอดคล้องกับแนวคิดของ Burton and Brueckner (1965: 71- 72) และ Maneesri (1999: 27 -28) ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน คือ ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ การปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตน

2. การสร้างยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากโรงเรียนขนาดเล็ก สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของโรงเรียน นำมาพัฒนายุทธศาสตร์ ได้รายละเอียดดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ และ 4) ยุทธศาสตร์จำนวน 9 ยุทธศาสตร์ 45 กลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยและ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Upapinjai (2010: 179-182) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน พื้นที่สูงภาคเหนือ พบว่า กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) สร้างสมัชชา การศึกษาชุมชน 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเครือข่ายการระดม ทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา 3) พัฒนาระบบผู้นำในการบริหารแบบมีส่วน ร่วมของชุมชนและ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiangkamonutakhod (2011: 214-215) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า กลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้น พื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนควรประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลักคือ (1) พลิกโฉม การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) วัดผลประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) ปรับการ เรียนการสอนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและ (4) เปลี่ยนกระบวนทัศน์หลักสูตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hanklar (2011: 214-217) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริม การมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า กลยุทธ์การบริหาร สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง และ 68 วิธีการได้แก่ กล ยุทธ์หลักที่ 1 ริเริ่มสร้างสรรค์สัมพันธ์ชุมชนประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 2 เพิ่มพลังศักยภาพการวางแผนประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 3 การเพิ่ม

ประสิทธิภาพการดำเนินงานผู้ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 4 มุ่งสร้างคุณภาพการประเมินผลผู้ความเข้มแข็งประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง และกลยุทธ์หลักที่ 5 มุ่งสู่ความสำเร็จและรับผลประโยชน์ร่วมกันประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รองและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaibheng (2011) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงในเขตเมืองและชนบท พบว่า กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงในเขตเมืองและชนบท ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก 14 กลยุทธ์รอง และ 66 กลยุทธ์ระดับแนวทางปฏิบัติ แยกตามกระบวนการบริหารและความต้องการจำเป็น ดังนี้ 1) กลยุทธ์เสริมสร้างขีดความสามารถในการนำแผนทรัพยากรทางการศึกษาสู่การปฏิบัติเป็นกลยุทธ์ด้านการดำเนินการมี 1 กลยุทธ์หลัก 6 กลยุทธ์รอง และ 31 กลยุทธ์ระดับแนวทางปฏิบัติ 2) กลยุทธ์พัฒนาระบบการประเมินผลการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาเป็นกลยุทธ์ด้านการประเมินผลมี 1 กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง และ 16 กลยุทธ์ระดับแนวทางปฏิบัติ และ 3) กลยุทธ์เสริมสร้างขีดความสามารถในการวางแผนทรัพยากรทางการศึกษาเป็นกลยุทธ์ด้านการวางแผนมีกลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รองและ 19 กลยุทธ์ระดับแนวทางปฏิบัติ

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) ความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hanmanop (2015) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า ด้านความเหมาะสม ความสอดคล้องและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pindawarasunan (2015: 69-82) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลการกำหนดกลยุทธ์หลักทั้งหมด 7 กลยุทธ์ พบว่า ด้านความถูกต้องด้านความเหมาะสมด้านความเป็นไปได้และด้านการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Kongwimol (2015: 174-178) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกระดับและทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phuchareon (2016: 224-228) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การผลิตครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

4. ผลการศึกษาคความพึงพอใจของครูผู้ช่วย ครู ที่มีต่อยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.74$) เมื่อพิจารณาตามรายการเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ยุทธศาสตร์มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กได้ ยุทธศาสตร์มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ การจัดเรียงลำดับในเนื้อหายุทธศาสตร์ ความชัดเจนทางด้านภาษาที่ใช้และการพิมพ์ เข้าใจง่าย สะดวกในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ความครอบคลุมของเนื้อหาในยุทธศาสตร์ วัสดุ สื่อ ที่เสนอในยุทธศาสตร์สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์จริงได้ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์หลักการ และเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robbins and Coulter (2009: 61-06A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงานของครูประถมศึกษาและระดับการปฏิบัติการนิเทศแบบคลินิกที่ใช้ในโรงเรียนที่ครูเหล่านั้นทำการสอน และยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบว่าการเพิ่มการปฏิบัติการนิเทศแบบคลินิกจะเพิ่มความพึงพอใจให้กับครูได้หรือไม่ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติการนิเทศแบบคลินิกอยู่ในระดับสูงและระดับปานกลาง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู

5. ผลการศึกษาคความความเป็นประโยชน์ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ

การศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ครูบุคลากรได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ โดยการนำแนวคิดใหม่เข้ามาใช้ เช่น การจัดการการเรียนรู้ตามแนวทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phetkamthong (2012) ได้ทำการ ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ของกลยุทธ์ มาตรการและตัวชี้วัดมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนที่จะนำยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 28 ไปใช้ควรศึกษาคู่มืออย่างละเอียด และทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายให้เข้าใจจุดมุ่งหมาย และบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
2. ความสำเร็จของยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด สหวิทยาเขต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร การยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างคณะทำงาน รวมทั้งนำผลการประเมินมาปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
3. ควรสนับสนุนให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการนิเทศการศึกษา (Professional Learning Community) ที่ยั่งยืน อาจจัดตั้งชมรมทางวิชาการ หรือเครือข่ายวิชาการเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เชิงวิชาการระหว่างครูผู้สอน โดยอาจนำสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาช่วยในการติดต่อสื่อสาร
4. การวิจัยครั้งต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างขึ้น ไป

ประยุกต์ใช้กับการนิเทศในโรงเรียนขนาดกลาง หรือประยุกต์ใช้ในเขตพื้นที่การศึกษา
อื่นๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

References

- Burton, William, H. & Brueckner, J. (1955). *Supervision: A social process* (3rd ed.).
New York Appleton - Century Company.
- Chaiheng, S. (2011). *The development of community participation management
strategies for basic education institutions in northern highland areas*.
Dissertation of Doctor of Philosophy Program in Educational
Administration. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Harnkla, R. (2011). *Strategies development of management in primary educational
institutes to promote community participation in student assistance system*.
Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Harnmanop, R. (2012). *Strategies development in enhancing students' learning
achievement: A case study of Ban Lak School, Sungkla District, Surin
Province*. Surin Province: Copy. [in Thai]
- Kongwimon, S. (2015). Strategies in developing students' life skills. *SWU
Educational Administration Journal*, 12(22), pp. 13-22. [in Thai]
- Maneesri, Sh. (1999). *Education supervision* (4th ed.). Bangkok: Silpabunnakarn.
- Ministry of Education. (2009): Online. (2017). *Education reform in the second
decade (2009 – 2018)*. Retrieve on 1 July 2017 from
<http://www.moe.go.th/moe/th/home/> [in Thai]
- Mintzberg, H. & Quinn, J. B. (1996). *The strategy process: Concepts, contexts, cases*
(3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

- Office of the Education Council. (2009). *Education reform and systematic learning*. Retrieved on 1 July 2017 from <http://www.onec.go.th/index.php> [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Comprehensive and quality basic education management according to a learning standard*. Retrieved on 1 July 2017 from <http://www.obec.go.th/index.php> [in Thai]
- Ouppinjai, S. (2010). *The development of community participation management strategies for basic education institutions in northern highland areas*. Dissertation of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Phetkamthong, S., Wongnaya, S. & Chaokirapong, T. (2012). Strategies development of learning management in educational institutions under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 and 2. *Education Journal, Naresuan University, 15*(4). [in Thai]
- Phucharoen, Th. (2016). Strategies development of physical education teacher preparation in the 21st century. *Journal of Faculty of Sports Science, 19*(1), pp. 152-166. [in Thai]
- Robbins, S. P. & Coulter, M. (2009). *Management* (9th ed.). United States of America: Prentice Hall.
- Sawangmek, T. (2014). Sports management strategies for reinforcing students' health. *Education Journal, Naresuan University, 16*(2), pp. 140-154. [in Thai]
- The Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2010). *5 problems of small-size schools*. Retrieve on 1 July 2017 from www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1449127510 [in Thai]

- The Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2016). Retrieved on 1 July 2017 from <http://www.onesqa.or.th/th/index.php> [in Thai]
- Wiangkamonutakhod, Y. (2011). *Academic management strategies of basic education institute for supporting sustainable development*. Dissertation of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Wisarnwet, Th. (1997). *Strategy planning for Uttaradit Rajabhat Institute*. Uttaradit: Uttaradit Rajabhat Institute. [in Thai]
- Wong-anutaroj, P. (2003). *Teaching supervision*. Bangkok: Sueserm Bangkok Publishing. [in Thai]

Author

Mr. Aroonsak Rerngnirun

Lomsakwittayacom School

Lomsak Sub-district, KuKan District, Sisaket Province

Tel.: 08-1063-7705

E-mail: Aroonsak2501@gmail.com

**การรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อ
องค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา**

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

The Influence of Perception about Supervisor's Leadership Styles on

Employee Engagement of Supporting Staff in Thai University:

A Case Study of Kasetsart University Bangkhen Campus

ณัฐฐาพัชอยู่ มงคลธารณ์¹ / ดาวิสา ศรีชัยรัตน์²

Natthapat Mongkoltarn / Dawisa Sritanyarat

^{1,2}สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Program of Human Resource and Organization Development, School of Human Resource
Development, National Institute of Development Administration

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กร และเพื่อเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บังคับบัญชาด้านเพศ อายุ และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกัน จากกลุ่มตัวอย่าง 465 คน โดยการให้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ค่าที และค่าความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปนั้นมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม รวมถึงด้านการยอมรับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยม และด้านความปรารถนาที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและแบบปล่อย

ตามสภายันนี้มีอิทธิพลต่อด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรสายสนับสนุนที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่แตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม รวมถึงด้านการยอมรับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยม และด้านความปรารถนาที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ความผูกพันต่อองค์กร, บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

Abstract

This research aims to study the influence of perception about supervisor's leadership styles on employee engagement and to compare the employee engagement level of supporting staff in Kasetsart University Bangkokhen Campus. This was categorized according to supervisor's personal factors: sex, age and years of experience working with supporting staff. The 465 stratified random samples were Kasetsart University's supporting staff. Data were collected by the questionnaires, and statistical data analysis techniques were Multiple Regression Analysis, t-test and One-Way ANOVA. The findings indicated that transformational leadership had the influence on the overall employee engagement, including the aspects of acceptance of a target, vision, and value, and a desire to maintain organizational membership, at 0.01 level of significance. In addition, transformational leadership and laissez-faire leadership had influence the aspect of striving for the success of organizations at the significance levels of 0.01 and 0.05, respectively. Besides, supporting staff with different years of experience working with current supervisors had a different level of overall employee engagement.

Keywords: leadership styles, employee engagement, supporting staff

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี สถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยต่างต้องเผชิญกับสภาพการแข่งขันที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต่างจำเป็นต้องดำเนินกิจการ โดยคำนึงถึงความอยู่รอด พร้อมทั้งวางแผนเพื่อรับมือกับการแข่งขันที่เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันยังคงต้องสานต่อเจตนารมณ์ของการเป็นสถาบันที่ผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยจึงต้องมีการพัฒนา ปรับตัว และวางแผน ยุทธศาสตร์ในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ (Ngammongkolwong, 2017)

การเปลี่ยนแปลงสภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2558 จากเดิมที่เคยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐส่งผลให้มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน โครงสร้างการกำหนดนโยบาย การบริหารงานด้านต่างๆ รวมไปถึงการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเพื่อให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ (Kasetsart University, 2015a) จึงเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยนั้นจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งนับได้ว่าเป็นความสำคัญยิ่งเนื่องด้วยทรัพยากรบุคคลนั้นเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่ดำเนินงานและบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกภาคส่วนทั้งบุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการผู้ซึ่งมีภารกิจหลักในการดำเนินงานสนับสนุนทางวิชาการและเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินการต่างๆ ภายในสถาบันอุดมศึกษา (Kasetsart University, 2015b) ซึ่งหากปราศจากบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการแล้วนั้น ก็จะปราศจากบุคลากรสำคัญ

ในด้านกรปฏิบัติกร ดำเนินกรนำยุทธศาสตร์ ตลอดจนแผนกรดำเนินกรนงต่งๆ ไปสู่กระบวนการปฏิบัติให้สำเร็จลุลง ยิ่งไปกว่านั้นในสถานการณ์ปัจจุบันหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนสถานภพของมหาวิทยาลัย การรับรู้ภวะผู้นำของบุคลากรสยสนับสนุนวิขกรนั้นยังมีความไม่ชัดเจนและไม่เข้าใจถึงแนวทางการบริหารจัดการงนงของผู้บังคับบัญชา จึงก่อให้เกิดการปฏิบัติงนงอื่นไม่สอดคล้องต่อทิศทางการดำเนินงนงของมหาวิทยาลัย เมื่อเป็นเช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อกรดำเนินงนงให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยได้ จึงเห็นได้ว่กรบริหารจัดการบุคลากรสยสนับสนุนวิขกรในมหาวิทยาลัยนั้นมีความสำคัญและเป็นประเด็นเร่งควนที่เอื้อต่อกรปรับปรุงและพัฒนามหาวิทยาลัย

ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นทุ่มเทปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ยอมรับกรกิจและเป้าหมาย ตลอดจนมีความจงรักภักดีเพื่อสร้างผลลัพธ์แห่งความสำเร็จทั้งในระดับบุคคลและองค์กรได้นั้น ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร (Sarti, 2014) ซึ่งกรที่องค์กรจะรักษาและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ในองค์กรได้จำเป็นต้องมีผู้บังคับบัญชา (Supervisor) ที่มีประสิทธิภพด้วยเช่นกัน โดย Melcrum (2015) ได้ทำกรศึกษาวิจัยเรื่องพลังขับเคลื่อนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานย่อยแต่ละหน่วยงาน โดยให้บุคลากรระบุสยสิ่งที่สำคัญที่สุดจากทั้งหมดสิบห้สิ่งทีขับเคลื่อนและสร้างความผูกพันที่มีต่อองค์กรได้ พบว่ ร้อยละ 48 ของบุคลากรระบุว่ ผู้บังคับบัญชา (Supervisor) คือผู้ที่เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่สุดที่เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจึงอาจกล่าวได้ว่าผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนและสร้างความผูกพันต่อองค์กร (Kouzes & Posner, 2012) โดยผู้บังคับบัญชานั้นมีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นผู้ตัดสินใจวางแผน กำหนดแผนกรดำเนินงนง เป็นผู้สื่อสารและให้กรยอมรับชื่นชมและรางวัลแก่บุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี รวมถึงเป็นผู้ที่สามารถโน้มน้าวจูงใจและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและความมั่นคงทางจิตใจด้วยการส่งเสริมและสนับสนุน

สภาพแวดล้อมที่ดีต่อความรู้สึกและจิตใจแก่บุคลากร (Popli & Rizvi, 2016) อีกทั้ง Hay (2012) ยังได้ทำการศึกษาแนวโน้มของความผูกพันต่อองค์กรทั่วโลก โดยศึกษาการรับรู้และความรู้สึกที่มีต่อผู้บังคับบัญชาของบุคลากรจาก 330 องค์กรใน 50 ประเทศ พบว่า ความตั้งใจและเหตุผลที่ทำให้บุคลากรลาออกจางานเนื่องจากการไม่มีความสุขและไม่ปฏิบัติตามพันธกิจกับผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้ของบุคลากรที่มีต่อพฤติกรรมและรูปแบบการทำงานของผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาต่อไปถึงการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำ โดย Vito, Higgins and Denney (2014) พบว่า การรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยนมีผลกระทบต่อความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง จึงกล่าวได้ว่าผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป โดย Bass & Avolio (1990) ได้แบ่งทฤษฎีภาวะผู้นำนี้ออกเป็น 3 รูปแบบได้แก่ 1) รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำกระตุ้น โน้มน้าว ใช้อิทธิพล ตลอดจนสามารถเปลี่ยนแปลงให้ผู้ที่บังคับบัญชามีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้เกินความคาดหวังที่ตั้งไว้และกลายเป็นผู้ที่มีศักยภาพได้ ซึ่งผู้นำจะต้องไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว แต่อุทิศตนเพื่อส่วนรวม โดยภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) 2) รูปแบบภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำให้รางวัลหรือลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชา ขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงาน โดยผู้นำจะใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเพื่อเสริมแรงตามสถานการณ์ และจะจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานในระดับที่คาดหวังไว้ ซึ่งผู้นำจะมีส่วนช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาบรรลุเป้าหมาย โดยการเชื่อมโยงความต้องการและรางวัลกับความสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่เกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Afshari & Gibson, 2016) โดยภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน มีองค์ประกอบ 2

ประการ ได้แก่ การให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward) และการบริหารแบบวางเฉย (Management by exception) 3) รูปแบบภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย (Laissez-faire Leadership) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำหลีกเลี่ยงการใช้อิทธิพลที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่ปราศจากภาวะผู้นำ โดยภาวะผู้นำรูปแบบนี้เป็นกรณีที่ผู้นำปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีอิสระอย่างเต็มที่ ผู้นำจะไม่มี ความพยายามในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาในสถานการณ์ต่าง ๆ

ในส่วนของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กรนั้น เป็นความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อองค์กรซึ่งมีลักษณะของความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นและเป็นไปในทิศทางที่ดี โดยแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ภาควิชาใจในองค์กร และมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายและความสำเร็จขององค์กร โดยนักวิชาการตลอดจนองค์กรที่ปรึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความผูกพันต่อองค์กรไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) การยอมรับเป้าหมายวิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร (Say) 2) ความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กร (Strive) 3) ความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร (Stay) (Mowday et al., 1979; Meyer et al., 1993; Hewitt, 2004; Gallup, 2003)

จากความสำคัญดังที่กล่าวมาเห็นได้ว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรตระหนักและให้ความสำคัญถึงการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ซึ่งผลจากการศึกษานั้นสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการให้แก่ นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาผลกระทบของการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัยซึ่งอาจมีลักษณะที่แตกต่างจากบุคลากรในองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ โดยเป็นการต่อยอดองค์ความรู้และเป็นการนำองค์ความรู้ในรูปแบบของแนวคิด

ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอีกด้วย นอกจากนี้ผลจากการศึกษายังเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาชีพต่อบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการและต่อมหาวิทยาลัย หากมหาวิทยาลัยนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบการพัฒนาบุคลากรระดับบังคับบัญชา บุคลากรจะมีผู้บังคับบัญชาที่มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งมหาวิทยาลัยยังสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสายอาชีพ เช่น การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ การคัดเลือกผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานสายสนับสนุนวิชาการ การอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำ อันจะเป็นการพัฒนาไปในทิศทางที่ส่งเสริมให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
2. เพื่อเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บังคับบัญชาด้านเพศ อายุ และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการทั้งในหน่วยงานสังกัดสำนักงานอธิการบดี และสังกัดคณะ จำนวนทั้งสิ้น 4,564 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 465 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำที่มีต่อผู้บังคับบัญชา มีจำนวน 21 ข้อ และแบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร มีจำนวน 20 ข้อ ได้นำแบบสอบถาม

เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำและความผูกพันต่อองค์กร จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด กับบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ทั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำต่อความผูกพันต่อองค์กร และสถิติการทดสอบค่าที และค่าความแปรปรวนทางเดียว เพื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กร

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบเป็นเพศชาย จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 และเป็นเพศหญิง จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 57.6 ด้านประสบการณ์การทำงานที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ พบว่า 10-15 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 ทั้งนี้ บัณฑิตส่วนบุคลของผู้ค้ำบัญชาด้านเพศ พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 เป็นเพศหญิง จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 69.7 และส่วนใหญ่ผู้บังคับบัญชา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 ในด้านระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ พบว่า มีระยะเวลามากกว่า 10 ปีมากที่สุด จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำต่อความผูกพันต่อองค์กร ผลการศึกษาสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กร

รูปแบบ	ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม			การยอมรับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร			ความพยายามทุ่มเท อย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กร			ความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพ		
	B	Beta	Sig	B	Beta	Sig	B	Beta	Sig	B	Beta	Sig
ค่าคงที่	3.372			3.225			3.351			3.206		
TF		.302	.000*		.316	.000*		.195	.000*		.226	.000*
TS		.012	.868		.083	.239		.005	.117		.038	.602
LF		.065	.152		.033	.465		.098	.005*		.003	.941
	F = 46.373 R ² = .089			F = 51.298 R ² = .098			F = 13.696 R ² = .052			F = 24.847 R ² = .049		

หมายเหตุ TF หมายถึง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป, TS หมายถึง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน และ LF หมายถึง รูปแบบภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปเป็นภาวะผู้นำที่สามารถทำนายความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม รวมถึงความผูกพันต่อองค์กรด้านการยอมรับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร และด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรได้ โดยมีค่า Beta เท่ากับ 0.302, 0.316 และ 0.226 ตามลำดับ โดยสามารถพยากรณ์ได้ว่า เมื่อมีการรับรู้ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของบุคลากรสายสนับสนุนเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย จะสามารถทำให้ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.302 หน่วย ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 8.9 (ค่า R² = 0.089) รวมถึงทำให้ด้านการยอมรับเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กรเพิ่มขึ้น 0.316 หน่วย ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรความผูกพันต่อองค์กรด้านนี้ได้ร้อยละ 9.8 (ค่า R² = 0.098) อีกทั้งยังสามารถทำให้ด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพเพิ่มขึ้น 0.226 หน่วย ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรความผูกพันต่อองค์กรด้านนี้ได้ร้อยละ 4.9 (ค่า R² = 0.049) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ความผูกพันต่อองค์กรด้านความพยายามทุ่มเท

อย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กร พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป โดยมีค่า Beta เท่ากับ 0.195 และภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย โดยมีค่า Beta เท่ากับ 0.098 ทั้งสองรูปแบบมีอิทธิพลต่อด้านนี้ ซึ่งสามารถพยากรณ์ได้ว่า เมื่อมีการรับรู้ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย จะสามารถทำให้ความผูกพันต่อองค์กรด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กรเพิ่มขึ้น 0.195 หน่วย ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรความผูกพันต่อองค์กรด้านนี้ได้ร้อยละ 5.2 (ค่า $R^2 = 0.052$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อีกทั้งเมื่อมีการรับรู้ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบายเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย จะสามารถทำให้ความผูกพันต่อองค์กรในด้านดังกล่าวเพิ่มขึ้น 0.098 หน่วย ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 5.2 (ค่า $R^2 = 0.052$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บังคับบัญชาด้านเพศ อายุ และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ผลการศึกษาสามารถแสดงได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

ผลการเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ
จำแนกตามเพศของผู้บังคับบัญชา

ความผูกพันต่อองค์กร	ผู้บังคับบัญชาเพศชาย		ผู้บังคับบัญชาเพศหญิง		t	p
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.		
ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม	4.03	.39	4.14	.41	-2.729	.007
ด้านการยอมรับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร	4.05	.51	4.18	.50	-2.513	.016
ด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กร	4.16	.40	4.23	.54	-2.189	.035
ด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพ	3.84	.56	3.95	.54	-2.044	.041

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความผูกพันต่อองค์กร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศของผู้บังคับบัญชา พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่มีเพศแตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กร ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3

ผลการเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ
จำแนกตามอายุของผู้บังคับบัญชา

ความผูกพันต่อองค์กร	ความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.417	3	1.472	2.293	.077
	ภายในกลุ่ม	295.991	461	.642		
	รวม	300.398	464			
ด้านการยอมรับเข้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร	ระหว่างกลุ่ม	1.714	3	.571	2.269	.080
	ภายในกลุ่ม	116.126	461	.252		
	รวม	117.840	464			
ด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กร	ระหว่างกลุ่ม	1.633	3	.544	2.148	.093
	ภายในกลุ่ม	116.785	461	.253		
	รวม	118.418	464			
ด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร	ระหว่างกลุ่ม	.758	3	.253	.835	.475
	ภายในกลุ่ม	139.337	461	.302		
	รวม	140.095	464			

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความผูกพันต่อองค์กรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุของผู้บังคับบัญชา พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่มีผู้บังคับบัญชาอายุแตกต่างกัน (ผู้บังคับบัญชามีอายุน้อยกว่า 30 ปี, ระหว่าง 31-40 ปี, ระหว่าง 41-50 ปี และอายุมากกว่า 50 ปี) มีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4

ผลการเปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์กร จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชา

ความผูกพันต่อองค์กร	ความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.822	3	.607	3.430	.017
	ภายในกลุ่ม	81.620	461	.177		
	รวม	83.442	464			
ด้านการยอมรับเป้าหมายวิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร	ระหว่างกลุ่ม	3.222	3	1.074	4.320	.005*
	ภายในกลุ่ม	114.618	461	.249		
	รวม	117.840	464			
ด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กร	ระหว่างกลุ่ม	.763	3	.254	.996	.394
	ภายในกลุ่ม	117.655	461	.255		
	รวม	118.418	464			
ด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร	ระหว่างกลุ่ม	3.183	3	1.061	3.573	.014*
	ภายในกลุ่ม	136.911	461	.297		
	รวม	140.095	464			

* หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความผูกพันต่อองค์กร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชา พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่แตกต่างกัน (ระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี, 1-5 ปี, 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี) มีความผูกพันต่อองค์กรด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กรไม่แตกต่างกัน แต่มีความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม รวมไปถึงความผูกพันต่อองค์กรด้านการยอมรับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร และด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การที่การรับรู้ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน อาจมีผลมาจากการบริหารจัดการเพื่อให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีการรับรู้ได้ถึงการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เสียสละตนเพื่อส่วนรวม ตลอดจนการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีวิสัยทัศน์และเป็นธรรมชาติของผู้บังคับบัญชา (Kasetsart University, 2017) ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาจึงสามารถสร้างแรงบันดาลใจ และแนะแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา รวมถึงทำให้บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมองปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีคิดแบบใหม่ๆ จึงทำให้บุคลากรได้ผู้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกดี และภาคภูมิใจในตัวของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vito et al. (2014) ที่ได้ทำการศึกษารับรู้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของบุคลากรในหน่วยงานย่อยต่างๆ ขององค์กร และสอดคล้องกับการศึกษาของ Xirasagar (2008) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำเต็มรูปแบบที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่ในคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัย พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร เนื่องจาก

บุคลากรมีการรับรู้ได้ถึงการใช้อำนาจอย่างมีอุดมการณ์ และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง (Role Model) ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งความสามารถในการชี้แนะแนวทาง มุมมองใหม่ๆ รวมไปถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากร

นอกจากนี้ การที่การรับรู้ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบายมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์การนั้น อาจมีผลมาจากบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีการรับรู้รูปแบบการบริหารงานที่ผสมผสานกันระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบายและภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป โดยบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีอิสระในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งและมีความสำคัญต่อมหาวิทยาลัย (Kasetsart University, 2017) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Meyer et al. (1993) ที่ได้กล่าวว่า ความมีอิสระในการปฏิบัติงานสามารถทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์การได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากหากองค์การมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระในการตัดสินใจในการทำงาน ก็จะส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทและเกิดความพยายามที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การที่บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีความผูกพันต่อองค์การแปรผันตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชานั้น อาจเนื่องมาจากระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงานร่วมกันอันยาวนาน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผู้บังคับบัญชาได้ถ่ายทอดความรู้และทักษะในการทำงานให้แก่บุคลากร จึงทำให้บุคลากรได้บังคับบัญชาเกิดความไว้วางใจ เชื่อมั่นและเคารพต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ McClelland (1961) ที่ได้กล่าวถึงความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) ว่าบุคคลนั้นมีความต้องการมิตรและสัมพันธภาพที่ดีและต้องการมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกับกลุ่มและมี

ความกลมเกลียวกันมากกว่าการแข่งขัน ด้วยเหตุนี้บุคคลที่มีความต้องการมิตรสัมพันธ์มาก จึงมักจะแสดงออกโดยการคาดหวังหรือต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นในมากที่สุด โดยพยายามทำตนให้สอดคล้องเข้ากับความต้องการของผู้อื่น และพยายามเข้าใจและเข้าใจถึงความรู้สึกของฝ่ายอื่นๆ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanpen (2014) ที่ได้ศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน พบว่า ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานและความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร เนื่องจากระยะเวลาและความสัมพันธ์อันดีต่อผู้บังคับบัญชาทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความรู้สึกผูกพันและยินดีที่จะปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท

สรุปผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาอิทธิพลของการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กร พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่สามารถทำนายความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม รวมถึงความผูกพันต่อองค์กรด้านการยอมรับ เป้าหมาย ทัศนคติ และค่านิยมขององค์กร และด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้นั้น มีเพียงรูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (ค่า Beta เท่ากับ 0.302, 0.316 และ 0.226 ตามลำดับ) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ในส่วนความผูกพันต่อองค์กรด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กรนั้น ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่สามารถทำนายได้นั้น ได้แก่ รูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (ค่า Beta เท่ากับ 0.195) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และรูปแบบภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย (ค่า Beta เท่ากับ 0.098) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความผูกพันต่อองค์กร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บังคับบัญชาด้านเพศ อายุ และระยะเวลา

ที่ปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ พบว่า บุคลากรสายสนับสนุน วิชาการที่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่แตกต่างกัน มีความผูกพันต่อ องค์การด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์การไม่แตกต่างกัน แต่มีความผูกพันต่อองค์การโดยรวม รวมถึงความผูกพันต่อองค์การด้านการยอมรับ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์การ และด้านความปรารถนาที่จะดำรงไว้ซึ่ง ความเป็นสมาชิกภาพขององค์การแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในขณะที่ผลการทดสอบความแตกต่างของความผูกพันต่อองค์การ จำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บังคับบัญชาด้านเพศและอายุ พบว่า บุคลากรสายสนับสนุน วิชาการที่ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่มีเพศและอายุแตกต่างกัน มีความผูกพันต่อ องค์การไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปปฏิบัติ

1. ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยควรวางแผนทางการคัดเลือก เลื่อนขั้นเลื่อน ตำแหน่ง และการอบรมและพัฒนาสายอาชีพของผู้บังคับบัญชา โดยให้เป็นไปใน ทิศทางของภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป โดยมหาวิทยาลัยอาจมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ พัฒนาให้ผู้บังคับบัญชาเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ตลอดจนการบริหารจัดการบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการได้บังคับบัญชาตามแนวทาง ปฏิบัติของภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (Popli & Rizvi, 2016)

2. ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บังคับบัญชา ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมีการผสมผสานรูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและ ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบายในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ โดยอาจมีการวาง แนวทางส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้มีการสร้างแรงบันดาลใจ และแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้แนวทางใหม่ๆ ตลอดจนมีการให้บุคลากรได้มีอิสระทาง ความคิดและได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เข้าร่วมก็จะสามารถนำไปสู่การส่งเสริม

ความผูกพันต่อองค์กรในด้านความพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์กรมากยิ่งขึ้น (Baumrak, 2006)

3. ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยควรวางแผนการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาว โดยอาจมีการจัดหาพี่เลี้ยง (Mentor) ที่ทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้บังคับบัญชา เนื่องจากในอนาคตบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการอาจต้องมีการเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาคนใหม่ๆ เนื่องจากบุคลากรอาจได้รับการเลื่อนขั้น หรืออาจโยกย้ายหน่วยงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ มหาวิทยาลัยจึงควรมีการวางแผนทางจัดหาพี่เลี้ยงที่เป็นเสมือนผู้บังคับบัญชาในระยะยาวที่จะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ สร้างแรงบันดาลใจ ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการสัมภาษณ์ควบคู่กับเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัย เช่น คุณภาพชีวิตในการทำงาน การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร เป็นต้น เพื่อให้สามารถขยายผลการวิจัยไปยังตัวแปรอื่นๆ ที่ช่วยเอื้อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในมหาวิทยาลัย
3. ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาในกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนทั้งในมหาวิทยาลัยภาครัฐ ภาคเอกชน และในกำกับของรัฐ เพื่อให้ครอบคลุมทุกรูปแบบของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอาชีพอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น บุคลากรสายวิชาการ หรือกลุ่มองค์กรการศึกษาอื่นๆ เพื่อขยายผลการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำอันจะเป็นการพัฒนาไปในทิศทางเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร

References

- Afshari, L. & Gibson, P. (2016). How to increase organizational commitment through transactional leadership. *Leadership & Organization Development Journal*, 37(4), pp. 507-519.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.
- Bass, B. M. & Avolio, B. (1990). *Manual for the multifactor leadership questionnaire*. California: Consulting Psychologists Press.
- Baumruk, R. (2006). Why managers are crucial to increasing engagement: Identifying steps managers can take to engage their workforce. *Strategic HR Review*, 5(1), pp. 159-189. [in Thai]
- Chanpen, S. (2014). *Employee engagement of supporting staff working in development institute of community organization*. Thesis Master Degree, National Institute of Development Administration. [in Thai]
- Gallup. (2003). Understanding employee engagement. Retrieved on 14 October 2016 from <http://www.frequentlyasked.info/articles/?q=node/88emenr>
- Herscovitch, L. & Meyer, J. P. (2002). Commitment to organizational change: extension of a three component model. *The Journal of applied psychology*, 87(3), pp. 474-487.
- Hewitt. (2004). *Best employers in Canada*. Retrieved on 15 November 2016 from <http://www.hrpro.org/files/Studyfinding.pdf>
- Kasetsart University. (2015a). *Act of Kasetsart University in 2015*. Retrieved on 10 September 2017 from http://autonomy.ku.ac.th/old/data/ratchakitcha_KU [in Thai]

- _____. (2015b). *University announcement of supporting staff promotion criteria*. Retrieved on 9 October 2017 from http://www.person.ku.ac.th/new_personweb/manual/manual_2/manual_2-9.pdf [in Thai]
- _____. (2017). *Strategic plan of staff development*. Retrieved on 16 January 2018 from <http://www.person.ku.ac.th/training/training/2556/s-plan56-60.pdf> [in Thai]
- Kouzes, J. & Posner, B. (2012). *The Leadership challenge*. San Francisco: Jossey-Bass.
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. Princeton. New Jersey D. Van Nostrand Co., Inc.
- Melcrum. (2015). Senior leadership is top engagement driver. *Strategic HR Review*, 4(4), pp. 14-15.
- Meyer, J. P., Allen, N. J. & Smith, C. A. (1993). Commitment to organizations and *occuotions* extension and test of a three-component conceptualization. *Journal of Applied Psychology*, 78(2), pp. 538-551.
- Mowday, R. T. Steers, R. M. & Porter, L. W. (1979). The Measure of organization commitment. *Journal of Vocational Behavior*, 14(2), pp. 224-247.
- Ngammongkonwong, S. (2017). A model of electronical advisor for Thai private university by implementing Deer model. *Journal pf Praewakalasin*. 4(1), pp. 32-46. [in Thai]
- Popli, S. & Rizvi, I. (2016). Drivers of employee engagement: The role of leadership style. *Global Business Review*, 17(2), pp. 965-979.

- Sarti, D. (2014). Leadership styles to engage employees: evidence from human service organizations in Italy. *Journal of Workplace Learning*, 26(1), pp. 202-216. [in Thai]
- Vito, G. F., Higgins, G. E. & Denney, A. S. (2014). Transactional and transformational leadership: An examination of the leadership challenge mode. *An International Journal of Police Strategies and Management*, 37(2), pp. 809-822.
- Xirasagar, S. (2008). Transformational, transactional, and laissez-faire leadership among physician executives. *Journal of Health Organization and Management*, 22(4), pp. 599-613.

Author

Miss Natthapat Mongkoltarn

Program of Human Resource and Organization Development

School of Human Resource Development,

National Institute of Development Administration

85/77 M.3 Bangrakpattana Bang Bua Thong Nonthaburi 11110

Tel.: 09-5329-3645 E-mail: n_firstsight@hotmail.com

การศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลังของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ
การดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
**A Study of Collaborative Leadership of Administrators Affecting the
Operation of Government Basic Education Schools
under the Ministry of Education and Sports,
Lao People's Democratic Republic**

บุญไซ จันทร์ศรีนา¹ / วราภรณ์ ไทยมา² / วิทยาวุฒ์ อยู่ในิสิล³

Bounxay Chansina / Waraporn Thaima / Waiyawut Younaisil

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Ph.D. Candidate, Education Administration Program, Graduate College of Management, Sripatum University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Assistant Professor, Graduate College of Management, Sripatum University

³อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

Lecturer, Graduate School, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อศึกษาการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังที่ส่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประชากรคือผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2560 จำนวน 8,060 คน สุ่มเป็นตัวอย่างจำนวน 427 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า สภาพภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตัวแปรภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง 5 ตัวแปรสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาได้ร้อยละ 74.1 โดยตัวแปรด้านการปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมาภิบาล สามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาได้สูงสุด รองลงมาเป็นการมีวิสัยทัศน์ การสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม การเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย และความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหาตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง, การดำเนินงานของสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study the collaborative leadership of administrators of government basic education schools under the Ministry of Education and Sports, Lao People's Democratic Republic, to study the operation of government

basic education schools, and to investigate the collaborative leadership of administrators affecting the operation of government basic education schools. The population consisted of 8,060 administrators, teachers, and educational personnel in primary and lower secondary schools in the academic year 2017. The samples were composed of 427 people. The research results revealed that the cooperative leadership of school administrators was overall at a high level. The overall operation of government basic education schools in the Lao People's Democratic Republic was overall at a high level. Cooperative leadership variables combined with five variables could predict the performance of schools by 74.1 percent. Moreover, administration of different people with good governance could predict the operation of the school at the highest level. This was followed by vision possession, relationships building, participation, acknowledgement of the value of various stakeholders, and ingenuity in decision making to solve problems, respectively.

Keywords: leadership, collaborative leadership, school operation

บทนำ

นโยบายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในกระบวนการขับเคลื่อนประเทศชาติสู่การพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เพราะว่าการศึกษาคือแกนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นปฐมปัจจัยของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม” ดังนั้น องค์การการศึกษาซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้กับบุคลากรภายในชาติ จึงมีบทบาทในการสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาประเทศชาติในทุกด้าน นอกจากนี้ มติของที่ประชุมของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวใหญ่ครั้งที่ 9 ปี พ.ศ. 2554 ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศไว้ 4 ด้าน

หรือที่เรียกกันว่า “4 บุททะลุ” ได้แก่ (1) บุททะลุด้านจินตนาการและความคิด (2) บุททะลุด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (3) บุททะลุด้านระบบระเบียบการบริหาร และ (4) บุททะลุด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน อย่างไรก็ตาม เป้าหมาย 4 บุททะลุดังกล่าว จะสำเร็จได้มากน้อยเท่าใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยที่มีคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการพัฒนาคนก็คือ “การศึกษา” ทั้งนี้ หากจะพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการศึกษานั้น ประเด็นเรื่องคุณภาพการศึกษาเป็นประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้องควรพัฒนาให้เกิดขึ้น ยิ่งกว่านั้น การสร้างคุณภาพทางการศึกษาจำต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น นโยบายการจัดการศึกษาที่ชัดเจน เงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา วัฒนธรรมทางการศึกษา ตลอดจนความร่วมมือจากองค์กรหลายฝ่าย โดยต้องเริ่มตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นระดับปฏิบัติการ โดยมีผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ รวมทั้งทรัพยากรที่จำเป็นอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น หัวใจที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ อีกทั้งยังต้องมีคุณภาพและประสิทธิภาพได้นั้นคือ การมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร (Kaewdaeng, 2003: 21) เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความร่วมมือร่วมใจ หรือร่วมมือร่วมพลังของผู้บริหาร คณะครู บุคลากร นักเรียน บรรดานักเรียนและผู้มีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา หากกิจกรรมทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมาดำเนินไปอย่างราบรื่นและประสานกลมเกลียว ย่อมยังผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การทบทวนวรรณกรรม ได้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลัง จะมีความเหมาะสมที่สุดในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสาธารณชน ประชาธิปไตยประชาชนลาว เพราะว่าสังคมประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและการตัดสินใจร่วมกันของผู้ร่วมงาน การเสริมสร้างแรงจูงใจและพลังใจเพื่อพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมหรือเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจร่วมกันของผู้ได้บังคับบัญชา รวมไปถึงภาวะผู้นำของ

สมาชิกหรือผู้ร่วมงาน ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้ความสามารถในการจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจกระตุ้นให้บุคลากรที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงานกันหรือระหว่างองค์กร ทำให้เกิดความเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงาน หรือดำเนินการกิจกรรมใดๆ ร่วมกันด้วยความสามัคคี เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน ในลักษณะของการมีส่วนร่วม ริเริ่ม ประสานงาน ช่วยเหลือ เกื้อหนุน แบ่งปันประสบการณ์ ความคิด แนวทางการทำงาน ส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน แม้จะมีความแตกต่างกันบ้างก็ตาม

ผู้วิจัย ได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังจากงานเขียนของนักวิชาการด้านภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังดังต่อไปนี้คือ Frederic (1977), Donna and Barbara (1991), David and Carl (1994), John and Barbara (1992), Kochanowski (1999), Timothy (2001), Russel (2002), Hank (1998), Ricardo (2007), Gail (2008), Robert and Michael (2003) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบหลักที่สำคัญของภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง 7 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและการจูงใจของผู้บริหาร 3) การเป็นแบบอย่างที่ดี 4) การสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมยินดี ร่วมประเมิน) และความไว้วางใจ 5) ความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหา 6) การเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย และ 7) การปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมาภิบาล เพื่อการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังจะส่งผลต่อการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาจากงานเขียนของนักวิชาการด้านผลการดำเนินงาน ประกอบไปด้วยผลงานของ Campbell et al. (1983), Zale Nick (1985), Ivancevich (1999), Campbel and Gudeck (1994), McCloy (1994), Maslow (1970), Herzberg (1959), Edwin Locke (1968), Harrel (1972), McClland (1985), Maharatsakul (2013) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของการดำเนินงานของสถานศึกษาได้ 6 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านนโยบาย/แผนและการ

บริหารงาน 2) ด้านความสัมพันธ์กับสายงานการบริหารและผู้บริหาร 3) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 4) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 5) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และ 6) ด้านความสุขในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่พบรายงานการศึกษาโดยตรงเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังและการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในพื้นที่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนั้น ประเด็นของภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังและการดำเนินงานของสถานศึกษา จึงควรได้รับการศึกษา เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาภาวะผู้นำการศึกษาในพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดทำหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังที่ส่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเป็นได้ของการนำแนวความคิดเรื่องภาวะผู้นำแบบ

ร่วมมือร่วมพลัง 7 ด้าน เชื่อมโยงกับการดำเนินงานของสถานศึกษาใน 6 ด้าน เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น

ภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลังของผู้บริหาร

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว 7 ด้าน

1. การมีวิสัยทัศน์
2. ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ
และการจูงใจของผู้บริหาร
3. การเป็นแบบอย่างที่ดี
4. การสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม (ร่วม
คิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วม
ยินดี ร่วมประเมิน) และความไว้วางใจ
5. ความฉลาด ไหวพริบในการตัดสินใจ
แก้ปัญหา
6. การเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความ
หลากหลาย
7. การปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย
ด้วยหลักธรรมาภิบาล

ตัวแปรตาม

การดำเนินงานของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาว 6 ด้าน

1. ด้านนโยบาย/แผนและการ
บริหารงาน
2. ด้านความสัมพันธ์กับสายงานการ
บริหารและผู้บริหาร
3. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน
4. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
6. ด้านความสุขในการทำงาน

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัยภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลังของผู้บริหาร
สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาคือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาตอนต้นของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปีการศึกษา 2560 จำนวนทั้งสิ้น 8,060 คน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบด้วย 1) สุ่มตัวอย่างเมืองแบบเจาะจง จำนวน 31 เมืองจากทั้งสามภาคทั่วประเทศ 2) สุ่มโรงเรียนจำนวน 47 โรงเรียนจากทั้งหมด 712 โรงเรียนด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย 3) สุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 427 คนในทั้ง 47 โรงเรียนทั่วประเทศ ด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาด้วยตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95.0 และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ภายใต้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 427 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในเรื่องสภาพภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา 7 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจของผู้บริหาร 3) การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง 4) การสร้างความสัมพันธ์การมีส่วนร่วม (ร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมยินดี ร่วมประเมิน) และการสร้างความไว้วางใจ 5) ความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่ม 6) การเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย และ 7) การปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย ด้วยหลักธรรมาภิบาล และแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษา 6 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านนโยบาย/แผนและการบริหารงาน 2) ด้านความสัมพันธ์กับสายงานการบริหาร

และผู้บริหาร 3) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 4) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 5) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และ 6) ด้านความสุขในการทำงาน

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อสร้างความเที่ยงตามเนื้อหา ของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทำการวิเคราะห์ค่า คำนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.8-1.00 ภายใต้งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการขอความร่วมมือ จากผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยดำเนินการด้วยตนเองและทีมงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้การแจกความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) ในการแจก นับจำนวนและหาค่าร้อยละอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน การศึกษา

2. ใช้การวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายระดับภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา 7 ด้าน และผลการดำเนินงานของสถานศึกษา 6 ด้าน

3. ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินงานของ สถานศึกษา

4. ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์ อิทธิพลที่ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ ดำเนินงานของสถานศึกษา

5. การใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบสมมติฐานทดสอบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.45 และเพศชายร้อยละ 32.55 อายุระหว่าง 36 - 40 ปี และมีอายุระหว่าง 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.50 และ 18.27 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 54.80 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย คิดเป็นร้อยละ 49.41 รองลงมาคือระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 26.93 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ระหว่าง 6 -10 ปี และ 21 -30 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.67 และ 19.44 ตามลำดับ ปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลา 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.03

2) สภาพภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมาภิบาล 2) ด้านการเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย 3) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี 4) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 6) ด้านการสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ และ 7) ด้านความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมาภิบาล รองลงมาเป็นด้านการเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย และต่ำที่สุดในด้านความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1. การปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมาภิบาล	4.33	0.65
3. การเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย	4.32	0.60
2. การเป็นแบบอย่างที่ดี	4.32	0.57
4. การสร้างความสัมพันธ์ที่มีส่วนร่วม	4.30	0.57
5. การมีวิสัยทัศน์	4.24	0.56
6. การสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ	4.22	0.63
7. ความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหา	4.18	0.58
รวม	4.27	0.54

3. ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความสุขในการทำงาน 2) ด้านนโยบาย/แผนและการบริหารงาน 3) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) ด้านความสัมพันธ์กับสายงานการบริหารและผู้บริหาร 5) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และ 6) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่าทั้ง 6 ด้านมีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยด้านความสุขในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็น ด้านนโยบาย/แผนและการบริหารงาน และต่ำที่สุดเป็นด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ดังแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ผลการดำเนินงานของทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการดำเนินงานของในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$	S. D.
1. ด้านความสุขในการทำงาน	4.54	0.46
2. ด้านนโยบาย/แผนและการบริหารงาน	4.41	0.59
3. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.33	0.57
4. ด้านความสัมพันธ์กับสายงานการบริหารและผู้บริหาร	4.31	0.58
5. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	4.20	0.73
6. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.19	0.59
รวม	4.33	0.53

4. ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภาวะผู้นำทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมมาภิบาล (total_a) 2) ด้านการเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย (total_b) 3) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี (total_c) 4) ด้านการสร้างความสัมพันธ์การมีส่วนร่วม (total_d) 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (total_e) 6) ด้านการสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ (total_f) และ 7) ด้านความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์ (total_g) กับผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (total_p3) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางเดียวกัน ด้วยขนาดความสัมพันธ์ตามวิธีการวัดสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (R) เท่ากับ 0.721 0.774 0.767 0.809 0.770 0.799 และ 0.809 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

	total_a	total_b	total_c	total_d	total_e	total_f	total_g
total_a	1.00						
total_b	.803**	1.00					
total_c	.752**	.857**	1.00				
total_d	.711**	.834**	.869**	1.00			
total_e	.741**	.790**	.796**	.824**	1.00		
total_f	.668**	.793**	.806**	.876**	.800**	1.00	
total_g	.681**	.801**	.826**	.863**	.789**	.881**	1.00
total_p3	.721**	.774**	.767**	.809**	.770**	.799**	.809**

*, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 , .01

5. ผลจากการศึกษาอิทธิพลที่ภาวะผู้นำทั้ง 7 ด้าน ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (total_p3) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า มีภาวะผู้นำ 5 ด้าน ที่มีส่งผลต่อผลการดำเนินการของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การมีส่วนร่วม (total_d) การปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมมาภิบาล (total_g) การมีวิสัยทัศน์ (total_a) การเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย (total_f) และการสร้างความสัมพันธ์ ความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหา (total_e) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินการสูงสุด ได้แก่ ตัวแปรด้านการปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมมาภิบาล มีค่ามาตรฐานอิทธิพล (β) เท่ากับ .260 รองลงมาเป็นตัวแปรด้านการปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรรมมาภิบาล มีค่ามาตรฐานอิทธิพล เท่ากับ .206 ตัวแปรทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ร้อยละ 86.1 และตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้าน สามารถอธิบาย

การเปลี่ยนแปลงของผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ร้อยละ 74.1 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการ
พยากรณ์เท่ากับ 0.271 ดังตารางที่ 5 และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ผลการ
ดำเนินงานของสถานศึกษา (total_p3) สามารถแสดงได้ดังนี้

$$\text{total\_p3} = .747 + .179 \text{ total\_d} + .210 \text{ total\_g} + .192 \text{ total\_a} + .146 \text{ total\_f} + .108 \text{ total\_e}$$

ตารางที่ 4

ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ค่าคงที่และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ในการ
พยากรณ์

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย			
	B	β	t	p-value
ค่าคงที่	0.74		6.8	0.00
การสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม (total_d)	.179	.19	3.2	.001
การปกครองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้วยหลักธรร	.210	.26	4.4	.000
การมีวิสัยทัศน์ (total_a)	.192	.20	5.3	.000
การเห็นคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย	.146	.16	2.7	.007
ความฉลาดไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหา (total_e)	.108	.11	2.3	.017

F = 240.561** R = 0.861 R² = 0.741 SE_{est} = 0.27

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสภาพภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารที่ส่งผล
ต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของภาครัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและ
กีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวในเชิงประจักษ์ มีภาพรวมภาวะผู้นำแบบ
ร่วมมือรวมพลังที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีเฉลี่ย 4.27

ซึ่งสอดคล้องกับภาพรวมของผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เฉลี่ยเท่ากับ 4.33 จึงถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารสามารถทำให้สมาชิกขององค์กรแต่ละคนยินดีลงมือร่วมมือร่วมพลัง (Huxham & Vangan, 2005) อย่างเต็มความสามารถด้วยความยินดี อย่างไรก็ตาม Frederickson (2007) ได้ให้คำชี้แจงเพิ่มเติมว่าการร่วมมือร่วมพลัง ยังต้องพึงพาทักษะในการสร้างความร่วมมือร่วมพลังของผู้บริหารและผู้จัดการด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือมีอำนาจตัดสินใจในองค์กร

นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลังของผู้บริหารมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ย่อมแสดงว่า การบริหารงานด้วยภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลัง มีโอกาสสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหนือการบริหารแบบอื่นๆ การค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนโดยงานวิจัยของ Mehra et al. (2006); Jameson et al. (2006); Jameson (2007) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำที่เน้นกระจายอำนาจและเน้นสร้างความร่วมมือร่วมพลัง สร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของทีมงาน ได้ดีกว่าภาวะผู้นำที่เน้นผู้นำเป็นจุดศูนย์กลางหรือภาวะผู้นำที่กระจายงานสู่สมาชิก โดยปราศจากกลไกสร้างความร่วมมือร่วมพลัง นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอื่นๆ ที่สนับสนุนความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลังและผลการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ดังต่อไปนี้

Page (2010) ได้ทำการสำรวจความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลังในสถานศึกษา 6 แห่งคือ สถานศึกษา 3 แห่งที่เมืองซีแอตเติล (Seattle) และ 3 แห่งที่เมืองวอชิงตัน (Washington) ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลัง ได้รับการยอมรับและส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประสิทธิผลในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นอย่างดี แม้ว่าระหว่างการศึกษาวิจัยจะเกิดปัญหาและการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายและบุคลากรในสถานศึกษาทั้งสามแห่งที่เมืองซีแอตเติล การศึกษาวิจัยภายใต้หัวข้อเดียวกันในโครงการเดียวกันที่เมืองอริโซนา (Arizona) พบความสัมพันธ์

อย่างมีนัยสำคัญระหว่างประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากรและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาและภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง

Carson, Tesluk and Marrone (2007) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของทีมงานที่ปรึกษา 59 ทีมงานกับความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน แม้การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้ใช้คำภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังโดยตรง แต่ใช้กรอบความคิดของภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง ผลของการศึกษาพบว่า สมาชิกทีมงานที่ปรึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลัง และเชื่อมั่นว่า “ทีมงานที่มีภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง (shared leadership) ....มีความยืดหยุ่น พร้อมยอมรับการเปลี่ยนแปลงผู้นำ”

Sharon Kruse and Karen Seashore-Louis (2009) ในหนังสือชื่อ Building Strong School Cultures ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังเพื่อการเรียนรู้แบบ Professional Learning Community (PLC) โดยเขียนบรรยายว่า “ภายใต้มนต์ โนคิด เรื่องการเรียนรู้ขององค์กร มีความจำเป็นต้องทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการทำงานอย่างทุ่มเทร่วมกันเพื่อสร้างความคิดใหม่ ๆ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาด้านการเรียนการสอนในห้องเรียน และเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกในเรื่องการพัฒนาองค์กร” ในกรณีนี้ ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้อำนวยการสถานศึกษา มีส่วนสำคัญและจำเป็นในการสร้างคุณค่าในการทำงานร่วมกันของคณะครูในการพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาโรงเรียน

ในหนังสือชื่อ On Common Ground ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยผู้เขียนอธิบายว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นข้อมูลป้อนเข้าสู่ระบบ (Input) เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ (Output) ในรูปแบบของการทำงานร่วมกันด้วยความรับผิดชอบร่วมกันของผู้อำนวยการ โรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้เขียนได้ยืนยันว่า “งานวิจัยแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำ

แบบร่วมมือรวมพลังมีมากมายนับไม่ถ้วน มีงานวิจัยมากมายที่อธิบายถึงการที่ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนอย่างไร” (Richard, 2005: 16) นั้นย่อมหมายความว่า ถ้านักการศึกษาสามารถพัฒนาข้อมูลป้อนเข้าคือ ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบของการพัฒนาโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความสำเร็จดังที่กล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องแสดงบทบาทเป็นแบบอย่างที่ดีของภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง ด้วยการผลักดันให้ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังเป็น โครงสร้างองค์การและเป็นผู้ที่ยึดถือและปฏิบัติตามหลักการของภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลัง

ข้อเสนอแนะ

เนื่องด้วยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกำลังอยู่ในช่วงการปฏิรูปการศึกษา ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร ผู้นำมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างความร่วมมือร่วมใจหรือร่วมมือรวมพลังในทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูง คณะครู บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียนและผู้มีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม รวมถึงการฝึกอบรมให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมพลังแก่ผู้บริหารการศึกษาในทุกระดับ อีกทั้งต้องส่งเสริมให้มีการนำไปปฏิบัติจริง และเกิดผลต่อการดำเนินงานในทุกสถานศึกษา นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยติดตามผลประสิทธิภาพและประสิทธิผลการนำภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังในชั้นดำเนินการ โดยทำการวิจัยถึงผลลัพธ์ในหลายมิติ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา เป็นต้น

References

- Agranoff, R. & McGuire, M. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Andrew J. Dubrin. (1995). *Leadership*. New Jersey: Houghton Mifflin Company.
- Bryson, John M. & Crosby, Barbara C. (1992). *Leadership for the common good: Tackling public problems in a shared- power world*. San Francisco, California: Jossey-Bass Publishers.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
- Campbell R. F., Corbally, J.E. & Nystrand. R.O. (1983). *Introduction to educational administration* (6th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Carson, J. B., Tesluk, P. E. & Marrone, J. A. (2007). Shared leadership in teams: An investigation of antecedent conditions and performance. *Academy of management Journal*, 50, 1217-1234. Retrieve on November 23, 2017 form <https://doi.org/10.2307/20159921>
- Chrislip, David D. & Larson, Carl E. (1994). *Collaborative leadership: How citizens and civic leaders can make a difference*. San Francisco, California: Jossey-Bass Inc. Publishers.
- Dubrow, G. (2008). *Collaborative leadership development: President's emerging leaders program 2007-2008*. University of Minnesota; 1-45.
- DuFour R., Robert E. E. & Rebecca, B. (2005). *On common ground: The power of professional learning Communities*. National Education Services.
- Frederickson, G. (2007). *Bureaucrats without borders: Public management and the end of geography*. Donald Stone Lecture presented at the American Society for Public Administration Conference, Washington, DC.

- Finch, Frederic E. (1977). Collaborative leadership in work settings. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 13(3), pp. 292-302.
- Harrell, Thomas Willard. (1972). *Industrial psychology*. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Herzberg, F., Mausner, B. & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Huxham, C. & Vangen, S. (2005). *Managing to collaborate: The theory and practice of collaborative advantage*. London: Routledge.
- Ivancevich, John M. & Matteson, Michel. (1999). *Organizational behavior and management* (5th ed.). Boston: Irwin/ McGraw-Hill.
- Jameson, J. (2007). *Investigating collaborative leadership in the learning and skills sector*. Centre for Excellence in Leadership (CEL) Research Report, Lancaster University. Retrieve on February 3, 2009 from <http://www.centreforexcellence.org.uk> [in Thai]
- Jameson, J., Ferrell, G., Kelly, J., Walker, S. & Ryan, M. (2006). Building trust and shared knowledge in communities of e-learning practice: Collaborative leadership in the JISC eLISA and CAMEL Lifelong learning projects. *British Journal of Educational Technology*, 37(6), pp. 949-968.
- Kaewdaeng, Rung. (2003). *Private school*. Bangkok: Thai Wattana Panit Co., Ltd. [in Thai]
- Kochanowski, Yvonne Jeannette. (2001). *Towards a theory of collaborative leadership at the interface between citizen leaders and government*. Unpublished doctoral dissertation, University of Southern California.
- Kruse, Sharon D. & Louis, Karen Seashore. (2009). *Building strong school cultures: A guide to leading change*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

- Linden, Russell M. (2002). *Working across boundaries: Making collaboration work in government and nonprofit organizations*. San Francisco, California: John Wiley & Sons, Inc.
- Locke, Edwin. (1968). Toward a theory of task motivation and incentives. *Organizational Behavior and Human Performance*, 3(2), 157-189.
- Maharatsakul, P. (2013). *Management and human resource development*. Bangkok, Panayachon Publication. [in Thai]
- Maslow, Abraham. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row Publishers.
- McClelland, D. C. (1985). *Human motivation*. Glenview, IL: Scott, Foreman.
- McCloy R.A., Cambel J.P. & Gudeck R. (1994). A confirmatory test of a model of performance determinant. *Journal of Applied Psychology*, 79(4), 439-505.
- Mehra, A., Smith, B.R., Dixon, A.L. & Robertson, B. (2006). *Distributed leadership in teams: The network of leadership perceptions and team performance*. *Leadership Quarterly*, 17, pp. 32–245.
- Morse, Ricardo S. (2007). *Developing public leaders in an age of collaborative governance*. *Leading the Future of the Public Sector: The Third Transatlantic Dialogue*. University of Delaware, Newark, Delaware. May 31 – June 2, 2007: 1-19.
- Page, S. (2008). *Managing for results across agencies: Building collaborative capacities in human services*. In L.B. Bingham & R. O’Leary (Eds). *Big Ideas in Collaborative Public Management*. New York: M. E. Sharpe. 138-161.
- Rubin, H. (1998). *Back to school for collaborative leadership*. *The School Administrator*, November; 64-65.

- Stagich, Timothy M. (2001). *Collaborative leadership and global transformation: Developing collaborative leaders and high synergy organizations*.
Bloomington, Indiana: 1st Books.
- Wood, Donna J. & Gray, Barbara. (1991). Toward a theory of collaboration. *Journal of Applied Behavioral Science*, 27(2), 139-162.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Zaleznik, A. (1977). Managers and Leaders: Are They Different? *Harvard Business Review*, May/June, 67-78.

Author

Mr. Bounxay Chansina, Ph.D. Candidate
The Director of National Center for Teacher Development
Baan Kham-Ngoi, Mueang Chaisetha, Vientiane,
Lao People's Democratic Republic
Tel.: +85620 5826 0088 Mobile: +85620 7761 8370
Email: bounxaychansina@gmail.com

การพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ
A Rice Production Development of the Rice Farmers
in Amnat Charoen Province

อภิจิต โปษฐ์ศรี¹/ มาลี ไชยเสนา²/ สังวาล สมบูรณ์³

Apichit Phosri / Malee Chaisena / Sungwarl Somboon

¹ สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมภาค บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Philosophy in Regional Development Strategies, Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat
University

² บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University

³ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Agriculture, Ubon Ratchathani Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ สภาพทั่วไปของการผลิตข้าวและความต้องการในการพัฒนา รวมไปถึงกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตข้าวที่ได้รับการยอมรับว่ามีแนวทางการบริหารจัดการที่ดี จำนวน 2 กลุ่ม และครัวเรือนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในปีในจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการเพาะปลูก 2558 จำนวน 65,971 ครัวเรือน ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอนได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า การผลิตข้าวของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญได้ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 347.2 กิโลกรัม ต้นทุนต่อกิโลกรัมเฉลี่ย 4.02 บาท ราคาขายเฉลี่ยกิโลกรัมละ

10.71 บาท ได้ผลกำไรต่อกิโลกรัมเฉลี่ย 6.69 บาท รายได้ต่อไร่เฉลี่ย 3,718.51 บาท ได้ผลกำไรต่อไร่เฉลี่ย 2,322.51 บาท ภาพรวมการบริหารจัดการการผลิตข้าวทั้งจังหวัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = .62) แนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรการผลิต ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว และยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดและการบริหารจัดการสินค้าและผลิตภัณฑ์จากข้าว

คำสำคัญ: การพัฒนา, การผลิตข้าว, เกษตรกร

Abstract

The research aimed to study the management of the rice production and the general conditions of rice production and the demand for rice production development, and to explore the guidelines to improve the rice production of the rice farmers in Amnat Charoen province. The targets were two groups of the communal enterprise that was recognized as having the best practice, and 65,971 farming households that produced the seasonal rice in 2016. All 397 households were randomly selected via multi-stage sampling. The research instruments were an interview and a questionnaire. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results revealed that rice production of farmers in Amnat Charoen province yielded an average of 347.2 kilograms per rai, average cost per kilogram of 4.02 baht, average selling price of 10.71 baht per kilogram, an average profit of 6.69 baht per kilogram, and average

income of 3,718.51 baht per rai. Management of the rice production in the province was overall at moderate level ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = .62). The guidelines for the rice production development of the rice farmers in Amnat Charoen consisted of three strategies: Strategy 1 was about a development of the rice production infrastructure and resources. Strategy 2 was about an increased efficiency of rice production and rice products. And strategy 3 was about an increased capacity to compete in marketing and management of goods and rice products.

Keywords: development, rice production, farmers

บทนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย แต่ละปีเราเป็นผู้ส่งออกข้าวนำรายได้เข้าประเทศร่วมสองแสนล้านบาท ประเทศไทยมีเกษตรกรผู้ผลิตข้าว 3.7 ล้านครัวเรือน จากเกษตรกรทั่วประเทศ 5.6 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 66.0 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด (Office of Agricultural Economics, 2013: 4) อย่างไรก็ตามในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา เกษตรกรผู้ผลิตข้าวประสบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อโอกาสการพัฒนาโดยรวม

จังหวัดอำนาจเจริญมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 1,143,209 ไร่ จากเนื้อที่ทั้งหมด 2,057,497 ไร่ หรือร้อยละ 55.56 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด มีเกษตรกรผู้ผลิตข้าว 65,971 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 109,865 ครัวเรือน หรือร้อยละ 60.05 ของครัวเรือนทั้งหมด ได้ผลผลิตปีละประมาณ 500,000 ตัน คิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 3,000-4,000 ล้านบาทต่อปี (Amnat Charoen Provincial

Commercial Office, 2015: 6) ซึ่งถือเป็นรายได้หลักหล่อเลี้ยงเกษตรกรชาวจังหวัดอำนาจเจริญ

สถานการณ์การผลิตข้าวของจังหวัดอำนาจเจริญในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยสาเหตุสำคัญคือ ราคาปุ๋ยเคมีที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี บวกกับค่าแรงงาน ค่าสารเคมี ค่าเมล็ดพันธุ์ และค่าจ้างรถเก็บเกี่ยวข้าว รวมไปถึงชาวนาส่วนใหญ่มีการใช้ปัจจัยการผลิตที่สูงมากกว่าคำแนะนำและใช้กรรมวิธีการผลิตที่ยังไม่ถูกต้องเหมาะสม (Amnat Charoen Provincial Agriculture and Cooperatives Extension Office, 2015: 2) ในขณะที่ต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่กลับสวนทางกับประสิทธิภาพการผลิตที่ลดลง ซึ่งผลผลิตข้าวต่อไร่ของจังหวัดอำนาจเจริญถือว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดทางภาคกลาง และภาคเหนือ (Rice Department, 2015: 3) สาเหตุอื่นที่พบ ได้แก่ การขาดเมล็ดพันธุ์ดี พื้นที่ทำนาบางส่วนไม่เหมาะสม และพื้นที่ทำนาเกือบทั้งหมดยังพึ่งพาเฉพาะน้ำฝนขาดแคลนแหล่งน้ำ ไม่มีการจัดเขตพื้นที่การปลูกที่เหมาะสม รวมทั้งการพัฒนาขนาดนาขาดการจัดการอย่างจริงจัง ส่วนสถานการณ์ด้านการจำหน่ายผลผลิตพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยจึงขาดการรวมตัวที่เข้มแข็ง รวมทั้งการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวมีน้อยมากและไม่หลากหลาย นอกจากนั้นปัญหาด้านการตลาดและราคาไม่แน่นอน ส่วนใหญ่จะรอการพึ่งพิงการช่วยเหลือจากภาครัฐทำให้กลไกการตลาดอ่อนแอ (Amnat Charoen Provincial Agriculture and Cooperatives Extension Office, 2015: 3-4)

ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญขึ้น ให้ครอบคลุมทั้งในด้านการเตรียมการผลิต กระบวนการผลิต และการจัดจำหน่าย โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรการผลิตข้าวและโครงสร้างพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและ

ยิ่งขึ้น 2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และปริมาณเพียงพอตามความต้องการของตลาด 3) เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวมีอาชีพ ที่มั่นคง รายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ และมีความภูมิใจในอาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัด อำนาจเจริญ
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัด อำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed method) โดยแบ่งการ ดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ สภาพทั่วไปของการผลิตข้าว และความต้องการในการพัฒนาของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวจังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ จากกลุ่มเป้าหมายที่ได้มาโดยการเลือก แบบเจาะจง คัดเลือกกลุ่มที่ได้รับการยอมรับว่ามีแนวทางการปฏิบัติที่ดี จำนวน 2 กลุ่ม จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตข้าวในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 106 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครัวเรือน เกษตรกรผู้ผลิตข้าวในปีในจังหวัดอำนาจเจริญ ปีการเพาะปลูก 2558 จำนวน 65,971 ครัวเรือน ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 ครัวเรือน เครื่องมือ

ที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอข้อมูลประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ดูแลนโยบาย ผู้ปฏิบัติ และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากการประชุมกลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษาที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลจากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการผลิตข้าว จากกลุ่มเกษตรกรต้นแบบของจังหวัดอำนาจเจริญ มีดังนี้

แนวทางการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรต้นแบบ เกษตรกรในกลุ่มมีการปลูกพืชใช้น้ำน้อยในฤดูแล้งเพื่อเป็นการสร้างอาชีพเสริมสร้างรายได้ มีการเตรียมดินโดยไม่มีการเผาทำลายเศษพืชหรือตอซัง ใช้วิธีการไถกลบเศษพืชที่เหลือภายหลังการเก็บเกี่ยวลงไปในดิน มีการปรับปรุงและบำรุงดินให้มีสภาพที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช โดยการเพิ่มอินทรียวัตถุ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก โดยเน้นวัสดุที่หาได้ในชุมชน เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูกจะทำคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ เมล็ดที่แข็งแรง สมบูรณ์ และเป็นข้าวอินทรีย์ปลอดสารพิษ การเพาะปลูกจะส่งเสริมให้สมาชิกผลิตเฉพาะข้าวนาปีเท่านั้น ส่วนในฤดูแล้งจะเป็นช่วงการปรับปรุงบำรุงดิน

เน้นให้สมาชิกปลูกข้าวนาดำเป็นหลักเพราะจะทำให้ต้นข้าวสมบูรณ์ แดกกอได้มาก และมีเมล็ดใหญ่สวยงาม การดูแลรักษาจะระบายน้ำในนาไม่ให้เป็นระดับน้ำในนาข้าวสูงจนเกินไป เนื่องจากจะทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตช้าหรือแตกกออ่อนแอ อีกทั้งป้องกันไม่ให้ข้าวล้มในตอนที่เก็บเกี่ยว การใช้ปุ๋ยสมาชิกจะใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ทางกลุ่มผลิตไว้ใช้ในแต่ละฤดูกาล การกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชเกษตรกรจะหมั่นตรวจแปลงอยู่เสมอ เพื่อเป็นการสำรวจศัตรูข้าวในแปลงนา และหากพบก็จะป้องกันและกำจัดศัตรูโดยวิธีธรรมชาติ เช่น จับ ดัก ล่อ ไล่ และใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้วยการใช้น้ำหมักชีวภาพที่ผลิตขึ้นเองภายในกลุ่ม ผสมกับน้ำส้มควันไม้ เพื่อฉีดพ่นขับไล่แมลงและศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษา จะเน้นการเก็บเกี่ยวด้วยแรงงานคนเป็นหลัก เพราะมีคุณภาพกว่าการใช้เครื่องจักรกล ส่วนการสีข้าวจะแยกข้าวเมล็ดสีต่างออกจากข้าวทั่วไป เพื่อไม่ให้เมล็ดข้าวจากนาแปลงอื่นปะปน การเก็บรักษาข้าวเปลือก เมื่อลดความชื้นให้ต่ำกว่า 14 เปอร์เซ็นต์ จึงนำไปเก็บไว้ในโรงเก็บที่เหมาะสม การแปรรูปผลผลิตและการจัดจำหน่ายทางกลุ่มจะจัดทำแผนการแปรรูปตามยอดการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ในแต่ละเดือนตามที่ระบุในสัญญาซื้อขาย ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเน้นการประชาสัมพันธ์จัดแสดงสินค้าของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร และเน้นการทำตลาดในส่วนการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้า มีการพัฒนาช่องทางในการติดต่อสื่อสารทางการตลาด เช่น การซื้อขายผ่านทางเว็บไซต์ มีการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ข้าวให้ได้มาตรฐาน ผ่านการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานต่างๆ นอกจากนี้ได้สร้างระบบการขนส่งสินค้าสู่ผู้บริโภคได้อย่างสะดวกรวดเร็ว พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่ายข้าวอินทรีย์เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ทำให้รู้จักตลาดและสภาวะปัจจุบันของตลาด

ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรต้นแบบ ในด้านเศรษฐกิจเป็นการสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้เข้าร่วมทำธุรกิจ เป็นการสร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน ที่สำคัญสมาชิกมีรายได้ต่อครัวเรือนที่สูงขึ้น และมีรายได้นั่นเองโดยไม่

จำเป็นต้องออกไปทำงานทำต่างถิ่น สมาชิกในครัวเรือนได้อยู่ร่วมกันโดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างความอบอุ่นและเข้มแข็งในครัวเรือน การรวมกลุ่มในชุมชนทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรักสามัคคี มีความเข้มแข็ง และเติบโตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในด้านสิ่งแวดล้อม ผลจากกระบวนการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ระบบนิเวศในธรรมชาติ จนเกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินและพืชผักตามธรรมชาติสามารถใช้บริโภคและใช้เลี้ยงสัตว์ได้อย่างปลอดภัย

ระยะที่ 2 ผลที่ได้จากการศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิตข้าวและความต้องการในการพัฒนาของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวจังหวัดอำนาจเจริญ มีดังนี้

1. สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในจังหวัดอำนาจเจริญ

1.1 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นสูงที่สุด ร้อยละ 38.3 รองลงมาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 27.5 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ร้อยละ 20.4

1.2 กิจกรรมการเกษตรอื่นๆ ในครัวเรือนนอกเหนือจากการผลิตข้าว ส่วนใหญ่มีการปลูกพืชผักสวนครัวสูงที่สุด ร้อยละ 75.3 รองลงมาคือการเลี้ยงสัตว์ปีก ร้อยละ 47.9 และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพ ร้อยละ 47.7

1.3 จำนวนแรงงานที่ผลิตข้าวภายในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีจำนวน 4-6 คน ร้อยละ 62.7 รองลงมามีจำนวน 1-3 คน ร้อยละ 34.3 และมีจำนวน 7-9 คน ร้อยละ 3.0

1.4 การเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรในภาคการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ธ.ก.ส. สูงที่สุด ร้อยละ 72.9 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกรทั่วไป ร้อยละ 42.5 และไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มภาคการเกษตรใดเลย ร้อยละ 19.2

1.5 ลักษณะการถือครองพื้นที่การผลิตข้าว มีพื้นที่การผลิตข้าวเป็นของตนเองทั้งหมดสูงที่สุด ร้อยละ 88.4 รองลงมา มีพื้นที่การผลิตข้าวเป็นของตนเอง

บางส่วนและเข้าทำประโยชน์ได้โดยไม่ต้องเช่าบางส่วน ร้อยละ 8.3 และมีพื้นที่การผลิตข้าวในลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 1.4

1.6 การถือครองเครื่องจักรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์สูงที่สุด ร้อยละ 92.9 รองลงมาเป็นรถยนต์/รถบรรทุก 4 ล้อ ร้อยละ 62.9 และรถไถนาเดินตาม ร้อยละ 33.2

1.7 แหล่งที่มาของเงินทุนที่ใช้ในการผลิตข้าว ส่วนใหญ่จากเงินทุนของตัวเองสูงที่สุด ร้อยละ 99.7 รองลงมากู้จาก ธ.ก.ส./ธนาคารอื่นๆ/สถาบันการเงิน ร้อยละ 11.5 และจากการกู้กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 5.7

1.8 แหล่งน้ำที่ใช้ผลิตข้าว ส่วนใหญ่จากน้ำฝนสูงที่สุด ร้อยละ 100 รองลงมาใช้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ 20.4 และใช้จากสระน้ำ ร้อยละ 10.5

1.9 ลักษณะพื้นที่ผลิตข้าว ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มอย่างเดี่ยวสูงที่สุด ร้อยละ 59.3 รองลงมาเป็นที่ลุ่มและที่ดอน ร้อยละ 35.1 และมีลักษณะพื้นที่ผลิตข้าวที่เป็นที่ดอนอย่างเดียว ร้อยละ 5.6

1.10 ลักษณะของดิน ส่วนใหญ่มีพื้นที่การผลิตข้าวเป็นดินทรายปนร่วนสูงที่สุด ร้อยละ 85.2 รองลงมาเป็นดินร่วนปนทราย ร้อยละ 27.1 และเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ร้อยละ 16.5

1.11 การตรวจวิเคราะห์สภาพดิน ส่วนใหญ่ไม่เคยส่งตรวจวิเคราะห์สภาพดินที่ผลิตข้าวสูงที่สุด ร้อยละ 57.9 รองลงมาได้ส่งตรวจวิเคราะห์สภาพดินที่ผลิตข้าวแล้วอยู่ในระหว่างรอผลการตรวจ ร้อยละ 21.1 และได้ส่งตรวจวิเคราะห์สภาพดินที่ผลิตข้าวพร้อมทั้งได้รับผลการตรวจวิเคราะห์แล้ว ร้อยละ 21.0

1.12 วิธีการผลิตข้าว ส่วนใหญ่โดยการหว่านข้าวแห้งสูงที่สุด ร้อยละ 74.0 รองลงมาโดยการปักดำโดยใช้แรงงานคน ร้อยละ 71.5 และโดยการหว่านน้ำตม ร้อยละ .8

1.13 แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากพันธุ์ที่เก็บไว้ซึ่งสูงที่สุด ร้อยละ 78.6 รองลงมาซื้อจากร้านค้า/โรงสี ร้อยละ 12.1 และซื้อจากกลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ ร้อยละ 9.2

1.14 เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ ส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ในการผลิตข้าวพันธุ์ กข 6 สูงที่สุด ร้อยละ 92.0 รองลงมาเป็นพันธุ์ ขาวดอกมะลิ 105 ร้อยละ 84.9 และเป็นพันธุ์ กข 15 ร้อยละ 7.5

1.15 แหล่งที่จำหน่ายผลผลิตข้าว ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตข้าวให้กับโรงสี สูงที่สุด ร้อยละ 69.4 รองลงมาไม่ได้จำหน่ายเลย ร้อยละ 17.3 และจำหน่ายให้กับสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 9.1

1.16 พื้นที่การผลิตข้าวโดยเฉลี่ย จำนวน 15 ไร่ 2 งาน

1.17 ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินสำหรับต้นทุนผันแปรที่จ่ายจริงรวมค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยต่อไร่ 1,395.72 บาท ซึ่งต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ยเคมีสูงสุด ร้อยละ 25.3 รองลงมาเป็นค่ารถเกี่ยวข้าว/นวดข้าว ร้อยละ 24.8 และค่าเตรียมดินเพื่อการเพาะปลูก ร้อยละ 18.4

1.18 ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 347.2 กิโลกรัม ต้นทุนต่อกิโลกรัมเฉลี่ย 4.02 บาท ราคาขายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 10.71 บาท ผลกำไรต่อกิโลกรัมเฉลี่ย 6.69 บาท รายได้ต่อไร่เฉลี่ย 3,718.51 บาท

1.19 ระดับสภาพการบริหารจัดการการผลิตข้าวของครัวเรือนเกษตรกรในภาพรวมทั้งจังหวัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = .62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเพาะปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = .57) รองลงมา คือ ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = .63) และน้อยที่สุด คือ ด้านการเตรียมการผลิต ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = .81)

2. ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวของครัวเรือนเกษตรกรจังหวัด

อำนาจเจริญ ได้แก่ เกษตรกรไม่ทราบถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากภาครัฐ ขาดองค์ความรู้และเครือข่ายในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าว การขาดที่ดินทำกิน จำเป็นต้องเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตร ในบางพื้นที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ค่าจ้างค่าแรงงานสูงเกินความเหมาะสม สภาพดินส่วนใหญ่ขาดธาตุอาหารและขาดการปรับปรุงดินที่เหมาะสม ขาดแคลนน้ในการปลูกพืชหมุนเวียน ปุ๋ยเคมีราคาแพง และมีแนวโน้มแพงขึ้นทุกปี พบโรคในข้าวและเกิดปัญหาวัชพืช ทำให้พืชไม่เจริญงอกงาม ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มตกต่ำลงทุกปี และราคาผลผลิตข้าวมีแนวโน้มตกต่ำลงทุกปี ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาการผลิตข้าวของครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ สนับสนุนการรวมกลุ่ม เงินทุนปลอดดอกเบี้ย การลดต้นทุนการผลิต การปรับปรุงบำรุงดิน พัฒนาแหล่งน้ำทางการเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน การปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการผลิตข้าว และส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว พัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวให้หลากหลายตามความต้องการของตลาด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ มีดังนี้

แนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรการผลิตข้าวและโครงสร้างพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืน 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวให้มีคุณภาพมาตรฐานและปริมาณเพียงพอตามความต้องการของตลาด 3) เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวมีอาชีพที่มั่นคง รายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ และมีความภูมิใจในอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรการผลิต โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานและจัดสรรทรัพยากรการผลิตข้าวให้เพียงพอ มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริม

สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวและองค์กรเกษตรกร มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการผลิต ประกอบด้วย แผนงานการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การสร้างความมั่นคงทางทรัพยากรการผลิต ประกอบด้วย แผนงานจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร แผนงานเพิ่มศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีและเพียงพอ แผนงานการปรับปรุงบำรุงดิน แผนงานการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช แผนงานสนับสนุนสินเชื่อให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และแผนงานพัฒนาระบบการจัดการความเสี่ยงทางการผลิตข้าว

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ประกอบด้วย แผนงานสร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรและเครือข่าย และแผนงานเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการขององค์กรเกษตรกรและผู้ประกอบการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวที่มีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความยั่งยืนโดยผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และมีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภค ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ประกอบด้วย แผนงานการสร้างและปรับปรุงพื้นที่การเกษตรและระบบการผลิต

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การส่งเสริมการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ประกอบด้วย แผนงานการสร้างตราและเอกลักษณ์ของข้าวจังหวัดและผลิตภัณฑ์จากข้าว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดและการบริหารจัดการสินค้าและผลิตภัณฑ์จากข้าว โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อเพิ่ม

ความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาด การรักษาระดับอุปทานสินค้าข้าว และการบริหารจัดการขนส่งผลิตภัณฑ์จากข้าว ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการทำการตลาดเชิงรุก ประกอบด้วย แผนงานการประชาสัมพันธ์และพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ และแผนงานการขยายการตลาดเชิงรุก

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์การรักษาระดับอุปทานสินค้า ประกอบด้วย แผนงานการชะลอการจำหน่ายข้าวออกสู่ตลาดเพื่อรักษาระดับอุปทาน

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาระบบขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย แผนงานการบริหารจัดการการขนส่งสินค้าและผลิตภัณฑ์จากข้าว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ โดยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ ภาพรวมการบริหารจัดการการผลิตข้าวทั้งจังหวัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = .62) เนื่องจากมีเกษตรกรที่ยังไม่ทราบถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากภาครัฐ ขาดองค์ความรู้และเครือข่ายในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าว การขาดแคลนที่ดินทำกิน จำเป็นต้องเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตร ในบางพื้นที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ค่าจ้าง ค่าแรงงานสูงเกินความเหมาะสม สภาพดินส่วนใหญ่ขาดธาตุอาหารและขาดการปรับปรุงดินที่เหมาะสม ขาดแคลนน้ำในการปลูกพืชหมุนเวียน ปุ๋ยเคมีราคาแพงและมีแนวโน้มแพงขึ้นทุกปี พบโรคในข้าวและเกิดปัญหาวัชพืช ทำให้พืชไม่เจริญงอกงาม ผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มตกต่ำลงทุกปี และราคาผลผลิตข้าวมีแนวโน้มตกต่ำลงทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ Amnat Charoen Provincial

Agriculture and Cooperatives Extension Office (2015) ส่วนข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาการผลิตข้าว ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ สนับสนุนการรวมกลุ่มเงินทุนปลอดดอกเบี้ย การลดต้นทุนการผลิต การปรับปรุงบำรุงดิน พัฒนาแหล่งน้ำทางการเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน การปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการผลิตข้าว และส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว พัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวให้หลากหลายตามความต้องการของตลาด สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Amnat Charoen Farmers Council Office (2014) ที่กล่าวว่า การผลิตข้าวนั้นต้องพัฒนาให้ได้ทั้งระบบ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ควรมีการกำหนดแนวทางพัฒนาหรือยุทธศาสตร์ในด้าน การผลิตข้าวของจังหวัด ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ หาทางออกร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน ตามหลักวิชาการของ Rice Department (2015) โดยแนวทางการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนของ Chitsangan (2000) และ Weerapattananirun (1993) และตามหลักการพัฒนาอย่างมีวิสัยทัศน์ของ Chiangkhun (2001)

2. จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ ที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายใน (SWOT Analysis) และการจัดทำแผนกลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix นำข้อมูลที่ได้มาเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ดูแลนโยบาย ผู้ปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกรจำนวน 15 คน พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรการผลิต ที่มุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวและองค์กรเกษตรกร มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาการเกษตรของ Somboonsan (2011) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ในการสร้างองค์ความรู้และเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม นอกจากนี้ Yurachai et al. (2013) ใช้แนวทางการจัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและ

สร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มการผลิตที่มีศักยภาพอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง และพร้อมที่จะเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เพื่อการทำธุรกิจข้าวแบบครบวงจร ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูปผลผลิต การบรรจุภัณฑ์ การประชาสัมพันธ์ และการตลาด ในจังหวัด อุบลราชธานี ในส่วนยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ จากข้าว ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความยั่งยืน โดยผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และมีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภค สอดคล้องกับแนวทางของ Phuangmani et al. (2014) ที่พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวระบบปลอดสารเคมีมีต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าการผลิตโดยใช้สารเคมี รวมทั้งได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่า และยังจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาเฉลี่ยสูงกว่า Ruangchai et al. (2013) ได้ปรับวิถีการผลิตข้าวเพื่อความมั่นคงในชีวิตชุมชนจังหวัดยโสธร โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดในการผลิตข้าวของเกษตรกร เป้าหมายไปสู่การผลิตข้าวปลอดภัย สร้างความมั่นคงในด้านอาหารให้กับเกษตรกร เป้าหมายโดยให้มีข้าวปลอดภัยที่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนลดต้นทุนในการผลิตและฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และ Thongpreecha (2010) ให้ข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลควรมีนโยบายที่มุ่งใจเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้หันมาผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น โดยการสนับสนุนช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์

1. ภาครัฐควรนำยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ใช้เป็นนโยบายดำเนินงานเชิงบูรณาการทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ เอกชน และภาคเกษตรกร

ด้วยข้อมูลทางวิชาการ เพื่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกร

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ได้จากงานวิจัยนี้ เป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรผู้ผลิตข้าว ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรสามารถนำข้อมูลนั้นมาขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการเกษตรด้านอื่นๆ ได้ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการสนับสนุนงานวิจัยในด้านยุทธศาสตร์ข้าว โดยขยายพื้นที่งานวิจัยให้ครอบคลุมเชื่อมโยงนโยบายข้าวในระดับกลุ่มจังหวัด

2. ควรมีการสนับสนุนงานวิจัยเชิงลึกในประเด็นเฉพาะด้านข้าว เช่น การสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ การปรับปรุงบำรุงดิน การลดต้นทุน การพัฒนาระบบการผลิตข้าวปลอดภัยและข้าวอินทรีย์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว และการสร้างเอกลักษณ์ตรามาตรฐานสินค้าข้าว เป็นต้น เพื่อการเชื่อมโยงนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการสนับสนุนงานวิจัยในมิติด้านคุณภาพชีวิต ความยากจน และปัญหาหนี้ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าว ควบคู่ไปกับการวิจัยในประเด็นเรื่องข้าว โดยเฉพาะ

References

- Amnat Charoen Provincial Agriculture and Cooperatives Extension Office. (2015). *Establishment of Amnat Charoen agriculture and cooperative database system*. Amnat Charoen: Agricultural Information Group. [in Thai]
- Amnat Charoen Provincial Commercial Office. (2015). *Amnat Charoen rice guide*. Amnat Charoen: Siritham Offset. [in Thai]

- Amnat Charoen Farmers Council Office. (2014). *Proposals for solving the problem of falling rice prices* (Copied documents). Amnat Charoen: Agricultural Strategy Department. [in Thai]
- Chiangkhun, W. (2001). *The survival of Thailand: Revolutionizing the thinking framework and new learning system*. Bangkok: Ruen Panya Co., Ltd. [in Thai]
- Chitsanguan, T. (2000). *The guidelines and policies for sustainable agricultural development: a case study in the north* (Research report). Bangkok: Kasetsart University. [in Thai]
- Office of Agricultural Economics. (2013). *Agricultural statistics of Thailand 2013*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]
- Phuangmani, J. et al. (2014). *Integrated management for enhancing yield and quality of chemical free product in rice-vegetables production system* (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Rice Department. (2015). *Knowledge of rice*. Retrieved on 25 July 2015 from <http://www.brrd.in.th/rkb/> [in Thai]
- Ruangchai, T. et al. (2013). *Rice production adjustment program for security in community life in Yasothon* (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Somboonsan, N. (2011). *Grouping and networking*. Teaching documents, academic development groups, institutional groups and farmer organizations, Unit 8-15. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]

- Thongpreecha, Y. (2010). *Knowledge, attitude, and practices on organic fertilizer application for growing rice of farmers, Mae Suai District, Chiang Rai province* (Research report). Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University. [in Thai]
- Weerapattananirun, P. (1993). *The sustainable agriculture: Meaning, concepts and system development sustainable agriculture, the future of Thai agriculture*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]
- Yurachai, S. et al. (2013). *The support to product of safety rices for the project entitled Integrating of food stability and increase to income's household in Ubonratchathani* (Research report). Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]

Author

Mr. Apichit Phosri

Amnat Charoen Provincial Agriculture and Cooperatives Extension Office.

Amnat Charoen City Hall 306 Chayangkun Rd., Mueang District,

Amnat Charoen Province 37000

Tel.: 081-5798865 E-mail: apichit_177@hotmail.com

นโยบายปุ๋ยกับระบบวิธีการทำนาข้าวเชิงอนุรักษ์

Fertilizer Policy with Ways of Conservative Rice Cultivation

ธนพัฒน์ จงมีสุข¹/ ไพวรรณ วรปริดา²/ ภัทรพล ทสมาต³ / ภัคดิ โพธิ์สิงห์⁴

Thanapat Jongmeesuk / Paiwan Worapreda /

Pattarapon Tossamas / Pakdee Posing

^{1,2,3} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Buriram Rajabhat University

⁴ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Public Administration Program, Faculty of Political and Public Administration, Rajabhat Maha

Sarakham University

บทคัดย่อ

ในด้านเกษตรกรรมข้าวถือเป็นสินค้าส่งออกของประเทศไทยที่มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับในตลาดสากล นโยบายรัฐบาลทุกยุคสมัยล้วนแล้วแต่เป็นนโยบาย สนับสนุนสินค้าเกษตรกรรมประเภทข้าวทั้งสิ้น แต่นโยบายด้านปุ๋ยเพื่อการเกษตร ให้กับเกษตรกรยังไม่เป็นรูปเป็นร่างเท่าที่ควรจะเป็นเพราะปัจจัยทางด้านต้นทุนปุ๋ยที่มี ราคาแพงและส่งผลกระทบต่อสารเคมีสะสมในดินและสินค้าเกษตร ภาครัฐจึงมีแนวทาง กำหนดนโยบายส่งเสริมความยั่งยืนโดยเน้นทางด้านเกษตรอินทรีย์เชิงอนุรักษ์ เพื่อให้ เกษตรกรได้มีทางเลือกในการใช้ปุ๋ยที่มีประสิทธิภาพ ไม่ทำลายดิน และไม่มีสาร ตกค้างในสินค้าเกษตร โดยส่งเสริมการพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์ให้เกษตรกร เพื่อเตรียมการ รองรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมในอนาคต และมีความมุ่ง หมายให้เกิดการขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน ระยะ

ต่อเนื่อง และระยะยั่งยืน เป้าหมายคือเกษตรกรเป็นศูนย์กลางและการทำงานทุกระดับจะต้องมีผู้รับผิดชอบชัดเจน รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เร่งส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 4 ประเภท ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ไก่กบตอ ช้างขี้ว่า และพืชไร่ และน้ำหมักชีวภาพ

คำสำคัญ: นโยบายปุ๋ยภาครัฐ, ระบบวิธีการ, นาข้าวเชิงอนุรักษ์

Abstract

Rice is an export product of Thailand in agricultural sector which is acceptable in the international market. Every government's policies are all about supporting rice farming, but policy on fertilizer for agriculture is not as concrete as it should be because of the cost factor of expensive fertilizers and the effects on chemical accumulation in soil and agricultural products. The government has adopted a policy of promoting sustainability by focusing on organic agriculture to provide an alternative way to use fertilizers that do not destroy soil and do not contain residues in agricultural products. The government has developed a way to improve organic fertilizer for farmers, preparing to accommodate changes on the plots affecting the agricultural sectors in the future by enforcing three phases of rice farming: urgent period, continuous period, and sustainable period. The target farmers, as the center of management and work at all levels, should have clear responsibilities, emphasize driving policy to action, and accelerate the promotion of the production of four types of organic fertilizers i.e. compost, fresh manure, rice plowing and rice crop, and bio-fermented water.

Keywords: fertilizer policy, system method, rice field conservation

บทนำ

“เกษตรอินทรีย์เพื่อชีวิตที่ดีของมนุษยชาติ” ประโยคทองจากกรมส่งเสริมการเกษตรที่กำหนดตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อตอบสนองนโยบายเกษตรอินทรีย์นับเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ได้ประกาศนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์ต่อสภาผู้แทนราษฎร จุดเริ่มต้นในด้านนโยบายทางด้านเกษตรเพื่อเกษตรกรและประชาชน และดำเนินงานต่อเนื่องชัดเจนจนทำให้แนวโน้มของเกษตรอินทรีย์มีความสดใสเติบโตขึ้นอย่างมาก รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นผลกระทบจากการใช้สารเคมีที่ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค ระบบนิเวศถูกทำลาย ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ขาดดุลการค้าในการนำเข้าสารเคมี ยารักษาโรค รวมทั้งไทยในฐานะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญระดับต้นๆ ของโลก จึงต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในต่างประเทศ จึงได้กำหนดให้เกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติ ทำให้แนวโน้มของผลผลิตจากการเกษตรอินทรีย์เริ่มมีบทบาทสู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เกิดผลหลายด้าน คือ มีอาหารปลอดภัยต่อผู้บริโภคภายในประเทศ มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าปุ๋ยเคมี สารกำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูพืช ฟื้นฟูระบบนิเวศ ส่งเสริมให้ผู้ผลิตเกิดสำนึกรับผิดชอบต่อผู้บริโภคโดยภาพรวม ในปัจจุบันนโยบายภาคเกษตรของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาคเกษตรไร้สารพิษมากขึ้นเรื่อยๆ เกิดจากผลกระทบของสารเคมีตกค้างและสะสมในผลิตภัณฑ์อาหารทางการเกษตร เกิดความเสียหายต่อสุขภาพของประชาชน การคำนึงถึงความปลอดภัยด้วยเกษตรอินทรีย์ก็ยังไม่กำเนิดขึ้น และขณะเดียวกันเกษตรอินทรีย์ก็ถูกลากจูงเข้าสู่กระบวนการสร้างมูลค่าสินค้าเพื่อเพิ่มราคาของผลิตภัณฑ์ ตลาดเกษตรอินทรีย์จัดว่าเป็นตลาดใหม่สำหรับเกษตรกรไทย แต่ด้วยแนวโน้มของตลาดที่เติบโตขึ้นเป็นลำดับจากการที่ผู้บริโภคต้องการสินค้ามากขึ้น เนื่องจากความใส่ใจในด้านสุขภาพขณะที่ผู้ผลิตมีจำนวนจำกัด การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

ออกสู่ตลาดของเกษตรกรไทย จึงเป็นหนทางที่สดใสกว่าที่ไทยจะยังคงผลิตสินค้าเกษตรทั่วไปแข่งขันกับประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจีน อินเดีย และเวียดนาม ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าไทยมาก การปรับเปลี่ยนมาผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ย่อมจะทำให้ไทยมีโอกาสดังกล่าวได้เพิ่มขึ้น ประกอบกับไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีความได้เปรียบทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ อีกทั้งยังเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกอาหารที่สำคัญจึงยังมีโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกได้ แต่ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้เพียงใดนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น การสร้างความเข้าใจและความรู้ให้แก่เกษตรกร การให้บริการตรวจสอบรับรองมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ เป็นต้น จึงนับได้ว่าเกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทยในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ ในขณะที่เดียวกันจะช่วยเสริมให้โครงการความปลอดภัยทางด้านอาหาร (food safety) และมีผลต่อเนื่องในด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น รูปแบบการเกษตรของประเทศไทยให้เป็นในทิศทางตามแผนงานได้ การศึกษาถึงนโยบายเกษตรอินทรีย์ต้องอาศัยแผนงานต่างๆ เพื่อได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกษตรอินทรีย์ (Klaydand, 2006)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้หนุนให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อช่วยลดต้นทุนเกษตรกรตำบล ส่งเสริมการผลิตให้เป็นไปตามเป้าหมาย ขณะที่เกษตรกรสามารถใช้ปุ๋ยอินทรีย์และใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยประหยัดค่าปุ๋ยได้ถึง 20 % กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ส่งเสริมการเกษตรให้มีการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี และเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง ตามนโยบายของรัฐบาลและคณะกรรมการแห่งชาติ สำนักงานเกษตรจังหวัดทั่วประเทศ ดำเนินการพร้อมถ่ายทอดความรู้เรื่องดินและปุ๋ยให้เกษตรกรในพื้นที่ มีการจัดทำแปลงเรียนรู้จุดสาธิตเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเกษตรกรที่สนใจ ตลอดจนจัดหาแม่ปุ๋ยมาจำหน่ายให้เกษตรกรสมาชิกได้ซึ่งคาดว่าจะเป็นการสำคัญช่วยส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีตามคำแนะนำอย่างมีประสิทธิภาพ ยังช่วยกระตุ้นให้

เกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง และนำไปใช้ในไร่นาเพิ่มมากขึ้น และขยายผลอย่างกว้างขวางและยั่งยืน แนวทางส่งเสริมการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในอนาคตว่า กระทรวงเกษตรฯ ได้มีแผนส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยมุ่งส่งเสริมให้มีการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกันเนื่องจากปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมีช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุให้เกิดขึ้นทำให้สมบัติทางกายภาพของดินดีขึ้น ทั้งยังทำให้ต้นพืชสามารถนำปุ๋ยเคมีที่ใส่ลงในดินไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ขณะเดียวกันยังมุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดและใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยทุกชนิดในปริมาณที่เหมาะสมตรงตามความต้องการธาตุอาหารของพืช สามารถช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีลงอย่างน้อย 20 % และทำให้ต้นพืชแข็งแรง ส่งผลให้มีการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชลดลงและได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ที่สำคัญยังลดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีมติส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองในไร่นา หวังลดต้นทุนการผลิตและพัฒนาผลผลิตให้เพิ่มขึ้น พร้อมจัดตั้ง “ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน” เพื่อให้เกษตรกรลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีได้อย่างน้อยร้อยละ 20 ของต้นทุนปุ๋ยทั้งหมด การเกษตรลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาผลผลิตให้เพิ่มขึ้นจากเดิม โดยให้เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้น และลดการใช้ปุ๋ยเคมีให้น้อยลงซึ่งการใช้ปุ๋ยอินทรีย์นอกจากจะทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรลดลงแล้ว ช่วยปรับปรุงบำรุงดินให้เกิดความอุดมสมบูรณ์และผลผลิตเพิ่มมากขึ้น โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ซึ่งปุ๋ยอินทรีย์นี้หมายรวมถึง ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยพืชสด มีเป้าหมายไม่น้อยกว่า 250,000 ตัน การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ใน 77 จังหวัด รวม 239,607 ตัน คิดเป็น 95.84 ประกอบด้วยปุ๋ยหมัก 97,705 ตัน ไก่กลบตอซังข้าว 55,420 ตัน 110,840 ไร่ ไก่กลบตอซังข้าวโพด 15,824 ตัน 19,779 ไร่ ไก่กลบตอซังสับประด 1,302 ตัน 1,627 ไร่ ไก่กลบตอซังอ้อยที่ 429 ตัน 214 ไร่ น้ำหมักชีวภาพ 28,803 ตัน และปุ๋ยพืชสด 40,124 ตัน การดำเนินการจัดทำปุ๋ยหมักไว้เพื่อเป็นการสื่อสารและจุดถ่ายทอดเทคโนโลยี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำลัง

รณรงค์ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แบบบูรณาการร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด กรมพัฒนาที่ดิน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กรมชลประทาน สถานีควบคุมไฟฟ้า สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาล และหน่วยงานทหาร ในการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์แก่เกษตรกรอีกด้วย นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต จึงได้มีนโยบายให้จัดตั้งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ในพื้นที่หลัก 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล มันสำปะหลัง และผัก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรที่ได้รับความรู้เรื่องดินและการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต และสามารถลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีได้อย่างน้อยร้อยละ 20 ของต้นทุนปุ๋ยทั้งหมด

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายปุ๋ยกับระบบวิธีการทำนาข้าวเชิงอนุรักษ์ และนำเสนอรูปแบบนโยบายวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเกษตรกรที่ปลูกข้าวผ่านกระบวนการนโยบายการใช้ปุ๋ยของไทยได้ โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาไปที่วิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ปุ๋ยให้เป็นที่แพร่หลายและยอมรับถึงคุณภาพในมุมมองและมิติต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปุ๋ยเพื่อเกษตรกรต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุในการพัฒนานโยบายปุ๋ยเพื่อตอบสนองวิธีการทำนาข้าวเชิงอนุรักษ์
2. เพื่อรวบรวมรูปแบบการเสริมสร้างนโยบายปุ๋ยที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าว
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐที่สนใจเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายปุ๋ยเพื่อเกษตรกรปลูกข้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายปื๊ยของภาครัฐที่นำมาใช้กับเกษตรกรทำนาข้าวและการพัฒนา นโยบายเพื่อความต้องการของเกษตรกร โดยเน้นเชิงการอนุรักษ์และลดต้นทุนเกษตรกรในการใช้ปื๊ยเพื่ออนาคต โดยเริ่มจากการศึกษาจากปรากฏการณ์ต่างๆ (Phenomena) จากนั้นทำการกรองด้านเนื้อหาสาระด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ วิธีการคิดเชิงเหตุผล การศึกษานำร่อง (Pilot study) ในบริบทนโยบายปื๊ยของภาครัฐด้วยแนวคิดจากทฤษฎีฐานรากทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความลงตัวของเนื้อหาสาระและบูรณาการระเบียบตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสาระโดยวิธีที่หลากหลาย จากการดำเนินการดังกล่าวผู้เขียนจึงขอนำเสนอผลการศึกษาจากกระบวนการข้างต้นโดยวิธีการเชิงพรรณนาความ ดังต่อไปนี้

ลักษณะนโยบายปื๊ยของรัฐบาล

ปื๊ยเคมีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มผลผลิตภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของประเทศ และยังเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศในการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร อย่างไรก็ตามปื๊ยเคมีเป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่การผลิตในประเทศไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ โดยอุตสาหกรรมปื๊ยเคมีในประเทศไทยเป็นเพียงการนำเข้าวัตถุดิบ คือ แม่ปื๊ยและปื๊ยผสม เพื่อนำไปผสมและบรรจุจำหน่าย กล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมปื๊ยเคมีในประเทศไทยเป็นเพียงอุตสาหกรรมขั้นสุดท้าย ปัจจุบันการผลิตในประเทศมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 30 ของปริมาณความต้องการใช้ปื๊ยเคมีทั้งหมด ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 เป็นต้นมา รัฐบาลจะหันมาสนับสนุนให้มีการใช้ปื๊ยชีวภาพหรือปื๊ยธรรมชาติมากขึ้น ทำให้อัตราการขยายตัวของการใช้ปื๊ยเคมีลดลงจากที่เคยมีอัตราการเฉลี่ยร้อยละ 10.6 ต่อปี เหลือเพียงร้อยละ 6.0 ก็ตาม ปื๊ยเคมีก็ยังเป็นที่นิยมใช้มากกว่าเนื่องจากใช้ง่ายและมีประสิทธิภาพในการใช้ดีกว่า

นโยบายของรัฐบาลในเรื่องปุ๋ยเคมีมีการเปลี่ยนแปลง โดยให้องค์การตลาดเพื่อการเกษตรต้องประมูลปุ๋ยเพื่อรจำหน่ายเช่นเดียวกับบริษัทเอกชนรายอื่นๆ แต่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังคงเป็นผู้กำหนดราคาขั้นสูง ส่วนทางด้านกรนำเข้านั้น เปิดให้ผู้นำเข้าหรือผู้ค้าทุกรายที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ค้าปุ๋ยเคมีสามารถนำเข้าปุ๋ยโดยตรง ไม่ต้องผ่านบริษัทปุ๋ยแห่งชาติอีกต่อไป และไม่เก็บภาษีขาเข้าปุ๋ยเคมีที่ใช้เพื่อเกษตรกร นอกจากนี้ รัฐบาลได้ประกาศยกเว้นการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีขาเข้าสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการผลิตปุ๋ยซึ่งที่เดิมเก็บในอัตราร้อยละ 30 ของราคานำเข้า โดยจะยกเว้นเฉพาะวัตถุดิบหลักในการผลิตปุ๋ย ได้แก่ แอมโมเนียชนิดปราศจากน้ำ ปุ๋ย หินฟอสเฟต กรดซัลฟูริก และกรดฟอสฟอริก ซึ่งจะช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี ให้มีการเข้ามาตั้งโรงงานในประเทศมากขึ้น และเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรเนื่องจาก ราคาปุ๋ยจะลดลง จากนโยบายรัฐบาลดังกล่าว นับว่ามีส่วนช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้ซื้อ ปุ๋ยในราคาถูกลง อย่างไรก็ตามเกษตรกรในประเทศไทยบางส่วนยังมีปัญหาในเรื่องไม่ มีความรู้ที่ถูกต้องในการใช้ปุ๋ย ทำให้เกิดปัญหาดินเสื่อมสภาพ ดินเปรี้ยว ซึ่งผิด วัตถุประสงค์หลักของการใช้ปุ๋ยที่ต้องการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงเสนอ นโยบายให้มีการปรับปรุงดินด้วยวิธีทางชีววิทยา และธรรมชาติแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และในส่วนที่ยังจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีอยู่ก็จัดให้มีการ ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องแก่เกษตรกร เพื่อให้การใส่ปุ๋ยก่อให้เกิด ประโยชน์มากที่สุด คู่มากับการลงทุนของเกษตรกร ปริมาณความต้องการใช้ปุ๋ยเคมี เท่ากับ 3.99-4.06 ล้านตัน และมีอัตราการขยายตัวของปริมาณความต้องการใช้ปุ๋ยเคมี ประมาณร้อยละ 6.0 ต่อปี แยกเป็นปริมาณความต้องการปุ๋ยในโตรเจน 891,900 ตัน ปุ๋ย ฟอสเฟต 482,000 ตัน ปุ๋ย โปแตส 383,400 ตัน และที่เหลือเป็นความต้องการปุ๋ยผสม นอกจากนี้ถ้าจะพิจารณาปริมาณความต้องการใช้ปุ๋ยเคมีแยกตามพืชที่สำคัญ ปรากฏว่า ข้าวยังคงเป็นพืชที่มีความต้องการใช้ปุ๋ยเคมีมากที่สุด โดยมีปริมาณความต้องการร้อยละ 40 ของปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมดรองลงมา คือ ไม้ผลและไม้ยืนต้น พืชไร่ ผัก ไม้ดอกและไม้ประดับ อย่างไรก็ตามปัญหาของอุตสาหกรรมปุ๋ยเคมีในประเทศไทยที่

ต้องเร่งแก้ไขนั้นมีทั้งปัญหาทางการผลิต โดยการพิจารณาตั้งโรงงานผลิตปุ๋ยเคมีในประเทศต้องพิจารณาที่เมื่อผลิตแล้วปุ๋ยต้องมีราคาถูกกว่าปุ๋ยที่นำเข้า จึงนับว่าจะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรในประเทศให้มีปุ๋ยราคาถูกกว่าใช้ ส่วนทางด้านการตลาดปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน คือ ปัญหาปุ๋ยปลอม ซึ่งทางรัฐบาลเร่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือเกษตรกร และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรมีความรอบคอบมากขึ้นในการซื้อปุ๋ย รวมทั้งให้ความรู้กับเกษตรกรในการใช้ปุ๋ยให้ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพคุ้มค่ากับการลงทุนมากที่สุด (Foundation for Sustainable Agriculture, 2015)

นโยบายเกษตรของรัฐบาล

นโยบายแนวทางการดำเนินงานปีงบประมาณ 2559 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศเป็นปีแห่งการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร มุ่งเพิ่มผลผลิต สอดคล้องความต้องการตลาด โดยสนับสนุนให้เกษตรกรจังหวัดเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายรัฐสู่การปฏิบัติในพื้นที่เพื่อประโยชน์เกษตรกร ปัจจุบันภาคเกษตรกรรมไทยยังคงประสบปัญหาทางด้านเชิงโครงสร้างการตลาด ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรง โดยการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติที่เกิดขึ้น การเร่งรัดแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้กับเกษตรกร และเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมในอนาคต โดยมุ่งหวังให้เกิดการขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน ระยะต่อเนื่อง และระยะยั่งยืน โดยเป้าหมายการทำงานคือเกษตรกรเป็นศูนย์กลางและการทำงานทุกระดับจะต้องมีผู้รับผิดชอบ ชัดเจน รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยยึดถือนโยบายของรัฐบาลที่ด้านการเกษตรในปีงบประมาณ 2559 จำนวน 6 ด้าน เป็นกรอบการดำเนินงาน ได้แก่ 1) ดูแลเกษตรกรให้มีรายได้ที่เหมาะสมด้วยวิธีการต่าง ๆ 2) ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการ 3) บริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้เป็นเอกภาพในทุกมิติ 4) เพิ่มบทบาทสหกรณ์ของกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรในฐานะผู้ซื้อพืชแปรรูปส่งออกได้

5) ป้องกัน ปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในภาครัฐ และ 6) ปรับปรุงระบบบริหารจัดการของรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ พร้อมทั้งเร่งรัดดำเนินการในเรื่องเร่งด่วน ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมายต้องเร่งดำเนินการแก้ไขกฎหมายและบทลงโทษที่เหมาะสม รวมทั้งการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ และเรื่องปัญหาแรงงานให้ปฏิบัติตามมาตรฐานสากล

2. ลดต้นทุนการผลิต กระทรวงเกษตรได้ดำเนินการมาแล้ว และต้องให้ความสำคัญในการดำเนินงานต่อโดยกระทรวงเกษตรฯ ประกาศให้ปี 2559 เป็นปีแห่งการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร โดยการดำเนินงานจะไม่เป็นเรื่องของกรมใดกรมหนึ่ง แต่จะเป็นการบูรณาการร่วมกัน ก่อให้เกิดกิจกรรมการลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกรโดยวัดผลได้ภายใน 3 เดือน

3. จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรที่ครอบคลุม สามารถนำไปแก้ปัญหาและการช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีต่างๆ ได้ เช่น ด้านหนี้สินเกษตรกร ด้านอาชีพ ด้านสิทธิต่างๆ ของภาคเกษตรกรรมเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการตามนโยบาย ซึ่งได้มอบหมายให้หน่วยงานที่มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรเร่งหารือในการบูรณาการรากฐานข้อมูลให้เกิดเป็นเอกภาพ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

4. การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง 2558/2559 หน่วยงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต้องรู้สถานการณ์ปัจจุบันอย่างชัดเจนและคาดการณ์แนวโน้มที่อาจเกิดขึ้น พร้อมทั้งเตรียมมาตรการรองรับสภาพปัญหาต่างๆ ได้ทัน่วงที รวมทั้งต้องมีการวางแผนแก้ไขปัญหายุ่งยากในระยะยาว ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงได้ทำอยู่แล้ว รวมทั้งการทำฝนหลวงเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำและในฤดูแล้งที่จะมาถึงนี้ จะต้องมีกรหาแหล่งน้ำให้เกษตรกรเพิ่มเติม และมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรต่างๆ ต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ สื่อสารให้เกษตรกรเข้าใจ รู้จักการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เป็น โอกาสในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้กับเกษตรกร และผู้บริโภคจะได้บริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัย ซึ่งมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

มิติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เร่งในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน คือต้องเร่งผลักดันงานวิจัยสนับสนุนเพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ตรงตามความต้องการของตลาด การจัด โชนนึ่งการปลูกพืชให้มีผลผลิตที่ตรงกับความต้องการ ทั้งปริมาณและคุณภาพ จัดหาแหล่งน้ำที่เพียงพอ พัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง รวมกลุ่มสมาชิกดูแลช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต ขณะที่ภาคราชการต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือในการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง รวมทั้งการฟื้นฟูโครงการตามแนวพระราชดำริ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแล ทั้งนี้ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดจะเป็นกลไกสำคัญในการนำนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ นำผลประโยชน์สู่เกษตรกรอย่างทั่วถึง โดยเป็นแกนหลักในการบูรณาการหน่วยงานของกระทรวงในระดับจังหวัด ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไป (Lumjai, 2014) ซึ่งมีผลการศึกษาใน 4 มิติ ดังนี้

1. มิติด้านการผลักดันยุทธศาสตร์เกษตรปฎิอินทรีย์

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 เป็นยุทธศาสตร์หลักหวังเพิ่มพื้นที่ปริมาณและมูลค่าของผลิตผล ผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ ฐานวิจัยสนับสนุนผู้การเป็นศูนย์กลางการผลิต การบริโภค การค้า และการบริการเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล รัฐบาลได้กำหนดให้เกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ดำเนินการสร้างและสนับสนุนงานวิจัยพัฒนาความรู้ด้านนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ จัดสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ในระดับภูมิภาคร่วมกับ

มหาวิทยาลัย มีการกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ครอบคลุมสินค้าพืช ปศุสัตว์ ประมง คัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมและสมัครใจขอรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ส่งเสริมการจัดหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ (Organic Village) ดำเนินการผลักดัน โครงการนำร่องขับเคลื่อนการบูรณาการในระดับพื้นที่ใน โครงการบูรณาการพัฒนการผลิต และการตลาดเกษตรอินทรีย์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค แก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร

วิสัยทัศน์การบริการเกษตรอินทรีย์ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิต การบริโภค การค้า และเป็นที่ยอมรับระดับสากลเพื่อเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิต เกษตรอินทรีย์ เพิ่มมูลค่าของผลิตผล ผลิตภัณฑ์สินค้า และบริการด้านเกษตรอินทรีย์ เพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศ รวมทั้งให้มาตรฐานและ ระบบการรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและ ต่างประเทศไปสู่การเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล อีกทั้งเป็นการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ ยอมรับในระดับสากล

พันธกิจ 1) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เกษตรอินทรีย์ให้เป็นระบบ 2) เสริมสร้างสภาพแวดล้อม สนับสนุน โครงสร้างพื้นฐาน บังคับการผลิต และการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศให้มากขึ้น 3) ส่งเสริม การใช้ระบบสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ และพัฒนาเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ทางการ ผลิตการแปรรูป การตลาด และการบริการ ให้เข้มแข็ง พึ่งพากันอย่างยั่งยืน 4) ส่งเสริม การตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย และระบบโลจิสติกส์ 5) พัฒนามาตรฐานระบบการ ตรวจสอบ รับรองเกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ

เป้าหมาย เพิ่มพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี โดยปริมาณสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 71 นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมาย ในการยกระดับการพัฒนาให้มีระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย ให้เทียบเท่ากับมาตรฐานในระดับภูมิภาคหรือระดับสากลให้มีกลุ่มเกษตรอินทรีย์

พื้นที่บ้านหรือกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จึงควรมียุทธศาสตร์สำคัญ ๆ อย่างน้อย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย พัฒนาการสร้าง และเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรกรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ ความรู้ภาคการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ไปสู่เกษตรกร บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป โดยเร่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการผลิตเกษตรกรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและส่งเสริมการตลาด สินค้าและบริการ เกษตรอินทรีย์ ผลักดันมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรกรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการและการขับเคลื่อนเกษตรกรอินทรีย์ จัดตั้งกองทุนพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานขับเคลื่อนเกษตรกรอินทรีย์ กระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติและสร้างกลไกพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์แบบบูรณาการ (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2015)

2. มิติด้านโครงการปุ๋ยลดต้นทุน

ในบรรดาปัจจัยที่ใช้ในการเพาะปลูกพืช เกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักปุ๋ยดีที่สุด เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของดิน ได้แก่ อินทรีย์วัตถุ แร่ธาตุ น้ำ และอากาศ มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในดินและบนดิน รวมทั้งปุ๋ยเคมีที่ขึ้นทะเบียนเพื่อผลิตขายในท้องตลาดมีเกือบ 800 สูตร ถึงแม้ว่าความรู้ทางวิชาการด้านดินและปุ๋ยจะมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เรื่องดินและปุ๋ยดิน

ในพื้นที่การเกษตรแบ่งออกเป็นดินนาและดินไร่ การจำแนกดินใช้สมบัติของดินที่เปลี่ยนแปลงยาก เช่น เนื้อดิน ดินทราย ดินร่วน ดินเหนียว ประเทศไทยใช้ปุ๋ยเคมีปีละ 5 ล้านตัน เกือบครึ่งหนึ่งใช้ในการปลูกข้าว ในเขตชลประทานภาคกลาง 15 ล้านไร่ เกษตรกรปลูกข้าวปีละ 2-3 ครั้ง จากการวิจัยพบว่า ชาวนาเหล่านั้นใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย

66 กิโล ปริมาณ “ปุ๋ยสังคด” ฤดูปลูก แต่เมื่อใช้คำแนะนำ/ไร่/ ปุ๋ยเคมีลดลงร้อยละ 47 ขณะที่ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ทำให้ลดปุ๋ยข้าวได้ถึงปีละ 1 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 1 หมื่นล้านบาท

3. มิติการลดต้นทุนเกษตรกรของนโยบายรัฐบาล

กรมส่งเสริมการเกษตรของนโยบายรัฐบาล หนุนให้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อช่วยลดต้นทุน เกษตรตำบลส่งเสริมผลิตเป้าหมาย 2.5 แสนตัน ขณะที่เกษตรกรต้นผลิตแล้วกว่า 5.34 แสนตัน แนะนำใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพิ่มประสิทธิภาพประหยัดค่าปุ๋ยได้ถึง 20 % กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรเร่งส่งเสริมให้มีการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีและเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง ตามนโยบายของรัฐบาลและคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ สำนักงานเกษตรจังหวัดทั่วประเทศส่งเสริมเร่งการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 882 อำเภอ 7 จังหวัด โดยให้เกษตรกรตำบลบูรณาการร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เร่งส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 4 ประเภท ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด โกลบตอซังข้าว และพืชไร่ และน้ำหมักชีวภาพอย่างน้อยตำบลละ 50 ตัน มีเป้าหมายไม่น้อยกว่า 250,000 ตัน ซึ่งทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และหันมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองเพิ่มมากขึ้น ภาคการเกษตรกรมมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 534,419.56 ตัน แยกเป็นปุ๋ยหมัก 159,863.56 ตัน พื้นที่นำไปใช้ 53,287.85 ไร่ โกลบตอซังข้าวและพืชไร่ 241,404.68 ตัน พื้นที่นำไปใช้ 423,728.12 ไร่ ปุ๋ยพืชสด 78,622.20 ตัน พื้นที่นำไปใช้ 43,679 ไร่ และยังมีการผลิตน้ำหมักชีวภาพกว่า 54,529.12 ตัน กรมส่งเสริมการเกษตรโดยศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เพื่อขับเคลื่อนขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจะทำหน้าที่ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน แปลผลให้คำแนะนำการจัดการดินและปุ๋ยเบื้องต้น พร้อมถ่ายทอดความรู้ เรื่องดินและปุ๋ยให้เกษตรกรในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำแปลงเรียนรู้จุดสาธิตเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้/ แม่ปุ๋ยมาจำหน่ายให้เกษตรกรสมาชิกได้ใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำสำหรับเกษตรกรที่สนใจ ตลอดจนจัดหาวงจะเป็นคนไกลสำคัญ ช่วยส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วม

ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง และนำไปใช้ในไร่นาเพิ่มมากขึ้นและขยายผลอย่างกว้างขวางและยั่งยืน กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ได้ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตโดยมุ่งส่งเสริมให้มีการ ผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเนื่องจากปุ๋ยอินทรีย์ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุ ให้แก่ดินทำให้สมบัติทางกายภาพของดินที่ดีขึ้นทั้งยังทำให้ต้นพืชสามารถนำปุ๋ยเคมีที่ ใส่ลงในดินไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นขณะเดียวกันอย่างมุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดและใช้ปุ๋ยตาม ค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยทุกชนิดในปริมาณที่เหมาะสมตรงตามความ ต้องการธาตุอาหารของพืชสามารถช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีลงอย่างน้อย 20 %และทำให้ ต้นพืชแข็งแรงส่งผลให้มีการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชลดลงและได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นที่ สำคัญยังลดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมด้วยเกษตรกรและ ชุมชนในโครงการสร้างรายได้และพัฒนาการเกษตรแก่ชุมชนเพื่อบรรเทาปัญหาภัย แล้งให้ความสนใจดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จำนวนมากมีทั้งการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ เองในไร่นาและผลิตเพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชทั่วไปพร้อม ครอบจักรวาลผู้ผลิต เกษตรอินทรีย์นอกจากเกิด การจ้างแรงงานในชุมชนแล้วยังมีการใช้ทรัพยากรใน ชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์และช่วยสร้างรายได้จากการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ และเป็นแนวทางเกษตรกรช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีได้อย่างยั่งยืน (Tharavanij, 1998)

4. มิติด้านข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

การช่วยเหลือเกษตรกรในระยะยาว ควรพิจารณาในประเด็นการลดต้นทุน การผลิต เนื่องจากต้นทุนการผลิตเป็นพื้นฐานของศักยภาพในการส่งออก ยิ่งตลาดมี การแข่งขันเพิ่มขึ้นการลดต้นทุนการผลิตเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการแข่งขันด้านราคา โดยรัฐบาลควรสนับสนุนให้ลดการใส่ปุ๋ยและสารเคมีโดยการเพิ่มสัดส่วนการใช้ปุ๋ย อินทรีย์และสารชีวภาพมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดต้นทุนแล้วยังจะเป็นการช่วย เพิ่มคุณภาพของดินและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย รัฐบาลควรสนับสนุนการนำนวัตกรรมใน ด้านการจัดการธาตุอาหารพืชเฉพาะพื้นที่ไปใช้ โดยเฉพาะการผลิตข้าวในพื้นที่

ชลประทาน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยในปริมาณเกินกว่าที่พืชต้องการนำนวัตกรรมการดังกล่าวไปใช้ประโยชน์จะช่วยให้เกษตรกรได้ตรวจสอบธาตุอาหารในดินในที่นาของตนเองก่อนแล้วจึงค่อยใช้ปุ๋ยเพิ่มเติมตามจำนวนที่พืชต้องการ (site specific nutrient management) นวัตกรรมดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้เกษตรกรประหยัดจำนวนปุ๋ยเคมีที่จะใช้และค่าใช้จ่ายแล้ว ยังช่วยให้เกษตรกรได้ผลผลิตเท่าเดิมหรือในบางกรณีอาจได้ผลผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งเท่ากับก่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการผลิตข้าวของเกษตรกรตามมา รัฐควรสนับสนุนให้ลดการใช้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไร่ด้วยการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ได้มาตรฐาน ซึ่งปัจจุบันความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีมีสูงถึง 1 ล้านตันต่อปี แต่ปริมาณการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานของทางราชการมีไม่ถึง 1 แสนตันต่อปี และเมล็ดพันธุ์ข้าวที่จำหน่ายอยู่ทั่วไปก็ยังไม่มียุทธศาสตร์รองรับมาตรฐานมารองรับจุดเริ่มต้นของการเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีได้มาตรฐานคือ การพัฒนาระบบมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวเชิงธุรกิจโดยปรับเปลี่ยนการตรวจสอบมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว จากระบบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (product certification) ไปสู่ระบบมาตรฐานกระบวนการ (process certification) รัฐบาลควรจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์โดยการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนนี้ควรให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์เองบริหารจัดการเมล็ดพันธุ์ด้วยตนเองโดยภาครัฐในระบบกลุ่มจัดหาเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยายให้ชาวนาในศูนย์ข้าวชุมชนใช้เป็นหัวเชื้อนำไปจำหน่ายในราคาที่เป็นธรรมเพื่อจำหน่ายจ่ายแจกให้ชาวนาในชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (พันธุ์ที่ใช้ปลูก) ชั้นพันธุ์จำหน่ายขยายพันธุ์เป็นควรเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์และให้บริการในการตรวจสอบรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งจะทำให้ชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์มีรายได้สูงกว่าการขายข้าวปกติและชาวนาในชุมชนมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีใช้ในราคาที่เป็นธรรม รัฐบาลควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกล การเกษตรราคาถูกให้ชาวนาใช้ในการลดต้นทุนรวมไปถึงการพัฒนาเครื่องจักรกลที่สามารถใช้พลังงานทดแทนเพื่อลดการแบกรับภาระต้นทุนอันเนื่องมาจากความผันแปรของราคาน้ำมัน ภาครัฐบาลควรจัดตั้งศูนย์บริการชาวนาให้

ครอบคลุมทุกพื้นที่เมื่อมีเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถลดต้นทุนการผลิตก็จะทำให้ชาวนาได้รับบริการด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวจากภาครัฐอย่างทั่วถึง

สรุปผล

นโยบายปุ๋ยกับระบบวิธีการทำนาข้าวเชิงอนุรักษ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มผลผลิตภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของประเทศและยังเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศในการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร โดยอุตสาหกรรมปุ๋ยเคมีในประเทศไทย รัฐบาลได้หันมาสนับสนุนให้มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยธรรมชาติมากขึ้น ทำให้อัตราการขยายตัวของการใช้ปุ๋ยเคมีลดลงจากที่เคยมีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.6 ต่อปี เหลือเพียงร้อยละ 6.0 ก็ตาม ปุ๋ยเคมีก็ยังเป็นที่นิยมใช้มากกว่าเนื่องจากใช้ง่ายและมีประสิทธิภาพในการใช้ดีกว่าเกษตรกรในประเทศไทยบางส่วนยังมีปัญหาในเรื่องไม่มีความรู้ที่ถูกต้องในการใช้ปุ๋ยทำให้เกิดปัญหาดินเสื่อมสภาพดินเปรี้ยว ซึ่งผิดวัตถุประสงค์หลักของการใช้ปุ๋ยที่ต้องการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงเสนอนโยบายให้มีการปรับปรุงดินด้วยวิธีการทางชีววิทยาและธรรมชาติแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ในปีงบประมาณ 2559 รัฐบาลได้ให้นโยบายประกาศเป็นปีแห่งการลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร มุ่งเพิ่มผลผลิตสอดคล้องกับความต้องการตลาดด้วยนโยบายของรัฐบาลที่มอบให้ดูแลกระทรวงเกษตรในปีงบประมาณ 2559 การแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมายต้องเร่งดำเนินการแก้ไขกฎหมายและบทลงโทษที่เหมาะสม รวมทั้งการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับต่างๆ และเรื่องปัญหาแรงงานให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ลดต้นทุนการผลิตโดยการดำเนินงานจะไม่ใช่เป็นเรื่องของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่จะเป็นการบูรณาการร่วมกันก่อให้เกิดกิจกรรมการลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร โดยวัดผลได้ภายใน 3 เดือน จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรที่ครอบคลุมสามารถนำไปแก้ปัญหาและการช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีต่างๆ ได้ เช่น ด้านหนี้สินเกษตรกรด้านอาชีพด้านสถิติต่างๆ ของภาคเกษตรกรรมเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการตามนโยบายซึ่งได้มอบหมายให้หน่วยงานที่มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกร พร้อมทั้งเตรียมมาตรการรองรับสภาพปัญหาต่างๆ ได้ทันทั่วถึง รวมทั้งต้องมีการวางแผนแก้ไขปัญหาในระยะยาว ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงได้ทำอยู่แล้ว รวมทั้งการทำฝนหลวงเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำและในฤดูแล้งที่จะมาถึงนี้ จะต้องมีการหาแหล่งน้ำให้เกษตรกรเพิ่มเติม และมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรต่างๆ ต้องดำเนินการอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ สื่อสารให้เกษตรกรเข้าใจรู้จักการใช้ น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เป็น โอกาสในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้กับเกษตรกร และผู้บริโภคจะได้บริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัยซึ่งมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

References

- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2015). *The campaign encourages farmers to produce organic fertilizer for use in the field*. Sustainable Agriculture Foundation (Thailand). pp. 128-129. [in Thai]
- Tharavanij, P. (1998). *Chemical fertilizer industry: He means of agricultural production has to rely on imports*. Retrieved on April 15, 2017 from https://www.nattakae.20ft.com/3_3M_.8html [in Thai]
- Foundation for Sustainable Agriculture. (2015). *Agricultural use of organic fertilizers instead of chemical fertilizers*. Reduce production costs. Sustainable Agriculture Foundation (Thailand). pp. 200-201. [in Thai]
- Lumjai, R. (2014). *Vietnamese rice trade policies unfairly critical of Thailand*. Academic Office of the Secretariat of the Senate. pp. 3-4. [in Thai]

Klaydand, V. (2006). *The organic farming*. Government Policies Secretariat of the Council. Basic information of Representatives. Secretariat of the House of Representatives, Academic Bureau Service Group 2. pp. 8-9. [in Thai]

Authors

Mr. Thanapat Jongmeesuk

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Mueang District,

Buriram Province 31000

Tel.: 08-9845-0950

E-mail: oddoostic13@gmail.com

Mr. Pattarapon Tossamas

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Mueang District,

Buriram Province 31000

Tel.: 08-3151-3785

E-mail: Pattara.pon@hotmail.com

Ms. Paiwan Worapreda

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Mueang District,

Buriram Province 31000

Tel.: 09-4464-1598

E-mail: paiwan.w@gmail.com

Associate Professor Dr. Pakdee Posing

Public Administration Program, Faculty of Political Science

and Public Administration Rajabhat Maha Sarakham University

Talad Sub-district, Maha Sarakham Province 44000

Tel.: 08-7054-0267

E-mail: eliti_papa@hotmail.com

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยศาสตร์ (มสศ.)

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็นแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 เป็นต้นไป ที่เว็บไซต์ <http://jhusoc.bru.ac.th> หรือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ 439 ถนนจิระ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ 044-611-221 ต่อ 4001/โทรสาร 044-6128-585

2. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับภาษาวรรณกรรม ชาติพันธุ์ คติชนวิทยา บรรณารักษ์และสารสนเทศศาสตร์ ดนตรี นาฏศิลป์ กฎหมาย การพัฒนาสังคม การศึกษา สังคมศึกษา การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมและประเพณี ประวัติศาสตร์ และ ศิลปกรรม

3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และประวัติผู้เขียน จำนวน 15-20 หน้ากระดาษ A5

4. แบบอักษร (Font) บทความ

4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร Angsana New ขนาด 14 และพิมพ์เนื้อหาในลักษณะคอลัมน์เดี่ยว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะพิมพ์เดี่ยว (Single space) ระยะขอบบน-ล่าง 2 เซนติเมตร และระยะขอบซ้าย-ขวา 1.8 เซนติเมตร

4.2 ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนา โดยใช้ขนาดอักษร 16 กึ่งกลางหน้ากระดาษ กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่สำหรับคำหลักต่างๆ

4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะที่เป็น ภาษาไทยเท่านั้น พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 ถึงกลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่าง ต่อจากชื่อผู้วิจัย ชิดขอบซ้าย พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ แต่ให้ใช้หมายเลขกำกับเฉพาะที่ภาษาไทยเท่านั้น

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นบทความ ภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญด้าน ภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ

6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ เกิน 1 หน้ากระดาษ A5 หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์ การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคัมสาร อย่าง เคร่งครัด

9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการถ่วงถ่วงจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่ เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน ถ้าผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ใน 2 ท่านไม่เห็นควรให้ตีพิมพ์ ก็จะส่ง บทความนั้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 พิจารณา ทั้งนี้ บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ในมนุษยสังคัมสาร ต้องผ่านการพิจารณาเห็นควรให้ตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน

10. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความในมนุษยสังคมสาร ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สุด

11. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

12. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน (ผู้วิจัย/คณะผู้วิจัย) ต้องเขียนข้อมูลส่วนตัวโดยย่อเป็นภาษาอังกฤษไว้ในส่วนท้ายสุดของบทความต่อจากเอกสารอ้างอิง โดยให้ระบุค่านำหน้าชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) (ถ้ามี) คุณวุฒิปริญญาเอก (ดร.) (ถ้ามี) พร้อมใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งรหัสไปรษณีย์ โทรสาร โทรสาร และอีเมลด้วย ในกรณีที่ เป็นนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอก ให้เขียนเฉพาะข้อมูลนักศึกษาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่ชื่อข้อมูลของอาจารย์ที่ปรึกษา ตัวอย่างเช่น

Author

Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

* ส่วนประกอบของบทความ *

* บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

4. **บทนำ (Introduction)** นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

5. **เนื้อหา (Body of text)** ระบุเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. เอกสารอ้างอิง (References) อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation) โดยใช้ระบบนาม-ปี (Author-Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

* บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. บทคัดย่อ (Abstract) สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้า หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

3. คำสำคัญ (Keywords) ระบุนำคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและ

ภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

4. บทนำ (Introduction) ระบุถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลวิจัย

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective) ระบุวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจนและสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ระบุวิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการวิจัย (Results) ระบุผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. อภิปรายผล (Discussion) นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีต่างๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition)

* การเขียนเอกสารอ้างอิง *

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อหา (In-text citation) ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น สำหรับผู้เขียนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลแล้วตามด้วยปี ค.ศ. ที่เผยแพร่เอกสาร และ/หรือเลขหน้า เช่น Nuemaihom (2014) หรือ (Nuemaihom, 2014: 23)

2. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้เขียน โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก

3. ในกรณีอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และให้วงเล็บคำว่า [in Thai] ไว้ส่วนท้ายของเอกสารอ้างอิงนั้น ให้เขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษคือให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก และให้เขียนรวมไปกับรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษเลย

ตัวอย่างเช่น

References

- Nuemaihom, A. (2010). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(สามารถดูหลักเกณฑ์และรูปแบบการอ้างอิงเอกสารเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ <http://jhusoc.bru.ac.th>)

ให้ใช้ระบบการเขียนเอกสารอ้างอิงนี้ตั้งแต่ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562 เป็นต้นไป

**Manuscript Preparation Guidelines for the Submission of
Academic and Research Articles in Journal of
Humanities & Social Sciences (JHUSOC)**

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word 2010 onwards via the website: <http://jhusoc.bru.ac.th> or to the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Muang District, Buriram Province 31000, Tel: 044-611-221 Ext. 4001, Fax: 044-6128-585.

2. The article must be relevant to Humanities and Social Sciences of the following areas: Language, Linguistics and Literature, Philosophy and Religion, Ethnicity, Folklore, Library and Information Science, Music and Performance Arts, Fine and Applied Arts, Tradition and Culture, Tourism, History and Archaeology, Law and Politics, Social Development and Social Studies, Education, and Technology and Learning Innovation.

3. The article must be typed on A5 paper to include figures, tables, references, and author's brief personal data. Moreover, it should be between 15-20 pages in length.

4. Font

4.1 Angsana New with font size 14 is required. The article must be typed in one column and single spacing. The top-bottom margins of 2 cm. and the left-right margins of 1.8 cm. are used.

4.2 Both Thai and English article titles should be in bold face, font size 16 with initial caps of the content words, and be centered. Only English title is required for the article written in English or other languages.

4.3 The author's name (and the advisor's name) must be written in both Thai and English. It must also be typed in bold using font size 14 and centered on the page. For the Thai article, the author's name is numbered in order.

4.4 Department(s)/program(s), faculty(s) and affiliation(s) must be written in both Thai and English, and set flush on the left using font size 12 below the author's name. For the Thai article, their Thai information is numbered in order.

5. Either Thai or English article can be submitted. In the case of an English article, it must be verified and signed by an English language expert before being sent to the editor.

6. The article submitted for publication in JHUSOC has not already been published elsewhere or is not under consideration by peer reviewers for publication in other journals.

7. The article must contain both Thai and English abstracts with no more than 1 page of A5, or between 150-200 words. Only English abstract is required for the article written in English or other languages.

8. The author must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

9. The article will be reviewed by at least two peer reviewers in the relevant fields. If one of them does not agree to get it published, the article will be sent to the third peer reviewer for his/her consideration. It is noted that the article published in the journal must be approved by at least two peer reviewers.

10. The Editorial board is responsible for the final decision regarding acceptance or rejection of the article published in the journal.

11. The author will be officially informed if his/her article is not accepted. However, the manuscript will not be sent back to him/her.

12. The author/authors (researcher/researchers) must write the personal information in English in the last part of the article below the references, providing a title (Mr. / Mrs. / Miss), an academic position i.e. Assistant Professor / Associate Professor / Professor (if any), and a doctoral degree i.e. Dr. (If any). A full address, including a postal code, a fax number, and an email address, should also be provided. It is noted if the author is a master's or doctoral student, his/her personal information must be presented while his/her advisors' individual information is not required.

For examples:

Author

Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

* Components of Articles *

To write an academic article, clear points should be identified and appropriate sequences of the content should be considered. The article should consist of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The article contents are clearly summarized. Both Thai and English abstracts are required. A one-page Thai abstract with 150-200 words is written first, followed by the English one with the same number of words.

It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English keywords are required for the article written in English or other foreign languages.

4. Introduction: The article background is presented. The article scope is also specified.

5. Body of Text: The main contents and sub-topics of the article are identified. Moreover, the topics are sorted by the contents.

6. References: In-text citation is based on the author-year system of the APA (American Psychological Association) style (6th edition). It is noted that all entries in the text should be listed in the references.

*** Components of Research Articles ***

The research results should be presented systematically. The research article should be composed of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The important research components, including objectives, population, sample group, instruments, statistics for data analysis, and research results. Both Thai and English abstracts must be written. The length of each language is not more than 1 page or between 150-200 words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

4. Introduction: The significance of research problems is identified. The relevant literature is reviewed. In addition, the overall benefits obtained from the research results are also presented.

5. Objective: The research objectives are clearly identified to reflect the overall picture of the research.

6. Methodology: The research methods, including population, samples, instruments, steps of data collection, and statistics for data analysis, are clearly indicated.

7. Results: The research results obtained from analyzing the data are clearly interpreted according to the research objectives.

8. Discussion: The research results are discussed with theoretical support so as to check whether the current research results are in line with or against the previous studies.

9. Recommendations: Utilization of the research results, and guidelines for the next research should be recommended.

10. References: The references must be based on APA (American Psychological Association) style (6th edition).

* Writing References *

1. Both Thai and foreign authors' names in the in-text citation must be written in English only. Moreover, their last names should be written first, followed by the year of publication, and/or page numbers, for example, Nuemaihom (2014) or (Nuemaihom, 2014: 23).

2. References are listed fully in alphabetical order according to the last name of the author and not numbered. Moreover, the last name is written first, followed by the initial letter of his/her first name.

3. For referring the Thai documents, the documents must be translated into English, and the additional word "in Thai" must be put in the brackets [ ] i.e. [in Thai]. It is noted that the same format for referring both Thai and English documents is required.

For example:

References

- Nuemaihom, A. (2010). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloeprakhiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(For further information about the guidelines on writing references, please visit the
website: <http://jhusoc.bru.ac.th>)

This reference style will come into effect from
Vol. 17 No.1 (January-April) 2019 onwards.

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยศาสตร์ (มสศ.)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

เรียน บรรณาธิการมนุษยศาสตร์

เรื่อง ตีพิมพ์บทความลงในมนุษยศาสตร์

1. ชื่อผู้ส่งบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

2. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

.....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

.....

.....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เลขที่ 439 ถนนจรเข้ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: <http://jhusoc.bru.ac.th>

3. ประเภทของบทความ

- บทความวิจัย (Research article)
- บทความวิชาการ (Academic article)

4. เนื้อหาของบทความเกี่ยวกับ

- ด้านมนุษยศาสตร์
- ด้านสังคมศาสตร์

5. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด.....
.....

6. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)
.....

7. สถานภาพผู้ส่งบทความ

- 7.1 อาจารย์ อื่นๆ ระบุ.....

คณะ.....

สถาบัน.....

ชื่อผู้วิจัยร่วม (ถ้ามี) กรณีผู้ส่งบทความไม่เป็นนักศึกษา

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	หน่วยงาน	โทรศัพท์

7.2 นิสิต/นักศึกษา

ปริญญาโท   ปริญญาเอก

หลักสูตร.....

สาขา.....

คณะ.....

สถาบัน.....

โปรดระบุชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

2. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

8. สถานที่ทำงาน

.....

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

9. กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ที่

- สถานที่ทำงาน   ที่อยู่ดังต่อไปนี้

.....
 .....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

10. กรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

11. สิ่งที่เหมาะสมมาด้วย

- ไฟล์บทความวิจัย   บทความทางวิชาการ

อื่นๆ (ระบุ).....

12. องค์ประกอบของบทความ

ข้าพเจ้าได้จัดทำบทความตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับของ
“มนุษยสังคมสาร” ครอบคลุม ดังนี้

บทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทนำ

เนื้อหา

เอกสารอ้างอิง

ประวัติผู้วิจัย

บทความวิจัย

ชื่อเรื่องภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ

ชื่อผู้เขียนภาษาไทย
และภาษาอังกฤษ

บทคัดย่อภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ

คำสำคัญภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ

บทนำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

อภิปรายผล

ข้อเสนอแนะ

เอกสารอ้างอิง

ประวัติผู้วิจัย

13. ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาได้ตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษในส่วนของ Abstract และบทความความภาษาอังกฤษ และขอรับรองว่าบทความฉบับนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักภาษาและหลักไวยากรณ์ทุกประการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา ลงชื่อ.....
 (.....)
 ตำแหน่ง.....
 ...../...../.....

14. อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ตรวจบทความนี้แล้วขอรับรองว่า องค์ประกอบและเนื้อหาของบทความนี้ มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้
 *(กรณีที่เป็นนิสิตหรือนักศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ลงชื่อ.....
 (.....)
 ...../...../.....

15. ต้นฉบับที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ ยังไม่เคยตีพิมพ์
เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
และยินดีแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการเสนอแนะ

ผู้ส่งบทความ ลงชื่อ.....
(.....)
...../...../.....

ผลการพิจารณาบทความจากบรรณาธิการ

- เห็นควรดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพของบทความ
- ไม่รับพิจารณาบทความ

.....

.....

.....

.....

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม)

บรรณาธิการมนุษยสังคมสาร

หมายเหตุ

1. ขอให้ท่านกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มขอลงบทความด้วยลายมือที่อ่านออก และชัดเจนแล้วสแกนส่งไปพร้อมไฟล์ PDF และ ไฟล์ Word ของบทความต้นฉบับ โดยส่งไปที่ <http://jhusoc.bru.ac.th> → ติดต่อขอลงบทความ
2. ขอให้จัดเตรียมต้นฉบับบทความของท่านตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของกองบรรณาธิการ “มนุษยสังคมนสาร” มิเช่นนั้น บทความของท่านจะไม่ได้รับการพิจารณาในดำเนินการในขั้นต่อไป
3. บทความของท่านต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ พร้อมลงลายมือชื่อรับรอง
4. ในกรณีที่เป็นนิตินักศึกษา บทความของท่านต้องผ่านการรับรองจากอาจารย์ที่ปรึกษา โดยลงลายมือชื่อรับรอง

Article Submission Form

for Publication in the Journal of Humanities

& Social Sciences (JHUSOC)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University, Thailand

Date: ...../...../.....

To Editor of Journal of Humanities and Social Sciences

Subject Article Submission Form for Publication in Journal of
Humanities and Social Sciences

1. Author's Name.....

2. Article Title.....

.....

.....

.....

3. Types of Articles   Research Article   Academic Article

4. Types of Disciplines   Humanities   Social Sciences

5. The Highest Level of Education.....

6. Academic Position (if any).....

7. Position

7.1 Lecturer   Other Positions (please specify).....

Faculty.....Institute.....

Co-authors (if any) who are not students.

Name	Organization	Telephone	E-mail

7.2 Students   M.A.   Ph.D.

Discipline.....

Program.....

Faculty.....

Institute.....

Please specify the thesis advisors' names

1. Name.....

Current Position.....

Address.....

Telephone..... E-mail.....

2. Name.....
 Current Position.....
 Address.....
 Telephone..... E-mail.....

8. Author’s Present Workplace

.....
 Office Telephone..... Mobile Telephone.....
 Fax..... E-mail.....

9. Contact Address Workplace Address as below

.....
 Home/Office Telephone..... Mobile Telephone.....
 Fax..... E-mail.....

10. In case of not being able to contact the author, the editorial board can contact the following person:

Name.....
 Telephone..... Mobile Telephone.....
 Fax..... E-mail Address.....
 Relationships.....

11. Enclosed documents

- Research Article Academic Article
- Other (specify) .....

12. Article Components

I have written an article in line with the guidelines of the journal with the following components:

☐ Academic Article	☐ Research Article
☐ Thai and English Titles	☐ Thai and English Titles
☐ Author's name in Thai and English	☐ Author's name in Thai and English
☐ Thai and English Abstracts	☐ Thai and English Abstracts
☐ Thai and English Keywords	☐ Thai and English Keywords
☐ Introduction	☐ Introduction
☐ Body of Text	☐ Objectives
☐ References	☐ Methodology
☐ Author's Biodata	☐ Results
	☐ Discussion
	☐ Recommendations
	☐ References
	☐ Author's Biodata

13. An expert has examined accuracy of the English use. It is certified that the article is written in the correct English grammar and can be published in this journal.

Expert’s signature.....

(.....)

Position.....

Date...../...../.....

14. The thesis advisor(s) has considered this article and approved that its contents and components are complete and accurate according to academic principles, so the article is recommended to be published in this journal. It is noted that the item 14 is for the students only.

Advisor’s signature.....

(.....)

Date...../...../.....

15. The manuscript submitted for publication in this journal has not been published before and is not under consideration of other journals. Moreover, the author is pleased to make modifications suggested by the editorial board.

Authors' signature.....
(.....)

Date...../...../.....

The results of article acceptance considered by the journal editor are as follows:

It should be forwarded to peer reviewers to evaluate its quality.

It is rejected (Please give reasons for not being able to get the article published in this journal.).....
.....
.....

(Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom)

Editor

Journal of Humanities and Social Sciences

NB:

1. You must fill out the Article Submission Form with readable handwriting, scan the form and submit it together with both PDF and Word files of the original full article to <http://jhusoc.bru.ac.th> → **Request for Article Submission**.

2. You must prepare your original manuscript in accordance with the journal guidelines and criteria, otherwise your article will not be considered to get published in the journal.

3. Your article must be written in the correct English and is certified by the English expert with his/her signature on it.

4. For a student, the article must be certified by an advisor with his/her signature on it.

หมายเลขสมาชิก.....

ใบสมัครสมาชิก

มนุษยสังคมนสาร (มสส.)

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ที่อยู่.....

.....

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

อีเมล.....

สมัครสมาชิก.....ปี (1 ปี 3 ฉบับ 400 บาท) เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

ต่ออายุสมาชิก.....ปี (1 ปี 3 ฉบับ 400 บาท) เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

พร้อมกันนี้ได้ส่งค่าสมาชิก จำนวน.....บาท

(ตัวอักษร.....)

โดยโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
 สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ชื่อบัญชี “มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 (วารสารวิชาการ รมขสาร)” บัญชีออมทรัพย์ เลขที่ 427-1-25989-1

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่.....

หลังจากโอนเงินแล้ว กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน (pay-in-slip)

ไปที่โทรสาร 044-6128-585 หรือ อีเมล jhusoc@bru.ac.th

ออกใบเสร็จในนาม

ชื่อ.....

ที่อยู่.....

.....

ดาวน์โหลดใบสมัครสมาชิกได้ที่ <http://jhusoc.bru.ac.th>